

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Rendvédelem-történeti Füzetek

Acta Historiae Praesidii Ordinis

HU - ISSN 1216 - 6774

XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz.

TUDOMÁNYOS PERIODIKA

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

Budapest

Tisztelt olvasó!

A tanulmányok szövegét ugyan szakmai lektorálás nyomán publikáljuk, azonban a szerzői szuverenitást a szerkesztőség tiszteletben tartja. A szerzők — tudomány határain belüli — álláspontját akceptáljuk. A szerkesztőség és a szerzők közötti esetleges véleménykülönbséget a szerkesztőség a jegyzetekben juttatja kifejezésre, amennyiben elkerülhetetlennek tartjuk a szerzőtől eltérő szerkesztőségi álláspont megjelentetését. A szerzői szabadság határának a tudományos művekkel szembeni elvárásnak való megfelelést tartjuk, tartalmi és formai tekintetben egyaránt.

Főszerkesztő: Dr. PARÁDI József
Szerkesztő: BERKI Imre
PARÁDI Ákos
Német recenziók ARTNER Ramona

A szerkesztőség elérhetősége:
✉: H-1037 Budapest, Haránt u. 12.
☎: (+36/06-1) 250-6199
☎: (+36/06-70) 326-1150
@: RTF@gmail.hu

HU ISSN 1216-6774
Budapest
2014

Tisztelt Elnök Úr!

Tisztelettel és egyben örömmel tájékoztatom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága, az éves tervében foglaltaknak és az Önök kérésének megfelelően megvizsgálta a hadtudományban meglévő mértékadó folyóiratokat, továbbá az új kérelmeket.

Megköszönjük az adatszolgáltatás során nyújtott segítségüket és együttműködésüket.

A kérelmek elbírálását követően a Hadtudományi Bizottság a hadtudományban mértékadó folyóiratok listájára, 2008-tól felvette a következő folyóiratot:

„Rendvédelem-történeti Füzetek, HU-ISSN 1216-6774”

Tisztelt Elnök Úr! További tudományos munkájukhoz a Bizottság nevében kívánunk Önnek, a magyar tudomány, benne a hadtudomány nem kis felelősséggel járó szolgálatában kiapadhatatlan alkotóerőt és kitűnő egészséget, sok sikert és eredményt.

Budapest, 2008. június 09-én.

Szívélyes üdvözlettel:

Dr. FELHÁZI Sándor
sk. titkár

Ars dictandi

A Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), HU-ISSN 1216-6774. periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság alapítása évében hozta létre és 1991-től jelennek meg a folyóirat számai. A tudományos társaság által létrehozott sorozatok között e periodika volt az első. A periodika célja, hogy a magyar rendvédelem-történet körében keletkezett új kutatási eredmények számára bemutatási lehetőséget teremtsen.

Az alapítók szándéka szerint:

- a periodika számaiban — évente többnyire két alkalommal — a tudományos közlés igényeinek megfelelő tanulmányok jelenhetnek meg;
- azokat az írásműveket fogadja be a lap, amelyek tartalma a magyar rendvédelem-történet körébe tartozik, vagy azzal összefüggésben áll.

Mivel a lapalapítás óta eltelt huzamos idő után is az egyetlen magyar nyelvű periodika maradt, amely fő feladatának a nemzeti rendvédelem-történetünk művelési eredményeinek tudományos színvonalú közzétételét tekintette, ezért olyan indexrendszerrel erősítettük meg a folyóiratot, amelynek a használata segítséget jelenthet a téma iránt érdeklődőknek és az abban elmélyülni kívánók számára egyaránt.

A folyóirat tudományos jellegéből fakadóan világnézeti prekonceptióktól terhelt írások közlésétől tartózkodik. A történelmi tényeket, a kutatási eredményeket ismertető, azokból egzakt következtetéseket levonó alkotásokat teszünk közzé.

Összességében a szerkesztőség — az alapítók szellemiségének megfelelően — arra törekszik, hogy a folyóiratban a magyar rendvédelem-történet körébe tartozó azon írásművek jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek.

SZERZŐK

BERKI Imre ☺

(+36/06-20) 424-1691 ; @: berki.imre@gmail.com

A történelemtudomány Ph.D. doktorandusza. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Kutatási területe az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc.

GÖRBE Márk

(+36/06-30) 635-3884 ; @: gorbemark@gmail.com

A Kutatási területe a magyar család- és várostörténet.

Dr. HADNAGY Imre József

(+36/06-30) 629-7811 ; @: dr.hadnagyimre@freemail.hu

A hadtudomány Ph.D. doktora, egyetemi docens. A Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja, a Magyar Hadtudományi Társaság, a Pulszky Társaság és a Repüléstudományi Közlemények folyóirat lektori bizottságának a tagja. Kutatási területe a magyar légiere, légvédelem és tűzvédelem története.

KISS András

(+36/06-20) 886-8055 ; @: kandars981@gmail.com

Kutatási területe a gazdaság-, társadalom- és gyártörténet.

LINDNER Gyula

(+36/06-30) 711-8380 ; @: gyula.lindner@gmail.com

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Ókortörténeti Tanszék Doktorjelöltje. Kutatási területe a görög és római vallástörténet, művészettörténet és politikátörténet.

Dr. OLASZ Lajos

olasz@jgypk.u-szeged.hu

A történelemtudomány Ph.D. doktora. Egyetemi adjunktus. A Magyar Hadtudományi Társaság, a Magyar Történelmi Társulat és a Magyar Repüléstörténeti Társaság tagja. Kutatási területe a két világháború közötti időszak és a II. világháború hadtörténete.

PARÁDI ÁKOS ☺ ✎

(+36/06-70) 326-1150 ; @: akos.paradi@gmail.com

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja. A Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) és a Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiones Historiae Praesidii Ordinis) periodikák szerkesztőségi tagja. A Kutatási területe a XIX-XX. századi magyar rendvédelem civil szerveződéseinek története.

RÉTI Rezső

(+36/06-00) 251-3156 ; @: kok.muzeum@katved.gov.hu

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság tagja és a Pulszky Társaság tagja. A Kutatási területe a magyar tűzvédelem története.

SCHIMPF Gerard

(+43/1-53) 1995-1555 ; @: feuerwerkmuseum@ma68.wien.go.at

A Bécsi Tűzoltómúzeum vezetője. A Nemzetközi Tűzoltó Szövetség tűzoltó-történeti és Dokumentációs Szakbizottságának a tagja. Kutatási területe a bécsi tűzoltóság története.

Dr. TÁTRAI Zsuzsanna

(+36/06-20) 337-0068 ; @: tatraizsuzsanna@t-online.hu

A néprajztudomány kandidátusa. Kutatási területe a magyar népszokások.

Piktogram

A rendvédelem-történeti elismerések

Rendvédelem-történetért Díj

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemrend a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet kiváló művelőjének

Rendvédelem-történetért Érdemkereszt a rendvédelem-történet önzetlen támogatójának

Rendvédelem-történetért Érdemérem

TARTALOM

A tűzoltóság története

0410 BERKI Imre	
A magyar polgári védelem történeti áttekintése	15
0411 BERKI Imre	
A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai	25
0412 GÖRBE Márk	
Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében	35
0413 HADNAGY Imre József	
A magyar tűzoltó szervezetek története	43
0414 KISS András	
Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában	51
0415 LINDNER Gyula	
Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez	67
0416 OLASZ Lajos	
A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években	75
0417 PARÁDI Ákos	
Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945	85
0418 RÉTI Rezső	
József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke	111
0419 SCHIMPF Gerard	
A bécsi tűzoltóság 1683-1948	119
0420 TÁTRAI Zsuzsanna	
Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban	125
Recenziók	131
Rezenzionen	133
Citációs index publikációk és kéziratok	137
Citációs index periodikák	153
Citációs index levél-, irat-, és dokumentumtárak	155
Citációs index jogszabályok	156
Index nominum	159
Index geographicus	173
Index chronologicus	189
Index organicus	204
Kéziratokkal szemben támasztott igények	216
Szerzői úrlap	219
Összesített tartalom	222

Ajánlásjegyzék

- XIV. évf. (2008) 17.sz. .... Dr. KESERŐ Isván **✚ 2004**
- XV. évf. (2008) 18.sz. .... A magyar állami rendvédelmi szervezetek detektívtestületei.
- XVI. évf. (2009) 19.sz. .... Dr. BACSA Gábor **✚ 2003**
- XVII. évf. (2009) 20.sz. .... A magyar határrendőrségek.
- XVIII. évf. (2010) 21.sz. .... O' SVÁTH Pál **✚ 1908**
- XIX. évf. (2010) 22.sz. .... A Magyar Királyi Nemesi Testőrség.
- XX. évf. (2011) 23.sz. .... Dr. NAGY József **✚ 2005**
- XXI. évf. (2011) 24.sz. .... A Magyar Királyi Csendőrség.
- XXII. évf. (2012) 25.sz. .... vitéz KISS Gábor **✚ 2006**
- XXII. évf. (2012) 26.sz. .... A Magyar Királyi Koronaőrség.
- XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. .... Dr. ZACHAR József **✚ 2009**
- XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. .... A Magyar Királyi Darabont Testőrség.

In memoriam gróf SZÉCHENYI Ödön

*„Condita decrescit, vulgata scientia crescit.”
Az elrejtett tudás csökken, a másokkal közölt ellenben gyarapszik.*

A magyar polgári védelem történeti áttekintése

Már az ókorban is megvolt a törekvés az emberekben a biztonságra, és úgy a békebeli katasztrófák esetén, mint háborúskodások alkalmával összefogtak a károk megelőzésére, csökkentésére, sőt a szervezett társadalmak állami feladatként gondoskodtak is bizonyos fokon polgáraik védelméről.

A barlangok, pincék óvóhelyként való használata egyidős az emberiséggel. A hegyek közé, erdőkbe menekülés, a létfontosságú javak elrejtése, védőlétesítmények építése sem mai találmány. Az építési előírásokban megtestesülő biztonság, a magaslatokon való építkezés, a szervezett tűzvédelem, az ivóvízmergezés szigorú büntetése ezeréves múltra tekint vissza.

A légoltalom létrejöttétől a II. világháború befejezéséig

Az első világháborúban jelent meg először olyan harci eszköz — a repülőgép — amely mint fegyver lehetővé tette, hogy a harcoló felek egymás hátszágát is támadják, bombázzák. Az első légitámadások minden technikai gyengeségük, alacsony hatásfokuk ellenére is egy, a perspektívát tekintve felmérhetetlenül jelentős tény szentesítettek. Támadhatóvá, bombázhatóvá vált a hadviselő felek által eddig elérhetetlen terület, az arcvonal mögötti hátszág.

Ezt a tény felismerve, közvetlenül az első légitámadásokat követően megszületett a szervezett védelem, a légoltalom.

A rendszeressé vált légitámadások ráébresztették a hadviselő feleket, hogy az addig sérthetetlennek tartott hátszág lakossága kiszolgáltatott és védtelen az ellenség légitámadásai ellen. Sürgősen létre kellett hozni a légvédelem mellett egy olyan polgári irányítás alatt álló szervezetet, amely passzív eszközökkel, rendszabályokkal védi a lakosságot. Az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztere 1916 őszén intézkedett a légoltalom megszervezéséről. Magyarországon — ahol a távolságok az arcvonaltól még nagyobbak voltak — a honvédelmi miniszter 1917 áprilisában rendelte el, hogy a „A Magyar Királyság azon részein, melyek nem tartoznak a hadra kelt sereghez”, azaz a hátszágban, létre kell hozni a „légjárómű elhárító szolgálatot”. A két társország egyesített szolgálatparancsnoksága Bécsben volt, és az egész Osztrák-Magyar Monarchia területén a katonai kerületeknél szervezett szolgálat-parancsnokok útján felügyelte a polgári szolgálat munkáját.

Hazánkban a honvédelmi miniszter 1917-ben kiadott rendeletével intézkedett a légi figyelő és riasztószolgálat megszervezésére és meghatározta a légoltalom feladatait is. Gyakorlatilag tehát a magyar légoltalom elődje 1917-ben született meg. Budapesten ekkor jelentek meg az első falragaszok, amelyek felhívták a lakosság figyelmét a magatartási szabályokra. „*Bár Budapest messze van a harc-terektől—de azért célszerű minden eshetőségre készen lenni...*” mondta a falragaszok bevezető szövege. A Magyar Királyi Belügyminisztérium által közzétett rendszabályok szerint a „*légiriadót*” kürtjel-vel, rakétával és telefonhírmondóval rendelték el.

A háborút követően a húszas évek végére, a harmincas évek elejére minden jelentős európai országban létrehozták az első légoltalmi szervezeteket.

Kettős utat járva mind a szélesebb tömegekre támaszkodó társadalmi, mind a hatósági intézkedéseket központi irányításra alkalmas szervezetek általában egyidejűleg és párhuzamosan épültek ki. Az elveket hazánkban a vezető európai államokhoz viszonyítva, néhány év késéssel követték a megvalósítás első lépései.

A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács 1932-ben elfogadta a hadsereg távlati fejlesztési tervét. Ebben szerepelt a légierő kiépítése, 48 repülőszázaddal,¹ a légvédelmi tüzérség fejlesztése és modernizálása, valamint a működőképes figyelő- és jelentőrendszer kiépítése, úgy a katonai, mind a polgári részével. Ez utóbbi rész tekinthető a légoltalom megteremtéséhez vezető előkészületek első lépésének.

1933 novemberében megalakították az Országos Légvédelmi Parancsnokságot, melynek feladata a vezetési és fejlesztési kérdések megoldása, valamint a honi légvédelem megszervezése és kiépítése volt. Úgy a katonai, mint a polgári légvédelmet az alárendeltségébe utalták. Munkájukat a Vezérkar irányelve szabályozta. Az Országos Légvédelmi Parancsnokság nagy lendülettel megkezdte az ország légvédelmének megalapozását. Ekkor még szűk törzse hamar kidolgozta javaslatait és terveit a „*katonai légvédelmi parancsnokságok*” felállítására, az „*Országos légvédelmi figyelő és figyelmeztető szolgálat*” megszervezésére, valamint elkezdte a „*Honi légvédelmi figyelő és figyelmeztető szolgálat*” című utasítás kidolgozását. A polgári légoltalommal is foglalkoztak. Elkészítették „*A polgári légvédelmi törvény tervezet*”-et, a polgári légvédelem kiépítését szabályzó honvédelmi minisztériumi rendelet tervezetét, és előadásorozatot is tartottak, melynek tárgya a légvédelem volt.² A következő évben az Országos Légvédelmi Parancsnokság parancsnoka jogosan jelenthette, hogy „*az aktív légvédelem már meg van alapozva, most a polgárit kell megszervezni.*”

A légvédelem megszervezésének fontos lépése volt a hatósági légtalompolgár megvalósítását előíró, a légvédelemről szóló 1935. évi törvény³, illetve a honvédelmi miniszter által 1936. VIII. 6-án kiadott végrehajtási utasítás amely a légtalompolgár utasításhoz köthető.

A törvény előírta, hogy minden a 14. életévét betöltött magyar állampolgár 60. életévéig, nemre való tekintet nélkül, légtalompolgári kötelezettség alá esik. Beosztható légtalompolgárra, hogy kiképzésen, gyakorlaton vegyen részt. Ennek érdekében meghatározott időre mozgási szabadsága korlátozható, és különféle rendelkezések végrehajtására kötelezhető volt. A korlátozásokat a honvédelmi miniszter rendelhette el. A honvédelmi miniszter jogköre lett a városok, községek, legfontosabb üzemek, ipartelepek stb. védelmi fontosságának a megállapítása és sorrendjének a meghatározása.

A törvény meglehetősen drákói büntetőszankciókat írt elő. „*Aki légitámadás alatt, vagy annak veszélye esetén gondatlanságból megsérti a hatósági rendelkezéseket, 5 évig tartó, aki pedig szándékosan, az 15 évig terjedő fogházzal büntethető. Az államérdek súlyos megsértése esetén pedig halálbüntetéssel sújtható*”⁴.

Pontosan meghatározták a légtalompolgár fogalmát, feladatát és vezetési rendszerét. A honi légvédelmet aktív légvédelemre, az élet- és vagyónbiztonságot oltalmazó passzív védekezésre, azaz a légtalompolgárra osztották. Mindkét feladatot országos szinten a honvédelmi miniszterre ruházták, aki ezt a tevékenységet az Országos Légvédelmi Parancsnokság útján irányította.

A honvédelmi miniszter a vezérkarral együttműködve az ország területén a védelmi szempontokat figyelembe véve fontossági sorrendbe állította a katonai, gazdasági, politikai, társadalmi és egyéb létesítményeket, városokat, falvakat.

A miniszter három alapvető kategóriába sorolta a légtalompolgári közületeket. Az „A” vagy az I. csoportba a kiemelten fontos városok, a honvédelmi szempontból fontos ipartelepek, a Magyar Királyi Államvasutak, a Magyar Királyi Posta és a Magyar Nemzeti Bank tartoztak.

A „B” vagy a II. csoportba azok a veszélyeztetett városok, községek, ipartelepek kerültek, amelyek a lakosság ellátása, a haditermelés, a közlekedés, a hírközlés szempontjából lényegesek voltak.

A „C” vagy a III. csoportba az összes 10 000-nél nagyobb lélekszámú várost, községet sorolták. A légtalompolgárt a honvédelmi miniszter irányította, az országos légvédelmi parancsnok útján. A vezető szervezetek mellett létrehozták a légvédelmi jelző- és légvédelmi riasztó szolgálatokat is.

A közületek saját területükön teljes mértékben kötelesek voltak megszervezni, előkészíteni, felépíteni, működtetni a légtalompolgári létesítményeket és szervezeteket. Az ország területét 7 légvédelmi kerületre osztották. A kerületek élén a vegyes dandár-, hadtest- légvédelmi-parancsnokok álltak, akik a légtalompolgárért is felelősek voltak. Budapesten a főpolgármester, a megyei városokban a polgármester, a megyéknél az alispán, a járásoknál és a járásszékhely községeknél a főszolgabíró, a községeknél a jegyző volt a légtalompolgári vezető.

A légtalompolgár központi — mondhatni „*harcászati szintű*” — irányító egysége a város és az üzem volt, mert a várható légitámadások által létrehozott kárhelyek, kárterületek nem lépték túl a városok, üzemek területét. A védekezés és mentés (kárfelszámolás) ennek megfelelően alapvetően lokális jellegű volt.

A légtalompolgár civil társadalmi szervezete, a Légvédelmi Liga 1937. XII. 5-én alakult meg. Előkészítő bizottsága már 1935-től ülésezett, hivatalos lapja a *Riadó* először 1937 őszén jelent meg. Az alakuló ülésen részt vett vitéz nagybányai HORTHY Miklós kormányzó és DARÁNYI Kálmán miniszterelnök is. A Légvédelmi Liga elnöke HABSBERG József Ágost tábornagy királyi herceg volt.

A magyar társadalom széles rétegeinek mozgósítását és tájékoztatását követően 1937. XII. 5-én a Vigadóban, vitéz nagybányai HORTHY Miklós kormányzó és DARÁNYI Kálmán miniszterelnök jelenlétében ünnepélyes keretek között megalakult a Légvédelmi Liga. Látszólag szigorú társadalmi szerveződés volt, s az ország közigazgatási tagozódásának megfelelően épült ki. Fő feladata az ország lakosságának légtalompolgári felkészítése és a hatósági feladatok társadalmi támogatása volt. A kormányzó egyszerű tagként lépett be a ligába.

A társadalmi háttér azonban a liga félkatonai jellegét álcázta. Feladatait tekintve beletagozódott az ország akkori kiépítés alatt álló, egységes honvédelmi rendszerébe és „*vezérkarába*”. A főszerepet aktív, vagy nyugállományú katonatisztek játszották.

A liga vezetője, elnöke HABSBERG József Ágost főherceg, tábornagy volt, az alelnök dr. vitéz FÁBRY Dániel ezredes országos légvédelmi parancsnok, főtitkára TEASDALE Ottó másodfőparancsnok, igazgatója PETRÓCZY István ny. ezredes lett.

József főherceg a *Riadó* című lapban megjelent köszöntőjében hangsúlyozza a Légvédelmi Liga sikeres működéséhez az egység és az összefogás fontosságát.

A Légvédelmi Liga lapja a „*Riadó*” jól szerkesztett, középszintű szakmai tájékoztató- és propaganda alap volt. Először a „*Riadó*” mellékleteként, majd 1939-től önálló szaklapként jelent meg a „*Légoltalmi közlemények*”⁵

Feladatait tekintve Légvédelmi Liga beletagozódott az ország akkor kiépítés alatt álló egységes honvédelmi rendszerébe.

Rövid idő alatt, 1938 elején a légoltalmi szervezetek, ha felszereltségben és az óvóhely építés színvonalában még nem is, de a többi területen már jelentős mértékben ledolgozták több éves hátrányukat és ha még nem is tudtak felzárkózni az élvonalat jelentő német, angol, szovjet légoltalom színvonalához, a felzárkózást megkezdték és a kisantant államok színvonalát elérték, sőt egyes területen le is hagyták.

Az 1938 márciusában meghirdetett győri program 30 millió pengőt irányozott elő a légoltalom fejlesztésére. 1938 őszétől jelentős óvóhelyépítés kezdődött először Budapesten, majd a II. világháború kitörését követően mindenütt az országban. Az óvóhelyek költségeit részben az állam, részben a főváros, illetve a vidéki előljáróságok vállalták magukra, részben pedig áthárították a gyárak, lakóházak tulajdonosaira. A magántulajdonosok részére azonban az állam nagyon jelentős adókedvezményt engedélyezett.⁶

1939-ben jelent meg a Légvédelmi Liga „*Légoltalmi ABC*” című ingyenes kiadványa, melyet az év májusában és októberében is 1-1 millió példányban nyomtattak ki. Ebben a kiadványban leírásra kerültek a légvédelem és a légoltalom feladatai, a légópincék és az óvóhelyek kialakításának módozatai, a gázbiztosítás, az elsötétítés, és a tűzbiztonsági intézkedések végrehajtása, valamint a légoltalmi pincék felszerelését árusító boltok névjegyzéke.

Nagy hangsúlyt fektettek a harczi gázok elleni védekezésre, ennek ékes példája az úgynevezett Népgázálarcok bevezetése, melyeket kereken két fillérért lehetett megvenni a kijelölt boltokban. Ennél is messzebb ment a Légoltalmi Liga, amikor gyűjtéseket rendezett, hogy a legszegényebbeknek is jusson a gázálarcokból.⁷

A honvédelemről szóló törvény 1939. III. 11-én lépett életbe, és a magyar légvédelmet, illetve légoltalmat is új alapokra helyezte. Ez a törvény mondta ki Magyarországon az általános honvédelmi kötelezettséget, illetve a honvédelmi kötelezettség elvét. A törvény rendelkezései értelmében ugyanis a honvédelmi kötelezettség most már nemcsak a szorosán vett hadkötelezettséget jelentette, hanem egyebek között a levante- és munkaszolgálatot, a személyi és dologi légvédelmi-légoltalmi kötelezettségeket is.⁸ „*A légvédelem célja a légitámadások elhárítása, a légitámadás elleni védekezés közigazgatási és társadalmi megszervezése, az ország lakosságának a légitámadás elleni védelmére való szakszerű előkészítése és kiképzése, továbbá légitámadásoktól való megvédése, valamint a légitámadás hatásainak csökkentése.*”⁹

A honvédelmi miniszter minden a légoltalommal kapcsolatos jog- és hatáskört egy kézbe csoportosított. A légoltalom országos vezetését a második világháború éveiben a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium VI. légoltalmi csoportfőnöke vitéz SZURMAY Lajos vezérőrnagy fogta össze.

A légoltalom megelőző szervezetei voltak a helyi légvédelmi figyelő és jelző, riasztó-, elsötétítő és kárfigyelő szolgálatok. A légoltalom kárelhárító és mentő szervezetei voltak a tűzvédelmi, egészségügyi és gázvédelmi, közmű-helyreállító, helyreállító és romeltakarító szolgálatok, valamint segédszolgálatok: segédrendőrök, híradók és a parancsnokságok kiszolgáló állománya. Minden szervezeti egység három váltásból állt.

A támadó ellenséges légi kötelékek, bombázógépek berepülésének észlelése, majd az ország légtérben való mozgásának megfigyelése, jelentése a honi légvédelmi figyelő és jelentő szolgálat feladata volt.

A magyar légoltalom a honvédelmi miniszter 1940. V. 18-án kelt rendeletével lett teljes, amely pontosan szabályozta a légoltalmi csoportba tartozó építmények (lakóházak és hasonló elbírálás alá eső épületek) védelmét.

A német csapatok 1941. IV. 6-án hajnalban lépték át Jugoszlávia határait. Még aznap a jugoszláv légierő három bombázógépe Graz felé tartva berepült Magyarország légtérébe és az egyik gép megközelítette Budapestet, ekkor volt Budapest történetében az első éles légi riadó. Másnap légitámadás érte Szeged és Pécs repülőtereit, később bombázták a kelebiai vasútvonalat, Siklós, Zalaegerszeg városát. Körmendet is érte támadás, ahol egy gyermek meg is halt, ő volt a második világháború Magyarország elleni bombatámadásainak első áldozata. 1941. IV. 13-a után — néhány harcászati szintű légi tevékenységet leszámítva — megszűntek a jugoszláv légierő magyarországi célok elleni bomba- vagy felületi fegyverekkel végrehajtott támadásai.

1941. VI. 22-én hajnalban Németország megtámadta a Szovjetuniót. 1941. VI. 26-án bombák hullottak Kassára. Magyarország, Németország szövetségeseiként bekapcsolódott a második világháborúba és ez döntő fontosságú volt a magyar légoltalom szempontjából is. Az első napok néhány, egy-két géppel végrehajtott szovjet légitámadását leszámítva az ország felett egészen 1942 nyaráig teljes csend volt.

Az első komolyabb szovjet légitámadások 1942 szeptemberében történetek. Szeptember 4-éről 5-ére virradó éjszaka szovjet távolbombázók bombázták Kispestet, majd 9-10-én újra Budapesten ellen indultak. A repülők a műsorszóró rádióadók alapján tájékozódtak, Budapesten pedig a város hanyag elsötétítése segített bombázáskor. Ezek után mind a honvédelmi, légoltalmi vezetés, mind a lakosság ráébredt, hogy nem lehetnek távoli szemlélői a háborúnak. Megszigorították többek között a lakóházak óvóhelyeinek építését, berendezését.

A németországi repülőgépgyártást és a vasúti közlekedést támadó hadművelet sorozathoz kapcsolódó művelet 1944. IV. 3-án érte el Budapesten és környékét. Bombázták a ferencvárosi rendező pályaudvart, a csepeli WEISS Manfréd repülőgép-motorgyárat és a HORTHY ligeti Dunai Repülőgépgyárat. Ez volt a légi hadműveletek első szakasza.

A második hullám május elejétől nagyjából június 10-ig a kelet-nyugati irányú vasúti közlekedés szétverése volt. Ezzel a június 6-i normandiai partraszállás sikerét akarták biztosítani és megakadályozni a német csapatok nyugatra történő átcsoportosítását. Csúcspontja a június 2-i „Frantic Joe” fedőnevű hadművelet volt. Aznap Szolnok, Debrecen, Miskolc, Püspökladány, Szeged, Nagyvárad, Kolozsvár vasútállomását érte nagyon súlyos bombatámadás.

A Magyarország elleni harmadik légi támadás 1944. VI. 8-án valósult meg, a partraszállás sikeres végrehajtását követően. A művelet során tizenkét nagy erejű támadást hajtottak végre, köztük a legsúlyosabb a július 2-ai Budapest elleni volt. Bombázták a Nyugati pályaudvart egészen az újpesti bejáratig, a ferencvárosi rendező-pályaudvart, valamint a kőolaj-finomítókat.

A bombatámadások megindulása után a légoltalom gyorsan és hatékonyan szervezte meg mindehnyt a mentést, kárfelszámolást, a sérültek ellátását és a helyreállítást.

A szervezet 1944. X. 15-ével a nyilas hatalomátvétellel gyakorlatilag széthullott. Az addig jól összefogott, hatékonyan működő magyar légoltalom központi irányítás nélkül maradt, csupán a helyi légoltalmi vezetőségek tudtak beavatkozni egyes helyeken.

A légoltalom a belügyi tárca felügyelete alatt 1948-1962

Az 1944-ben oly jelentős teljesítményt nyújtó légoltalom a második világháború után teljesen széthullott. Szervezetei közül csupán a temetések végrehajtó brigádok működtek még néhány hétig. A fegyverszünet előírta többek között, hogy Magyarország köteles betiltani, felosztatni az összes félkatonai szervezetet, köztük a Légoltalmi Ligát is.¹⁰

A légoltalom újjászervezéséhez egy újabb háborús veszélyhelyzetre volt szükség. A légoltalom újjászervezése már szovjet befolyás mellett valósult meg, a korábbi magyar hagyományoktól eltérően, nem a honvédelmi, hanem a belügyi vezetés alá rendelték az Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának határozata alapján. 1949. X. 18-án minisztertanács részére soron kívül a előterjesztés készült a légoltalom újjászervezésére.¹¹

Az elnöki tanács a javaslatot elfogadta és megbízta a belügyminisztert a szervezet megalakításával, melynek jogi alapját a honvédelemről szóló 1939. évi törvény alkotta. A Magyar Köztársaság légoltalmának irányítását a belügyminiszter a honvédelmi miniszterrel összehangolva, és a szakminiszterekkel egyetértésben látta el. Tehát az újonnan megszervezett légoltalom országos irányítója a belügyminiszter lett, munkáját az 1950 alakult Belügyminisztérium VI. Légoltalmi Főosztály útján végezte. A légoltalom újjászervezésére a második világháborús magyar tapasztalatok és a Szovjetunió egységesítési elvárásai szerint került sor. Ennek megfelelően a hatósági — tehát a közigazgatás felépítését követő — légoltalmi szervezetek mellett, szovjet mintára létrejöttek az államosított ipar, infrastruktúra központosított irányításának megfelelően kiépült népgazdasági (üzemi) légoltalmi szervezetek is.

A háború utolsó éveinek tapasztalata alapján, az eddigi „lokális védelem” helyett a „területi védelem” került előtérbe, melynek keretében a megye lett a légoltalom alapvető vezetési, működési egysége. A városokat, üzemeket három kategóriába sorolták.

I. kategóriába tartoztak azok a városok, amelyek „hadműveleti, ipartelepítési, vasúti forgalmat, vagy népsűrűségi szempontból fokozottabb élet- és vagyónvédelmet igényeltek. Itt nagy létszámú felszerelt légoltalmi egységeket kellett szervezni, továbbá lakóházi és nyilvános óvóhelyeket kellett létesíteni.

Ide sorolták még azokat az üzemeket, melyek hadiipari jelentőségük voltak, ahol a dolgozók 65 százalékának a legmagasabb szintű óvóhelyvédelmét biztosították.

II. kategóriába a többi jelentős várost és az I-be be nem sorolt hadianyaggyártó, valamint a lakosság ellátása szempontjából fontos üzemeket tették. Az itt dolgozók 65 százalékát óvóhelyeken kellett védeni, és olyan légoltalmat létrehozni, mely képes a kisebb károkat önállóan felszámolni.

III. kategóriába sorolták az összes többi üzemet. Az élet- és vagyónvédelmet a lakóházakhoz, lakóközösségekhez kapcsolva kellett megoldani.

1951 májusában megalakult a Központi Légoltalmi Zászlóalj, amely az ország lőszer- és bomba-mentesítését végezte.

Az 1951-1954-es években a szovjet hadászati elgondolásokon a magyar légoltalom még a hagyományos légitámadó eszközök elleni védekezés elvének megfelelően lokális jelleggel épült ki. A „főszerepet” a sorolt városok és népgazdasági objektumok (üzemek, pályaudvarok, stb.) játszották. A megyék ekkor még az országos irányítás, a Országos Légvédelem Parancsnokságának irányítása és városok közötti transzmissziós szerepkört töltötték be. 1950-ben megalakult a Belügyminisztérium Légoltalmi Országos Parancsnokság.

Feladatai voltak:

- kiépíteni a hatósági légoltalmat, a szakszolgálatok rendszerét;
- kiképezni a felállított szervezetek teljes személyi állományát;
- működésképpé tenni a meglévő óvóhelyeket;
- új, védett létesítményeket építeni;
- elvégezni a tűzszerész feladatokat;
- irányítani az üzemi (népgazdasági) légoltalom, valamint a lakosság önvédelmi rendszerének kiépítését.¹²

Az 1950-es évek közepére a nukleáris fegyverkészletek rohamos növekedése volt jellemző, mely jelentős hatást gyakorolt a magyar légoltalom több területére is. Az életvédelmi létesítmények tervezése, építése során az építési követelmények között 1955-1956-ban már az atomfegyver hatásai elleni védelem is szerepelt.

Ugyancsak még ebben a kiképzési évben a légoltalom vezető és részben a szakmai állománya részére megkezdődött az radioaktív- bakterológiai- és vegyi fegyverekkel kapcsolatos tájékoztató oktatás. A kormány kötelezte a belügyminisztert a légoltalom és a lakosság tömegpusztító fegyverek elleni védelmére való felkészítésének meggyorsítására. Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei e törekvéseket félbeszakították. A légoltalom a helyreállítási feladatokat végezte.

1953 után a légoltalom új feladatként bekapcsolódott az országot érintő természeti és ipari katasztrófák elleni védekezésbe és a kialakult kárhelyeken történő kárfelszámolásba.

A hidegháború a tömegpusztító fegyverek gyors fejlődése következményeként a megnövekedett követelmények és feladatok szükségessé tették, hogy létrejöjjön az egész országot átfogó védelmi rendszer, amelynek a mindenkori legfontosabb feladata, hogy a lakosság védelme érdekében mozgósítsa a rendelkezésre álló erőket, eszközöket.

Az új követelmények szerint továbbfejlesztendő légoltalomnak három nagy feladatra kellett alkalmassá válnia, mégpedig:

- megszervezni a lakosság védelmét, megteremteni a túlélés feltételeit egy lehetséges rakétaháború esetére;
- a népgazdaság állóképessége biztosítása érdekében megvalósítani a népgazdasági, ipari, mezőgazdasági, kommunális, infrastrukturális intézmények, létesítmények védelmével kapcsolatos feladatokat, a túlélést biztosító anyagi javak védelmét;
- a tömegpusztító vagy hagyományos fegyverek csapásai által sújtott körzetekben megszervezni és végrehajtani a mentő, mentesítő és halaszthatatlan helyreállító munkákat.

A három cél pusztán felsorolásából is egyértelműen kitűnik, hogy csak hatalmas összegű beruházásokkal lehetett volna a feladatokat megvalósítani. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy e célkitűzések még a mai napig sem valósultak meg. A fejlesztés célja a légoltalom polgári védelemmé fejlesztése volt, e cél érdekében megvalósuló folyamat 1958 után gyorsult fel.

A hidegháború eseményei meggyorsították a korszerűsítést.¹³

A MSZMP Politikai Bizottsága 1958-ban határozatot hozott a légoltalom továbbfejlesztéséről, 1960-ban pedig az ország légoltalmi felkészítéséről. Megalakult a Belügyminisztérium Légoltalom Országos Törzsparancsnoksága és ezzel egy időben kiépültek a megyei, városi szakszolgálatok parancsnokságai is.

Légmentő a honvédelmi tárca alárendeltségében 1962-1972

A nemzetközi válság felgyorsította az egész magyar hadseregfejlesztést is. Ebben a helyzetben a Honvédelmi Bizottsága 1962. XI. 1-vel átalárendelte a belügyi tárcától a honvédelmi miniszter alárendeltségébe az egész feladatkomplexumot és szervezetét.

1964-ben az elnöki tanács 1. sz. törvényerejű rendelete előírta, hogy a „Légmentő” helyett az új tevékenység célját és jellegét jobban kifejező „Polgári Védelem” nevet kell használni. Megkezdődött a polgári védelmi feladatok újbóli szabályozása.

A polgári védelem fő feladataiként rögzítették:

- Megszervezni a lakosság védelmét, megteremteni a túlélés feltételeit egy lehetséges rakéta-nukleáris háborúban.

- A népgazdaság állóképessége biztosítása érdekében megvalósítani a népgazdasági, ipari, mezőgazdasági, kommunális, infrastrukturális intézmények, létesítmények védelmével kapcsolatos feladatokat és az anyagi javak védelmét.

- A tömegpusztító fegyverek és hagyományos fegyverek csapásai által sújtott körzetekben megszervezni, végrehajtani a mentő, mentesítő és halaszthatatlan helyreállító munkákat, továbbá közreműködni a természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezésben.

A gyors döntést az is indokolta, hogy szükségessé vált a nukleáris fegyverek elleni védelem összes kérdésének integrálása — a honvédelmi miniszter és a vezérkar irányítása alá —, a feladattal foglalkozó szervezetek tevékenységének céltudatos összehangolása, a szoroson vett honvédelmi követelmények hatékony érvényesítése érdekében. A honvédelmi miniszter, mint a polgári védelem országos parancsnoka jogosítványt kapott arra, hogy a polgári védelmi feladatok eredményes megvalósítása érdekében feladatokat szabhasson a polgári tárcáknak és főhatóságoknak.

Úgy tűnhetett, hogy a nemzetközi helyzet kieleződése helyreállította a légmentőnek a II. világháborúban, hazánkban jól bevált katonai irányítási rendszerét. De nem erről volt szó. A szovjet katonai doktrínát követtük, egyébként ez volt a Varsói Szerződés doktrínája is. Azt — az egyébként logikus és világszerte a legtöbb országban megtett lépést — tettük, amit a szovjet légmentő néhány évvel korábban már meglépett. A döntés logikus és helyes volt. A félreértések elkerülése végett leszögezhető, hogy a légmentő, illetve később a polgári védelem megőrizte szervezeti és hatásköri önállóságát. Nem vált a Magyar Néphadsereg részévé. Költségvetése is önálló maradt. A honvédelmi minisztérium — a vezérkar kivételével — csak a polgári védelem katonai állománya felett rendelkezett.

A honvédelmi miniszter irányításával több döntő jelentőségű területen 1963-1968 között, több változás jött létre.

A hadsereg egységes szervezeti, működési és ellátási rendszerébe integrálódtak a polgári védelem alakulatai, melynek nyomán felgyorsult a polgári védelmi ezredek, zászlóaljok szaktechnikával és felszereléssel történő ellátása.

Erre a célra 1961-1965 között a nemzeti jövedelemnek évente átlagosan 0,23%-át, azaz 5 év alatt 1 milliárd 784 millió forintot fordítottak. Ez azonban csak a „jéghegy csúcsa” volt. Az igazi fejlődés a szakszolgálatok, önvédelmi szervezetek felkészítésében következett be.

Az új szabályozásnak megfelelően, a polgári védelmi felkészítés alapját a nukleáris fegyverek elleni védelem elveinek, módszereinek tisztázása és kidolgozása alkotta. A 60-as évek végére a polgári védelem gyorsított felkészítésének eredményeként a szakszolgálatokban, önvédelmi szervezetekben beosztottak létszáma elérte a 700 000 főt, az ország lakosságának 7%-át. A kiképzési ciklus zárásaként több tízezer főt mozgósító megyei nagygyakorlatokra került sor. 1967-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 17 000 fő, 1968-ban Fejér megyében 25 000 fő, Bács-Kiskun-Bodrog megyében 38 000 fő, majd 1969-ben Hajdú-Bihar megyében 80 000 ember vett részt a gyakorlatokon.

A polgári védelem meghatározó szerepet kapott a katasztrófavédelemben is. 1970 nyarán a felsőtiszai árvíz tapasztalatai bizonyították, hogy a magyar polgári védelem mind országos szinten, mind fővárosi, megyei szinten olyan erős és felkészült, jól funkcionáló vezetési lépcsőkkel rendelkezett, amelyek képesek voltak az országos méretű, öt megyét érintő természeti katasztrófa, és mintegy 80 000 főnyi lakosság mentését, ellátását, kitelepítését, elhelyezését, stb. szervezni és végrehajtani. Mintegy 26 000 fő polgári védelmi katonai, szakszolgálati és önvédelmi állomány dolgozott a mentő, fertőtlenítő és helyreállító munkák során.

Az 1970. évi árvíz arra is ráirányította a figyelmet, hogy a háborús veszély mellett, sokkal fenyegetőbbek azok a természeti és civilizációs katasztrófák, amelyekkel szemben szintén meg kell védeni a lakosságot. Ennek a felismerésnek a helyességét bizonyítják azok a tények, hogy a két világrendszer között csökkent a katonai ellenállás, megkezdődtek a fegyverzetcsökkentési tárgyalások, valamint az

atomfegyverek leszerelésének és kivonásának folyamata. Az ipar rohamos fejlődése miatt viszont, egyre több ipari balesettel, és katasztrófával kellett az embereknek és a társadalomnak szembenéznie.

A polgári védelem a Magyar Néphadsereg Hátországvédelmi Parancsnokságának rendszerében 1972-1988

Adott volt tehát egy olyan begyakorolt, összekovácsolt szervezet, amely az egységes hátországvédelem alapjául szolgálhatott volna, amelyre építve, azt megfelelően tovább fejlesztve, létrejöhetett volna a reális lehetősége a polgári védelem és a katonai védelem integrálásának.

Nem ez történt. A polgári védelem katonai szervezeteit, alakulatait teljesen, a megyei törzsek létszámát pedig mintegy 45%-al csökkentették, és az újonnan megalakuló Magyar Néphadsereg Hátországvédelmi Parancsnokság rendszerébe építették be.

Az átalárendelés és az új szervezet — Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága — létrehozásának folyamata hónapokig tartó személyügyi munkát jelentett és 1973. I. 1-ével fejeződött be. Megtörtént a polgári védelem „*profiltisztítása*”. A továbbiakban a polgári védelem — a vezetést biztosító 24 század kivételével — katonai erővel nem rendelkezett, szervezetéhez csak polgári szervezetek, a szakszolgálatok, szolgálatok és önvédelmi szervezetek tartoztak.

A Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága belépésével értelemeszerűen együtt járt a feladatok ismételt szabályozása, a jog- és hatáskörök újbóli megfogalmazása. Ennek keretében újra kellett fogalmazni az ország védelmi rendszerében a polgári védelem célját, helyét, szerepét, feladatait, fejlesztésének irányait és pénzügyi lehetőségeit. A jogi keretek az 1974. évi polgári védelemről szóló minisztertanácsi, illetve honvédelmi miniszteri végrehajtási utasítás töltötte meg tartalommal.

1977. XII. 13.-án Genfben, a Magyar Népköztársaság kormánya külügyminisztériumának megbízottja aláírta — 46 ország kormányának képviselőjével együtt — az 1949. évi négy genfi egyezmény kiegészítésére alkotott két jegyzőkönyvet, és vállalta, hogy a jegyzőkönyvben foglaltakat a hazai magyar belső jogrend részévé teszi. A jegyzőkönyvek szabályozták a polgári védelem helyét és szerepét a nemzetközi hadijogban. A jegyzőkönyv szerint a polgári védelem fogalma alatt értendő minden olyan humanitárius feladat, amelynek a célja, hogy védelmet nyújtson a polgári lakosságnak az ellenségeskedés, háborús cselekmények, illetőleg a katasztrófák esetén, és segítse azok közvetlen hatásainak leküzdésében, illetve a túlélés feltételeinek a biztosításában. Tételesen részletezik, melyek a polgári védelmi feladatok.

A jegyzőkönyvek intézkedtek a Vöröskereszthez hasonlóan a polgári védelmi feladatot ellátó személyek, személyzetek nemzetközi hadijogban szabályozott védelmére.

1976-ra teremtődtek meg a feltételek egy új polgári védelmi kiképzőbázis megszervezésére. Budapesten, a Ferihegyi úton alakult meg a Polgári Védelmi Kiképző Központ, illetve országszerte jól felszerelt kiképző bázisok alakultak. Az 1976-1988 között új óvóhelyek épültek, amelyek a tömegpusztító fegyverek összes hatása ellen védelmet nyújtottak. Ezek a következők voltak:

- Pakson az atomerőműben egy 600 fős, egy 300 fős és egy 450 fős óvóhely;
- Dunaújvárosban, a Dunai Vasműben egy 600 fős, és a kokszolóműben egy szintén 600 fős óvóhely;
- Székesfehérvárott, a Videotonban két 600 fős óvóhely;
- Esztergomban egy 600 fős lakossági óvóhely;
- Budapesten, a Medicor Műveknél 600 fős, a Budapesti Lakásépítő Vállalat Jászberényi úti telepén két 300 fős, a Hungária Vegyiműveknél egy 600 fős óvóhely;
- Miskolcon, a Lenin Kohászati Művek területén 450 fős óvóhely;
- Debrecenben, 2000 fős befogadóképességű földalatti garázs óvóhely épült.

Az 1980-as évek elején a vezetésben változások következtek be. A magyar polgári védelem ekkor jelentős mértékben nyitott mind a szocialista, mind a szomszédos, majd a nyugati országok felé is. Ezek már az enyhülés évei voltak.

1986. IV. 26-án, az eddigi idők legsúlyosabb nukleáris — atomerőműi — katasztrófája következett be, az ukrajnai Csernobilben, melynek következményei egész Európát, közte hazánkat is érintették. Az akkori — politikai és gazdasági — megfontolások szerint a hivatalos tájékoztatás igyekezett a történeteket is, a következményeket is elbagatellizálni.

Valóságban a magyar polgári védelem vezetői és beosztottai, az érintett gazdasági ágazatoknál szervezett szakszolgálatok szakembereinek megfeszített, több hónapos munkája tette lehetővé a helyzet „kezelését”.

Ugyanakkor egy jelentős tanulsága volt a történetnek: nem a — remélhetőleg soha be nem következő — nukleáris világháborúra, hanem sokkal inkább a bármikor bekövetkezhető civilizációs és ter-

mészeti katasztrófák elhárítására kell elsősorban felkészülni, felkészíteni az embereket, a polgári védelem egészét. A szükségszerű változások lassan, erjedésszerűen, de megindultak.

Az ígéretes induló átalakulást, amelynek célja volt zökkenőmentesen átvezetni a polgári védelmet a környező világban végbement politikai és katonai változások következtében előállott új követelmény rendszerbe, szinte átmenet nélkül vágta ketté a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának 1987. XI. 17-ei határozata, amely kimondta: „*a két terület racionalizálása érdekében a Hátországvédelmi Parancsnokság és a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága egyidejű megszüntetésével, azok bázisán — a Honvédelmi Minisztérium közvetlen irányítása alatt — a hátországi és polgári védelmi feladatok szervezésére, végrehajtására 1988. július 1-ével, középszintű egységes parancsnokságot kell létrehozni*”. Így jött létre Hátországai és Polgári Védelmi Parancsnokság.

Szemléletváltás a polgári védelemben 1990-2000

Az átszervezés időszakában a fő feladat a polgári védelmi felkészítés és a katasztrófák elleni védekezés volt. A rendszerváltást követő első időkben megkérdőjeleződött a polgári védelem szükségessége, felmerült a szervezet felszámolása, de végül döntés született a fennmaradásáról.

Hazánk által 1989 októberében ratifikált és kihirdetett 1949. évi genfi egyezménynek 1. és 4. kiegészítő jegyzőkönyve kimondja a polgári védelem humanitárius jellegét, és azt határozottan elkülöníti a fegyveres erőktől.

Az ezekbe foglalt elvek szükségessé és indokoltá tették a polgári védelem irányítási rendszerének módosítását oly módon, hogy az jobban illeszkedjék az államigazgatás korszerűsített rendszeréhez. Ezért, illetve az új védelmi doktrína megvalósításával összhangban a minisztertanács 1989. XI. 30-án határozatot hozott a polgári védelem országos irányításának a megváltoztatásáról. A minisztertanács határozatában úgy rendelkezett, hogy a polgári védelem országos irányítását a továbbiakban a belügyminisztérium látja el, ennek átadásáról folyamatosan gondoskodni kell. Az érintett minisztériumoknak és országos hatáskörű szervezeteknek a polgári védelem működését és szervezeti rendjét a belügyi tárca bevezetésével — a készülő önkormányzati törvényre is figyelemmel — át kellett tekinteni, törekedve a racionálisabb, gazdaságosabb megoldásokra.

Rendeltetésében ugyanakkor hangsúly-átrendeződés történt: a feladatkörébe markánsan megjelent a lakosság és az anyagi javak katasztrófák során történő védelme A belügyminisztérium alárendeltségébe történő átmenet 1990. VI. 30-ával nem történt zökkenőmentesen.

A belügyi tárca vezetése nem tudta megtalálni a polgári védelem helyét a tárcán belül, ezért idegen test maradt. Bizonyítja ezt az is, hogy 1993-ban újabb integrációt kellett megélnie a szervezetnek.

Megalakult a Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság, ahol újfent nem a polgári védelem játszotta a vezető szerepet.

1995. III. 21-én a Magyar Köztársaság Alkotmánybírósága az alábbi határozatot hozta: „*. . . az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a tűzvédelem és a polgári védelem központi irányításáról szóló 85/1993. (VI.1.) Kormányrendelet, a Polgári Védelemről szóló 15/1992. (I.27.) Kormányrendelet, az ennek védelméről szóló már hatályon kívül helyezett 1976. évi I. törvény végrehajtása tárgyában megjelent 6/1976. (IV.31.) MT. rendelet alkotmányellenes. Az Alkotmánybíróság az említett rendeletek megsemmisítésére irányuló eljárást 1995. december 31-ével felfüggeszti.*”¹⁴

Az Alkotmánybíróság az alkotmányellenes jogszabályok megsemmisítésére vonatkozóan az eljárást a rendelkező részben írtak szerint felfüggesztette. Ezzel módot kívánt adni a jogalkotóknak arra, hogy a rendelkezésre álló idő alatt az alkotmányellenes helyzetet szüntessék meg a polgári védelemre, mint alkotmányos alapkötelezettségre vonatkozó joganyagnak az alkotmánnyal és a Honvédelmi törvénnyel való összhangját teremtsék meg.

Az Alkotmánybíróság döntésének megfelelően 1996. I. 1-ével ismételt megalakult a BM Polgári Védelem Országos Parancsnoksága. Ezt követően megjelent a polgári védelemről szóló 1996. évi törvény, amely rendezte a polgári védelem helyét, szerepét, feladatait.¹⁵ Ilyen szintű és hatású jogszabály a polgári védelem (légmentes) 5 évtizedes történetében nem foglalkozott a szervezet tennivalóival. Azonban ez az önálló parancsnokság sem volt hosszú életű. Újabb integráció következett be, és megint a tűzoltósággal. 1999-ben megjelent a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló törvény. E törvény előírásának megfelelően 2000. I. 1-ével megalakult a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság.¹⁶

A 2000. I. 1-jén hatályba lépő katasztrófavédelmi törvény lehetővé tette az egységes hazai katasztrófavédelmi rendszer létrehozását, és a törvényalkotók e jogszabályban rögzítették a „katasztrófák elleni védekezés” fogalmát és elveit is. Ez a meghatározás a katasztrófavédelem komplexitását tükrözi, összetettsége kellően bizonyítja a védelmi és a reagálási képesség fontosságát, valamint azt, hogy a si-

keres védekezés csak a teljes társadalom és gazdaság összehangolt együttműködésével valósítható meg.¹⁷

A katasztrófavédelmi törvény 2011. évi módosításával megteremtődött az alapja a hazai egységes katasztrófavédelem végleges kiépítésének. **(I.sz. melléklet)**

Jegyzetek:

- ¹ SZABÓ : 15.p.
² HIM-HL. VKF 1.o. 105495/Eln. 1934.
³ 1935/XII.tc.
⁴ 1935/XII.tc. op.cit. : 6.§.
⁵ PATAKI: 17.p.
⁶ MOL 114.500/1941 PMK a a légtalmai szükségóvóhelyek létesítésével kapcsolatban engedélyezhető adókedvezmények tárgyában (B. K. 1941. 125.o) 140.000/1940 PM sz. épület átalakítással kapcsolatban engedélyezhető adókedvezmények tárgyában (B. K. 19740. 238. o.)
⁷ *Légtalmai ABC.*
⁸ 1939/II.tc.
⁹ Loc.cit. 17.§.
¹⁰ ROMSICS: 378-383.p.
¹¹ PATAKI: op.cit. 46.p.
¹² Loc.cit. 22-23.p.
¹³ Az 1961. augusztus-szeptemberi berlini, illetve az 1962. őszi kubai konfliktusok, minden ember számára érzékelhetővé tették egy esetleges rakéta-nukleáris háború kirobbanásának a lehetőségét.
¹⁴ 1996/XXXVII.tv.
¹⁵ 1999/LXXIV.tv.
¹⁶ HORNYACSEK : 18-19.p.
¹⁷ Loc.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- HORNYACSEK — HORNYACSEK Júlia: *A települési védelmi képességek a katasztrófa kihívások tükrében, a települések katasztrófa-elhárítási feladatai, a végrehajtáshoz szükséges helyi védelmi képesség alapvető területei, azok kialakításának folyamata.* Budapest, 2011, „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület. 100 p. HU- ISBN 978 963 08 2606 8.
- PATAKY — PATAKI Iván: *A Magyar Polgári Védelem (légtalomalom) története 1935-1992.* Budapest, 1992, PVOP. 138 p. HU-ISBN 963 03 3396 1.

SZÖVEGGYŰJTEMÉNYEK

- ROMSICS — ROMSICS Ignác (szerk.): *Magyar Történeti Szövegggyűjtemény 1914-1999.* Budapest, 2000, Osiris, I.köt. 531 p. HU-ISBN 963 37 9782 9.

KÉZIRATOK

- SZABÓ — SZABÓ Miklós: *A Magyar Királyi Légierő technikai és szervezeti fejlődése (1938–1944).* Hadtudományi doktori disszertáció (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1981.

LEVÉL-, IRAT-, ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- HIM-HL. — Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár.
MOL. — Magyar Országos Levéltár.

TÁJÉKOZTATÓK

- Légtalmai ABC.* — *Légtalmai ABC. A Légtalmai Liga ingyenes tájékoztatója.* Budapest, 1939, A légtalmai liga országos elnöksége. 64 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1935/XII.tc. — 1935/XII.tc. a légvédelemről.
1939/II.tc. — 1939/II.tc. a honvédelemről.
1996/XXXVII.tv. — 1996/XXXVII.tv. a polgári védelemről.
1999/XXIV.tv. — 1999/XXIV.tv. a Katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről.

A magyar polgári védelem szervezetei 1933-2013.

1. Országos Légvédelmi Parancsnokság .....(1933. V. 1.)
2. Légvédelmi Liga .....(1937. XII. 5.)
3. Belügyminisztérium VI. Légtalmi Főosztály .....(1950)
majd
4. Légtalmi Országos Parancsnokság .....(1950)
5. Belügyminisztérium Légtalom Országos Törzsparancsnokság .....(1958)
6. Polgári Védelem .....(1962)
7. Magyar Néphadsereg Hátországvédelmi Parancsnokság rendszerébe integrálták .....(1972)
8. Belügyminisztérium Polgári Védelem Országos Parancsnokság .....(1990)
9. Belügyminisztérium Tűz- és Polgári Védelem Országos Parancsnokság .....(1993)
10. Belügyminisztérium Polgári Védelem Országos Parancsnokság .....(1996. I. 1.)
11. Belügyminisztérium Tűz- és Polgári Védelem Országos Parancsnokság .....(1999)
12. Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság .....(2000)

A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai

A homo erectus már 790 ezer évvel a jelenkori ember előtt már használta a tüzet. A tűz nagyon fontos szerepet töltött be az emberré válás folyamatában. A beszéd és a tárgyhasználat mellett a tűz megszelídítése emelte ki az embert az állatvilágból. Az első lépcső a tűz domesztikációja felé a passzív tűzhasználat volt. Egy-egy tűzvész után ehető gyümölcsök és élve megsült állatok maradtak hátra, melyeket az ember megtalált. A félelem a tüztől csak ezután következett. Az ember lassan megtanulta kordában tartani a tüzet, elkövetkezett az aktív tűzhasználat ideje, mely napjainkig is tart. Ennek köszönhetően alakult ki a földművelés és a földművelő társadalom. Fontos szerepe volt a tűznek abban is, hogy az ember táplálkozása gyökeresen megváltozott. A főzés folyamatával megszűnnek a különben mérgező növények méreganyagai, a kemény rostszálak megpuhulnak, a hús tartósabbá válik, mintha nyersen maradna.

A tűz megfoghatatlansága hatott a különböző korok gondolkodására is. A különböző népek mítoszai nagyjából egyeznek abban, hogy a tűz isteni kiváltság volt, s hősnek tekintik azt, aki ellopta, a görög mitológiában például Prométheuszt. A tűz a megtisztulás szimbóluma is, a kereszténység gondolatvilágában tisztító tűz formájában jelenik meg, de a tüzet a Pokolhoz is társítják.

A tűz megjelenésével egyidős az ellene való védekezés is. Ennek a szakadatlan harcnak állít emléket a Katasztrófavédelem Központi Múzeuma, leánykori nevén Tűzoltómúzeum.

A magyar tűzoltás emlékeinek megőrzése

Már 1813-tól van adatunk tűzoltó emlékek gyűjtéséről és megőrzéséről: BECHER Jakab gyűjteménye — a pesti egyemeletes házának emeltn berendezett kiállításon — az 1810. évi nagy budai tűzvész maradványait mutatta be.¹

Magyarországi nagyobb kiállításokon — így az 1842. évi első hazai iparkiállításán, az 1885. évi Országos Kiállításon és az 1896. évi Ezredévi Kiállításon — kerültek bemutatásra kisebb-nagyobb tűzoltósági anyagok.

A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet korán kialakította tanszergyűjteményét és a házi múzeumát. Azért kaptak 1873-ban államsegélyt, hogy elősegítsék a vidéki tűzoltóságok kiképzését. E feladat teljesítését segítette elő a tanszergyűjtemény és a házimúzeum. Az 1891-ben kiadott alapszabályukban a múzeum- és a könyvtárőr feladatát is szabályozták.

A Köhler és a Seltenhofer tűzoltószergyárak tanszergyűjteménnyel és házimúzeummal is rendelkeztek, továbbá a nagyobb városok tűzoltóságai tanszergyűjteményeket hoztak létre.²

KÖHLER István 54 darabból álló gyűjteményében 18 komplett kéziműködtetésű fecskendő mellett 34 fecskendőszerkezet is volt. *Mária Terézia* korától szemléltette a hazai tűzoltófecskendő fejlődését. Az 1904-ben Budapesten rendezett III. Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszus és kiállítás alkalmával külön pavilonban kerültek bemutatásra.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség szerette volna a gazdag gyűjteményt megvenni, de nem volt rá fedezetük. A debreceni Déri-Múzeum is átvette volna és új múzeumépületük földszintjén DÉRI Frigyes ki is állította volna a csodás fecskendőket, de KÖHLER István arra való hivatkozással, hogy gyűjteményét a létesülő tűzoltó múzeumnak szánja, elutasította DÉRI Frigyes ajánlatát.

A fővárosi hivatásos tűzoltóság kérésére 1925.IV. 27-én a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnökségi ülésén a szövetség tulajdonát képező múzeális értékű és oktató tárgyakat — a tulajdonjog fenntartásával — a fővárosi tűzoltóságnak adta át elhelyezés és megőrzés végett. Ugyanide kerültek gróf SZÉCHENYI Ödön hagyatékából Bálint fia által adományozott ereklyék, díszoklevelek, fényképek és egyenruházati tárgyak.

1936-ban DÓSA Balázs a pomázi járás tűzrendészeti főfelügyelője az általa szerkesztett „*Tűzoltó-évkönyv*”-ben sürgette a múzeum megalakítását.

Az Magyar Országos Tűzoltó Szövetség továbbra is napirenden tartotta a tűzoltómúzeum létesítését.

A II. világháborúban ezeknek a Tűzoltó Múzeum számára gyűjtött relikviáknak a döntő többsége megsemmisült.

1949 januárjában az Országos Tűzoltó Főparancsnokság utasítást adott ki a tűzoltóság fejlődés történetével, múltjával és egyéb vonatkozásaival összefüggő szerek, könyvek, képek, zászlók, iratok, sisakok, különféle díszkardok stb. összegyűjtésére vonatkozóan és azoknak az Országos Tűzoltó Főparancsnokságra történő felküldését rendelte el. A begyűjtött anyagok 1950-ben a Tas utca 9-ben kerültek elhelyezésre, ám az Országos Tűzoltó Főparancsnokság megszűnésével az anyagok gazdátlaná

váltak, majd a papír- és fémgyűjtők buzgalmának estek áldozatul. Ugyancsak erre a sorsra jutott 1953-ban KÖHLER István gyűjtemény is.

A tűzoltó múzeum létrehozása, elhelyezése, az első ideiglenes kiállítás

1953. VI. 5-én a Gépipari Tudományos Egyesület segélykérő levélben fordult a tűzoltósághoz, „*hogy az országban még található, muzeális értékű tűzoltó fecskendőket megfelelő védelemben részesítsék, hogy azok majd a Műszaki Múzeumban elhelyezhetőek legyenek*”³ A levél az utolsó 24 órában érkezett ahhoz, hogy a még magmaradt emlékekből egy kiállítás létrehozásához szükséges tárgyi emléket, majd a gyűjtést folytatva egy múzeumra valót még összeszedhessenek.⁴

A műszaki emlékek védelméről szóló 1954. évi törvényerejű rendelet és a végrehajtását szabályozó 1954. III. 24-ei minisztertanácsi rendelet életre hívta a Műszaki Emlékeket Nyilvántartó és Gyűjtő csoportot SZILÁGYI István vezetésével. Fontos feladatuknak tekintették a szakmúzeumok létesítését és támogatását. A Közlekedési-, majd a Posta Múzeum után következett a Tűzoltó Múzeum.⁵

A tűzoltóság, mint különleges műszaki alakulat megkezdte a jogszabály végrehajtását, de nem csak a műszaki, hanem a tűzoltás történeti emlékek összegyűjtésére is sor került.

A feladat végrehajtására bizottság alakult, a gyűjtés egy körrendelet kiadásával indult, majd egy ideiglenes raktár kijelölésével folytatódott az újpesti laktanya emeletén.⁶ SZILVAY Kornél polgári alkalmazottként azt a feladatot kapta, hogy segítse MINÁROVICS János Tűzoltó Múzeum szervezésére irányuló munkáját.

Az Aquincumi Múzeumból dr. SZILÁGYI János a történelem tudományok kandidátusa segítette a múzeum alapítási munkákat, az első kiállítás forgatókönyvének elkészítéséhez nyújtott iránymutatást. Ehhez sikerült dr. RONCSIK Jenő korábbi debreceni tűzoltóparancsnokot is megnyerni. Az anyag összegyűjtése után a Belügyminisztérium Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága megkereste a Népművelésügyi Minisztérium Múzeumi Főosztályának vezetőjét, FÜLÖP Ferencet és kérte hozzájárulását a Tűzoltó Múzeum létesítéséhez.⁷

A Népművelésügyi Minisztérium 1955. XII. 20-án kelt átiratával a Tűzoltó Múzeum anyagát védetté nyilvánította, és hozzájárult ahhoz, hogy azokat a Tűzoltó Múzeumban, mint szakmúzeumban helyezték el.⁸

Akkor fejeződött be a gazdatisztképzés a Martinovics téren — Budapest hivatalosan nyilvántartott mértani középpontjában — az 1953-ban épült X. kerületi tűzoltólaktanyában.⁹ Az épület megüresedett helyiségeit adták át múzeumi célokra 1955-ben.¹⁰ A rendelkezésre bocsátott terület az első emeleti kisméretű tantermekből, hálósobákból stb. állt, melyek csak megfelelő átalakítás után váltak kiállítási célra alkalmassá. Az átalakítási tervet PFANL Egon építész készítette el. Az átalakítás eredményeként 420 négyzetméteren kialakult 12 helyiség és egy 30 méter hosszú folyosó, valamint egy moziterem, továbbá négy raktár és irodahelyiségek jöttek létre. A kiállításhoz szükséges anyagi forrást az Állami Biztosító propaganda csoportjának vezetője ERŐS Rezső biztosította.

Az első kiállítás berendezési terveit a múzeumok központi kiállítást rendező csoportja dr. BORECZKY László vezetésével készítette el. A tűzoltóság asztalos műhelyében készültek a kiállítás tárlói, a grafikákat, szobrokat a csoport tagjai hozták létre, köztük olyan kiváló szobrászok mint SZILÁGYI Margit, vagy GERLÓCZINÉ Poór Lili, illetve ISTVÁNFFY Hildegard.

BAKONYI István tűzoltó főtörzsőrmester régi fővárosi tűzoltó, fényképészként dolgozott, így a kiállításhoz szükséges képeket házilag készíthették el MINÁROVICS János tűzoltó százados vezetésével. 1956. évi múzeumi hónapra megnyitásra készen állt az első állandó kiállítás „A tűzvédelem fejlődése az őskortól a modern korig” címmel. A történelem közbeszólt, így 1957. VIII. 24-én került sor a Tűzoltó Múzeum megnyitására.¹¹

Az első állandó kiállítás

Ekkor még külföldön nem volt olyan tűzoltó múzeum, amelyik a tűzvédelem fejlődését átfogóan ismertette volna. Az állandó kiállítás a tűzvédelem történetét, történeti fejlődésének folyamatát, az embernek a tűz ellen folytatott harcát, e küzdelem egyes állomásait, eredményeit mutatta be, a szemléltetés akkori legkorszerűbb eszközeivel.

A kiállítás első részében — amely eredetileg hét, majd később öt egyenlő alapterületű helyiségből állt — a tűzoltás történetének emlékeit állították ki a legrégebbi időktől az I. világháborúig. A második részben pedig — eredetileg öt helyiségben — a II. világháború utáni anyagot helyezték el.

Az első teremben az őskortól a Római Birodalom bukásáig terjedő időszakot mutatták be, különös tekintettel az aquincumi tűzoltóság szervezeti felépítésére, tűzoltó eszközeire, módszereire és antik kultúrájának magas színvonalára.

A második teremben a középkori városégek egyes elemei, valamint a vízpuskák és a golyonyakú fecskendők kaptak helyet, továbbá a céhek tűzoltószolgálatára került bemutatásra.

A harmadik terem témaköre a nyomótlós fecskendők feltalálásának időszakára, a diáktűzoltóságok életének egyes mozzanataira, valamint KOSSUTH Lajos 1827-ben Sátoraljaújhelyen kiadott, saját kezűleg kidolgozott tűzrendészeti szabályzatára terjedt ki. Ugyanitt kaptak helyet a tűzjelzés ősi módszerei, az első magyarországi önkéntes tűzoltóság¹² emlékanyagai, valamint a tűzoltó egyenruhák első típusai is.

A negyedik teremben a mászó- és mentőeszközök fejlődését, a gőzfecskendő feltalálását, a magyar tűzoltók külföldi versenyeken való sikeres szereplését, a gyári tűzoltóságok kialakulását, a hivatásos tűzoltóság létrejöttének körülményeit és tényeit, továbbá a magyar tűzoltó irodalom első írásos emlékeinek példányaikat mutatták be.

Az ötödik teremben a létrák további fejlődését, a mentőeszközök technikai tökéletesedésének egyes állomásait, az első hazai gyártmányú, kézi működtetésű fecskendőtípusokat, a különböző védőfelszerelések fejlődését, a budapesti „Párizsi Nagyáruház” égéséből származó tárgymaradványokat és SZILÁGYI Margit szobrászművésznék a hivatásos tűzoltók tűzhöz történő vonulását ábrázoló szobor-kompozícióját tekinthették meg a múzeum látogatói.

A hatodik teremben kapott helyet az első hazai gyártmányú motoros szer benzimotorja, továbbá a gépjárműfecskendő fejlődése, a tűzoltó vízszerezés, a tűzjelzés módjainak alakulása és egy elektromos tűzjelző és tűzoltó járőr ellenőrzésére szolgáló óraberendezés.

A hetedik teremben mutatták be a kismotorfecskendő térhódítását, valamint az ököritői tűzkatasztrófa dokumentumait, továbbá a Niagara-fecskendő metszetét, illetve a különleges oltási módok részeként SZILVAY Kornél szárazoltási eljárását.

A nyolcadik terem kollekciója a magyar tűzoltóság II. világháború utáni helyzetének alakulását, a hazai gépjárműfecskendő-típusokat, a különleges tűzoltó-szereket és az ekkor legkorszerűbb magyar gyártmányú önműködő tűzjelző berendezéseket szemléltette.

A kilencedik terem anyaga az ipari üzemek tűzvédelmét, a villámvédelmet és az önműködő tűzoltó-berendezések közül a Spinkler-berendezés szemléltető modelljét foglalta magába.

A tizedik teremben a megtörtént tüzesetekből kiindulva a mezőgazdasági tűzvédelem eredményeit és problémáit mutatták be.

A tizenegyedik teremben a középületek és lakóházak tűzvédelmével foglalkozó szemléltető anyag kapott helyet.

A tizenkettedik terem a világ tűzoltóinak életéből pillanatképeket mutatott be.

A folyosó részen különleges kiegészítő anyagok kaptak helyet, így bemutatásra került a tűzoltókészülékek fejlődése, a világítási és fűtési módok tűzveszélyének alakulása az idők folyamán, továbbá a tűz elleni harcban hősi halált halt tűzoltók emlékanyaga.

1961-ben a múzeumba vezető lépcsőházban „Emlékezetes tüzesetek” címmel több mint kétszáz tüzesetet bemutató új kiállítás nyílt meg.

A múzeum jelentős éremgyűjteménnyel, fotónegatív gyűjteménnyel és könyvtárral rendelkezett.

A Tűzoltó Múzeum 1960-ban indította útjára 32 tablóból álló első vándorkiállítását, amit több mint négyszázezer tekintettek meg.

Muzeális tűzoltószerek bemutatása, a kiállítás átépítése

Kiállítócsarnok nem lévén a gyűjtemény néhány muzeális tűzoltószere az intézménynek helyet adó épület földszinti folyosóján tekinthető meg.

A tűzoltószerek sorát a gépjárművel vontatható benzinmotoros fecskendő nyitja, ezt a lóvontatású benzinmotoros fecskendők követik. A gépjárműfecskendő a tűzoltásban rendre jelesre vizsgázott, ám vonulás közben gyakran felmondta a szolgálatot. Erre tekintettel a szakemberek úgy vélték, hogy az ilyen típusú gépjárművek tűzoltói szolgálatra nem alkalmasak, a lovakkal vontatott szerek biztosabban mozognak. Így maradt a lóvontatás, csak a fecskendőt működtette a motor.¹³ A bemutatásra kerülő fecskendők benzinmotorjait — mivel ebben az időben az önindító (elektromos berendezés) nem lehetett tartozéka a motoroknak — kivétel nélkül kurblival (forgatókarral) kellett indítani. Hagyományosan az első kerekek elfordulását forgózsámoly biztosítja.

Itt kerül bemutatásra Pécs város benzinmotoros fecskendője „Agrasztó” benzinmotoros vándordíj-fecskendője. 1926. XI. 30-ei közgyűlésen a Pest megyei Tűzoltószövetség úgy határozott, hogy ezt a fecskendőt — a 3 évenként megrendezésre kerülő — a megyei tűzoltó versenyeken a legjobb eredményt elérő csapatnak vándordíjként adják. A sorban következő Petőháza benzinmotoros fecskendője, melyet a kisalföldi település a közeli Sopronban SELTERNHOFER Frigyes és fiai tűzoltószeggyárától

vásárolt. A folyosón a sort a mosonmagyaróvári tűzoltók — 1899-ben a teplitzi Czermack fecskendő gyárban készült — lóvontatású gőzfecskendője zárja.

A kiállított tűzoltószeretek „matuzsálemi korú” darabja egy lóvontatású golyonyakú fecskendő, amelyet a felirata szerint Johan RUEPPRECHT készített.

Bár időben nem ekkor került a múzeumba, de logikailag mégis ide tartozik a folyosó végén található a MiG-15 típusú hangsebesség alatti vadászpülőgépek gázturbinás sugárhajtóművével épített turboreaktív oltóanyagot előállító oltógép egy része. Ez a berendezés a szegedi tűzoltóságnál 1969-től 1978-ig állt készenlétben. A turboreaktív oltógépet ZIL terepjáró gépkocsi alvázára építették.

1974. XII. 1-én a múzeumnak otthont nyújtó épület felújítása miatt a Múzeumot ideiglenesen be kellett zárni, és el kellett költöztetni. A felújítás befejezése és a kiállítás teljes átépítése után 1979. VI. 1-én nyitott meg újra a Tűzoltó Múzeum. Négy közfal lebontásával hét 7.5 x 6 méteres kiállítási helyiség került kialakításra. A villanyhálózatot és a központi fűtést felújították, a padlót műanyaggal burkolták.

1975-ben elkészítették az „Emlékezetes tűzesetek” című kiállítási részt a lépcsőházban. A helyiségek 1977 júliusában történt átvételét követően kezdődött meg az új kiállítás építése. Megmaradt az alapkonceptió, a tűzvédelem fejlődésének kronológikus bemutatása.

1977-ben elkészült az első három terem. Az első teremben a tűz őstörténetével és az ókor tűzvédelmével, a másodikban középkor és újkor elejének tűzoltás történetével foglalkoznak. A harmadik terem a nyomótömlő feltalálásától indulva az önkéntes tűzoltóságok kialakulását mutatja be.

A negyedik teremben a hivatásos tűzoltóságok megszervezésének történetét bemutató anyag, az ötödik kiállítási teremben pedig a XIX-XX. század fordulójának tűzvédelmével foglalkozó része került kialakításra.

1979-ben elkészült a hetedik terem, ahol a II. világháború utáni fejlődés, a nyolcadikban pedig az önkéntes és vállalati tűzoltóság munkája került bemutatásra.

A kilencedik terem a többenél kisebb volt mindössze 28 négyzetméter és időszaki kiállítások bemutatására használták. Ebben a Nemzetközi Gyermekek alkalmával „Legföltettebb kincsünk, a gyermek” címmel gyermekjátékból eredő tüzesetek megelőzését célzó kiállítás volt látható.

1994-1995-ben az épület felújítása miatt zárva kellett tartani a múzeumot.

Korszerűsítés, új állandó kiállítások

1996 és 1998 között került sor az állandó kiállítás korszerűsítésére, két ütemben.

Az első ütemben az őskortól a II. világháborúig, a másodikban pedig a II. világháború végétől 1990-ig terjedő időszak magyar tűzoltó történetét mutatták be.

Az első ütemben öt terem ünnepélyes megnyitására — 1996. V. 2-án a *Szent Flórián* napi ünnepek keretében, a belügyminiszter jelenlétében — került sor. Erre az alkalomra készült el az aquincumi víziorgona megszólaltatható rekonstrukciója.

A múzeumba belépve először az őskortól a Római Birodalom bukásáig terjedő időszak emlékeivel találkozunk. Elsőként — a tűzoltók védőszentjének — *Szent Flórián*nak a barokk oltárszobra ragadja meg a figyelmet. Aquicumban katonai és önkéntes tűzoltó osztagok álltak szolgálatra készen. A polgár város tűzoltólaktanyájának makettje szervezett tűzoltó életéről tanúskodik. Feltárásakor került elő a víziorgona, amelynek rekonstrukcióját a hannoveri világkiállításon is bemutatták.

A második teremben a céhes tűzoltással ismerkedhet meg a látogató. A céhek mesterei közül egyesek ismerték a tűz gyújtásának, és oltásának fortélyait (kovács, fémöntő, stb.), mások házakat építettek, bontottak (kőműves, ács, stb.), többek használati tárgyakat készítettek (kádár, bognár, takács, stb.). Így a tűzoltásban a munkamegosztás érvényesíthető volt. De a legfontosabb, hogy a tűzoltószerkeket is ők készítették (vízipuska, golyonyakú fecskendő, tömlő, stb.) A debreceni diáktűzoltóknak (a szervezett tűzoltók elődjének) a tűzoltószerkei is figyelemre méltóak.

A következő teremben a magyar szervezett tűzoltóságok megalakulásáról, tevékenységéről, a tűzoltó ügy nagy személyiségeiről (RÖSCH Frigyes, gr. SZÉCHENYI Ödön, József főherceg, stb.) látható érdekes összeállítás. FESZTY Árpád „*Kárvallottak*” című képe átütő erővel ecseteli egy korabeli tűzvész megrázó következményeit.

Egy újabb teremben a XIX. század tűzoltástechnikai eszközei ismerhetők meg, köztük nagy magyar találmányok közzeghy MÁRTONY Károly „életmentő készüléte”, valamint SZABÓ Pál és fiainak gőzfecskendője.

A felújítás második üteme 1997 őszén indult és 1998 májusában fejeződött be. A kiállítás második része — újabb két teremben — a II. világháborútól napjainkig tartó rohamléptű fejlődésről győzi meg a látogatót. A légoltalom, a tűzoltók háború alatti tevékenysége, az állami tűzoltóság munkája, az

1956-os események, a magyar ipar tűzoltószerei, a vegyi-, gáz-, és olajkút tüzek elleni küzdelem, a híradás, a tűzjelzés emlékei, a napjainkban használt tűzoltó felszerelések, gépjárművek, stb. a legfőbb csomópontjai ennek a gyűjteménynek.

Az impulzus tűzoltás elmélete, és eszközeinek a kifejlesztése — SZÖCS István vegyipari gépészmérnök találmánya — bizonyítja a magyar szakemberek alkotó tevékenységét.¹⁴

1997-ben készült el „A tűzoltó érmek és jelvények” kiállítás, melyben 523 érem és 28 plakett került bemutatásra. A „Tűzoltójelvények és sisakok kialakulása és fejlődése” című tárlat 115 tűzoltósisakot mutat be.

2003-ban elkészült az ötödik terem, amely a két világháború közötti tűzoltóságot mutatja be, ismerteti a XX. század legjellemzőbb tűzoltószereit a centrifugálszivattyút, a gépjárműfecskendőt, SZILVAY Kornél találmányát, a szárazoltógépet, a tűzjelző berendezéseket.

2004-2005-ben kerültek kiállításra a földszinti folyosó falán a magyarországi tűzvédelem, tűzrendészet néhány kiemelkedő személyiségének domborműve: kőszeghy MÁRTONY Károly, gróf SZÉCHENYI Ödön, RÖSCH Frigyes, BREUER Szilárd, SZILVAY Kornél, dr. vitéz RONCSIK Jenő, valamint MINÁROVICS Jánosnak az intézmény alapító igazgatójának fényképe.

2008-ban megújult az első terem. Az ókor legszervezettebb tűzvédelme a Római Birodalomban valósult meg, katonai- és önkéntes tűzoltó osztagok felállításával, építési szabályok bevezetésével, víztárolók, vízvezetékek, tűzfigyelő tornyok építésével.

Hazánkban — az egykori Pannónia provincia területéről — számos tűzoltó vonatkozású emlék kőfelirat került elő, közülük a leghíresebb az 1930-ban feltárt aqvincumi polgárvárosi tűzoltó laktanyánál előkerült víziorgona maradvány. A hangszert — amelynek a működő képes rekonstrukciója került kiállításra — a ráerősített bronz táblácska szövege szerint a parancsnok ajándékozta a tűzoltó testületnek i.sz. 228-ban.

Szent Flórián, a tűzoltók védőszentje, aki római katonaként keresztény hitéért halt mártírhalált. Kultusza a középkorban terjedt el.

Új név, új feladatok

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi törvény adta felhatalmazás értelmében 2012. I. 1-vel létrejött az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet.¹⁵ Ezt a változást követve a Tűzoltó Múzeum is új néven, Katasztrófavédelem Központi Múzeumaként működik tovább.

A névváltoztatás miatt megújításra került a múzeum működési engedélye, első alkalommal külön belső normával szabályozásra került a múzeum működése, kiadásra került Kutatási Szabályzata.

2012-ben megújult technikatörténeti teremmel gazdagodott az állandó kiállítás, amely a magyar tűzoltó történelem XIX. századi feltalálójának állít méltó emléket. A kiállítás központjában a múzeumba hosszú idő után visszatért gőzfecskendő metszet áll. Gőzzel működtetett tűzoltófecskendőre a világon először 1824-ben SZABÓ Pál és fiai szereztek szabadalmi védelmet. kőszeghy MÁRTONY Károly hadmérnök a sűrített levegős légzésvédő készüléket találta fel 1830-ban. Szobra és készülékének modellje állít emléket a technikatörténet e nagy feltalálójának.

Bemutatásra kerülnek a hazai tűzoltószergyártók, a létrák további fejlődése, a mentőeszközök technikai tökéletesedésének egyes állomásai.

A kézi működtetésű előkocsis mozdonyfecskendő vonulását SZILÁGYI Margit „*Riadó*” című szoborkompozíciója örökíti meg.

Új feladatként jelentkezett a polgári védelem történeti emlékeinek gyűjtése és bemutatása. „*Óvóhely, ahol átélhető a történelem*” címmel 2013. X. 9-én új, a polgári védelem történetét bemutató állandó kiállítással gazdagodott a Katasztrófavédelem Központi Múzeuma.

Komoly kutatómunkát követően nyitottuk meg új a polgári védelem történetét bemutató állandó kiállításunkat, amely a múzeum épülete alatt található óvóhelyen került kialakításra.

Egy olyan óvóhely melynek meglévő felszereléseit mentesítő, levegőztető, szűrő-szellőző rendszerre teszik még átélhetőbbé és kézzel foghatóbbá azt az élményt, átadandó tudást, mely a légóltalom létrejöttétől egészen a katasztrófavédelemig mutatja be a lakosság védelmének rendszerét, feladatait. Teszi ezt tudományos alapossággal, érdekes életképekkel és a témára épülő múzeumpedagógiai munkával.

Az óvóhelyhez vezető lépcsőház falán mutatja be a múzeum oktató tablót, melynek anyagát komoly kutatómunkával több óvóhelyről sikerült beszerezni.

A lépcsősor aljáról lehet ráfordulni az óvóhelyhez vezető folyosóra, mely az óvóhelyek fajtáit, és szerepét bemutató oktatóablók és interaktív makettek bemutatótere.

Különlegesen kialakított szűrő-szellőző berendezések szűrőiből álló padokon foglalhatnak helyet a látogatók, és szerezhettek benyomásokat a péceli polgári védelmi objektumból származó óriás festmény tanulmányozása közben.

A folyosóról nyílik a 95 férőhelyes 9 helységből álló óvóhely. Az előtérben megtekinthetőek a ma is használható gázbiztos ajtók, és az óvóhely levegő ellátását biztosító KID-szelep.

Innen nyílnak az óvóhely további helységei. A gyakorlatban ide érkezők a szennyeződésmentesítés után léphettek be az óvóhely különböző helyiségeibe.

A nagyteremben található a légoltalom, illetve polgári védelem szervezetét a Légoltalmi Ligától a Katasztrófavédelemig terjedően bemutató történeti kiállítás.

A történeti kiállítást korabeli tárgyak, szabályzatok, egyenruhák, képek teszik plastikussá. A terem közepén található oszlopon oktatóablók kerültek elhelyezésre. Megtekinthető a beomlás alkalmával használandó vészátjáró, melynek áttörésével lehetett egy másik helységbe és onnan remélhetőleg a szabadba jutni. Ugyanezt a célt szolgálta az ugyancsak megtekinthető a romhatár fölé vezető menekülő kijárat. Végül itt kerül bemutatásra az árvízi védekezés is.

Innen nyílik a szűrő-szellőztető berendezés gépterme. Itt oktató tablók ismertetik a rendszer működését. Ez a ma is működő berendezés biztosította a terület levegőellátását, amit áramkimaradás esetén kézzel lehetett és kellett működtetni.

A történeti kiállításból – a valóságos sorrendet megfordítva – léphetünk ki a szennyeződés mentesítő helyiségbe, ahova belépve a szennyezet ruhát tisztára cserélve, lemosakodva lehetett bejutni a központi területre. Ugyancsak itt látható a szükséghelyzetben használható tőzeges WC is.

A két nagy terem közti átjárást biztosító folyosón került elhelyezésre az a makett, amely egy lakóházon belül mutatja be a helyes és helytelen berendezési, használati formákat a korszaknak megfelelően berendezett lakások segítségével.

Ebben a teremben az óvóhelyekről származó eredeti padokon ülve nyílik lehetőség múzeumpedagógiai foglalkozások megtartására. A falra korabeli oktató diákat, filmeket lehet kivetíteni.

A bejáratnál szembeni fal ad helyet a műszertechnikai bemutatónak, ahol a korszakban használt sugármérő és vegyi felderítő eszközöket és kiegészítőket ismerhetik meg a látogatók.

A másik fal a légzésvédelemnek ad helyet. Megtekinthetők a gázálcok és azok használata.

A sarokban megtalálhatók az óvóhelyek kötelező kellékei, a homokos láda, a csákány, a balta, a lapát, a véső, amelyek elengedhetetlenek voltak a kijutáshoz, illetve az esetleges tüzek eloltásához.

Az óvóhely vezetését és az itt zajló vezetési munkát mutatja be a parancsnoki szoba az íróasztallal, a vonalzókkal, szabályzatokkal, híradó eszközökkel, térképekkel, lecsukható ágygal.

Fontos és élethű része az óvóhelynek az egészségügyi szoba, amely életkép formájában mutatja meg az egészségügyi ellátást, sebkezelést, lélegeztetést. Oktató tablók szemléltetik a betegségek és sérülések formáit, ellátásuk módozatait.

Állandó kiállításai mellett a Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fontos feladata időszaki kiállítások készítése és bemutatása. Jelenleg az „Egy ország a Duna mentén” című vándor fotókiállítás szolgálja ezt a feladatot. **(I.sz. melléklet)**

Nem szabad megfeledkezni a múzeum tudományos műhely jellegéről sem.

A múzeum munkatársai létszámának változásai, vidéki kiállítások és múzeumi érdekességek

A kezdetekben MINÁROVICS János tűzoltó százados egyedül, más munkái mellett folytatta a gyűjtést és a szervezést.

1956. IV. 1-től egy gondnok, majd 1957 végétől egy takarítónő került felvételre. 1971-végén a gondnok helyett egy tűzoltó főtiszt került a múzeumhoz a megnövekedett feladatok ellátására és egy részfoglalkozású nyugdíjas kutatóként. 1973-tól 1978-ig egy fő nyugdíjas fényképész is dolgozott a múzeumban.

1984-ben 4 főhivatású: igazgató, főelőadó, szerződéses polgári szakmunkás, és egy takarítónő. 4 nyugdíjas részfoglalkoztatású 3 teremőr és 1 kutató dolgozott a múzeumban.¹⁶

1985-től dr. SZABÓ Károly tűzoltó őrnagy lett a múzeum igazgatója 1987-ig.

1987-től 1997-ig dr. VÁRY Lászlóné tűzoltó alezredes volt a múzeum igazgatója. Egy évtizedes munkássága alatt került sor a múzeum utolsó átépítésére. Munkáját muzeológus, könyvtáros, fényképész, tudományos munkatárs, közönség szervező, adminisztrátor, takarítónő és tárlatvezetők segítették.

1997-és 2010 között CSICSMANN Gyula látta el az igazgatói teendőket. Ebben az időszakban készült el az egri és a nagycenki kihelyezett állandó kiállítás, megújult a múzeum első és ötödik terme.

Erre a korszakra az időszakos és vándorkiállítások a jellemzők. Megjelent az informatika és a múzeumpedagógiai.

Majd RÉTI Rezső 2010 és 2012 között megbízott múzeumigazgatóként végezte el a múzeum hosszú ideje elmaradt revízióját.

A tűzoltó emlékek sokasága, a múzeum elhelyezkedéséből adódó helyhiány és a vidéki tűzoltó társadalom elhivatottsága hozta létre vidéki kihelyezett állandó kiállításokat. Ezekben a tűzvédelem fejlődésének különböző korszakai és eszközei kerültek bemutatásra:

- 1983-ban a Somogy megyei Vörs község felújított tűzoltószertermében
- 1985-ben a Tolna megyei Bonyhád városában a helyi tűzoltó múzeum.
- 1999-ben az egri tűzoltóság megalakulásának 125. évfordulóján megnyílt az egri tűzoltó múzeum.
- 2003-ban Nagycenken a kastélymúzeumban a SZÉCHENYI Ödön és SZÉCHENYI Béla emlékére létrehozott kiállítás. **(II.sz. melléklet)**

Minden egyes múzeumi tárgynak külön története van.

A vancsa-féle fecskendő — ami egy kécsöví vízpuska és egy kiskunfélegyházi asztalosmester készítette — MINÁROVICS János egy önkéntes tűzoltó padlásán találta meg.

Szent Flórián szobra PÉCSI Sándortól került a múzeumba. A „*pénzcsinálók*” című filmben tűzoltó-parancsnokot alakított, és így került kapcsolatba a kellekeket biztosító múzeummal.

ÖRKÉNY István „*Tóték*” című könyvéből készült, FÁBRI Zoltán rendezte „*Isten hozta őrnagy úr*” című filmhez is a múzeum biztosította SINKOVICS Imre egyenruházatát.

FESZTY Árpád „*Kárvallottak*” című képe két év alatt került a múzeum tulajdonába. Alapító igazgatónk kereste Ógyallán a képet, ahol FESZTY Árpád testvére élt, de csak vázlatokat talált. Aztán kiderült, hogy 1930-ban szerepelt egy kiállításon, ahol egy gyáros tulajdonába került, akit kitelepítettek Budapestről. Ezt követően egy hölgy bevitte a múzeumba a képet és felajánlotta eladásra. Korábban az Állami Biztosítónak is felajánlotta a képet, ám a jó kapcsolatokra való tekintettel a biztosító nem tartott arra igényt. A kép összetekert állapotban a hölgy édesanyjának körüti trafikjában volt. Egy restaurátornak is felajánlották megvételre, de ő nem tudta kitekerni az albérletében, így lemondott róla. Feljegyzés született az ügyben és a múzeum költségvetésében betervezésre került a kép ára, ami egy trabant árával egyezett meg. Ez után következett a restaurálás ami nem is volt olyan egyszerű, mivel a képet kivágták az eredeti keretéből. A Nemzeti Galériában restaurálták, és új kerettel került mostani helyére.

Szintén beszélt a múzeumba JANICSEK Jolán, JANICSEK Andor volt budapesti tűzoltó főparancsnok lánya, aki elmondta, hogy kisajátítják villalakásukat, és édesapja féltve őrzött képét a múzeumnak akarja adni. A villa padlásán előkerült még egy tűzoltó vonatkozású szobor, amely egy parancsnokot ábrázol, aki mutatja az utat, merre kell menni tüzet oltani. A szobor jelenleg Vörsön található. Sok irat és kép mellett egy poros, koszos zsírosbödönben lapulva egy textilzsákból előkerült JANICSEK Andor főparancsnoki sisakja is.

Jegyzetek:

¹ 1810. IX. 5-én délután tört ki a nagy tabáni tűzvész, mely néhány órán belül elhamvasztotta a korabeli Buda legtarkább és legpezsgőbb városrészét, és ezreket tett földönfutóvá.

² Tanszergyűjteményt alakított ki például a győri, a debreceni és a szegedi tűzoltóság.

³ KKMA. Gépipari Tudományos Egyesület levele. 1016/1953.

⁴ KKMA. BM. Tűzrendészeti Parancsnokság átirata.. 213-18/1953 BM V/6.sz.

⁵ A bizottság tagjai OZVÁRI László a parancsnokság fényképésze, SZILVAY Kornél nyugállományú tűzoltó ezredes, MINÁROVICS János tűzoltó főhadnagy. GALAMBOS: 15-16.p.

⁶ KKMA. Belügyminisztérium Tűzrendészeti Parancsnokság VII. átirata. 915-5/4/1954.

⁷ KKMA. Belügyminisztérium Tűzrendészeti Parancsnokság 915-1/10/1955.

⁸ KKMA. Népművelésügyi Minisztériumi levél Tűzoltó Múzeum Működési engedélye 8630-4165/14955.

⁹ 1949-ben tervezett és 1953-ban felépült épület Budapest, X. kerület Martinovics tér 12 szám alatt.

¹⁰ KKMA. Belügyminisztérium Anyagi és Technikai Főosztályának 58-200-T-2-1/1955.

¹¹ MINÁROVICS : 50 éves a Tűzoltó Múzeum.

¹² A Magyar Királyság Első Önkéntes Tűzoltó Egyesülete Sopronban 1866-ban jött létre.

¹³ SZILÁGYI — SZABÓ

¹⁴ HADNAGY: 5-53.p.

¹⁵ 2011/CXXVIII.tv.

¹⁶ MINÁROVICS: A Tűzoltó Múzeum kialakulása, működése és tervei.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- SZILÁGYI — SZABÓ — SZILÁGYI János – SZABÓ Károly: *A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig*. Budapest, 1986, BM. Könyvkiadó. 388 p. HU ISBN 963 77 0313 6.

TANULMÁNYOK

- GALAMBOS — GALAMBOS Éva: Mesélő múzeum- Beszélgetés a Múzeumalapítóval. 12-27.p. In RÉTI Rezső (szerk.): *Tűzoltó Múzeum VIII. évkönyve*. Budapest, 2007, Tűzoltó Múzeum. 59 p. HU-ISSN 0237-210 X.
- MINÁROVICS János: A Tűzoltó Múzeum kialakulása, működése és tervei. — MINÁROVICS János: A Tűzoltó Múzeum kialakulása, működése és tervei. 5-19.p. In MINÁROVICS János (szerk.): *Tűzoltó Múzeum évkönyve*. Pécs, 1984, Tűzoltó Múzeum. 169 p. HU-ISBN 963 03 2112 2.
- MINÁROVICS: 50 éves a Tűzoltó Múzeum. — MINÁROVICS János: 50 éves a Tűzoltó Múzeum. 5-18.p. In RÉTI Rezső (szerk.): *A Tűzoltó Múzeum 50 éves jubileumi évkönyve*. Budapest, 2005, Tűzoltó Múzeum. 79 p. HU-ISSN 0237-210X.

CIKKEK

- HADNAGY — HADNAGY Imre József : Bemutatkozik a tűzoltó múzeum. *Múzeumi hírlével*, XXVII.évf. (2006) 2.sz. 51-53 p. HU-ISSN 1217-8209.

LEVÉL-, IRAT-, ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- KKMA — Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Archívuma

JOGSZABÁLYOK

- 2011/CXXVIII.tv. — 2011/CXXVIII.tv. a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

Mellékletek jegyzéke:*I.sz.melléklet*

Időszaki kiállítások.

II.sz.melléklet

Vidéki állandó kihelyezett kiállítások.

Időszaki kiállítások

1963. „Tűzoltó éremkiállítás”
 1964. „Nemzetközi tűzrendészeti plakátkiállítás”
 1965. „Kézi tűzoltó készülékek” című kiállítás, majd
 1966. 100 éves soproni tűzoltóság történetét bemutató kiállítás Sopronban és Budapesten.
 1970. „100 éves a budapesti tűzoltóság 25 éves a demokratikus tűzvédelem” a MOM székházban.
 1971. „Sárospataki diáktűzoltóság története” című kiállítás összeállításához nyújtott segítséget a múzeum.
 1972-ben Frankfurt Am Míain-ban az „Interschutz der Rote Hahn” kiállítás keretében egy 300 négyzetméter alapterületű kiállítással mutatkozott be a múzeum. A magyar tűzoltóság II. világháború előtti történetét, múzeális értékeit és az azóta végbement fejlődést bemutató kiállítást nagyszámú közönség és számos delegáció tekintette meg.
 1973-ban Szolnokon 1974-ben Győrött tartottak tűzvédelmi kiállítást.
 1975-ben az egriek 100 éves jubileumi, és székesfehérváriak tűzvédelmi kiállítására került sor, valamint a „Tűzvédelemről mindenkinek” című tárlatot mutatták be Budapesten.
 Más szervezetekkel közösen is készült több nagyszabású kiállítás. BM Népköztársaság úti kiállítótermében: 1965-ben „20 év a nép szolgálatában” 1970-ben, „25 év a nép szolgálatában”, 1974-ben „Szilárd közrendért, közbiztonságért”.
 Önálló kiállításokat is mutatott be a múzeum ezen a helyen 1968-ban a „Védekezzünk a tűz ellen” 1977-ben a „tűzvédelem mindenkinek” címmel.
 A Múzeum segítette más intézmények munkáját: Szegedi Móra Ferenc Múzeum „100 éves a szegedi tűzoltóság” című kiállítását 1979-ben.
 1982 „Tűz a képzőművészetben” című időszaki kiállításra került sor Vörsön.
 1985-ben mutatkozott be a Csehszlovák tűzoltóság a múzeumban s ekkor mutatták be a „Tűzoltóság négy évtizede” című kiállítást.
 1989-ben a Duna Palotában gróf SZÉCHENYI Ödön életét ismertető kiállítást tartottunk.
 1991-ben Szent Flórián életét ismertető kiállítás került bemutatásra Sopronban, majd Budapesten.
 1998-ban a Székesfehérvári tűzoltóság 125 éves fennállására került kialakításra házi múzeumuk.
 2000. V. 3-án a fővárosi tűzoltóság megalakulásnak 130. évfordulóján a központi laktanyában készült méltó emlékkiállítás.
 2003-ban Ausztriában vándorkiállítás indult „Szent Flórián kultusz Magyarországon” címmel.
 2005 Jubileumi kiállítással ünnepelte a múzeum fennállásának 50. évfordulóját.
 A múzeum bekapcsolódott múzeumok majálisa és a Múzeumok Éjszakája országos rendezvénysorozatába.
 Új elemként megjelentek a fotókiállítások a múzeum életében „In memoriam 9/11” című fotókiállítás – a New York-i tűzoltók hősiességét bemutató tárlat, amelynek fotóanyagát az USA Nagykövetsége bocsátotta rendelkezésünkre. (Múzeum Nagyterem, 2011. szeptember) Emlékezetes Tűzesetek HORVÁT Gábor fotóiból Szellemország fővárosa, Pripjaty - VÁRAI Mihály fotóiból.
 Először kerültek bemutatásra a Zászlógyűjtemény kincsei. „Ritkaságok raktárunk rejtekéből – A zászlók” című kiállítás (2012. X. 24.)
 Új feladatrendszerből adódóan polgári védelem történeti kiállítás „75 éves a Légoltalmi Liga és a Magyar Polgári Védelmi Szövetség” című időszaki kiállítás (2012. XII. 4.)
 Kialakítottuk Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelem emlékhelyének kialakítása (2013. II. 18.)
 Szent Flórián napi kiállítás a Duna Palotában (2013. V. 4.)
 „Egy ország a Duna mentén” című országos vándor fotókiállítás 2013-2014.

Forrás ! A szerző összeállítása a kiállítási katalógusok alapján.

Vidéki állandó kihelyezett kiállítások

Vörs: 1983-ban a Somogy megyei Vörs község felújított tűzoltószertárában megnyílt az első vidéki tűzoltó múzeum. A 70 m² alapterületű helyiségben „A tűzvédelem a századfordulón” című állandó kiállítás került felállításra. A XIX. XX. század fordulójának jellegzetes tűzoltó-felszerelések mellett, a testületek emléktárgyai, elismerő oklevelek, érmek, valamint MERKLY Ferenc szobrászművész alkotása, az életmentő tűzoltó is helyet kapott. A kézi működtetésű fecskendők egyik típusát, az úgynevezett Vészvonal használatát mutatja be SZILÁGYI Margit szoborkompozíciója.

A terem közepén egy GEITNER és RAUSCH -féle kézi működtetésű kocsifecskendő és a fejlődést jelentő KÖHLER-féle benzinmotoros szer látható. A múzeum továbbfejlesztése során 1989-ben elkészült a kiállítási szertár, ahol a korszak tűzoltószereit sorakoztatták fel. A szertár kapui a régi fővárosi IX. kerületi őrségről származnak. A falakon körben képek és ismertető szövegek mutatják be a kiállított szereket, amelyek főleg a budapesti múzeum anyagából kerültek ide.

Látható itt a mátrai gyár lövontatású létrája, gőzfecskendő, a szegedi KÖHLER motoroszer, SELTENHOFER gyártású sülyesztett medenc és kocsis fecskendő, előkocsis mozdonyfecskendő és TAMÓCZY-féle falusi fecskendő.

Bonyhád: 1985. V. 25-én nyílt meg a Tolna megyei Bonyhád városában a helyi tűzoltó múzeum. A budapesti múzeum szakmai felügyeletével és támogatásával működő intézmény egy 144 m² alapterületű, 28 m² galériával kiegészített, korábban magtárnak használt épületben nyert elhelyezést. 1988-ban az épületet egy korhű szertárral bővítették, amelyben a korabeli tűzoltófecskendőket helyezték el. A kiállítóhely állandó kiállítása „Tűzre, vízre vigyázatok” címmel a szervezett tűzoltóságok előtti idők tűzvédelmét, elsősorban a céhek tűzoltói szolgálatát mutatja be.

A magyar középkori történelem írásos emlékei között több tüzeset leírása, ábrázolása megtalálható, bemutatva a kezdetleges tűzoltási viszonyokat. A gyújtogatók ellen szigorú törvényeket hoztak és a nagyobb városokban külföldi példák nyomán „tűzrendet” határoztak meg, amelyekben szabályozták a tűzoltást és a megelőző intézkedéseket. *Mária Terézia* 1769-ben az összes várost kötelezte egységes minta szerinti tűzrendészeti szabályrendelet megalkotására. *II. József* 1788-ban adott ki korszerű szemléletű tűzrendészeti pátenst, azonban a vármegyék egy része ezt nem hajtotta végre. A tűzjelzés a tűztornyokban a várost figyelő tűzőrök, és a bakterok feladata volt, tűzjelző mósár elsütésével, szócsővel, lámpással jelezve riasztottak veszély esetén. A XVI. századtól egyre terjedő dohányzás is komoly tűzveszélyt jelentett.

A falsíkra Jan van der HEYDEN könyvének az amszterdami admirális épületének égését ábrázoló metszete került. A hatalmas méretű nagyításon jól látszanak az együtt dolgozó régi gólyanyakú és az új tömlős fecskendők.

A tárolók fölött elhelyezett, a dunántúli települések legnevezetesebb Szent Flórián szobrairól készült felvételek sorát Szedres község 5,5 m magas haranglábja zárja, amelynek harangját 1894-ben öntötték. Hazánkban a tűzoltó-felszerelések és fecskendők (gyakran harangokat is) gyártó üzemek a XIX. század elején kezdték meg működésüket.

A tűzoltók számára nagyon fontos légzésvédelmi eszközök fejlődését a KÖNIG-féle füstsisakok és a KÖSZEGI-féle légzőkészülék szemlélteti. A galérián az 1874-ben alakult Bonyhádi Önkéntes Tűzoltó Egyesület múltját és jelenét ismerhetik meg a látogatók. A szertárépület a Högyész községben a XX. század elején épült eredeti mintájára készült, egyszintes, földem nélküli 70 m² alapterületű építmény. Az itt kiállított fecskendők különböző korúak és típusúak. Valamennyi lövontatású és elsősorban a kisebb városok, községek tűzvédelmi igényét szolgálták.

Eger: A Tűzoltó tér 5. szám alatt, a régi tűzoltó laktanyában 1999 szeptemberében, az egeri tűzoltóság megalakulásának 125. évfordulóján megnyílt az egeri tűzoltó múzeum. A három szerállásos épület 1929-ben épült, jellegzetes példája a városi tűzoltósági szertáraknak, ezért különösen alkalmas a vidéki városainkban a XIX. század végétől megalakuló tűzoltótestületek tevékenységének bemutatására.

A budapesti tűzoltó múzeum gyűjteményének értékes darabjaival -, lövontatású fa tolólétrával, motoros targoncafecskendővel - és az egeri hivatásos tűzoltók által felújított lajtos kocsiival, szekérfecskendőkkel berendezett szertár korhűen szemlélteti a két világháború közötti időszak városi tűzoltóságának felszerelését, és ezek használatát.

A szertár melletti, korábban legénységi szállásnak használt épületrészben több bemutató is helyet kap.

A földszinti nagyteremben az egeri tűzoltóság történetét feldolgozó, a középkortól az önkormányzatiságig terjedő időszakot ismertető állandó kiállítás látható, korabeli metszetek, fotók, térképek, egyenruhák, sisakok, felszerelések és helyi emléktárgyak bemutatásával.

Nagyecenk: 2003. X. 17-én Nagyecenkben a „Hableány” gőzhajó ágyújának jeladó lövését követően megnyílt a kastélymúzeumban a SZÉCHENYI Ödön és SZÉCHENYI Béla emlékére létrehozott kiállítás. A szervezett magyar tűzoltóság létrehozójának a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség első elnökének és munkásságának emléket állító kiállítás látható a SZÉCHENYIEK ősi fészkeben.

Forrás ! A szerző összeállítása a kiállítási katalógusok alapján.

Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében

2014-ben pontosan egy évszázada hunyt el FESZTY Árpád (1856-1914)¹ (I. + II.sz. melléklet), akiről szinte mindenkinek „*A Magyarok bejövetele*” című körkép (1892-1894) jut eszébe. Azonban a művész sokoldalúbb és tehetségesebb volt annál, hogy beérje csupán historizáló, történelmi témájú képek festésével. Mind a falkép-, portré-, és vallásos tárgyú festészet terén maradandó értékű alkotásokat hozott létre, de nem szabad megfeledkeznünk életképeiről sem, melyek méltán számítottak a XIX. századi hazai festészet legnevesebb alkotásai közé.

FESZTY Árpád a Magyar Királyi Operaház (ma Magyar Állami Operaház) büfétermébe készített falképekkel (1883-1884) aratott nagy sikere miatt a következő években számos felkérést kapott állami intézmények murális (fali) munkákkal való díszítésére. Azonban ezen feladatok mellett – főként a téli hónapokban - maradt ideje és energiája néhány kimagasló minőségű életkép megalkotására is.

1884. IV. 10-én mutatta be az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállításán a „*Rokkant honvéd*” elnevezésű alkotását. (III.sz. melléklet) A festménynek csak egy kisméretű, fekete-fehér reprodukcióját ismerjük, melyen látható egy „*vén honvéd, mellén érdemjellel, kezében folyamodványnyal, ott ül valami kegyelmes ur előszobájában, és a ki egykor a halál szemébe, a tűzokádó ágyú üregébe nézett, most félénken tekint az ajtó felé, honnan kérelme elintézését várja.*” A képet a korabeli kritika a tárlat egyik legszebb darabjának nevezte, és dicsérte minőségét, valamint a festőnek az alak ábrázolásán érzékelhető mély humánusát.² Ennél az — egyébként jelenleg ismeretlen helyen található — alkotásánál azonban sokkal nagyobb sikert aratott a művész következő év folyamán alkotott „*Bányaszerencsétlenség*” című életképe.

1884 őszén FESZTY Árpád találkozott id. TELEKI Sándor gróffal, aki vendégségbe hívta magához a festőt, akit egyébként közös barátjuk, GYULAI Pál révén ismert meg, és akit ő — többek között a PETŐFI Sándor iránt érzett közös rajongásuk miatt — „*harmadik fiának*” tekintett. A művész novemberből kezdődően másfél hónapot töltött a gróffal annak nagybányai birtokán, mely helységben akkor még nyoma sem volt a két évtizeddel később itt kibontakozó festőiskolának.³

A „*Bányaszerencsétlenség*” elnevezésű mű keletkezésének körülményeit magától FESZTY Árpádtól ismerjük, akinek erről szóló írása a Vasárnapi Újságban jelent meg. A nagybányai vaskohónál és a bányákban dolgozókat ábrázoló vázlatok készítését követően ott-tartózkodásának utolsó napjaiban találta meg ennek az életképének a témáját. Az ötlet születését részletesen ismertette cikkében. Ebből megtudhatjuk, hogy az általa addig sokszor látott kereszthegyi Lobkowitz-altárna bejáratát az addig megszokotthoz képest más szögből és más fényviszonyok között pillantotta meg, és ekkor tört rá a felismerés, hogy ezt a látványt kell megfestenie. A táj részletei — a szomorú téli fellegek, a kietlen fennsík a bányabejárat mögötti hegyoldalban, és a bejárat tetején lévő kőkereszt — megmozgatták képzeletét, az eléje táruló képről egy sírbolt jutott eszébe. Miközben elkezdte rajzolni az alkotás vázlatát, eszébe jutottak azok a bányástörténetek is, melyeket vendéglátójától hallott. Ezek után ezek az asszociációk is alakítani kezdték az ábrázolás végső formáját, így az eléje táruló tájkép mellett megelevenedtek képzeletében az élő és holt alakok, ezért azok is a vázlatra kerültek. A művész a személyek minél hitelesebb ábrázolása kedvéért még vásárolt helyben néhány nagybányai viseletdarabot is.⁴ (IV.sz. melléklet)

A „*Bányaszerencsétlenség*” című alkotásának — 1884 decemberében, feltehetőleg még Nagybányán készített szinte csak színes foltokból álló — kisméretű vázlata ma is a FESZTY-család tulajdonában található. (V.sz. melléklet) A kép másik ismert — az előbbinél nagyobb méretű — vázlata a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében lelhető fel. Ezen a környezet ábrázolása aprólékosabb, de a festmény szereplői még mindig csupán egytónusú foltokként jelennek meg.

A megvalósult mű — melyet először az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat 1885-ös tavaszi tárlatán mutattak be — középpontjában a nagybányai Kereszt-hegy Lobkowitz-altárnája látható, előtte bányászok és hozzátartozók csoportjával. A kép fókuszában egy lapos bányáskocsin — mint egyszerű ravatalon — vastag textillel letakart halott figyelhető meg. Mellé egy fehér szoknyát és himzett pruszlikot viselő, térdelő, kezét imára kulcsoló asszonyt — feltehetően a halott bányász özvegyét — festett FESZTY Árpád. A kép azt a drámai pillanatot ábrázolja, amikor a bányászok a föld mélyében szerencsétlenül járt társukat kiviszik a napvilágra, ahol a rokonok és barátok szembesülnek a tragédiával.

A csille mögött a halottat vizsgáló egyenruhás csendőr alakja látható, aki kezével félretolja a mellette álló tekintélyes, ősz hajú és szakállú, szörmebundát és kalapot viselő férfit, aki talán a bányászok egyik előljárója lehet. Tartása minden bizonnyal az események hatására olyan görnyedt. Vonásait FESZTY Árpád TELEKI Sándor gróftól kölcsönözte, akiről a nála való vendégeskedése ideje alatt egy

pasztellvázlatot is készített, mely a festő lányától, Masától került a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményébe.

Az előljáró és a csendőr alakja mögött egy harmadik férfi, mellettük pedig egy asszony látható gyermekével. A csille másik oldalán két személyt ábrázolt FESZTY Árpád, arcát a kötényébe temető nőt, valamint egy kezét imára kulcsoló köpenyes férfit. Mögöttük a töltésfal mellett egy álló és egy földre rogyó nő figurája figyelhető meg, akiknek arca nem látható, mivel háttal kerültek ábrázolásra. Alakjuknak előképei a müncheni zsánerfestészetben keresendők. A fájdalom és gyász megjelenítése még érzékletesebb a fenti megoldással, ugyanis az elfedett arcokra a néző tetszése szerinti kifejezést képzelhet, és ezzel a festő elkerülheti a sematizmust vagy a túlzott pátoszt. Az emberek gyásza nem csupán halott társuknak szól, hanem érezhető a saját sorsuk miatt érzett fájdalom is, valamint az a tudat, hogy ilyen szerencsétlenség bármelyikükkel történhet veszélyes munkájuk végzése közben. FESZTY Árpád családi tragédiába sűrítette valamennyiük közös sorsát.⁵ A fájdalomnak — csupán a testtartással való — érzékeltetését alkalmazza a festő több más képén is, így például „*A Sír előtt*” címűn (1910-1911), melyen a Krisztus sziklasírja előtt gyászoló asszonyok kivétel nélkül háttal kerültek ábrázolásra, meggörnyedt testük és mozdulataik azonban pontosan kifejezik az őket ért csapás súlyosságát.

A „*Kárvallottak*” elnevezésű festmény hóval borított téli erdőt ábrázoló tájképi része is jelentős hangulatkeltő hatással bír. Az előteret a bánya bejárata és a mellette futó töltésfal határolja, a kaputól a kép jobb alsó sarka felé futó sánc tagolja két részre. A központi csoporttól balra hóval fedett terület látható, melyen gerendák és botok hevernek festői rendetlenségben. A bányabejárat mögött sík, havas térség húzódik, melyet vesszőből font kerítés választ el a távolabbi, téli erdőtől, melynek csupasz fa-törzsei mögött a Kereszt-hegy lejtői sejlenek fel a ködben, ormaik felett ólmos, szürke felhőkkel.

A „*Bányászserencsétlenség*” témaválasztása és felfogása tekintetében a XIX. század utolsó évtizedeiben Európában létrejövő úgynevezett szegényember-festészettel mutat rokonságot. Ebbe a csoportba olyan képek tartoznak, melyek a szegényebb néposztályok tagjait ábrázolják valamilyen tragikus eset — szerencsétlenség, halál, betegség — kapcsán. Céljuk a társadalmi igazságtalanságok, illetve a nehéz sorsúakra jellemző gyötrelmes, küzdelmes élet megjelenítése. Ez történik FESZTY ÁRPÁD festményén is, de még nem a későbbi időkre jellemző határozottan társadalomkritikai indítatásból.⁶ Itt természetesen még a munkásokhoz, mint osztályhoz semmi köze nincs az ábrázolásnak, hanem a művész néppel való együttérzése, és az irántuk érzett sajnálat késztette az elesettek, szegények ábrázolására. Míg ő őszinte, szívből jövő érzésének hatására alkotta meg a festményt, a műcsarnoki festészetben a szerencsétlenség ábrázolása később csupán divatos életképi témává silányult.

A mű egyes elemeinek előképéül szolgálhatott CSÓK István „*Áldozat*” című rajza, mely a Magyar Szalon folyóirat 1885-ös évi pályázatán első díjat nyert és az újságban bemutatásra került, így FESZTY Árpád is ismerhette.⁷ Ezen az ábrázoláson egy tűzvész során bekövetkező balesetben elhunyt parasztember holtteste látható az öt gyászoló falusiak körében. Fejénél feltehetően apja, mellette egy idősebb asszony és a fájdalomtól térdrehulló, fejét eltakaró felesége figyelhető meg. A halott, valamint a CSÓK István rajzának jobb felén ábrázolt álló leány és kalapos legény alakja mind öltözetében, mind testtartásában hasonlóságokat mutat a „*Bányászserencsétlenség*”-en szereplőkkel. Hasonlóan tragikus eseményt dolgozott fel BENCZÚR Gyula 1862-ben készült festménye — „*A balatoni halász halála*” címmel —, melyen a téma, a kiterített áldozat és az öt gyászoló alakok megjelenítése előképként szolgálhatott mind a CSÓK István, mind a FESZTY Árpád-féle mű esetében. A BENCZÚR Gyula által festett képen a térdelő, arcát eltakaró, összekulcsolt kezeit magasba emelő feleség, és a halott lábánál látható megtört agg és mellette a komor fiatal férfi típusai a „*Bányászserencsétlenség*” című alkotáson is megjelennek.

A drámai hatású festmény az 1880-as években elvétve jelentkező, legkorábbi munkásábrázolások egyike, a magyar festészet egyik legelső bányász-tematikájú alkotása.⁸ Később ez a téma IVÁNYI-GRÜNVALD Béla és GLATZ Oszkár művészetében tűnik fel. A polgári festők számára a bányász alakja a kemény fizikai munka, az állandó veszély és a küzdelmes élet jelképévé vált.⁹ Nemcsak a bányaomlások veszélyeztették az ott dolgozókat, hanem komoly veszélyt jelentett az úgynevezett bányalég — a szénbányákban termelődő metán és levegő robbanóképes elegye — is, mely különösen sok esetben okozott szerencsétlenséget még a XIX. század végén is.

FESZTY Árpádnak egy másik képét, mely a „*Bányászserencsétlenség*”-en megjelenített helyszínt ábrázolja. Ezen a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található olajvázlaton ugyanaz a kereszttel koronázott bányabejárat látható, mint a korábban említett alkotáson, így keletkezése azzal közel egy időre tehető. A feldolgozott történet azonban más: emberek sötét csoportja előtt két lovas férfi vezet

szíjra fűzve egy harmadikat. A szituációból arra következtethetünk, hogy egy betyár elfogását ábrázolja a vázlat, melynek alaposabban kivitelezett változatát nem ismerjük.

A „*Bányaszerecséltenség*” című festményének sikere arra sarkallta FESZTY Árpádot, hogy az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat következő évi kiállításán ismét hasonló témát feldolgozó művel vegyen részt. Így létrehozta a „*Kárvallottak*” vagy „*Tűzvész után*” néven ismert és jelenleg a budapesti Katasztrófavédelem Központi Múzeumának gyűjteményében található életképet. Az olajfestéssel vászon hordozóra készített mű 260 centiméter hosszú és 150 centiméter magas, de eredetileg nagyobb lehetett, mivel az idők folyamán szélei levágásra kerültek. Emiatt a bal alsó sarokban lévő FESZTY Árpád szignó sem látható, ugyanis a csonkítás miatt egészen a vászon szélére, így a keret takarásába került.

A „*Kárvallottak*” témáját a művész a szülőfaluja, Ógyalla mellett található Hetény község katasztrófája szolgáltatta. A falu egyszer már 1856-ban is leégett, de 1882. IV. 19-én újra a tűz martalékvá vált. A lángok a falu nyugati végén, TÓTH Mihály gazda házánál csaptak fel és a nagyerejű északnyugati szél miatt gyorsan terjedve rövid időn belül 175 lakóházra terjedtek át. A 120 000 forintra becsült anyagi kár mellett életét veszttette tíz helyi lakos is.

FESZTY ÁRPÁD leánya, FESZTY Masa visszaemlékezése szerint a tüzeset időpontjában FESZTY Árpád az ógyallai szülői házban tartózkodott és innen rohant át a földeken keresztül a katasztrófa helyszínére, hogy segítséget nyújtson a rászorulóknak. A veszély elmúltával a festő a hóval borított, leégett faluról néhány kisebb méretű vázlatot készített. Ezek — a jelenleg ismeretlen helyen található művek — egyike fakerítést és kaput ábrázol, mellettük hóval fedett szénaboglyával. **(VI.sz. melléklet)** Egy másik darab a FESZTY-család tulajdonából került a Duna Menti Múzeum gyűjteményébe. Ezen egy hómezőn kanyargó sáros gyalogút látható, a háttérben pedig feketére kormozódott, leégett házak figyelhetők meg. **(VII.sz. melléklet)** Egyéb megbízásai miatt azonban a festő ekkor nem foglalkozott tovább a témával, így az évekre feledésbe merült.

FESZTY Árpád 1885 októberére eleget tett egy nagyobb falképfestészeti megbízásának a Terézvárosi Kaszinó (ma Párizsi Nagy Áruház része) LOTZ-termében.¹⁰ Mivel a „*Kárvallottak*” című életképet 1886 tavaszán Komáromban már kiállították, a festmény elkészítését e közé a két időpont közé helyezhetjük. A festő minden bizonnyal az ógyallai szülői házban kialakított műtermében dolgozott a művön, ugyanis a téli hónapokban általában ide vonult vissza a főváros nyüzsgése elől.

A „*Kárvallottak*” elnevezésű festményen egy hajlékát veszttett család látható együttérző, illetve közönyös emberek között, a háttérben a leégett faluval. A kép szereplői két nagyobb csoportot alkotnak: a középen elhelyezkedő félkör alakban elrendezett társaság az egyik, a jobb oldalon a háttérben látható négy fő pedig a másik. A kép közepén a fekete ruhában, kalapban, kezében sétatálcával ábrázolt lelkész látható, akinek vonásait lehetséges, hogy CSOKONAI VITÉZ Mihály műveiben Lillának nevezett műzsájának VAJDA Júliának második, megözvegyült férje VÉGH Mihály református lelkész kölcsönözte. A kép bal oldalán egy családot jelenített meg a festő, akiknek feltehetően majdnem mindenkinek a tűzvész áldozatául esett. A pappal szemben lévő középkorú bajszos férfi testtartásából sejthető az a nagy tisztelet, melyet az egyház emberével szemben érez. Mellette egy lánynak — mely a család kevés megmentett holmija közé tartozik — egy merev arccal maga elé meredő ősz gazdát, a korabeli leírások szerint a feltehetően a családfőt, mögötte rokonait, két leányát és egy asszonyt ábrázol a mű. A lelkész másik oldalán is falusiak állnak — egy hivatalos személynek kinéző — ruházata alapján gazdagabb férfi, valamint két asszony és egy csomagot tartó leány. Tőlük jobbra egy üszköket kaparó ember alakja figyelhető meg, valamint két férfi, akik közül az egyik — FESZTY Árpád leírása szerint a falu kovácsa — vigasztalóan a másik vállára helyezi kezét. A festmény előterében, a bal sarokban a parasztcsalád tűzvészből megmentett tárgyai láthatók. A művészi gonddal ábrázolt tárgyak halmazából álló csendéletyszerű részlet kiemelkedően kvalitásos része a műnek. Az ábrázolt jelenetet tető nélküli házfalak keretezik, a háttérben fák lombjukat veszttett koronái, és egy tető elszenesedett gerendázatának sziluettje rajzolódik a ködös, téli égboltra. **(VIII.sz. melléklet)**

A festmény esetében a megrázó erejű, ridegségében megrendítő tragikum hiteles ábrázolása váltotta ki a kortársak csodálatát. A kép nem a leégett házak romjai, füstölgő gerendák, törmelékhalomok és más efféle látványos részletek révén fejt ki megdöbbentő hatását, hanem az alakok őszinte fájdalomnak, megtörtségének és elkeseredettségének bemutatása által. FESZTY Árpád az őt jellemző mély humanizmusától és a nép iránt érzett szeretetétől indítva nem hatásvadász, megrendezettnek tűnő jelenetet festett, hanem igaz átéléssel és együttérzéssel ábrázolta a falusiak szenvedését. Ezt a bensőségességet — mely a kép drámai hatását is adja — tartja a kor kritikája is a festmény egyik fő erényének. A nagy csapás megrendítő hatása alatt megtört parasztcsalád tagjai közül az ősz családfő festői jellemzése a legkifejezőbb. A férfi a teljes kábultság, érzelm- és gondolatnélküliség állapotában került meg-

festésre, amint csöndben siratja egész élete munkájának teljes pusztulását. A mellette látható fekete-bajszos férfi alakjának jellemzése is jól eltalált, a megtörtség és alázat különös keveréke érzékelhető tartásán és arckifejezésén. Ennek a szereplőnek az arcáról készült tanulmány jelenleg a FESZTY Árpád leszármazottak magángyűjteményében található, mely azt valószínűsíti, hogy modellje helyi lakos volt a vonások egyezése alapján lehetséges, hogy SULÁK Vendel, a család kocsisa arcát festette le a művész.

Bár a „*Kárvallottak*” című kép témája, az alakok jellemzése, és a festmény drámai hangulata elnyerte a közönség tetszését, a megvalósítást a kritika nem találta tökéletesnek. Ugyanis a perspektíva- és a színkezelés tekintetében FESZTY Árpád nem járt el az akkori kívánalmaknak megfelelően. Az előtérben lévő csoport alakjai nem válnak el megfelelően a háttértől, a leégett falu házai túl közelinek érzékelhetők.¹¹ A festő a színek használata tekintetében is tartózkodó volt, a Vasárnapi Újság tudósítója szerint a kolorisztikus hatásra nem helyezett kellő hangsúlyt.¹² A visszafogott színkezelés tudatos is lehet egy ködös, téli tájkép esetében nem indokolt az erőteljes, tüzes színek használata. Viszont érdekes és művészi a füstölő romok, illetve a háttér ködének ábrázolása, illetve azok egybemosódása, mely festői bravúr FESZTY Árpád részéről. A háttér homályosan látható fái, és a szürkéssárga égbolt hangulatkeltő hatása sem lebecsülendő és megelőlegezi a művész millenniumi történelmi képein az ábrázolás hangulatát erősítő tájbrázolásokat.

A festményről — 1886 elejére tehető befejezését követően — több fénykép is készült, feltehetően a festő komáromi műteremben. **(IX.sz. melléklet)** Ezek egyikén FESZTY Árpádot és barátait örökítették meg. Ezen felvételen a festő mellett látható testvére, FESZTY Lajos komáromi ügyvéd, mögötte pedig beosztottja BALKAY Bélával. A fotón szerepelnek még jobbra báró MEDNYÁNSZKY László, balra pedig VÁGÓ Pál festőművészek is. Valószínűleg ekkor készült az a fénykép is, mely a — még keret nélküli — festményt ábrázolja. Az erről készült későbbi másolat a FESZTY-család magángyűjteményében lelhető fel és a „*Csepy Daniné önnagyságának tisztelem jeléül – Feszty Árpád*” felirat olvasható rajta. **(X.sz. melléklet)**

A műtermi fotózást és a kép keretezését követően a „*Kárvallottak*” című alkotást Komáromban állították ki. A húszkrajcáros megtekintési díjakból összegyűlő 700 forintot is meghaladó bevételt FESZTY Árpád a helyi ipariskola javára adományozta, mely nagylelkűségéért következő évben egy tulipános ládák mintájára faragott ébenfa ládát ajándékozott neki a helyi női ipariskola.¹³ Az alkotást megtekintő négy-, ötezer ember között ott volt a gyermek KOMÁROMI-KACZ Endre, festő is, aki ekkor látott először „*valódi, nagy olajfestményt*” és így későbbi visszaemlékezése szerint életre szóló hatással volt rá az élmény.¹⁴

Mivel a kép tavasszal még Komáromban volt, annak fővárosi bemutatására csak a 1886. XI. 9-től 1886. XII. 12-ig tartó, az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által rendezett őszi és egyben negyed évszázados jubiláris kiállításán került sor, ahol a kritika a tárlat „*legnagyobb igényű*” képének titulálta.¹⁵ Díjat azonban azért nem nyerhetett, mert egy nappal a beküldési határidő után érkezett, így a társulat nem bírálta.¹⁶

1887 januárjában, a *Vasárnapi Újságban* — melynek címlapján jelent meg FESZTY Árpád arcképe, valamint két oldalon művészetének leírása — helyett kapott „*Kárvallottak*” című novellája is, mely felfogható szöveges illusztrációként az azonos nevű festményhez. Az elbeszélés első részében mintha FESZTY Árpád személyes élményei kerülnének feldolgozásra — megelevenednek a festmény alakjai — a lelkész, a kovács és az ősz öregember, aki a novellában DOMONKOS Mihály névre hallgat. Az írás második részében egy — a gyújtogatással vádolt — fiatal gazdáról olvashatunk, akinek ugyan hivatalosan nem mondják ki bűnösségét, de mindenki annak tartja, így végül a község megvetése miatt öngyilkosságot követ el. A novella FESZTY Árpád későbbi apósának, JÓKAI Mórnak a stílusát idézi.¹⁷

Végezetül nem érdektelen megismerkedni a „*Kárvallottak*” néven ismert festmény későbbi sorsával és a budapesti Tűzoltó Múzeumba való kerülésével. Az alkotás hányattatásait MINÁROVICS János tárta fel, de mivel írásos feljegyzéseket nem hagyott hátra, csak egy vele készült interjúból tudható, hogy a kép a harmincas években egy sajtógyáros tulajdonában volt. A festmény mérete és kvalitása miatt feltételezhető, hogy később is olyan társadalmi osztályba tartozó személy tulajdonába lehetett, akit sújthattak a II. világháborút követő kitelepítések. Így lehetséges az, hogy a kép megcsonkított állapotban, eredeti keretéből kivágva bukkant fel az ötvenes években. Egy körüti dohányboltot üzemeltető hölgy vásárolta meg — az állítólag egy padláson talált festményt — ismeretlenektől, majd mivel nem sikerült eladnia az Állami Biztosítónak és a BÁV-nak sem, végül MINÁROVICS János vásárolta meg 1958 előtt a Tűzoltó Múzeum számára. A rossz állapotú alkotást restaurálták és dublították. Erre egy fennmaradt irat alapján 1971-ben a Magyar Nemzeti Galéria műhelyében került sor RÉVAI Kálmánné segítségével.¹⁸

FESZTY Árpád — a két életkép nagy sikere ellenére — több hasonló témájú művet nem festett, ugyanis a millennium közeledtével minden idejét és energiáját historizáló, történelmi képek kivitelezésére vette igénybe. FESZTY Árpád ezen alkotásai a legismertebbek, pedig a „*Bányaszerencsétlenség*” és a „*Kárvallottak*” című életképei a mondanivaló őszintesége, a megformálás finomsága, és a bravúros kivitelezés okán a XIX. századi magyar művészet kimagasló alkotásai közé tartoznak, és több figyelmet érdemelnének. Így vélte TÉRFI Nándor, komáromi tisztviselő is, aki a FESZTY Árpád tiszteletére és a hetényi tüzesetet ábrázoló életképének bemutatására rendezett 1886-os banketten az alábbiakkal zárta beszédét: „. . . ha majd a magyar művészet egéről egyszer lehanyatlik Feszty Árpád fényes csillaga, a magyar művészetre is el lehet mondani, hogy: *Kárt-vallott . . . !*”¹⁹

Jegyzetek:

¹ FESZTY Árpád festőművész. (Ógyalla, Komárom vármegye, 1856. XII. 24. - Lovrana, Horvátország, 1914. VI. 1.) Legismertebb festményét „A magyarok bejövetele” című monumentális körképet 1892-1894 között hozta létre több magyar kortárs művész alkotóközösségével.

² Múcsarnokban.

³ FESZTY Árpád: Egy kép története.

⁴ Loc.cit.

⁵ ARADI: *Száz kép a magyar történelemből*. 31.p.

⁶ Idem: *Munkásábrázolások a magyar képzőművészetben*. 4.p.

⁷ MINÁROVICS: 84.p.

⁸ ARADI: *Száz kép a magyar történelemből*. op.cit.

⁹ Idem: *Munkásábrázolások a magyar képzőművészetben*. op.cit. 4.p.

¹⁰ BFL IV.1407/b 41 175/1885 1, 3.p. ; BFL VII.2.e Cg. 2457. okm. 258. Az 1886. évi közgyűlés jegyzőkönyve.

¹¹ FESZTY Masa — IJJAS Antal: 31.p.

¹² Kesergő asszonyok Krisztus sírjánál. 793.p.

¹³ Feszty Árpád

¹⁴ PIMK V.4985/20/FESZTY István 42.sz. levele FESZTY Masának 1.p.

¹⁵ SZEMERE: 438.p.

¹⁶ MIA OMKT c MDK-A-I-1/1653.

¹⁷ FESZTY Árpád: A Kárvallottak.

¹⁸ MINÁROVICS. op.cit. 86.p.

¹⁹ PIMK V.4985/20/FESZTY István 42.sz. levele FESZTY Masának 1.p. op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

ARADI: *Száz kép a magyar történelemből*. — ARADI Nóra: *Száz kép a magyar történelemből*. Budapest, 1955, Képzőművészeti Alap. 62 p.

ARADI: *Munkásábrázolások a magyar képzőművészetben*. — ARADI Nóra: *Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben*. Budapest, 1976, Kosuth. 238 p. HU-ISBN 963 09 0673 2.

FESZTY Masa — IJJAS Antal — FESZTY Masa — IJJAS Antal: *Feszty Árpád élete és művészete*. Budapest, 1966, Művészettörténeti Dokumentációs Központ. 138 p. HU-ISBN —

MINÁROVICS — MINÁROVICS János: *Tűzvezsérről ecsettel*. Budapest, s.a. s.n. 130 p.

CIKKEK

A múcsarnokban. — A múcsarnokban. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság*, XXXI.évf. (1884) 16.sz. (IV. 20.) 256.p.

Feszty Árpád. — Feszty Árpád. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság*, XXXIV.évf. (1887) 9.sz. (II. 27.) 154 p.

Kesergő asszonyok Krisztus sírjánál. — Kesergő asszonyok Krisztus sírjánál. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság*, XXXVI.évf. (1889) 49.sz. (XII. 8.) 793-794.p.

FESZTY Árpád: Egy kép története. — FESZTY Árpád: Egy kép története. *Vasárnapi Újság*, XXXIII.évf. (1886) 1.sz. (I. 3.) 6.p.

FESZTY Árpád: A Kárvallottak. — FESZTY Árpád: A Kárvallottak. *Vasárnapi Újság*, XXXIV.évf. (1887) 4.sz. 56-58.p.

SZEMERE — SZEMERE Atila: A Képzőművészeti Társulat jubiláris tárlata. *Budapesti Szemle*, XLIX.évf. (1887) 123.sz. 436-448.p.

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

BFL — Budapest Fővárosi Levéltár

MIA — Művészettörténeti Intézet Archívuma

PIMK — Petőfi Irodalmi Múzeum Kézirattára

Mellékletek jegyzéke:

I.sz.melléklet

FESZTY Árpád (fénykép 1883).

II.sz.melléklet

FESZTY Árpád (vászon, - olaj 1896).

III.sz. melléklet

A rokkant honvéd, reprodukció (FESZTY - vászon, olaj - 1884).

IV.sz. melléklet

Bányaszerencsétlenség, első vázlat (FESZTY - vászon, olaj - 1884).

V.sz. melléklet

Bányaszerencsétlenség (FESZTY - vászon, olaj - 1885).

VI.sz. melléklet

Kárvallottak, vázlat (FESZTY - vászon, olaj - 1882).

VII.sz. melléklet

Kárvallottak, vázlat (FESZTY - vászon, olaj - 1882).

VIII.sz. melléklet

Kárvallottak, (FESZTY - vászon, olaj – 1885-1886).

IX.sz. melléklet

Kárvallottak, (FESZTY - vászon, olajfestményről készült fénykép – 1885 a festő dedikációjával).

X.sz. melléklet

Kárvallottak, (FESZTY - vászon, olajfestmény háttérrel készített csoportfénykép - 1885).

FESZTY Árpád
(fénykép 1883).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

I.sz.melléklet

FESZTY Árpád
(vászon, olaj - 1896).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

II.sz.melléklet

III.sz. melléklet

FESZTY Árpád A rokkant honvéd, reprodukció
(FESZTY - vászon, olaj - 1884).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

IV.sz. melléklet

Bányaszerencsétlenség, első vázlat
(FESZTY - vászon, olaj - 1884).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

V.sz. melléklet

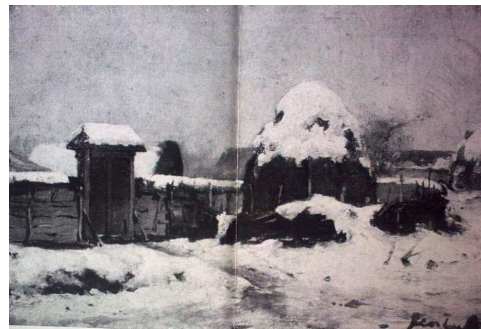
Bányaszerencsétlenség
(FESZTY - vászon, olaj - 1885).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

VI.sz. melléklet

Kárvallottak, vázlat
(FESZTY - vászon, olaj - 1882).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

VII.sz. melléklet

Kárvallottak, vázlat
(FESZTY - vászon, olaj - 1882).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

VIII.sz. melléklet

Kárvallottak,
(FESZTY - vászon, olaj - 1885-1886).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

IX.sz. melléklet

Kárvallottak,
(FESZTY - vászon, olajfestményről készült fénykép - 1885
a festő dedikációjával).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

X.sz. melléklet

Kárvallottak,
(FESZTY - vászon, olajfestmény háttérrel készített
csoportfénykép - 1885).

Forrás ! Digitalizált másolat a szerző tulajdonában.

A magyar tűzoltóság történetét mutatta be a magyar Tűzoltó Múzeum napjainkban pedig — más szakterületek mellett — a magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeuma. A görög mitológiai szerint az istenektől a tüzet ellopó PROMETHEUSZ segítőkész szándéka az ember számára felemelő, de következménye a főisten ZEUSZ haragja okán megalázó, mert a féktelen, vagy a láncait elszakító tűz réme ősidők óta éberségre, készenlétre, harcra kárhóztatja az embereket.

A tűz a költőket is megihlette.¹

A tűz szó gyakran színesíti mondandónkat: „*tüzes a*” tokaji, a badacsonyi „*bor*”; a kardos menyecske „*tűzről pattant*,” ha valamit nincs kedvünkre a „*tűz égesse*” meg szavakkal illetjük; beszélünk a „*gyermeki, az anyai szeretet tüze*”-ről, és e sor még folytatható. PETŐFI szavaival a bor „*tüzes mint ifju babám*”, de „*tüzesen süt le a nyári nap sugára*” midőn János vitézének „*szerelem tüze ég fiatal szívében*”, a költőt a „*szabadság, szerelem e kettő*” tüze lelkesíti, de „*a lány*” akiért befordult a konyhára lám mit csinált „*tüzet rakott eszemadta*”, „*hát még a szemepárja annak volt ám nagy a lángja*”, erre mit tapsztal „*égő pipám kialudott, alvó szívem meggyulladott.*”

A barátságos tűz fékentartása, a barátságatlan megzabolázása elméleti, gyakorlati teendőinek sokaságától tarka az emberiség történelmi útja. Már az ősember is — lehetőségei szerint — igyekezett a tüzet uralma alatt tartani. A tüzek megelőzése, a fellobbant tűz megfékezése koronként, közösségenként eltérő módon történik. Ennek lényege ugyanaz az együtt élők életének, és értékeinek megmentéséért tenni képes, illetve tenni köteles erők, eszközök összehangolt tevékenységében rejlik.

A villámcsapás keltette természetes tűz megelőzése sokáig lehetetlen volt. A villámhárító feltalálása némileg egyszerűsítette a védekezést, de azt teljesen nem oldotta meg. A szándékos mint például a katonai műveletek nyomán keletkező; a gyújtogatást; a terror-akciókat követő tüzek megelőzése lehetetlen, de méreteik, hatásuk is kiszámíthatatlan.

A Római Birodalomban *Augustus* császár rendeletét követően már szervezett erők végezték a tűzzel kapcsolatos teendőket a kézművesekre épített szervezetekkel.

A Magyar Szent Korona országaiban a tűzvédelem, a tűzoltás dolgait évszázadok óta a települések tűzszabályrendeleteibe foglalták. Az állami szabályozás hiányában, vagy annak általános jellemből fakadóan, központi akarat, anyagi gondoskodás nélkül a tűzvédelem a települések mellett később a mezőgazdasági, és ipari, gazdasági szervezetek ügyévé vált.²

Országunk tűzvédelme a középkorban az iparosokat tömörítő céhekre rótt felelősségben és tevékenységi rendben realizálódott. A céhek szerinti tűzoltóságok a köteles tűzoltóságok elődjeként a helyi tűzszabályrendelet előírásai szerint működtek az 1872. évi megszüntetésükig.³

A tűz elleni küzdelem segédereje a diákság volt. A történelmi Magyarország diák-tűzoltóságai az önkéntes tűzoltóságok elődjeként a kollégium épületek védelmére szerveződtek, de egyesek a városi tüzek eloltásában is szorgoskodtak.⁴

Az ipari forradalom nyomán a céhek megszüntetésével az új tűzoltóságok. Elsőként önkéntes, illetve állami akarat szerint a köteles, a nagyobb városokban díjazott — szegődményes tűzoltóság, melynek tagjait a város fizetett alkalmazottai voltak —, a gazdasági szervezeteknél magán (uradalmi, gyári, üzemi) tűzoltóságok jöttek létre. E szervezetek személyi állománya már szakszerű felkészítésben részesült, ők alkották a tűz elleni küzdelem leghatékonyabb részét.⁵

Ebben a korban a tűzrendészeti, vagy azt is érintő rendeletek, utasítások, törvények úgy születtek, hogy megalkotásukhoz a tűzoltó-társadalom szinte semmivel sem járulhatott hozzá. Így a XIX. század második felében a tűzoltók jogos igényeként került napirendre az érdekérvényesítési, érdekképviselői szervezet létrehozása.⁶

A tűzoltóságokat egy szervezetbe tömörítő országos rendszer 1870. évi megalakulásától, a katasztrófavédelem integráns részét képező tűzoltóságok helyének és szerepének 2011. évi törvényi meghatározásáig⁷ tartó mintegy 140 év alatt sok-sok mérföldkő jelzi a változást, fejlődést, szakmai kiteljesedést. A magyar tűzoltóság fejlődéstörténete főbb állomásainak tekinthető:

1. a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség;
2. a tűzrendészeti törvény létrehozása;
3. az állami tűzoltóság felállítása;
4. a tűzoltóság és a katasztrófavédelem egyesítése;
5. a Magyar Tűzoltó Szövetség kialakítása;
6. a katasztrófavédelmi törvény életbe lépése.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség

Gróf SZÉCHENYI Ödön szerint: „*honfiaink lovagias és bátor jellemvonása után ítélve, de meg financiai okokból is, társadalmi viszonyaink közt a legmegfelelőbb s legcélszerűbbnek az önkéntes tűzoltó egyesületek rendszere látszik.*”⁸ Létrehozásukra a kiegyezésig nem volt reális lehetőség, mivel Bécs szerint ez azonos lett volna egy forradalommal.⁹

Amíg gróf SZÉCHENYI Ödön a „budapesti” tűzoltóság létrehozásáért, a vidéki egyesületek már a szövetség megalakításért munkálkodtak. A szövetségi eszme meghirdetője, szervezete megalapításának kezdeményezője RÖSCH Frigyes a soproni önkéntes tűzoltók főparancsnoka volt, ő már 1869-ben kérelmezte a szövetség létrehozását, eredménytelenül.¹⁰

A kezdeményezés napirenden maradt, amelyhez a korábban vonakodó fővárosiak is csatlakoztak belátva távolmaradásuk hátrányait. Az alakuló gyűlésen — melyet Pest, 1870. XII. 5-én tartottak — 17 egyesület részvételével rögzítették, hogy „. . . az üdvös eszme terjesztése s a nemes ügy hatásosabb előmozdítása, valamint a tűzoltók összességének képvisellete céljából országos szervezkedésre szükség van.”¹¹

A szövetség alapszabályát 1871. IX. 12-én írták alá Bécsben,¹² ezzel megvalósult a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség alapításának jogi aktusa. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hivatásának tekintette:

- a tűzoltók érdekeinek a törvényhozással és államhatalommal szembeni képviselését;
- a tűzoltók panaszainak, kívánságainak támogatását;
- a tűzvédelem helyzetét naprakészen ismerni és arról szükség szerint jelentéseket tenni;
- a tűzvédelem, tűzoltás elméletének és gyakorlatának fejlesztését;
- a tűzvédelem fejlődését akadályozó tényezők elhárítását;
- a tűzoltók képzését és továbbképzését;
- szabad egyesülés elvén nyugvó szervezetük időszakonként tisztújítását.¹³

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség történelmi útja bizonyítja, hogy ezeknek a célkitűzéseknek ereje és lehetőségei határain belül, sok-sok akadályt leküzdve igyekezett megfelelni.

A tűzvédelem, a tűzoltás társadalmi elismerését, a tűzoltói szakma megbecsülését a „közvélekedés” is támogatta, mert a „tűzlovagok” naponta bizonyították, hogy a tüzek megelőzéséért, megfékezéséért többet tesznek, mint pl. a kéményseprő céhek.¹⁴

A RÖSCH Frigyes által alkotott alapszabályt a szövetségi nagygyűléseken többször módosították a szervezeti élet jobbítása érdekében. Változtak a testületi jogkörök, azok személyi összetétele, az alelnökök száma, központi iroda létesült, gazdasági bizottságot hoztak létre, revizorokat és előadókat neveztek ki, valamint versenyszabályzatot készítettek.¹⁵

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség küzdelme a tűzoltó eszme terjesztéséért, tökéletesítéséért és egységessé alakításáért nehéz folyamat volt. A szövetség megalakítói neves, tisztességes egyének voltak, akik az ország tűzrendészeti gondjait megoldó szervezeti munka végzésére vállalkoztak. A szövetség nem számolt széleskörű társadalmi támogatással, a helyi tűzoltóságok fokozatosan jöttek létre és léptek be a szervezetbe. A trianoni békediktátumot követően azonban hirtelen gyarapodott a helyi tűzoltóságok száma. Az ügy lendítő ereje József főherceg védnöksége volt. A magyar tűzoltóság történetében törést jelentett gróf SZÉCHENYI Ödön Törökországba távozása, bár az élő kapcsolat vele pezsdítő erő maradt.

A szövetség nagygyűléseinek témái a szervezet fejlődésének iránymutatásává váltak.

1. Az egységes trombitajelek bevezetése.
2. Egységes csavarpár rendszeresítése.
3. A tűzbiztosító társaságok adóztatása.
4. Megsérült tűzoltók segélyezése.
5. Egyenruha és rangjelzési szabályzat.
6. Hivatalos lap (közlöny) kiadása.
7. Betegsegélyző pénztár alapítása.
8. Tűzbiztonsági statisztika készítése.
9. Kötelező tűzkárbiztosítás bevezetése.
10. Nagykerületi - később vármegyei - tűzoltó szövetségek létrehozása.
11. Egységes gyakorlati szabályzat megalkotása.
12. Országos tűzoltóverseny rendezése.
13. Pályadíjakkal jutalmazandó kérdések kidolgozásának meghirdetése.
14. Tűzoltó székház és tűzoltó otthon létesítése.
15. Tűzoltó üdülő vásárlása.

16. Szolgálati, díszérem alapítása.

17. Szakelőadások és bemutatók tartása.¹⁶

Az ország tűzoltóságát mozgósító két-, háromévenkénti tűzoltó gyűlések rendje — kolerajárvány, milleneumi ünnepség — az I. világháború okán megbomlott. A trianoni békediktátum után a tűzoltóság ügye más politikai helyzetben, csonka országban oldódott meg. Ekkor a nagygyűlések két-három évenként követték egymást, a II. világháború után pedig ez a rend is megtört.¹⁷

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség társadalmi rangja, a tűzoltóügy állami elismerése akkor teljesedett ki, amikor a XX. század elején állami szinten szakközegnek ismerték el, tűzvédelmi jogkörökkel ruházták fel, és határozatai az egész országra kötelezővé váltak.¹⁸

A magyar tűzoltóság nemzetközi elismerésének jeles eseménye a III. Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszus és Kiállítás volt, amelyre Budapesten került sor 1904. VIII. 14-21-e között.¹⁹

A szövetségnek a háború előestéjén 1936-ban a tűzrendészet ügyét sikerült törvénybe foglalni. A törvénycikk 8.§-a az önkéntes tűzoltóságokkal egyetemben az Magyar Országos Tűzoltó Szövetség égisze alá rendelte a megalakítandó hivatásos, köteles és magántűzoltóságokat, valamint a törvényhatósági tűzoltóságokat.²⁰ A háború a magyar tűzvédelmet a földig rombolta. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945-ben a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget megszüntette.

A tűzrendészeti törvény

A kiegyezés utáni gyors fejlődés, majd a háborús évek próbára tették a tűzoltóságok erejét. A színház-, malom-, áruháztüzek, magasépületek tüzei, az ipari és mezőgazdasági üzemek égése, valamint a hadsereg melegfegyverei (gyújtóeszköz, lövedék, akna légi gyújtóeszköz, bomba és új elemként a harcigáz alkalmazása) számos új kihívást eredményezett. Ehhez az erőpróba-hoz a tűzoltóságon kívül önkéntesen szerveződő erőkre, a hadseregre és mások közreműködésére is szükség volt. A tűzoltáson kívül, a tüzek, a rombolások következményeinek felszámolása műszaki beavatkozást is igényeltek. A gyorsan bevethető tűzoltók feladatrendszerébe beépült a műszaki mentés. Mindezek megerősítették, és előre jelezték, hogy a jövő tűzoltóságának feladatrendszere jelentősen gazdagodni fog, melynek csak egy részterülete lesz a tűzoltás.

Az 1930-as évek elején új háború viharfelhői tornyosultak. A várható kihívások a szellemi és anyagi erők egy része a lég- és gázvédelemre, a légoltalmi rendszer létrehozására összpontosult. Az ezekre vonatkozó teendőket az 1935-ben és 1936-ban foglalták törvénybe.²¹

A légvédelmi törvény előírta, hogy a repülőgépek támadását, pusztító eszközeik elleni védelmet aktív légvédelemmel (a légi repülőgépekkel, a légvédelmi rakéta- és tüzér-csapatok tüzeivel az ellenség repülőgépeinek földön felszállás előtt, vagy a levegőben a támadás során történő megsemmisítésével, annak kockázatával, hogy a lelőtt repülőgépek is rombolóeszközök, sőt tüzek okozói lehetnek), illetve a passzív légvédelemmel (a honvédségnél védelmi rendszabályokkal például álcázás, szét-, áttelepítés, illetve a polgári lakosság védelmét szolgáló légoltalmi tevékenységgel) kellett megvalósítani.²²

A légoltalom feladata a polgári lakosság légitámadások elleni védelme, védekezése államigazgatási, társadalmi, gazdasági megszervezése, a légitámadások hatásainak csökkentése, a károk felszámolása, a normális élettevékenységet gátló tényezők megszüntetése volt. A lakosság személy- és vagyónbiztonsága érdekében az öntevékenységre, önvédelemre építették a légoltalmat. Ennek megszervezése, megvalósítása a Légoltalmi Liga feladatát képezte, amely az Országos Légvédelmi Parancsnokság irányításával és támogatásával, annak aktív közreműködésével valósították meg a lakóházak, épületek és épülettömbök védelmét.

A tűzoltóságnak a polgári légvédelemben betöltött szerepe a települések, ipari, gazdasági, közigazgatási, közlekedési, katonai objektumok elleni bombatámadást követő, illetve a gyújtóbombák okozta tüzek oltására terjedt ki az úgynevezett „házi tűzoltók” segítségével. E tevékenységben résztvevők kiképzése, felszerelése a hivatásos és önkéntes tűzoltóságok feladatát alkotta, amely kiterjedt az egyidejű bomba- és gáztámadás esetén a gázálcarc használatra, és abban való tevékenységre is.

Az állami tűzoltóság.

A II. világháború után a magyar tűzoltóság a maradék erőivel, eszközeivel nagy nehézségek közepette — szerállomány hiánya, szervezeti rendezetlenség — lelkiismeretesen közepette teljesítette feladatait. A tűzoltóság közreműködött a háborús pusztítás következményeinek felszámolásában, az újjáépítésben, a katonai pusztító eszközök — bombák, aknák, lövedékek, stb. — hatástalanításában.

1948-ban kormányrendelet írta elő, hogy az addigi hivatásos, üzemi, köteles, szegődményes, és önkéntes tűzoltóságokból — a városokban, nagyobb községekben és üzemekben — központi irányítású állami tűzoltóságot kell szervezni. Az Állami Tűzoltóság élén az Állami Tűzoltó Főparancsnokság állt, alárendeltjei osztály, alosztály, valamint őr-parancsnokságok voltak. A tűzoltók újrendszerű kép-

zésére újoncképző, valamint tűzoltótiszt tanosztályok alakultak. Egy új korszak kezdődött a tűzvédelem és a tűzrendészet történetében az állami főhatóság létrehozásával.²³ Az állami főhatóság létrehozásával a magyar tűzoltás ügye deklaráltan állami feladattá vált. Az állami szerepvállalással pedig nőtt az állami gondoskodás is. Az állami tűzoltó szervezetek mellett — a kis településeken — községi önkéntes tűzoltóságok is működtek. Napirenden volt a hiányos felszerelések kiegészítése, új technikai eszközök rendszeresítése, a gyakorlati teendők készség szintű végrehajtása érdekében tűzoltóversenyek rendezése női és úttörőcsapatok részvételével. 1956-ban a községi önkéntes tűzoltó testületek munkáját már az állami tűzoltóság irányította, a helyi tanácsok tűzrendészeti feladatait pedig rendelet írta elő.²⁴

Az ország háború utáni iparosítása, gazdasági fejlődése, a nagyarányú építkezések, a mezőgazdaság modernizálása, valamint a gyakori bel-, és árvizek új kihívásokat hoztak létre a tűzoltók számára. Az 1956-os forradalom és szabadságharc során a fegyveres harcokkal együtt járó tüzek oltása, a rombolt, a felgyújtott építmények tüzeinek megfékezése, baleset-, vagy életveszélyessé vált épületrészek lebontása bizonyította annak, hogy a tűzoltók a legbonyolultabb helyzetekben is helytálltak.

A tűzoltóság feladatrendszere (élet-, értékmentés, tűzoltás, műszaki mentés) kikristályosodott, a technikai fejlesztés állandóan napirenden maradt és az ország teherbíró képességének függvényében valósult meg. A tűzvédelem (megelőző tűzrendészet, tűzoltótaktika, felderítő tűzrendészet stb.) önálló tudománnyá vált. A tűzoltók állami tanintézetekben kaptak elméleti, és gyakorlati képzést. Országos hatáskörű főhatóság koordinálta a tűzoltóság teendőit.

Hazánkban hatályos rendelkezések írták elő az eltérő szakfeladatokat ellátó szervezetek tűz megelőzéssel, a tűz elleni védekezéssel és a tüzek következményeinek felszámolásával járó teendőket, e rendelkezések tartalmazták a hatáskörök, intézkedési jogkörök és a védekezési rendszerek összehangolását is. Sokoldalú propaganda szolgálta a tűz megelőzési tudat kialakítását és erősítését. Az oktatási intézményekben felvilágosító tevékenység folyt a tűzvédelmi szakemberek bevonásával.

A tűzoltóság a katasztrófavédelem integráns részévé vált

Az ezredfordulót megelőző évtizedektől a kihívások (katasztrófák) sora a „vörös kakas” elleni küzdelem mellett, a civilizáció kiteljesedésével együtt járó más formációkkal is gazdagodott, melyek szélesebb körre kiterjedő összefogást és küzdelmet kívántak, ami a katasztrófavédelemben öltött testet.²⁵

A mai értelemben vett katasztrófavédelem csírájában már sok évezreddel ezelőtt is létezett, leggyakrabban egy közösség tűz elleni küzdelmében jelent meg. Ebben a megközelítésben az emberi közösségek harca bárminemű pusztítás megelőzéséért, elhárításáért, mérsékléséért folyt, amely a minenkori katasztrófavédelem tevékenységét jelentette.

Ennek a korai sajátos katasztrófavédelemnek az élharcosai voltak a tűzoltóságok, mint a gyors beavatkozásra képes egyetlen szervezett erő, még akkor is, ha alapfeladatukat a tüzek elleni küzdelem alkotta. Ma már az elemi csapások kontinens részeket, kontinenseket is érinthetnek, egyesek a Föld létét is fenyegető globális kihívások, amelyeknek kezelése nemzetközi összefogást igényel. A nemzetközi szervezetek katasztrófavédelmi feladatokat vállalva ennek a küzdelemnek az élére álltak.

Hazánkban az ezredfordulótól létező egységes, országos katasztrófavédelmi rendszer, integráns részeként a tűzoltósággal, az anyagi nehézségek és megszorítások ellenére jelentősen korszerűsödött, szervezettsége és megelőző tevékenysége számottevően fejlődött. Ennek bizonyítékai az embertől független természeti katasztrófák, esetén történő gyors és szakszerű beavatkozás.

Az eredmények elismerésre méltóak, még akkor is, ha a működés során egy-két neuralgikus pont is a felszínre került mint például az úgynevezett vörösiszap ömlés. A felszínre került disszonanciák felszámolása nyomán pedig a korábbinál sokkal szorosabb és gyümölcsözőbb együttműködés jött létre a rendőrséggel, a mentőkkel, a meteorológiai szolgálattal, honvédséggel, egyéb más szervezetekkel.

A Magyar Tűzoltó Szövetség

A hazai tűzoltóság érdekvédelmi szervezete a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1945-ben megszűnt. A rendszerváltásig a magyar tűzoltóság a szigorú centralizáció elveit követve tevékenykedett. Az érdekvédelmi szervezet létét sokan hiányolták, ám annak létrejöttére az 1990. évi zászlóbontásig várni kellett, amikor is a jogutód a Magyar Tűzoltó Szövetség megalakult.²⁶

Az alapítók tudták, hogy a jogelőd analóg szervezetet csaknem fél évszázad után teremteni nem lehet, de a racionális dolgok átvétele kötelező, azaz az elődök nyomdokain haladó — a tűzoltó társadalom érdekeinek érvényesítéséért erélyesen fellépő, szakmailag egységes — társadalmi szervezetre van szükség, amely remélhetően rövid útkeresés idő után minden bizonnyal megtalálja az igazi helyét.

Az alakuló ülés előkészítése sokak fáradozását igényelte. A „Tűzvédelem” című folyóirat közölte az Alapszabály-tervezetet és a közgyűlés 1990. X. 21-22-re szóló meghívóját.²⁷

Az elnökség ígéretet tett arra, hogy az alapszabály-tervezet módosító javaslatának értékelése után a tervezet végleges szövegét 1991. év elején terjeszti a küldöttgyűlés elé. A tervtől eltérően az Magyar Tűzoltó Szövetség másfél évvel később 1992. X. 3-án fogadta el az alapszabályt.²⁸

A Magyar Tűzoltó Szövetséget, a hazai tűzvédelmet, a tűzoltóságokat gondok terhelték. A szövetség munkáját sokan bírálták. Erőteljesen fogalmazódott meg a szövetség megkérdőjelezhetetlen önállósága, még akkor is, ha a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága és a szövetség élén ugyanaz a személy állt.²⁹

A tűz- és katasztrófavédelmi törvény megszületése, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság létrejötte újabb viták csiholójává vált. Ezek során a szakma védelmében a tűzoltóság korábbi önállóságának visszaállítása is megfogalmazódott.³⁰

A Magyar Tűzoltó Szövetség anyagi forrásait rendezendő elvárások lényege az volt, hogy önálló szervezetként jogszabályi háttér szavatolja anyagi önállóságát és függetlenségét.³¹

A katasztrófavédelmi törvény

A törvény megerősíti, hogy hazánkban a katasztrófavédelem nemzeti ügy, irányítása pedig állami feladat. Ennek tükrében átfogóan szabályozza a katasztrófavédelmet, kiemelve:

- a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védelmet;
- a lakosságvédelmet;
- a polgári védelem szerepének erősítését;
- a polgári védelmi szervezetek alkalmazásának fejlesztését;
- a katasztrófák elleni védekezés hatékonyabbá tételét;
- a finanszírozást.³²

A katasztrófavédelmi rendszer hatékonyabb működését szolgálta korábban a Magyar Honvédség kötelékébe tartozó polgári védelem. A polgári védelem megmarad a honvédelem rendszerében, azonban békeidőszaki tevékenységében nagyobb hangsúlyt kapnak a katasztrófakezelési feladatok.

A polgári védelmi feladatok ellátásához az önkéntes személyek részvételére; a speciális szakismeretű, felkészültségű önkéntes mentőszervezetek közreműködése is szükséges.

A kihívások elleni szakszerű fellépés, és beavatkozás a központi polgári védelmi szervezet feladata, létrehozásáért a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet vezetője felel. Veszélyhelyzet elrendelését igénylő okok bekövetkezésekor a kormány szintű intézkedések bevezetését — a belügyminiszter által kinevezett — miniszteri biztos hangolja össze.³³

A törvény előírja a védekezési feladatok ellátásának elsőbbsége, a kimentendő személyek és anyagi javaik biztonsága érdekében a kimenekítés, kitelepítés szabályait, a veszélyeztetett terület elhagyásának kötelezettségét, valamint a csak engedéllyel történő belépés szabályait.

A polgári védelmi kötelezettség (adatszolgáltatás, bejelentés, megjelenés, polgári védelmi szolgálatra) gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettség (nemzetgazdasági erőforrások felhasználása, technikai eszközök, ingatlanok és szolgáltatások igénybevétele) a természetes- és jogi személyekre, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetekre egyaránt vonatkozik.³⁴

A törvény végrehajtása csak jól felkészült, a nehézségek vállalására kész, az ügy iránt elkötelezett szakemberek részvételével lehetséges. A hivatásos katasztrófavédelem szakembereinek világszínvonalú munkájához a technikai, anyagi feltételeket a kormányzat biztosítja. A társadalom előtt az elszámolás alapja csak az a szakszerűen végzett, felelősséggel övezett munka lehet, amely a lakosság biztonságérzetének emelkedését indukálja.

Összességében megállapítható, hogy gyorsuló világunk egyre többet és mást kíván a tűzoltóságtól, mint akár egy emberöltővel ezelőtt. Mivel pedig a tűzoltás hivatás, a tűzoltósághoz való tartozás külsőségeiben, jelképrendszerben a korábbiakból többet tarthatna meg magának. Nem szabad azonban elfeledkezni arról sem, hogy a tűzoltás ma már vitathatatlanul a katasztrófavédelem integráns része, amely az egyedüli állandóan készenlévő, korszerű technikai eszközökkel felszerelt, gyors beavatkozásra képes szervezet.

Tisztelegve a tűzoltó-társadalom népes tábora előtt, akik a „rendszeres tűzoltóság” eszméjének győzelemre jutása óta több mint 140 év alatt szolgálták a hazai tűzoltóügyet, álljon itt az önkéntes tűzoltók emberbaráti kötelességből végzett munkájának örökbecsű jelmondata:

„Ha dúl a bösz elem,
E hármat ne feledd:
Erős kar, bátor szív, testvéri szeretet!
Jutalmad ez legyen: betöltéd tiszteted.”

Jegyzetek:

¹ „A tűz az Isten, ő az őserő,
Övé a világ. Fenn és idelent.
Fényben, melegben ő uralkodik,
Alkot és szétbont, enyész és terem.
Királyi széke a Nap
Int a tűzzsellem s kihajt fű, virág,
Most megtüzesít vizet, levegőt,
Majd haragjában olvaszt, éget, öl.
Ott honnan megvon fényt és meleget,
Męgszün az élet, halál áll elő,
És tőle ismét élő lesz a holt ...
A tűz az Isten, ő az őserő.”

TOMPA Mihály: 534.p.

² RONCSIK : 17.p.

³ Loc.cit.

⁴ Diáktűzoltóságok működtek Debrecenben, Sárospatakon, Hódmezővásárhelyen, Kunszentmártonban, Marosvásárhelyt, Nagyenyeden, Gyulafehérvárot, Székelyudvarhelyt, Eperjesen, Nagyszombaton, Kalocsán.

Loc.cit.

⁵ Loc.cit.

⁶ Loc.cit.

⁷ 2011/CXXVIII.tv.

⁸ MARKUSOVSKY : 4.p.

⁹ Loc.cit.

¹⁰ Loc.cit. : 13-16.p. ; SZILÁGYI — SZABÓ

¹¹ MARKUSOVSKY : op.cit. 14.p.

¹² Loc.cit. : 16.p.

¹³ RONCSIK : op.cit.

¹⁴ BOGDÁN : 30. fejezet.

¹⁵ RONCSIK : op.cit.

¹⁶ A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség és a törvényhatósági tűzoltó szövetségek alapszabályai.

¹⁷ NAGY: 130 éves a szövetség. ; NAGY: A szövetség legyen egységes szakmai, társadalmi szervezet.

¹⁸ SZILÁGYI — SZABÓ : op.cit.

¹⁹ Loc.cit.

²⁰ 1936/X.tc.

²¹ 1935/XII.tc. ; 1936/X.tc. : op.cit.

²² 1936/X.tc. : op.cit.

²³ A magyar tűzoltás II. világháború utáni állami főhatóságai voltak: az Országos Tűzoltó Főparancsnokság, majd a BM Tűzrendészeti Főosztály, valamint a BM. Országos Tűzrendészeti Parancsnokság.

²⁴ TARJÁN — MINÁROVICS

²⁵ Az új formációk közé tartozott az atom-, atomerőmű, vegyi üzem robbanás, gázkitörés, olajtűz, terrorakciók, időjárás anomáliák, erdőtüzek, magas épülettüzek, stb.

²⁶ NAGY: 130 éves a szövetség. : op.cit. ; NAGY: A szövetség legyen egységes szakmai, társadalmi szervezet. : op.cit.

²⁷ Alapszabály-tervezet (Magyar Tűzoltó Szövetség).

²⁸ A Magyar Tűzoltó Szövetség alapszabálya.

²⁹ CSÖGLEI: Megtörtént a váltás. : 5-6.p.

³⁰ CSÖGLEI: Milyen legyen a Magyar Tűzoltó Szövetség és annak elnöksége? : 4.p.

³¹ PINTÉR: 5.p.

³² 2011/CXXVIII.tv. op.cit.

³³ Loc.cit.

³⁴ Loc.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:**MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**

- MARKUSOVSKY — MARKUSOVSKY Béla: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* Budapest, 1911, s.n. 291 p.
- RONCSIK — RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930.* Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 550 p.
- SZILÁGYI — SZABÓ — SZILÁGYI János — SZABÓ Károly: *A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig.* Budapest, 1986, BM Kiadó. 129 p. HU-ISBN 963 77 0313 6.
- TARJÁN — MINÁROVICS — TARJÁN Rezső – MINÁROVICS János: *Az önkéntes tűzoltóságok történetéből.* Budapest, 1968, Belügyminisztérium Tűzrendészet Országos Parancsnoksága. 160 p. HU-ISBN —

CIKKEK

- CSÖGLEI: Megtörtént a váltás. — CSÖGLEI István: Megtörtént a váltás. Hogyan tovább, magyar tűzoltó szövetség? *Tűzvédelem*, CXV.évf. (1993) 1.sz. 5-6.p. HU-ISSN 0230-1415.
- CSÖGLEI: Milyen legyen a Magyar Tűzoltó Szövetség és annak elnöksége? — CSÖGLEI István: Milyen legyen a Magyar Tűzoltó Szövetség és annak elnöksége? *Tűzvédelem*, CXXIII. évf. (2000) 10.sz. 4.p. HU-ISSN 0230-1415.
- NAGY: 130 éves a szövetség. — NAGY Jenő: 130 éves a szövetség. *Tűzvédelem*, CXXIII. évf. (2000) 12.sz. 4-5.p. HU-ISSN 0230-1415.
- NAGY: A szövetség legyen egységes szakmai, társadalmi szervezet. — NAGY Jenő: A szövetség legyen egységes szakmai, társadalmi szervezet. Interjú SZÁRAY Zoltán nyugállományú vezérőrnaggyal az MTSZ elnökével. *Tűzvédelem*, CXXIII. évf. (2000) 1.sz. 6-7.p. HU-ISSN 0230-1415.
- PINTÉR — PINTÉR József: Az MTSZ első elnöke. *Tűzvédelem*, CXXIII.évf. (2000) 10.sz. 5.p. HU-ISSN 0230-1415.

SZABÁLYZATOK

- A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség és a törvényhatósági tűzoltó szövetségek alapszabályai. — A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség és a törvényhatósági tűzoltó szövetségek alapszabályai. *Tűzrendészeti Közöny*, XXXV.évf. (1937) 9.sz. 105-113.p.
- Alapszabály-tervezet (Magyar Tűzoltó Szövetség). — Alapszabály-tervezet (Magyar Tűzoltó Szövetség). *Tűzvédelem*, XCII.évf. (1990) 9.sz. 10-12.p. HU-ISSN 0230-1415.
- A Magyar Tűzoltó Szövetség alapszabálya. — A Magyar Tűzoltó Szövetség alapszabálya. *Tűzvédelem*, CXV.évf. (1993) 3.sz. 19-21.p. HU-ISSN 0230-1415.

JOGSZABÁLYOK

- 1935/XII.tc. — 1935/XII.tc. a légvédelemről.
- 1936/X.tc. — 1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.
- 2011/CXXVIII.tv. — 2011/CXXVIII.tv. a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

VERSES KÖTET

TOMPA — TOMPA Mihály: A tűz szelleme. In TOMPA Mihály: *Tompa Mihály összes költeményei*. Budapest, 1870, Méhner. 807 p.

VILÁGHÁLÓS HIVATKOZÁSOK

BOGDÁN — BOGDÁN István: *Régi magyar mesterségek*.
Világhálón:
<http://mek.niif.hu/04600/04683/html/rmme0031.html>

Előzmények és források

A technikai eszközök fejlettsége és színvonala minden korszakban befolyásolta a tűzvédelem biztosítására létrehozott szervezetek tevékenységét. Megfelelő tűzoltógépjárművek és felszerelések hiányában a tűzoltóságok alapvetően nem tudták hatékonyan ellátni feladataikat a tűzvédelem és kármentés területén.

A második világháborút megelőzően a magyar gépjárműipar különböző típusú (MÁVAG, RÁBA) tehergépkocsikat, köztük tűzoltó-gépjárműveket gyártott. Az 1945 utáni években azonban jelentős és rohamos fejlődés ment végbe az ország valamennyi területén, többek között az ország újjáépítésében, az erőltetett ütemű iparosításban vagy a mezőgazdaság kollektivizálása terén. A Magyarország gazdaságában meginduló fejlődés a tűzvédelemmel és a kárelhárítással foglalkozó tűzoltóságokkal szemben is egyre fokozódó követelményeket állított. Ezzel egyidejűleg fontos megjegyeznünk, hogy a tűzoltóságok munkáját mindig is a körülményekhez történő folyamatos alkalmazkodás jellemezte, legyen szó a korszerű tűzoltási technikák és eszközök beszerzéséről vagy a tűzoltók szakképzésének fejlődéséről. Az ország életében történt változások mindezeket túl szükségessé tették az állami tűzoltóság szervezeti megerősödését, technikai felszereltségének növekedését is.

A világháborút követően és az újjáépítés során a magyar gazdaság rendkívül megnövekedett gépjármű-igénnyel találta magát szemben. A politikai és gazdasági vezetés ezért a tehergépjárműgyártás egységesítése mellett döntött. Ennek értelmében a Nehézipari Központon keresztül sor került az ausztriai székhelyű Steyr gyártól megvásárolt tehergépkocsi, a D-380-as típus licencének átvételére és honosítására. A könnyű kezelhetősége, egyszerű javíthatósága és gazdaságos üzemeltetésének köszönhetően akkor korszerűnek számító Steyr 83 Le-s dízelmotor — amit fejlesztési idő és a szállítójárművek hiánya miatt kezdtek el alkalmazni a magyar gépjárműgyártásban — lett az újrainduló magyar teherautó-gyártás, köztük a Csepel tűzoltógépjárművek egyik alaptípusa. A típust később továbbfejlesztettek és újabb típusokkal egészítettek ki. A Csepel Autógyár 1949. novemberi megalakulását és az első típusok megjelenését követően a Csepel márkájú tűzoltó-gépjárművek meghatározó szerepet töltek be a tűzoltóságok munkájában. Az autógyár a legkülönbözőbb tűzoltó-gépkocsikkal és alvázakkal látta el a tűzrendészetet. A belügyi tárca alá rendelt Országos Tűzrendészet¹ egyik alapvető célkitűzése a tűzoltóságok műszaki-technikai színvonalának folyamatos fejlesztése és az új konstrukciók rendszerbe állítása volt.

A folyamatos műszaki fejlesztések eredményeképpen az 1990-es évekig több, különböző Csepel-alvázza került tűzoltógépjármű-felépítmény. A magyar tűzvédelem történetében a II. világháborút követő időszakban döntően a tűzoltóságok műszaki fejlesztése került előtérbe. Ennek a műszaki-technikai fejlesztésnek a bemutatásával szemléltethető a Csepel tűzoltógépjárműveknek a tűzoltóságnál betöltött szerepe.²

Ami a téma szakirodalmi feldolgozottságát illeti, megállapítható, hogy azok elsődlegesen a tűzoltóság történetével és a műszaki fejlesztés kérdéseivel foglalkoztak.³ A mindenkori tűzoltás fontos eszközei voltak az úgynevezett „szerek” és gépjárművek. E berendezéseket leíró technikatörténeti kiadványok jelentős mértékben megkönnyítik a szakterület feldolgozását.⁴ Megállapítható, hogy a Csepel tűzoltógépjárművek történetével eddig egyáltalán nem, vagy csak érintőlegesen foglalkoztak. Ez a helyzet egyenes következménye annak, hogy a téma levéltári forrásai közül a legigéretesebb forrásbázisok ma még nem kutathatók.⁵ Ebből fakadóan a szakterület feltárásai jelenleg két nagyobb forrásbázison nyugsznak. Az egyik a Magyar Nemzeti Levéltárban található, a belügyi tárca különböző osztályai működése során keletkezett iratok, mint például a Közrendészeti Főosztály, a miniszterhelyettesi értekezlet iratai, az úgynevezett „Belső Normák Gyűjteménye” és az Ellenőrzési Főosztály levéltári iratanyagai. A másik bázisa pedig a Katasztrófavédelem Központi Múzeumában fellelhető iratok gyűjteménye, amely önmagában is jelentős forrásértéket képvisel. A Magyar Nemzeti Levéltár belügyi iratai között elszórtan, de megtalálhatók a tűzrendészet munkájáról szóló éves jelentések, amelyek több esetben is eligazodást jelenthetnek a kutatásban. Ezek az éves jelentések elsődlegesen az 1960-as évektől az 1970-es évek közepéig viszonylag pontosan dokumentálják a tűzoltóságok műszaki fejlettségi színvonalát és szerállományának fejlesztésére tett erőfeszítéseket. Az 1950-es évek elejének tűzrendészeti jelentései hiányosak, a kutatások egyelőre részben tárták fel a még hiányzó akkori jelentéseket. A dokumentumok forrásértékét növeli, hogy azok az állami tűzoltóság valamennyi lényegi kérdéséről beszámoltak, mint például a tűzoltóságok személyi állománya, a tűzrendészeti hatósági jogkörökhöz kapcsolódó teendők, az országos tűzkárstatisztika adatai és természetesen a műszaki beszerzések kérdései.

Általános helyzetkép a tűzoltóságoknál 1945 és 1949 között

A II. világháború következtében az országban minimális mennyiségben álltak rendelkezésre tehergépjárművek. A hazai gépjárműtípusok rendkívül vegyes képet mutattak. Alapvetően jellemző volt, hogy sok volt közöttük a hazai és a külföldi típus, az alkatrészellátásuk egyáltalán nem volt megoldott. 1945-ben mindössze 7 gépjárműfecskendő és 233 kismotorfecskendő volt az országban.⁶ Ezt követően a MÁVAG és a RÁBA vállalatok kapcsolódtak be a hazai gépjárműállomány számbeli fejlesztésébe és gyártottak gépjárműfecskendőket.⁷ A gazdasági vezetés 1948-ban a tehergépjárműgyártás egységesítése mellett döntött. A cél egy külföldi licencen alapuló gépjárműtípus, a Steyr D-380-as megvétele volt, amely a magyar tehergépjárműgyártás alaptípusa lett. Az 1948-as esztendő másik jelentős eseményének tekinthető az állami tűzoltóság felállítása.⁸ A korábban széttagolt önkormányzati tűzoltóságok helyett egy centrálisan szervezett és irányított állami tűzoltóság vette át a tűzvédelmi szolgálat ellátását. Mindezzel párhuzamosan zajlott a további jogszabályi háttér és a hatáskörök megállapítása is. 1949 folyamán kialakításra került az állami tűzoltóság központi anyagraktára. A tűzoltóságok államosításával jelentősen megnövekedtek az egyes tűzoltóegységek feladatai, mivel hatáskörük már nem csak az egyes városokra korlátozódott, hanem a járások egészére is kiterjedt. A korabeli hivatalos kimutatások szerint az államosítás idején országosan rendkívül alacsony volt a bevethető gépjárműfecskendők száma. Egy 1949. évi országos tervhivatali adat szerint Magyarországon mindössze 177 tűzoltóautó, 96 darab tartály- és közbiztonsági autó állt rendelkezésre, amely szám rendkívül alacsonynak tekinthető.⁹ Az adathoz hozzá kell tennünk azt, hogy a nyilvántartott tűzoltó gépjárműveknek nagy része elavult és roncsokból házilag összeállított gyártmány volt, továbbá a fenti adatból az sem nem derül ki, hogy a 177 darabból pontosan hány darab volt gépjárműfecskendő. Feltételezhetjük, hogy a fenti adat javarészt a szertárak mélyén lévő, korlátozottan működőképes gépjárműveket tartalmazta. Az Országos Tervhivatal 1949. évi teherautó-elosztási adatai arról sem árulkodnak, hogy a győri vagongyárban 1949-ben gyártani kívánt 900 darab benzinüzemű tehergépjármű, valamint a 470 darab diesel tehergépkocsi közül pontosan hány darab került volna a tűzoltóságok állományába. A forrás mindössze arról tanúskodik, hogy 427 db tehergépjármű különféle hatóságok — feltételezhetően a tűzoltóságok is benne foglaltattak — közületek és nemzeti vállalatok részére lett lekötve.¹⁰

Az 1950-es évek műszaki-technikai ellátottsága

A Belügyminisztérium Adminisztratív Osztályának jelentése szerint 1951-től központilag történt az állami, az üzemi, a mezőgazdasági üzemek és a községi tűzoltók felszerelésének a beszerzése. 1951-ben a tűzoltóság céljaira 40 millió forinttal többet ruháztak be, mint 1950-ben. Ennek köszönhetően, ahogy a jelentés fogalmaz: „Az elmúlt évi beszerzések, műszaki javítások és a roncsok helyreállítása által nőtt a tűzoltóság szerállománya”.¹¹ E jelentés hiányossága, hogy viszonyításként elfelejti közölni az 1950. évi műszaki beruházási adatokat.¹² Fontos megemlítenünk, hogy a jelentésekben közölt adatokat a legnagyobb körültekintéssel kell kezelni, ugyanis egy-egy jelentésben nem minden esetben tüntették fel tételenként a műszaki fejlesztésekre (pl. gépjárműfecskendőre, kismotorfecskendőre, nyomótömlőkre, tolólétrákra, stb.) szánt forrásokat.

Az éves jelentés kritikusan leszögezi, hogy a tűzoltóságok és az üzemek felszerelésében komoly hiányosságok voltak, Budapesten 1945 előtt 57 gépjárműfecskendő, 40 szerkocsi, 5 gépjármű tolólétra és 32 darab oldalkocsis motorkerékpár volt található, ellenben 1951-ben összesen még csak 47 gépjárműfecskendő és 4 gépjármű-tolólétra állt rendszerben. A források is mutatják, hogy a szereknél a legnagyobb lemaradás a gépjárműfecskendőkénél volt. Az 1951. évre a tűzoltóságok részére szállítani tervezett 30 darab csak 1952-ben érkezett meg. 1951-ben tehát a tűzoltóság egy gépjárműfecskendőt sem kapott, a roncsokból összeállítottak egy része pedig továbbra sem volt megbízható. Az 1952. évre tervezett gépjárműfecskendők és 345 db lajtfecskendő legyártására az Országos Tervhivatal semmi biztatást nem adott, pedig a jelentés így fogalmaz: „E két szer nélkül a fejlődő ipari és mezőgazdasági üzemek tűzvédelme nincs biztosítva.”¹³ A jelentés jól érzékelteti azt, hogy belügyminisztériumban nagyon is tájékozottak voltak a műszaki ellátottság súlyosságát illetően. A Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetősége érzelve a helyzet súlyosságát 1951. márciusban napirendre tűzte a tűzvédelem fejlesztésének témáját. Az itt elfogadott döntés eredményeképpen javult a tűzoltóságok gépjárműfecskendő-ellátottsága, amely szám szerint azt jelentette, hogy 1953-ra már 198 gépjárműfecskendő állt rendelkezésre a tűzoltóságok számára. Sajnos a korabeli adatok nem tartalmazták azt, hogy az adott számú gépjárműfecskendőből pontosan hány darab volt Csepel

gyártmányú. Biztosan állíthatjuk azonban, hogy minimális számú Csepel tűzoltó gépjárműfecskendő állt ekkor még szolgálatban.

Az 1952-es esztendő fordulópontnak tekinthető a hazai gépjárműfecskendő-gyártásban. Az Ikarus mátyásföldi gyára ez évben kezdte meg ugyanis a gépjárműfecskendők gyártását Csepel D-350-es típus alvázára építve. A típus előnye az volt, hogy lényegesen könnyebb, mozgékonyabb és üzembiztosabb volt a korábbi típusokhoz képest. Motorja a Csepel Autógyár által készített 85 LE-s dízelmotor volt, 3500 literes víztartállyal. A típust a MÁVAG által gyártott 1000 l/p-s centrifugál szivattyúval látták el. A nagy mennyiségű oltóvíz miatt a gépjárműfecskendőn csakis a legszükségesebb felszereléseket tudták elhelyezni. A szakirodalom adatai szerint ebből a típusból két év alatt, 1954-re 112 darabot szállítottak le a tűzoltóságoknak, azonban 42 Csepel D-350-es gépjárműfecskendőbe 400 l/p-es kismotorfecskendőt szereltek be gyártási kapacitási problémákra hivatkozva.¹⁴ A Csepel D-350-es gépkocsikból a tűzoltóságok tömlőszállításra alkalmas típusokat is kaptak. A D-350-es gépjárműfecskendőhöz hasonló paraméterekkel rendelkező típus három fő befogadására volt alkalmas, hátsó felépítményét pedig zárt kivitelben készült, ajtókkal lezárt málhaterek képezték. A tömlők, a málhatér elrendezéséről külön erre a célra szolgáló „Málházási Utasítás” rendelkezett. Mindezen kívül olyan speciális kiegészítő szer is létezett a tűzoltóságok számára, mint a tömlőszállító utánfutó, amely alkalmas lehetett olyan gépjárművekhez való hozzacsatlására, ahol nem állt rendelkezésre elegendő hosszúságú tömlő.

A Csepel D-350-es típus továbbfejlesztett változata, a D-352-es az 50-es évek közepén (1955-től) került a tűzoltóságokhoz és a szakemberek körében is jobban sikerült konstrukciónak tartották. A fecskendőt 1000 literes tartállyal és 1000 l/p-es szivattyúval látták el, valamint nyolc fő szállítására volt alkalmas. A gépjárműtípust eredetileg városi használatra tervezték, ahol a vízvezeték-hálózat nem tette szükségessé egy nagyméretű víztartály beépítését. A típus tetején kihúzósról leírát helyeztek és mivel víztartálya kisebb volt, mint a D-350-es fecskendőé, lehetővé tette egy nagyobb málhatér kialakítását. Hasonlóan a D-350-es típushoz azonban a gyártó vállalat, az Ikarus a gépjárműfecskendők nagy részét szivattyú nélkül szállította le a tűzoltóságoknak, amelyeket ideiglenesen szintén 400 l/p-es kismotorfecskendővel szereltek fel – szintén gyártási akadályok miatt. A későbbiekben elkészült szivattyúkat a Tűzoltóság központi javítóműhelyében építették be a Csepel D-352-es gépjárművekbe.¹⁵ **(I. sz. melléklet)**

A Csepel D-352-es típust, mint startszolgálati repülőterei gépjárművet is szolgálatba állították. Ezen gépjárművek feladata a repülőtér üzemeltetésének a biztosítása volt és készenlétben állt a repülőgépek üzemanyaggal történő feltöltésekor, próbajáratásnál és természetesen a repülőgépek fel- és leszállásakor, fogadásakor. A startszolgálati gépjárművek felszerelése (pl. többféle oltóanyaggal) és annak könnyű kezelhetősége szükség esetén lehetővé tette a gyors beavatkozást. Ennek megfelelően a Csepel D-352-es típusú repülőterei startszolgálati gépjárműből két „altípust” különböztethetünk meg. Az első típusú gépjármű esetében porral oltó és CO₂-gázzal oltó tűzoltás-technikai rendszert alkalmaztak. A gépjárműalváz hossz tengelyében, a hátsó tengely felett és egymás mögött 2 darab, egyenként 250 kg-os porral oltó tűzoltó berendezés került elhelyezésre. A CO₂-gázzal oltáshoz a berendezést a vezetőfülke mögött, sérülésektől védve helyezték el palackállványokon. Az oltóberendezés kilenc darab, egyenként kb. 30 kg súlyú cseppfolyós CO₂-gázzal töltött palackból állt. Ami a típus előnyét biztosította a repülőtereken, az volt, hogy különösen előnyösen volt alkalmazható a hajtóművek működéséből keletkezett tüzek esetében. A startszolgálati gépjárművek második típusa volt — melyet szintén a Csepel D-352-es típusú tehergépkocsi alvázára építettek — az a szintén kombinált oltástechnikai berendezésű gépjármű, amely már habbal, vízzel, porral és CO₂-gázzal való oltáshoz szükséges egységekkel is fel lett szerelve. A gépjármű tartályában szükség esetén 1200 liter víz, 200 liter habképző anyag, 1 darab 250 kg-os porral oltó tűzoltó berendezés és egyenként 2 darab 20 kg-os CO₂-gázzal töltött oltóberendezés állt rendelkezésre. A típus különböző felhasználási területe és az egyes oltástechnikai rendszerek együttes jelenléte kedvelté tette ezt a Csepel tűzoltó gépjárművet. Az esetek nagy részében előnyként jelentkezett, hogy a Csepel alvázra és motorral épített Csepeket műszaki probléma esetén már a helyszínen is kisebb javításoknak, szerelésnek lehetett alávetni **(II. sz. melléklet)**

Az állami tűzoltóság részére 1952 év végig jó felszerelt műhely állt rendelkezésre Budapesten, a Kun utcában. Egy döntés alapján a tűzoltóság javítóműhelye 1952 év végével összevonásra került a rendőrségi javítóműhelyekkel, ezt követően a Belügyminisztérium Gépjármű Javító Vállalataként működött, a megnövekedett javítási igényeket azonban nem tudta kiszolgálni annak ellenére sem, hogy a 1954. I. 22-én a Belügyminisztérium Országos Tűzrendészeti Parancsnokság műszaki fejlesztési feladatait a következőképpen szabályozták: „*Gondoskodik a felszerelések*

szabványosításáról és kidolgozza a felhasználási és javítási normákat. Gondoskodik a rendszeresített speciális felszerelések állandó fejlesztéséről, korszerűsítéséről, intézi az ezekkel kapcsolatos újtási ügyeket. A mentőtűzrendészet megjavítása érdekében gondoskodik a tűzoltási technika állandó fejlesztéséről.”¹⁶ 1954 folyamán a belügyminisztérium vezető kollégiumának ülésén megvitatták az országos tűzrendészet helyzetét, amelynek eredményeképpen határozatot hoztak arról, hogy a belügyi tárca Anyagi és Technikai Főosztálynak a Tűzrendészeti Parancsnokságával együtt közös tervet kell készítenie egy független javítórészleg létrehozására, amely a Tűzrendészeti Parancsnokság irányítása alá fog tartozni.

A belügyminisztérium vezetése a kapott jelentésekből jól érzékelt a tűzoltó felszerelések akkori állapotát és javítási igényeit. A gépjárműfecskendők majdnem 50%-a elavultnak volt tekinthető, az újabb követelményeknek alig tudtak megfelelni, az újonnan rendszerbe állított Csepel tűzoltó gépjárművek pedig még nem tudták a hiányokat pótolni. 1954-ben összesen 210 darab volt az állami tűzoltóság állományában lévő gépjárműfecskendők száma, korösszetételét tekintve mindössze 48 %-a volt 1945 utáni gyártmány, a teljes gépjárműpark mintegy ötven féle típusból tevődött össze. Javításuk rendkívül nagy kihívás elé állította az állami tűzoltóságot és annak 1954. IX. 1-jével a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság Kun utcai épületében létrehozott Központi Javítóműhelyét is. A Központi Javítóműhely felállítását követően többértű feladatot végzett. Egyrészt foglalkozott tervezési és kísérletezési feladatokkal, de munkájának gerincét az állami tűzoltóság gépjárműveinek teljes körű javítási munkái tették ki. Létrehozásával az elsődleges célkitűzés az volt, hogy munkájával a felmerülő importigényeket csökkentse, az alkatrészszükségletet pedig elsődlegesen hazai eszközökből fedezze.¹⁷

„A műszaki fejlesztés az állami tűzoltóságoknál” című mű szerzője munkájában úgy fogalmazott a hazai gyártmányú típusokkal kapcsolatban, hogy azok nem feleltek meg mindenben az igényeknek, mivel az alvázak nem voltak kellőképpen terhelhetőek és a motorteljesítmény is gyengének bizonyult.¹⁸ A tűzoltóságok műszaki ellátottsága az 1950-es évek végére sem változott jelentősen, technikai színvonala alacsony szinten állt, a községek 77%-a csak kézi működtetésű fecskendővel rendelkezett.¹⁹ A Tűzrendészet Országos Parancsnokságának 1957. évi jelentése is ezt támasztja alá, amely úgy fogalmazott, hogy a műszaki fejlesztés terén csak részeredmények keletkeztek, mert a magyar ipar csak részben elégítette ki a megrendeléseiket.²⁰ A jelentés szerint a tűzoltóságok nem kaptak egyetlen egy gépjárműfecskendőt sem. A jelentés mindössze arról tesz említést, hogy a tűzoltóság az 1957. évben mindösszesen 394 gépjárműnek és 3281 kismotorfecskendőnek a karbantartási és szükséges javítási munkáit végezte el.

A „hiány” pótlására a tűzrendészet két darab gépjárművet repülőtéri tüzek oltására alkalmas gépjárműfecskendővé épített át, amely szintén pótmegoldásnak volt tekinthető.²¹ Mindössze az 1957. év végére készült el a Csepel Autógyárban az a nagy teherbírású alváz, amely végeredményben lehetővé tette azt, hogy a szakemberek egy nagyobb teljesítményű gépjárműfecskendőt alkossanak meg, amely a Csepel D-710-es típusnevet kapta.²² A felépítmény terveit az Ikarus Karosszéria- és Járműgyár készítette el, a gépjármű pedig 6 hengeres 125 LE-s Csepel dízelmotorral készült, sorozatgyártása 1959-ben kezdődött a Csepel Autógyárban. A gépjárműfecskendőt 4800 literes víztartálya és 1500 l/p-s egylépcsős centrifugál szivattyúval látták el. Egyik technikai előnye abban mutatkozott, hogy a szivattyú középre helyezésével a motor előtt került kivezetésre, amely megkönnyítette a vízforrás megközelítését, továbbá nyomóömlő-készletének nagy részét nem tekercsben, hanem hajtogatva szállította, ezért menet közben alapvezetékét is fektethettek róla.²³ Érdekessége volt a gépjármű szívócsonkjának a lökhárító bal alsó részébe ágyazása is. További előnyként mutatkozott, hogy a gépjármű viszonylag nagyszámú legénységet tudott magával szállítani, a tágas vezetőfülke 10 személy szállítását tette lehetővé. Az új gépjárműfecskendő 60-as évekbeli fokozatos rendszerbeállításával némileg csökkent a tűzoltóság nagymérvű szerigénye. **(III. sz. melléklet)**

Mindazonáltal a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága a műszaki helyzet áttekintése nyomán lépéseket tett, hogy nyugati import útján szerezze be azon különleges eszközöket, amelyeket a magyar ipar nem gyártott, vagy, mert a hazai gyártmányok — ahogy a korábbi jelentések is szóltak — műszaki-technikai színvonala nem volt megfelelő. A Honvédelmi Tanács még 1959. II. 15-én hozott határozatot a tűzoltóság öt éves műszaki fejlesztésére. Ennek keretében tökések relációban különböző rendeltetésű tűzoltógépjárműveket kívántak beszerezni, feltehetően abból a célból, hogy a magyar ipar, így a Csepel Autógyár által legyártani nem tudott speciális gépjárművek hiányát pótolják. A MOGÜRT Külkereskedelmi Vállalaton keresztül több különböző gyártó vállalat adott szállítási ajánlatot és műszaki leírást.²⁴ A Tűzoltóság Országos Parancsnokságának az okozott nehézséget, hogy az ajánlatban szereplő szerekkel kapcsolatban nem rendelkeztek kellő tapasztalattal, ezért a döntést

nem kívánták elkapkodni, ahogy a jelentés fogalmaz: „... nem lehet állást foglalni abban a kérdésben, hogy ezek a szerek a mi viszonylatunkban megfelelően alkalmazhatók-e. ... Óvatosságra int az a körülmény is, hogy a nyugati cégek szállítási ajánlata utólagos reklamációra nem ad lehetőséget.”²⁵ Ezeket a vitatott kérdéseket levelezéseken keresztül nem lehetett tisztázni. Mindezek mellett a beszerzendő gépjárművek magas ára is meggondolásra készítette a döntéshozókat. A kérdések ellenére a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága — miután engedélyezték a hitelkeretet — az angol gyártmányú Pyrene habbal oltó és repülőtéri gépjármű, valamint egy Magirus gyártmányú gépezetes tolólétra és porral oltó gépjármű megvételéről döntött.²⁶ A Tűzrendészet Országos Parancsnoksága a 3 éves tervidőszakban a következő Csepel-típusú gépjárműfecskeket szerzett be.²⁷ **(IV. sz. melléklet)**

Új felépítmények a 1960-as években Csepel alvázakon

1956-ban létrejött a Tűzrendészet Országos Parancsnokságának Kísérleti Alosztálya, amelynek feladata volt többek között a tűzoltóság szereinek és felszereléseinek korszerűsítése, egyes új gyártmányok bevezetésének kezdeményezése, mintadarabok, prototípusok készítése és egyes tűzrendészeti kérdések tudományos alapon történő kikísérletezése.²⁸ Az 1950-es évek végén talán egyik legnagyobb horderejű döntésnek tekinthetjük, hogy 1959-ben megszüntetésre került a Tűzoltó- és Létragyár, amely ekkor az egyetlen magyar tűzoltó-felszereléseket gyártó vállalat volt. A tűzoltó-felszerelések gyártásának Magyarországon tehát nem volt profilgazdája.²⁹ Ennek, a ma már nyilvánvalóan elhibázott döntésnek a következtében a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága megannyi vállalattal volt kénytelen együttműködni, amelynek értelmében a felszereléseket különböző gyárakban állították elő. A döntéssel kapcsolatban úgy fogalmazhatunk, hogy a tűzoltóság erőforrásait tekintve végeredményben magára maradt a tűzoltó-felszerelések korszerűsítési és fejlesztési tevékenységében. Az 1959-es esztendőben, az országban 313 db gépjárműfecskevel és 27 db különleges szerrel rendelkeztek a tűzoltóságok.³⁰ Az állami tűzoltóegységek felszerelésének minőségi javításával egyidejűleg a feleslegessé vált gépjárműfecskeket a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága a községi tűzoltóságok részére adta át.

A belügyminiszter ide vonatkozó utasítása 1959-ben jelent meg.³¹ Az utasítás rendelkezett a községek és egyes városok tűzoltógépjárművel történő ellátásáról. Ennek értelmében a községi tanács végrehajtó bizottsága kérelmének elbírálása után a gépjárműveket a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága adta ki, amelyek között az „aktív” használatból kivont Csepel is voltak, valamint minden olyan szer, amelyre a községek igényt tarthattak. A továbbiakban az egyes községeknek, városoknak kellett gondoskodni a részükre kiutalt gépjárművek karbantartásáról. Az intézkedésnek az volt a célja, hogy javuljon a községek szerállománya is, valamint a központ lecserélhesse a kevésbé üzembiztos, sokat futott és elhasználódott, de még működőképes gépjárműfecskeket. A rendszernek köszönhetően 1965-re a községi önkéntes tűzoltóságok használatában 112 darab gépjárműfecske és 58 darab kismotorfecske szállítására alkalmas gépjármű volt.³² A tűzoltóságok munkája és technikai fejlettségi színvonala a 1960-as években javulni látszott, azonban továbbra sem állt rendelkezésre megfelelő különleges rendeltetésű gépjármű. A Tűzoltóság Országos Parancsnokságának 1964. évi működéséről szóló jelentés úgy fogalmaz, hogy „A hagyományos gépjárműfecske és felszerelések mellett bebizonyosodott a különleges szerek nélkülözhetetlensége. Az eredményes tevékenységet több esetben akadályozta egyes speciális gépjárművek és felszerelések pl. a gépjármű-tolólétra, a kihúzó létra, a műszaki mentő gépjármű, a darus gépjármű, továbbá a terepjáró gépjárműfecske hiánya.”³³ Mindez annak volt köszönhető, hogy a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának anyagi technikai szolgálata munkáját az előírt takarékosági szempontoknak megfelelően végezte.

A beszerzések kimutatásai szerint az 1964. évben a tűzoltóság import útján mindössze egy darab porral oltó berendezést szerzett be, amelyet Csepel-alvázra építettek rá. A Tűzoltóság Országos Parancsnoksága által előterjesztett beszerzési tervek kereteit évről-évre csökkentették, amelynek nyomán fontos beszerzések maradtak el. Az ide vonatkozó jelentés azt tartalmazta hogy a nélkülözhetetlenül fontos szerek (pl. habbal oltó gépjárművek, gépezetes forgólétrák, stb.) devizahiány miatt nem kerültek beszerzésre. BENKEI András belügyminiszter FOCK Jenőnek készített jelentésében a hazai gyártási problémákkal kapcsolatban úgy fogalmazott: „A hazai gyártmányú tűzoltófelszerelések legyártásánál és beszerzésénél a gyártási és kapacitási problémákon túl az ipari átszervezések és profilírozások is akadályozó tényezőként jelentkeztek.”³⁴ A problémák tehát elsődlegesen a gazdaság szerkezetéből fakadtak. Hiányzott egy olyan tűzoltó-gépjárműben is, amely terepviszonyok között is jól alkalmazható lett volna.

1964-től kísérletek folytak egy olyan tűzoltógépjármű kifejlesztésére, amely különböző terepviszonyok között is tartósan bizonyul. A fejlesztők a Csepel D 344-es összkerékmeghajtású gépjármű alvázat választották kiindulásként, amelyre kezdetben egy Csepel D 352-es típus tűzoltó-felépítményeit szerelték rá, a karosszéria azonban a kísérletek során nem felelt meg a terepviszonyoknak. A nem várt akadályoknak köszönhetően a fejlesztők mellett döntöttek, hogy a Csepel D 344-es összkerékmeghajtású alvázhhoz új felépítményt terveznek, amely lényegesen jobban bírja a terepen való közlekedés okozta igénybevételt. A Tűzoltóság Országos Parancsnoksága műszaki szakemberei a gyártással kapcsolatos problémák megoldásához lényegében minden segítséget megadtak. A kísérleteket követően a prototípust az Ikarus székesfehérvári gyáregységében állították elő, amely az Ikarus 526 típusmegjelölést kapta, azonban a tűzoltóságnál a Csepel D 344-es megnevezés terjedt el. A Parancsnokság jelentése szerint az 1965. évben 40 darab Csepel D 344-es érkezett a tűzoltóságokhoz.³⁵ A karosszéria formája és a felhasznált anyagok (pl. alumínium) jelentősen eltértek a korábbi típusoktól.³⁶ A gépjárműfecskendőre Mávag 1500 l/p-s szivattyút szereltek fel, amely az alváz végén nyert elhelyezést, motorja a Csepel Autógyár által gyártott 4 hengeres 100 LE-s dízelmotor volt. A típus érdekessége volt, hogy ezt a gépjárműfecskendőt szerelték fel először URH adó-vevőkészülékkel.³⁷ **(V. sz. melléklet)**

Fontos tényező volt a tűzoltóságok műszaki-technikai fejlődésében a már korábban említett Központi Javítóműhely felállítása. A műhely feladata alapvetően az volt, hogy a tűzoltóságok részére a szereket és felszereléseket javítsa, karbantartsa, azonban arra már nem volt felkészülve, hogy különböző fejlesztési és tervezési, valamint saját erőforrásaira támaszkodva akár prototípusok elkészítésének a munkálataiba kezdjen. Mindezek ellenére a Központi Javítóműhely arra kényszerült, hogy gyártási feladatokat is végrehajtsa. 1965. IX. 9-én, a belügyi tárca kollégiumi ülésén javaslat született, hogy a Tűzoltóság Központi Javítóműhelyét oly mértékben fejlesszék fel, hogy az képes legyen az import útján biztosított oltóberendezéseket hazai gyártmányú alvázra „házipag” építeni.³⁸ Alapvetően a Központi Javítóműhely új szerepét a kényszerűség szülte, amely új kihívások elé állította a műhelyt, hiszen a munkák ellátáshoz jól képzett szakembergárdára, ezen kívül szerelőcsarnokra, berendezésekre és költségvetési fedezetre volt szükség. Mindezzel párhuzamosan a 1960-as évek közepére megoldódni látszott a tűzoltóságok gépjárműfecskendő-ellátása, azonban a különleges tűzoltógépjárművek előállítására továbbra sem sikerült megoldást találni. A Központi Javítóműhely részére tehát az a feladat várt, hogy megindítsa a különleges gépjárművek előállítását. 1965-ben a Tűzrendészet Országos Parancsnokságának előterjesztése a III. ötéves terv (1966–1970) előkészítése keretében foglalkozott a különleges rendeltetésű tűzoltó gépjárművek gyártásának biztosításával. Az előterjesztés indokolásában az szerepelt, hogy a vonatkozó tervidőszakban több olyan jelentős üzem kerül fejlesztésre, amelynek tűzvédelme a különleges tűzoltógépjárművek beszerzését követeli meg. A tervezet azt tartalmazta, hogy hazai alvázakra 19 db habbal oltó, 5 db porral oltó gépjármű, 7 db műszaki mentőszert és 4 db áramfejlesztő gépjárművet, tehát összesen 35 db különleges gépjárművet készít el a műhely magyar alvázra.³⁹

Az elképzelés a belügyminisztérium I/I. és I/II. csoportfőnöksége között ellentétes fogadtatásra talált. Amíg az I/I-es csoportfőnökség az előterjesztéssel egyetértett, addig a I/II. csoportfőnökség úgy foglalt állást, hogy a különleges gépjárművek gyártása nem képezheti a belügyminisztérium feladatát. Az indokok között az szerepelt, hogy a Központi Javítóműhely apparátusát ez oly mértékben terhelné, hogy elvonná a figyelmet az eredeti javítási feladatoktól és nagyobb felkészültséget kíván, mint amelyre az előterjesztők gondoltak. További indokként hozták fel, hogy a legyártásra tervezett mennyiségek egy kis széria nagyságrendjének felelnek meg, a végrehajtást egy sor olyan, a gyártás biztonsága és korszerűsége szempontjából lényeges szervezet közreműködését kívánja meg, amely egy háziműhelyben nem adott. Az előterjesztést a Tűzrendészet országos parancsnoka megtárgyalta a BM I. főcsoportfőnökével, majd közösen állást foglaltak a javítóműhely fejlesztése mellett, valamint tárgyalásokat folytattak a Csepel Autógyár igazgatójával is. A kohó és gépipari minisztérium álláspontja is az volt, hogy egyedi tűzoltógépjárműveket gyártani a műhelyben csak ráfizetéssel lehet, az ipari gyártással nem értenek egyet.⁴⁰ Végezetül határozati javaslat és miniszterhelyettesi döntés született arról, hogy a Központi Javítóműhelyben gyártásra kerüljenek a tervben szereplő különleges gépjárművek. Az 1966. év folyamán elkészült 4 darab áramfejlesztő gépjármű Csepel D-420-as alvázon, 4 hengeres, vízhűtéses, 100 LE-s Csepel motorral.⁴¹ **(VI. sz. melléklet)**

Az új gépjármű különböző feladatok ellátására volt alkalmas, így többek között sötét helyiségek és kárhelyek megvilágítására, friss levegő fűtésére, vagy akár egyes épületek szükségvilágítására is. Az áramfejlesztő gépjármű hátuljára szerelt konzolos tartón füstelszívó ventilátort is elhelyeztek, amely növelte az alkalmazhatóságát.⁴² Hasonlóan a Csepel D-420-as áramfejlesztő gépjárműhöz ugyancsak a

Központi Javítóműhelyben készült el a Csepel D-710-es habbal oltó tűzoltógépjármű, amelyet 6 hengeres, 170 LE-s dízelmotorral láttak el, alváza pedig ugyanaz volt, mint a Csepel D-710-es gépjárműfecskendő. A legénységi fülke és a mögötte levő zárt felépítményrész — amely a tűzoltó-felszerelések elhelyezésére és az oltástechnikai berendezések beépítésére szolgált — megosztva került kialakításra. Magában foglalta a szivattyúkat, a habképző-tartályt, a habképző-anyag keverő berendezését és minden további szükséges eszközt.⁴³ Még 1964-ben a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága felvetette egy porral oltó gépjármű kifejlesztésének a kérdését, amelynek eredményeképpen elsőként Csepel D-710-es gépjárműfecskendő alvázára egy osztrák gyártmányú TOTAL porral oltó berendezést helyeztek el. A beépítésre a Német Szövetségi Köztársaságban került sor. A Központi Javítóműhelyben a TOTAL cégtől beszerzett porral oltó berendezések felhasználásával két porral oltó gépjárművet állítottak elő Csepel D 344-es alvázra. A porral oltó gépjárművek legyártásában a Központi Javítóműhely az Elzett Fémlémezipari Művek tűzoltókészülék gyáregységével állt kooperációban, amelyet azért is fontos kiemelni, mert az itt meginduló gyártással lényegében sikerült megszüntetni a porral oltó gépjárművek importját.⁴⁴ Egy, a belügyminisztérium 1966. évi ellenőrzéséről szóló jelentés is arról ad számot, hogy a tűzoltóságoknál a műszaki felszerelésekkel való ellátottság állandóan fejlődik.⁴⁵

Az 1960-as évek fejlesztési és gyártási eredményeinél maradványként fontos megemlítenünk, hogy a tűzoltóságoknak olyan gépjárművekre is szüksége volt, amelyek elsődlegesen a műszaki mentési feladatokban vettek részt. A Tűzoltóság Országos Parancsnoksága Tűzoltástechnikai Alosztályának szakemberei ezért már a több célra is alkalmazott Csepel D-344-es típust választották ki, azonban a Központi Javítóműhely leterheltsége miatt a gyártást nem indították el, a prototípus mindössze 1969 elején készült el az Egyesült Jármű KTSZ-ben, az utómunkálatokat pedig a Központi Javítóműhelyben végezték el. A gépjármű különlegessége volt, hogy felszereléseiből egy ezer kg teherbírású darut is össze lehetett állítani. „A Műszaki fejlesztés az állami tűzoltóságoknál” című mű szerzője a típus elkészítését úgy jellemezte, hogy „Ezzel a járművel a szakszerű műszaki-mentési munkálatokhoz szükséges mintegy évtizedes felszerelési hiányt sikerült megoldani.”⁴⁶ Fontos adalék a Központi Javítóműhely működésére, hogy 1968 és 1972 között összesen 11 darab Csepel D-710-es típusú alvázra építettek DL 30 típusú Magirus létrát.⁴⁷ 1968-ban a tűzrendészet részére 65 198 000 Ft állt rendelkezésre szakfelszerelések beszerzésére, melyből még az évben 11 darab Csepel D-344-es gépjárműfecskendő beszerzését sikerült megvalósítani.⁴⁸ A Központi Javítóműhely munkájával kapcsolatban összességében megállapítható, hogy célkitűzését az import útján beszerzett különleges felszerelések és hazai gyártású Csepel-alvázak összeállításán keresztül az akkori gazdasági viszonyok között elérte. Az ide vonatkozó jelentések arról számoltak be, hogy a műhely működésének megkezdése óta a javításokkal és a gyártással jelentős deviza megtakarításokat ért el. A műhelyben számításokat és kimutatásokat készítettek a gyártáshoz szükséges Csepel alkatrész-mennyiségről, amelyet a Csepel Autógyártól, mint gyártó vállalattól szereztek be.⁴⁹ A Tűzrendészet Országos Parancsnokságának a 1960-as évek folyamán tett erőfeszítései a tűzoltó-gépjárműállomány számbeli és minőségi növelésére a gyártáskapacitási problémák ellenére végeredményben sikerrel jártak. A rendelkezésre álló adatok szerint a 1960-as évek végére az állami tűzoltóságok állományában 266 darab gépjárműfecskendő és 99 darab különleges gépjármű állt. Végeredményben a szolgálatban lévő gépjárművek között a különböző típusú Csepel gépjárművek töltötték be a vezető szerepet, a 1960-as évek folyamán a beszerzések napirenden tartásával jelentős eredményeket sikerült elérni.

A hetvenes évektől a rendszerváltásig

Az 1970-es évektől kezdődően a tűzrendészet műszaki-technikai ellátottságával összefüggésben újabb fejlesztési időszak bontakozott ki. „A műszaki fejlesztés az állami tűzoltóságoknál” című mű szerzője úgy fogalmaz, hogy a „A növekvő és differenciáltabbá váló tűzoltástechnikai igények az új tűzoltógépjárművek kifejlesztését követelték meg.”⁵⁰ Mivel az Ikarus székesfehérvári gyáregységében lezárult a Csepel D-344-es gépjárműfecskendők gyártása, sürgető igény jelentkezett a hiány pótlására. Az új típus iránti elvárás az volt, hogy összetett tűzoltásra is alkalmas legyen. Egy középkategóriájú gépjármű fejlesztésének munkálatai 1970-ben a Labor Műszeripari Művek esztergomi gyárában kezdődtek meg, amely alapja lett az új „TÜ” tűzoltógépjármű-családnak. A TÜ-1-es gépjárműfecskendőt a Csepel D-707.30-as típusú alvázra szánták a tervezők. A jármű egyrészt állt az egybeépített vezetői és legénységi fülkéből, másrészt a tűzoltástechnikai berendezéseket és felszereléseket magába foglaló hátsó felépítményből. A felépítmény egy darab 250 kg-os porral oltó berendezést, 2 ezer literes víztartályt és egy 200 literes habképzőanyag-tartályt tartalmazott.⁵¹ Ez a típusú Csepel alváz eredetileg nagy teherbírású városi járművek részére készült. A típusnál

alkalmazott motor a Csepel Autógyár által gyártott 6 hengeres Csepel 6114-18-as típusú 145 Le-s motor volt. A gépjárműfecskendő alkalmas volt vízzel, léghabbal és porral oltásra is.⁵²

Az első 50 darab TŰ-1-es gépjárműfecskendőt 1974-ben adták át a tűzoltóságnak, amellyel így lehetővé vált az 1950-es években gyártott gépjárműállomány frissítése.⁵³ A felépítmény kialakításánál ügyeltek arra, hogy a gépjármű a városi forgalomban megfelelő manőverező képességű legyen. Mindazonáltal a típusnál a szolgálatban eltöltött idő függvényében, az elvégzett műszaki elemzések után a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának részére fékátalakításokat hajtottak végre. Az átalakításokat az egyes autójavító vállalatok és megfelelő kapacitás esetén a Központi Javítóműhely végezték.⁵⁴ A belügyminiszter 1974-ben utasításban rendelkezett a Központi Javítóműhely szervezetéről és működéséről. Az utasítás szerint „Az üzem feladata az állami tűzoltóság valamennyi különleges szerének és felszerelésének karbantartása és javítása, valamint szabad kapacitás esetén az általa kivitelezett szerek és felszerelések kereskedelemben nem kapható alkatrészeinek gyártása és kiadása a területi szervek által végzett javításokhoz.”⁵⁵ **(VII. sz. melléklet)**

A típus rendszerbeállításával párhuzamosan az 1970-es évek közepétől a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának műszaki fejlesztői a további igényeknek megfelelően azonban már egy kifejezetten könnyűkategóriájú gépjárműfecskendő tervezési munkálatait végezték, amely városban és terepen is egyaránt alkalmazható volt. A Labor Műszeripari Művek a prototípust az 1975. év végére készítették el, amely a TŰ-2-es megnevezést kapta és a szocialista importból beszerzett GAZ-66 típus alvázára építették. A 70-es évektől a fejlesztéseknél, a beszerzéseknél és a gyártásnál a gazdaságossági szempontok érvényesültek. Mindezek mellett a Csepel Autógyár által gyártott alvázaknak és motoroknak a gépjárműfecskendőknél történő alkalmazásának a háttérbeszorulásáról beszélhetünk. Az újonnan megjelent gépjárműfecskendők, mint például a TŰ-3-as, a TŰ-4-es és a kismotorfecskendőt szállító TŰ-5-ös gépjárművek már nem Csepel alvázakra és Csepel motorokkal készültek, hanem immáron a gyárral konkurenciában álló RÁBA-ban, vagy szocialista importból származó egységekkel.

A RÁBA vállalat az 1970-es évekre az alváz- és motorgyártását arra a szintre tudta fejleszteni, amelynek köszönhetően újabb megrendeléseket kapott a tűzoltóságoktól. A honvédelmi bizottság 1978-ban foglalkozott a tűzoltóság anyagi-technikai fejlesztésével, valamint a központi és területi irányításának helyzetével. Mindez azt is mutatja, hogy a felettes szervezetek kiemelt figyelmet tanúsítottak a tűzoltóságok technikai ellátottságának a kérdésének. A vonatkozó honvédelmi tanácsi határozat kötelezte a belügyminiszter, hogy a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága útján kísérelje figyelemmel a tanácsok fejlesztési terveiben előirányzott tűzvédelmi felszerelések beszerzését és a szakfelszerelések megrendelését. A Tűzoltóság Országos Parancsnoksága feladatként jelölték meg a gyártásközi ellenőrzést és a műszaki átvételt is. A határozat megerősítette azt, miszerint: „A gépjárműfecskendők, kismotor fecskendők és egyéb tűzoltófelszerelések, valamint azok javításához szükséges pótalkatrészek gyártását, továbbá a tűzészelő-, jelző-, oltó- és ezekhez kapcsolódó vezérlő automatikák gyártását, szerelését és javítását a KGM⁵⁶ vállalatainál, az oltóanyag gyártását pedig a NIM⁵⁷ vállalatainál kell elvégezni.”⁵⁸

Az újabb típusok hozzávetőlegesen hasonló műszaki-technikai színvonalat képviseltek a Csepel gépjárművekkel, megállták a helyüket a tűzoltóságok munkájában. Mindazonáltal fontos megemlíteni, hogy a Csepel Autógyárnak voltak olyan próbálkozásai, amelyek arra irányultak, hogy a kényszerű buszalváz-gyártás mellett az eredeti rendeltetésének megfelelő újabb tehergépjárműveket gyártson az iparnak és nem utolsósorban a tűzoltóságoknak. Mint utólag már tudjuk, a gyár ezen törekvéseit felemás sikerek jellemezték az 1980-as évek folyamán és a rendszerváltozás baljós árnyai alatt. Már 1981-ben megkezdődtek a TŰ-11-es (TŰ-1.1.) névvel ellátott középkategóriájú gépjárműfecskendő tervezési munkálatai. Az újabb fejlesztésekkel a cél a TŰ-1-es típus kiváltása volt, amelybe elődjéhez képest nagyobb teljesítményű, Rába-MAN dízelmotort építettek be. A típus esetében a gyártó vállalat a Labor Műszeripari Művek volt, amelyet Rosenbauer szivattyúval láttak el, 2 ezer literes víztartállyal, valamint 200 literes habképző-anyag tartállyal láttak el. A gépjárműfecskendőt abból a célból fejlesztették ki, hogy képes legyen városok, nagyobb települések, mezőgazdasági üzemek és erdőtüzek tűzvédelmének a biztosítására. A felépítmény tetején az Elzett-FLIM vállalat által gyártott vízhabágyú nyert elhelyezést. **(VIII. sz. melléklet)**

A Tűzrendészet Országos Parancsnoksága és a Csepel Autógyár fejlesztési-együttműködési szerződésének eredményeképpen 1983-ban készült el az újabb Csepel-alvázra szerelt tűzoltógépjármű, mentőszer prototípusa, amely összetett feladatok megoldására volt alkalmas. A szer közötti, légi balesetek, természeti katasztrófák, erdőtüzek esetén volt igazán hasznos. A mentőszeren kéziszerszámokat, bontó- és vágófelszereléseket, füstelszívó-berendezéseket szállítottak. A mentőszer

hátsó felépítményébe KCR-5000 típusú hidraulikus járműdarut és csörlőfelszerelést építettek, amely a bonyolultabb műszaki mentési és kárelhárítási feladatok gyors ellátását tette lehetővé.⁵⁹

Minden bizonnyal az egyik leginkább sokat ígérő — egyben utolsó — próbálkozásnak tekinthetjük a Csepel Autógyárban az 1990-es évek elején elindult tervezési munkálatokat. Ekkora a Csepel Autógyárban egy olyan szakmai tervező gárda állt készen, amely a buszalváz-gyártást követően vissza kívánt térni a vállalat eredeti profiljához, a teherautógyártáshoz. A tervezőmérnöki gárdát ekkor a Csepel Autógyár Termelési Osztályának vezetője irányította. A tűzoltóságtól kapott megbízás újra lehetőséget teremtett a rendszerváltozás után több területen is jelentős problémákkal rendelkező vállalatnak.⁶⁰ A Csepel D-755.15 típusjelű félnehéz kategóriájú gépjárműfecskendőt 1993-tól gyártották a Csepel Autógyárban.⁶¹ A gépjárműfecskendő magyar fődarabokból (alváz, kormánymű, váltó, osztómű, első és hátsó futómű, felépítmény), épült finn gyártású fülkével, amerikai Cummins dízelmotorral, valamint a nemzetközileg is jelzett Metz cég szivattyújával. Adottságait tekintve stabil és megbízható volt, amely 4000 literes víztartállyal, málfafelszereléssel és 6 fős személyzet szállítására alkalmas fülkével gyártottak. A Csepel Autógyár Termelési Osztályának vezetője a vele készített interjú során elmondta, hogy a gépjárműfecskendő az akkori viszonyoknak megfelelően kifejezetten fejlettnek számított.⁶² **(IX–X. sz. melléklet)**

A tűzoltó gépjárművek beszerzésére kiírt versenytárgyalás elbíráló bizottságának egy 1992. évi állásfoglalása alapján szakmai kiértékelő albizottságot állítottak fel, melynek az volt a feladata, hogy a beérkezett ajánlatokat szakmai szempontok alapján kiértékelje és aszerint, hogy egy gépjármű közép-, vagy könnyűkategóriájúnak számított egy követelményrendszert állított fel.⁶³ A bizottság munkájában a Tűzoltóság Országos Parancsnokságának a szakemberei is részt vettek. Az értékelés a Csepel Autógyár ajánlatával kapcsolatban úgy foglalt állást, hogy a gyárnak a tűzoltógépjármű-gyártással kapcsolatban — legalábbis a felépítmény vonatkozásában — nincs megfelelő gyakorlata, amelyet a legyártott prototípusok is „bizonyítanak”. Ellenben a gyár vonatkozásában előnyként emelték ki a hazai ipar még meglévő támogatását. Azonban ezzel párhuzamosan az értékelés leszögezte, hogy a hazai gépjárműipar bizonytalan helyzete miatt és a Csepel Autógyárban akkor induló önfelszámolás miatt nem állt megfelelő garancia arra, hogy a vállalat működőképes marad és a jövőben megrendelni kívánt tűzoltógépjárműveket szerződés szerint leszállítja.⁶⁴ Biztosan állítható, hogy a gyárnak az 1990-es évekbeli rendkívül nehéz gazdasági helyzete — párosulva a gazdasági érdekkellentétekkel — hozzájárult ahhoz, hogy a Csepel Autógyárban végérvényesen lezárult a tűzoltógépjárművek gyártásának egykor szebb napokat látott fejezete.

Összességében — megfelelő időtávlatból visszatekintve — megállapítható, hogy az elmúlt majdnem fél évszázad során, a Csepel tűzoltógépjárművek felfelé ívelő pályát futottak be. Teherbírásuk, nehéz terepen történő hasznosításuk széles körben ismertté tették a Csepel márkanévét. 1949 novemberében létrejött a Csepel Autógyár Nemzeti Vállalat, amelyet a feltörekvő magyar tehergépjármű-gyártás egyik központjának szántak. Az elképzelés, miszerint a gyár lett volna hivatott arra, hogy a gazdaságot, valamint a különböző szervezeteket a kooperáló vállalatokkal egyetemben megfelelő mennyiségű és különböző típusú gépjárművel lássa el, megvalósult. Ami az állami tűzoltóságok munkáját érinti elmondható, hogy tevékenységüket a megváltozott körülményekhez való folytonos alkalmazkodás jellemezte. A második világháború okozta jelentős tűzoltógépjármű-hiány, ha nem is teljes mértékben, de csak a 1960-as évek második felére látszott végérvényesen megoldódni. A ma már kutatható levéltári források tükrében elmondható, hogy a vizsgált időszakban a tűzoltóságok munkáját a műszaki-technikai fejlesztés területén is a „lépéstartás” jellemezte. Nem utolsósorban, a tűzoltóságok részére rendkívül nagy kihívást jelentett a gépjárműállomány javítása és karbantartása, és az, hogy a gyártó vállalatok a kapacitáshiány és a profil-átalakítások miatt, továbbá az évközi tervmódosítások következtében csak késve tudták szállítani a megrendelt gépjárműveket, az import útján történő beszerzések pedig szintén akadoztak.

A tűzoltóságok rendszerében szolgálatot teljesítő gépjárművek, köztük elsődlegesen a Csepel gépkocsik jelenléte, kihasználtsága és megbízhatósága jelentősnek mondható. A Csepel tűzoltógépjárművek katasztrófavédelemben betöltött szerepe — ha nosztalgiával is — még napjainkban is nyomon kísérhető a tűzoltóságok munkájában.

Jegyzetek:

- ¹ Később Tűzoltóság Országos Parancsnoksággá alakult.
- ² A tűzoltóságoknál a Csepel-típusú gépjárművek esetében, mint vezető típusról beszélhetünk, mindazonáltal az országban a legkülönbözőbb tűzoltó szerek futottak, a teljesség igénye nélkül: GAZ, IFA, RÁBA, Robur, Tatra, UAZ, ZIL, ZSUK. Fontos leszögezni, hogy az eddig feltárt levéltári forrásoknak csak kis része közöl pontos adatokat az országban szolgálatot teljesítő Csepel gépjárművekről.
- ³ SZILÁGYI — SZABÓ ; A témakört átfogóan bemutató monográfiák mellett számos — jórészt helytörténeti kutatásokon alapuló — az önkéntes tűzoltóságok történetét bemutató kiadvány jelent meg.
- ⁴ BICZÓ ; TARIÁN
- ⁵ A Belügyminisztérium alá rendelt állami tűzoltóság iratanyagai még nem kerültek be a Magyar Nemzeti Levéltárba.
- ⁶ Nyomótömlők.
- ⁷ 1946 és 1948 között 14 RÁBA gépjárműfecskendőt állítottak elő, amelynek első példányát Kispest város tűzoltósága kapta.
- ⁸ 5090/1948.korm.r.
- ⁹ PÁLMÁNY : 504.p.
- ¹⁰ Loc.cit. : 505-506.p.
- ¹¹ MNL. XIX-B-1-j, Belügyminisztérium, Közrendészeti Főosztály iratai. K/11/O/1952. 7. d. Jelentés a Tűzoltóság 1951. évi munkájáról.
- ¹² Az 1950. évben 90 millió forint állt a tűzoltóságok rendelkezésére.
- SOLTÉSZ: op.cit. 9.p.
- ¹³ MNL. XIX-B-1-j, Belügyminisztérium, Közrendészeti Főosztály iratai. K/11/O/1952. 7. d. Jelentés a Tűzoltóság 1951. évi munkájáról. : op.cit.
- ¹⁴ SOLTÉSZ : op.cit. 9.p.
- ¹⁵ Később a Csepel D-352-es típusokat 1500 l/p-es Mávag-szivattyúval is gyártották.
- SOLTÉSZ: Loc.cit. 9.p.
- ¹⁶ Loc.cit.
- ¹⁷ Loc.cit. : 11.p.
- ¹⁸ Loc.cit.
- ¹⁹ MNL. XIX-B-1-y, BM Miniszterhelyettesi értekezletek iratai (1957–1990). 10. doboz, 10-39/61-1969.
- ²⁰ MNL. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 46. d. Iktatás nélküli iratok, 1958. Jelentés a Tűzoltóság 1957. évi munkájáról.
- ²¹ A BM TOP 1957. évben beszerzett 30 db 400 l/p-es kismotorszivattyút, 14 db árvízvédelmi szivattyút, 5 db utánfutó acéllétrát és más tartozó elemet.
- ²² A gépjárműfecskendő vonalvezetését, továbbá a tartály és a szivattyú elrendezését JORDÁN Károly mérnök tervezte.
- ²³ TARIÁN: op.cit. 136.p.
- ²⁴ Ilyen nemzetközi viszonylatban is híres gyártó vállalat volt az angol Pyrene és két nyugatnémet cég, a Magirus és a Metz, amelyek ajánlatai habbal oltó, repülőtéren különleges gépjárműre és egy 45 méteres gépezetes tololétrát szállító gépjárműre vonatkoztak.
- MNL. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 46. d. 2-955/1959.
- ²⁵ Kérdésként merült fel például, hogy a TOP akkori kísérleti habüzeme által gyártott léghab-képző anyag alkalmas-e a nyugatnémet és angol habbal oltó gépjárművek üzemeltetéséhez. A Tűzrendészet Országos Parancsnokságának a belügyminiszter első helyetteséhez írt előterjesztésében Micskó Rudolf tűzoltóezredes kérte 4 fő kiutazásának a lehetőségét a szerek megtekintése céljából. A BM TOP jelentése az Angliában gyártott tűzoltógépjárművek átvételére kiküldött bizottság munkájáról. 1960. szeptember 6.
- MNL. XIX-B-1-aa, 47. d.
- ²⁶ SOLTÉSZ : op.cit.
- ²⁷ MNL. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 47. d. 39-124/1960.
- ²⁸ SOLTÉSZ: op.cit. 11.p.
- ²⁹ MNL. XIX-B-1-ai, Belügyminisztérium Titkárság (1957–1990). 40. d. 1/a-200/1967.
- ³⁰ SOLTÉSZ: op.cit. 13.p.
- ³¹ MNL. XIX-B-1-az, BM Belső normák gyűjteménye (1945–1990). 39. d. 10-22/6/1959.
- ³² MNL. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 48. d. 2-617/1965.
- ³³ MNL. XIX-B-1-ab, BM Ellenőrzési Osztály (1965–1979). 3. d. 102-23/1965.
- ³⁴ MNL. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 47. d. 2-159/a/1964.
- ³⁵ MN. XIX-B-1-aa, BM Miniszterhelyettesi iratok (1951–1970). 48. d. 2-616/1/1965.
- ³⁶ SOLTÉSZ : op.cit. 17.p.
- ³⁷ Loc.cit. : 17-18.p.
- ³⁸ MNL. XIX-B-1-y, BM Miniszterhelyettesi értekezletek iratai (1957–1990). 6. d. 10-36/5/1966.
- ³⁹ Loc.cit.
- ⁴⁰ A kohó és gépipari minisztérium Autó- és Traktoripari Tröszt az egyedi termékek kialakításához szükséges alvázakat és egyéb sorozatban gyártott szerelvényeket az OT keretszám-elosztása alapján kívánta a belügyminisztérium részére biztosítani. Az egyeztetésen részt vettek a Tűzrendészet Országos Parancsnokságának szakemberei, valamint PENTELENYI János, a Csepel Autógyár főkonstruktorja is, akik helyeselték azt a javaslatot, hogy a Tűzoltóság Központi Javítóműhelye fel legyen fejlesztve a különleges tűzoltószerek egyedi gyártására.
- Loc.cit.
- ⁴¹ MNL. XIX-B-1-ai, Belügyminisztérium Titkárság (1945–1990). 40. d. 1/a-200/1967.
- ⁴² BICZÓ: op.cit. 222-225.p.
- ⁴³ Loc.cit. : 47.p.
- ⁴⁴ SOLTÉSZ: op.cit. 19.p.

- ⁴⁵ MNL. XIX-B-1-ab, BM Ellenőrzési Osztály (1965–1979). 7. d. 102-23/1966.
- ⁴⁶ SOLTÉSZ: op.cit. 19.p.
- ⁴⁷ Loc.cit.
- ⁴⁸ MNL. XIX-B-1-aa, Miniszterhelyettesi értekezletek (1951–1970). 49. d. 2-502/1968.
- ⁴⁹ MNL. XIX-B-1-ab, BM Ellenőrzési Osztály (1965–1979). 7. d. 102-23/3/1967.
- ⁵⁰ SOLTÉSZ: op.cit. 32.p.
- ⁵¹ A TŰ-1 típusjelű középkelet-kategóriájú gépjárműfecskendő tűzoltástechnikai értékelése, 1973. KKM. Archivum 83-431-1.
- ⁵² KKM., TŰ-1 középkelet-kategóriájú gépjárműfecskendő műszaki leírása, kezelési és karbantartási utasítása. Esztergom, 1974, Labor Műszeripari Művek. 47 p. Tűzoltószerszámok dokumentációs adattár 6387/350-621.
- ⁵³ SOLTÉSZ: op.cit. 32.p.
- ⁵⁴ A javításokra azért volt szükség, mert a TŰ-1 gépjárműfecskendők fékezés közben balra húztak.
- ⁵⁵ MNL. XIX-B-1-az, BM Belső normák gyűjteménye (1945–1990). 99. d. 10-22/5/1974.
- ⁵⁶ Kohó- és Gépipari Minisztérium.
- ⁵⁷ Nehézipari Minisztérium.
- ⁵⁸ MNL. XIX-B-1-az, BM Belső normák gyűjteménye (1945–1990). 122. d. 10-37/4/1978. A Honvédelmi Tanács 6/288/1978. számú határozata.
- ⁵⁹ BM.TOP.TKI.
- ⁶⁰ A vállalat 1990. februárban részlegesen leállította a termelést.
- ⁶¹ A Gépjárműnek habszállító változata is volt. A típus a rendszerváltást követő utolsó magyar gépjárműfecskendő volt egészen 2014 áprilisáig, amikor is Budapesten átadásra került a RÁBA alvázra épített HEROS-AQUADUX-X 4000 típusú gépjárműfecskendő prototípusa.
- ⁶² Interjú KOVÁCS Ervinnel a Csepel Autógyár Termelési Osztályának vezetőjével Szigetszentmiklós, 2013. február.
- ⁶³ KKM. Értékelés a „Tűzoltó gépjármű beszerzés tárgyú versenytárgyalás” ajánlatairól. 1992, Kézirat. 11 p. Tűzoltószerszámok dokumentációs adattár 6388/350-621.
- ⁶⁴ Loc.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BICZÓ — BICZÓ István: *Különleges tűzoltó gépjárművek, utánfutók, szerek és felszerelések*. Budapest, 1977, Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 254 p. HU ISBN 963 03 0427 9.
- SOLTÉSZ — SOLTÉSZ Tamás: *A műszaki fejlesztés az állami tűzoltóságoknál*. Budapest, 1988, Belügyminisztérium, Tűzoltóság Országos Parancsnoksága, 66 p.
- SZILÁGYI — SZABÓ — SZILÁGYI János — SZABÓ Károly: *A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern korig*. Budapest, 1986, BM Könyvkiadó, 388 p. HU-ISBN 963 77 0313 6.
- TARJÁN — TARJÁN Rezső: *A vízpuskától a centrifugál szivattyúig. A tűzoltófecskendő fejlődése*. Budapest, 1964, Belügyminisztérium Tűzrendészet Országos Parancsnoksága, 170 p.

CIKKEK

- Nyomótömlők. — Nyomótömlők. *Magyar Tűzoltó*, 1. évf. (1949) 4.sz. 11-12.p
- BM.TOP. TKI. — Belügyminisztérium Tűzoltóság Országos Parancsnoksága Tűzvédelmi Kutató Inézet: Új műszaki mentő gépjármű. *Tűzvédelem*, CVII.évf. (1984) 1.sz. 10-11 p. HU ISSN 0230-1415

DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNYEK

- PÁLMÁNY — PÁLMÁNY Béla (szerk.): *Dokumentumok a magyar közlekedés történetéből*. Budapest, 1981, Közlekedési Dokumentációs Vállalat. 694 p. HU-ISBN 963 55 2153 7.

LEVÉL-, IRAT- ÉS .DOKUMENTUMTÁRAK

- MNL — Magyar Nemzeti Levéltár
- KKM — Katasztrófavédelem Központi Múzeuma.

JOGSZABÁLYOK

- 5090/1948.korm.r. — 5090/1948.korm.r. Az állami tűzoltóság szervezése és a tűzoltóság szervezete tárgyában. 7-18. p. In DÉVÉNYI Imre (SZERK.): *A tűzrendészet szabályozása és magyarázata*. Budapest, 1949, Athenaeum. 379 p.

Mellékletek Jegyzéke:

I.sz. melléklet.

Csepel D-352 típusú gépjárműfecskendő.

II.sz.melléklet.

Csepel D-352 típusú tehergépjármű felhasználásának lehetőségei.

III.sz.melléklet.

Csepel D-710 típusú gépjárműfecskendő.

IV.sz.melléklet.

Kimutatás a három éves tervidőszakban beszerzett gépjárműfecskendőkről.

V.sz.melléklet.

Csepel D-344 típusú gépjárműfecskendő.

VI.sz.melléklet.

Csepel D-420 típusú áramfejlesztő gépjármű.

VII.sz.melléklet.

Csepel D-707.30 alvázra épített TÜ-1 gépjárműfecskendő.

VIII.sz.melléklet.

RÁBA-MAN alvázra épített Csepel D-750 (TÜ-1.1) gépjárműfecskendő.

IX.sz.melléklet.

Csepel alvázra épített Csepel D-755.15 típusjelű félnehéz kategóriájú gépjárműfecskendő.

X.sz.melléklet.

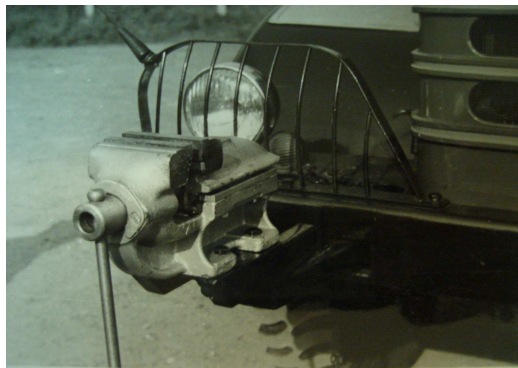
Csepel alvázra épített Csepel D-755. típusú habszállító tűzoltó gépjármű.

I.sz. melléklet.

Csepel D-352 típusú gépjárműfecskendő.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

II.sz.melléklet.

Csepel D-352 típusú tehergépjármű felhasználásának lehetőségei.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

III.sz.melléklet.

Csepel D-710 típusú gépjárműfecskendő.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

IV.sz.melléklet.

Kimutatás a három éves tervidőszakban beszerzett gépjárműfecskendőkről.

Kimutatás			
Tűzoltószer megnevezése	1958	1959	1960
Gépjárműfecskendő 420-as típus	-	25	20
Gépjárműfecskendő 710-es típus	2	23	25

Forrás ! ?

V.sz.melléklet.

Csepel D-344 típusú gépjárműfecskenő.

Forrás ! KALAMÁSZ Péter gyűjteménye.

VI.sz.melléklet.

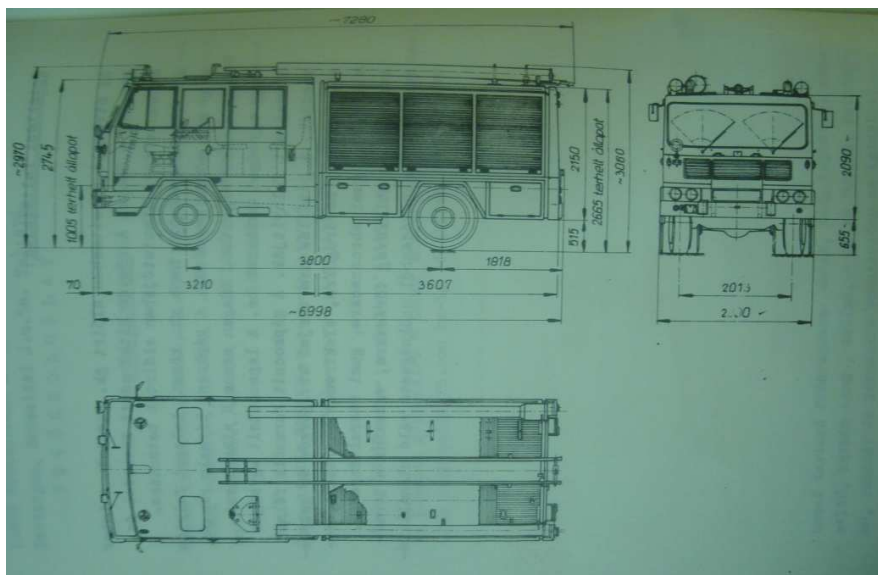
Csepel D-420 típusú áramfejlesztő gépjármű.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

VII.sz.melléklet.

Csepel D-707.30 alvázra épített Tű-1 gépjárműfecskenő.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

RÁBA-MAN alvázra épített Csepel D-750 (TÜ-1.1) gépjárműfecskendő.

Forrás ! A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának fotótára.

Csepel alvázra épített Csepel D-755.15 típusjelű félnehéz kategóriájú gépjárműfecskendő.

Forrás ! A Csepel Autógyár Gyártörténeti Múzeumának Archívuma.

Csepel alvázra épített Csepel D-755. típusú habszállító tűzoltó gépjármű.

Forrás ! A Csepel Autógyár Gyártörténeti Múzeumának Archívuma.

Caius PLINIUS Caecilius Secundus Minor, ismertebb nevén ifjabb PLINIUS — a hasonló nevű természettudósnak, a Vezúv 79. évi kitörésekor elhunyt Caius PLINIUS Secundus Maiornak az unokaöccse — a kis-ázsiai Bithynia és Pontus provinciának a Kr.u. 110-es évek elején regnáló helytartója¹ egyik levelében így ír TRAIANUS császárnak: „Míg a provincia különböző részeit látogattam, Nikomédiában egy hatalmas tűzvész számos magánházat pusztított el, és két középületet is, a Gerusiát (idősek háza)² és az Iseumot (Isis-szentély), jóllehet egy utca húzódott közöttük. A tűz főként a szél hevessége, másrészt az emberek tétlensége miatt terjedt el, akikről köztudomású, hogy az efféle bajnak mindig csupán mozdulatlan és rest szemlélői. És egyébként is: a városban nincs egyetlen fecskendő, egyetlen vödör, egyetlen olyan eszköz sem, amely tűzoltáshoz alkalmas volna. Mindezeket parancsomra be is fogják szerezni. Te pedig, uram, fontold meg, hogy vajon indokoltnak tartanád-e egy mindössze százötven főből álló tűzoltótestület fölállítását? Én magam fogok ügyelni rá, hogy ne vegyenek be mást, mint tűzoltót és hogy ne éljen vissza senki az engedélyezett joggal. Ennyi embert felügyelni sem volna nehéz.”³

PLINIUS, aki föltehetőleg Kr.u. 111 novembere és decembere között, claudiopolisi utazása miatt volt távol Nikomédiától — ami a mai török Izmit közelében fekszik, Kis-Ázsia északkeleti részének görög alapítású városa volt, Bithynia és Pontus provincia részét képezte — ekképpen festette le a város tűzvédelmi helyzetét. A város igen korán föllépett a történelem színpadára: tanúja volt Nagy Sándor-utódok véres küzdelmeinek, a Róma és VI. Mithridatés pontosi király közötti harcoknak, a híres pun hadvezér, HANNIBÁL is fölkereste öngyilkossága előtt, itt született ARRHIANOS, a világalomra törő Nagy Sándor hadjáratainak megörökítője, és itt adta ki Galerius császár a keresztényiség szabad vallásgyakorlatát biztosító türelmi rendeletét. Bithyniát Kr.e. 74-ben IV. Nikomédész végrendeletileg Rómára hagyta, amelynek eredményeképpen a területet közel tíz évvel később provinciává szervezték, Nikomédia pedig a senatus által igazgatott provincia részévé vált.⁴ A város fontos kereskedelmi központ, úthálózati csomópont, kedvelt kikötőhely, egyúttal kultikus központ is volt, hiszen Augustus Róma istennőjének és saját magának itt is szentélyt emeltetett. A provincia székhelyi címét azonban mégsem Nikodémia, hanem a közeli Nicaea kapta meg, amelyért hosszú időn keresztül vetélkedtek. A település jelentősége később igencsak megnőtt, hiszen Diocletianus a tetrarchia megszervezésekor az egyik császár székhelyét itt jelölte ki, ehhez mérten nagyarányú építkezésekkel csinosította a várost.⁵

A PLINIUS által hivatkozott probléma nem csupán Nikomédia sajátja volt a korszakban, hiszen számos, a Római Birodalom területén elhelyezkedő város járt hasonló cipőben. Nikodémia annyival volt talán rosszabb helyzetben, hogy egy ingoványos politikai-földrajzi kontextus közepén feküdt, ahogy az TRAIANUS PLINIUSnak írt válaszából is kiderül, a császár éppen azokra a kétes párttömörülésekre hivatkozva tiltotta meg a tűzoltóság szervezését, amelyek ebben a térségben szokásosak voltak.

PLINIUS közeli ismerőse és barátja, a korszak neves történetírója TACITUS Évkönyveiben számos tüzesetről adott hírt. A híres, Kr.u. 64. évi római tűzvész mellett korábban Kr.u. 23-ban és Kr.u. 27-ben, valamint Kr.u. 36-ban is tűzkatasztrófa sújtotta a várost,⁶ amelyek oka a szűkös lakhatási viszonyokban keresendő.⁷ Ugyancsak tűzvész pusztított Rómában Titus császár idején, amely éppen a Vezúv kitörésével közel egy időben három éjszakán át sújtotta a várost,⁸ illetve később is, Kr.u. 192-ben,⁹ Kr.u. 217-ben¹⁰ és Kr.u. 238-ban is.¹¹ Természetesen ahogy nőtt a város lakossága, úgy nőtt a tűzveszély is, mégis a növekvő téglá és kőépületek számával az efféle katasztrófák kockázatát csökkenteni lehetett.¹²

Más provinciabeli városok is szenvedtek tüzesetektől. Claudius uralkodása alatt Bononiát, a mai Bolognát emésztette a tűz, a coloniát egy jelentősebb pénzüsszeg adományozásával Neró segítette ki a bajból,¹³ Lugdunum, a mai Lyon városa néhány évvel a nagy római tűzvész után szenvedett hasonló katasztrófát, itt ugyancsak Neró járt élen a város megsegítésében,¹⁴ egy germán törzsnek, az ubiusoknak Rómával szövetséges városát, a mai Köln elődjét pedig vulkanikus eredetű tüzek pusztították.¹⁵

A PLINIUS és TRAIANUS császár között folytatott levélváltás a római kori tűzvédelem egyik igen fontos, ha nem a legfontosabb dokumentuma. Mielőtt azonban ezt a két szöveget tárgyalnánk, összehasonlítóképpen vázoljuk föl a Róma városi tűzvédelem és tűzoltóság helyzetét, hiszen — nem meglepő módon — a korszak legnagyobb városának vonatkozásában áll rendelkezésünkre a legtöbb forrás. Tűzoltó testületek szervezésére vonatkozó adatok már a

köztársaság korából is rendelkezésre állnak. A *Iustinianus*-kori jogszabálygyűjtemény, a *Digesta* a „régiek” vonatkozásában („*apud vetustiores*”) említi azokat a *tresvirit* — három emberből álló testületeket —, amelyek tűzvédelmi feladatokat látták el, és minthogy ezek éjszakánként teljesítettek szolgálatot, innen az elnevezésük: „*tresviri nocturni*.”¹⁶ Ebben a testületben a mindenkori *aedilis*, illetve a néptribunusok is részt vehettek. Rajtuk kívül voltak olyan állami rabszolgákból álló csoportok, akik a kapuk és a falak környékén állomásoztak, és ha kellett, onnan hívták őket segítségül. A tűzoltás harmadik módját azok a magáncélból megszervezett rabszolgák jelentették, akik vagy némi ellenszolgáltatás fejében, vagy teljesen ingyen vettek részt a tűzoltásban.

A *tresviri nocturni* mint tűzoltásért felelős római hivatalnokok viszonylag kevésszer szerepeltek a forrásokban, hiszen ők — hasonlóan a *vigilek*hez — egyéb rendvédelmi feladatot is elláthattak. A Kr.e. 186-os hírhedt *Bacchanalia*-botrányban például az orgiákon résztvevő személyek, összeesküvők után nyomoztak.¹⁷ A Kr.u. I. század első felében alkotó *VALERIUS Maximus* úgy tudta, hogy testületük Kr.e. 169-ben egy tüzesethez olyan lassan ért ki, hogy büntetést kellett fizetniük, ahogy Kr.e. 56-ban annak a triumvirnek is, aki hanyag módon látta el feladatait és nem jelentette a tüzet.¹⁸ Az *aedilisek* mint a városi közbiztonságért felelős tisztségviselők némely esetben saját költségükön állítottak föl rabszolgákból álló tűzoltótestületeket, ahogy tette ezt a Kr.e. 26. évben *EGNATIUS Rufus*, aki később — az alkalmi népszerűséget meglovagolva — praetori tisztséget is nyert, mivel rabszolgáit használta a tüzesetek megfékezésére. Sőt, a consuli címet is megpályázta, föllépésével azonban kivívta *Augustus* a rosszállását, ezért a princeps személye ellen szőtt összeesküvés vádjával börtönbe zárták.¹⁹

Hogy tűzvédelmi előírások léteztek már a köztársaság korában is, arra a legkézenfekvőbb példát a tizenkét táblás törvények nyújtják (Kr.e. 451-450), ahol az egyik rendelkezés a városon belüli égetések tiltását fogalmazta meg. Mégis egy tényleges, bár kevésbé hatásos tűzoltótestület föllállítására Rómában viszonylag sokáig, a Kr.e. 22. évig kellett várni, amikor is *Augustus* az *aedilisek* feladatai között a tűzvédelemnek is fontos szerepet szánt: ezt támasztja alá, hogy hatszáz főből álló rabszolga testületet rendelt a mindenkori tisztségviselő mellé.²⁰

A tűzvédelem fejlődése terén azonban a legnagyobb ívű változást a *vigiles* (virrasztók) megjelenése jelentette. *Augustus* — miután Kr.e. 8-ben Róma városát tizennégy régióra osztotta — hét *vigil*-cohors föllállítását rendelte el oly módon, hogy minden egyes cohorsra két-két városi régió tűzvédelmi feladatát testálta.²¹ Az egyes cohorsok eleinte hozzávetőlegesen ötszáz, később — valószínűleg a harmadik századra — mintegy ezer főt számláltak,²² túlnyomó részük leszerelt katonákból állt, és a praefectus *vigilum*nak voltak alárendelve, aki lovagrendi (*ordo equester*) állású volt, és valamiféle igazságszolgáltatási jogkörrel is rendelkezett a praetor urbanus alatt.²³ A praefectus *vigilum* helyetteséről *Traianus* császár uralkodásától kezdve van adatunk,²⁴ míg a harmadik századtól kezdve Ostia külön tűzoltó parancsnokáról olvassunk.²⁵

A *vigil*-cohorsokba történő sorozás helyzete az idők során annyiban változott meg, hogy a latin joggal rendelkezők is beléphettek a testületbe, három év szolgálat után pedig teljes római polgárjogot nyertek. Minden cohors hét centuriából állt, amely a római katonai szervezet összehasonlításában különlegesnek számít, hiszen a hadseregben a cohorsok normális esetben öt, illetve hat centuriát számláltak.²⁶ *Augustus* idején tehát még csupán 3500 fős tűzoltó testület működhetett, a létszámuk pedig a harmadik században már elérhette a 7000 főt. Róma lakossága a köztársaságkor végén (Kr.e. I. század utolsó harmada) hozzávetőlegesen háromnegyed millió főt tett ki. A legtöbb ember *Hadrianus*, *Antoninus Pius* és *Marcus Aurelius* uralkodása idején, a II. század közepén élt Rómában, ekkor a város lakosainak száma mintegy 1 millió fő lehetett. *Constantinus* és fiai idején — a rivális birodalmi főváros, Constantinopolis alapítása nyomán — csökkenni kezdett a lakosság, ebben az időben mintegy 500 000 főre apadt a városban lakók száma.²⁷

Látható, hogy a *vigilek* cohorsait alapvetően katonai mintára szervezték meg, még ha nem is tekintettek rájuk úgy, mint a katonákra. Munkájuk részét képezte az állandó éjszakai járőrözés, napközben azonban más feladataik is elvonták a figyelmüket a tűzvédelmi teendőikről.²⁸ Fölszerelésükben tűzoltótömlők, pumpák (cohorsonként két darab) — úgynevezett siphok,²⁹ amelyet *PLINIUS* is említ levelében, és amelyet *VITRUVIUS* mint „*machina quae in altitudinem aquam educit*” említi, azaz mint olyan eszközt, amely a vizet a magasba viszi —³⁰ csöbrök (*hamae*), tűzoltó botok, horgok (*uncini*), bontócsákányok (*falces*, *dolabrae*), betöréshez használatos balták (*secures*), ecettel vagy vízzel átitatott posztódarabok, takarók, párnák (*cento*) egyaránt megtalálhatók voltak.³¹ A *vigilek* fölszereléséhez tartoztak a ballista-k (lövedékek) is, amelyekből három-három állt minden cohors rendelkezésére, és amelyek a tűz megfékezését szolgálták, a rombolás útján történő tűzoltás ugyanis szintén bevett — a *Digesta* által sok esetben hivatkozott — módszer volt, maga *SUETONIUS* Neró-életrajzában ezt a módszert is említi a Kr.u. 64. évi, nagy római tűzvész idején.³² Kr.u. a III-IV. század

idejéből olyan eszközökről is van tudomása az utókornak, amelyek akár a hajítógépek, tűzoltás esetén a lövedékeknek a tűzbe való juttatását szolgálták.³³ Az is valószínűsíthető, hogy a Severus-korra (Kr.u. 193-235) a vigil-cohorsok mindegyikéhez 4-4 orvost, illetve úgynevezett unctorokat (kenegető, dörzsölő embereket) is beosztottak, amolyan fizioterapeutákat, akik szintén a tűzoltók egészségét szolgálták.³⁴

A vigilek jelentőségét jól jelzi, hogy mind Rómában, mind Ostiában, a város kikötőjében számos tűzoltólaktanyát sikerült föltárni — elvileg Rómában tizennégy efféle őrhely működhett — a vigilek (νυκτοφύλακες - nyktophylakes) városbéli jelenlétét pedig a görög származású történetíró, CASSIUS Dio Róma-történetében mint kortárs jelenséget említette. Az *Augustus* által életre hívott városi intézmény tehát még a Kr.u. III. században is működött.³⁵ Munkájukat nagyban segítették azok a Róma város tűzvédelmének alapját képező vízgyűjtő medencék, amelyeket a kiterjedt vízvezeték hálózat mellett többek között a censorok parancsára építettek Kr.e. 184-ben.³⁶ A nyilvános vízvezetéseket ugyanis csak az előkelőbb magánszemélyek házaiba vezették közvetlenül, esetleg közösségi jóváhagyással biztosították a vízbevezetési jogot, melynek birtokában a joggal rendelkezők saját költségükön vezethették be a vizet házukba. A vízbevezetési jog nélkül házukba vizet bevezetők ellen a hatóságok fölléptek, illetve őket adófizetésre kötelezték.³⁷ A vigilek másik elnevezése, amolyan beceneve volt a sparteoli (tűzőrök), ők a σπαρτόν-ról (sparton), más néven eszpartófűről (Stipa tenacissima) kapták a nevüket, mivel ebből készült köteleket, vödörket használtak.³⁸ Az idősebb PLINIUS is említette a tűzvédelem terén az eszpartófűből készült köteleket, amelyek száraz és nedves környezetben egyaránt jól hasznosíthatók voltak.³⁹

Augustus után más császárok is élenjártak a tűzvédelmi intézkedések foganatosításában, a tűzkárok enyhítésében. *Caligula* sok embernek megtérítette a tűzkárát. *Claudius* Puteoliába és Ostiába külön vigil-cohorsokat rendelt. *Neró* — hogy a tűzkárok elejét vegye — a házak és paloták építését szabályozta, kimérette a házorokat, megszabta az épületek magasságát. *Domitianus* számos tűz által pusztított épületet helyreállíttatott — köztük magát a Capitoliumot is — a könyvtárak számára pedig pótolta a Kr.u. 80. évi tűzvész során megsemmisült legértékesebb könyveket.⁴⁰

Ostia különleges fontossággal bírt a tűzvédelem terén, hiszen tőle függött Róma élelmiszerellátása. *Claudius* ezért helyezett három — rendvédelmi feladatokkal megbízott — urbanae cohortes-t a kikötőbe, amelyeket nem sokkal később, a négy császár évében Kr.u. 69-ben eltávolítottak. *Traianus* Ostiát Róma elsőszámú kikötőjévé építette ki, utóda *Hadrianus* pedig ehhez mérten tűzoltólaktanyával is fölszerelte, és külön, négyszáz vigiltől álló, négy centurio és két tribunus parancsnoksága alatt álló tűzoltó zászlóalj (vexillatio) rendelt mellé, amelynek a személyi állományát négyhavonként váltották fel. A tűzoltó zászlóalj létrejöttére az utolsó feliratos adat a Kr.u. 241-244. közötti időszakból származik.⁴¹

A háztartások tűzvédelmi feladatai ellátásának szintén voltak hagyományai Rómában, a *Digesta*, számos efféle rendelkezést tartalmazott. A háztulajdonosok számára előírták, hogy tartsanak vizet a házukban, mely szabály megtartását a praefectus vigilum kötelessége volt ellenőrizni.⁴² A háztartások tűzoltásra alkalmas eszközeinek tekintették az ecetet, a botokat, létrákat, szivacsokat, vödörket, vesszőseprűt stb.⁴³ Magánszemélyek a nyilvános kutakból vételezhettek vizet vagy a vízgyűjtőmedencékből, melyek számát mintegy hatszázra tehető. *Frontinus* korában (Kr.u. I. század) a vízvételi lehetőséget kiterjesztették a természetes forrásokra és a fürdőkre is.

Traianus császárnak a tűzoltásról szóló ifjabb PLINIUSnak küldött levelében így ír: „Több város példája nyomán jutottál arra, hogy Nikodémiában is tűzoltótestületet lehetne létrehozni. De emlékezzünk arra, hogy maga a provincia és különösen ezek a városok mennyit szenvedtek az efféle párttömörülésektől. Ugyanis bármilyen okot figyelembe véve, bármilyen nevet is adunk azoknak, akik efféle csoportokba verődnek, rövid időn belül politikai szövetséget alkotnak. Célszerűbb tehát beszerezni azokat a dolgokat, amelyek a tűzoltásnál segítségünkre lehetnek, és figyelmeztetni a háztulajdonosokat, hogy akadályozzák meg a tüzek terjedését; és - ha a helyzet úgy kívánja - az összecsendült tömeget is lehet hasznosítani.”⁴⁴

A provincia lakosai és a mindenkori helytartó — lett légyen az császári vagy senatusi delegált — közötti kapcsolat nem volt felhőtlen a korábbi évtizedekben. CADIUS Rufus (Kr.u. 47-48.), M. TARQUITIUS Priscus (Kr.u. 59-60.), G. IULIUS Bassus (Kr.u. 101-102.) és VARENUS Rufus (Kr.u. 105-106.) helytartóknak egyaránt bíróság előtt kellett felelniük tetteikért, hiszen a bithyniai koinon (közösség) vesztegetés, gondatlanság, jogosulatlan hasznoszerzés vádjával bevádolta őket Rómában. A sors különös játéka, hogy utóbbi kettőt éppen PLINIUS védte sikeresen, valószínűleg ezért nevezte ki *Traianus* később éppen őt helytartóvá, hiszen jól ismerte a terület ügyes-bajos dolgait.⁴⁵ Már maga a tény is sokatmondó, hogy bár Bithynia és Pontus provincia alapvetően a senatus igazgatása alá esett, a

császár mégis a saját emberét küldte a területre, hogy a megvesztegetési, gondatlansági ügyekkel fölhergelt provinciabeli lakosság kedélyeit megnyugtassa, és a problémás területet közvetlen ellenőrzése alá vonja.⁴⁶

A provinciában a keresztyénség terjedése is az ellentétek szításához vezetett. PLINIUS a keresztyénséget babonás ragálynak tartotta (contagio superstitionis)⁴⁷, amely óriási néptömegeket képes a rossz útra téríteni, ehhez mérten kezdte el üldözésüket a provincia egész területén. Egy másik bithyniai város, Prusa, a mai török Bursa is sokat szenvedett különféle pártütésektől, választási csalásoktól. A város híres szülőtte, „aranszajú Dión” azaz Dión Chrysostomos szónoklataiban több alkalommal is említett efféle ármánykodásokat. Ezekben az esetekben főleg gazdagokból álló politikai klubok létrehozásáról lehetett szó, egy helyütt pedig hasonló szervezkedésekről beszélt Nicaeaban is.⁴⁸

A fentiek tükrében nem lehetett véletlen, hogy *Traianus* a tűzoltótestületek esetében — ahol néhány férfi bizalmas, bajtársias szövetségéről volt szó — efféle politikai veszélyeket vizionált. Ugyanakkor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a római jog eleve szigorúan kezelte a társulatok, egyesületek alapítását. A *Caesar* vagy *Augustus* alatt elfogadott Lex Iulia de collegiis senatusi jóváhagyáshoz kötötte az efféle társulatok létét. SÜETONIUS pedig úgy tudta, hogy mindkettejük kemény kézzel föllépett az efféle társulatok, egyesületek ellen, mert sok rabló, csavargó, gonosztevő verődött össze ezen jogcím alatt. *Caesar*hoz hasonlóan a princeps csak a régi egyesületeket engedélyezte, előzetes ellenőrzés alapján.⁴⁹ A késő köztársaság és a kora császárkor szigorú törvénykezése alól persze voltak kivételek, például a közjó érdekében munkálkodó szobrász és kézműves társulatok (collegium fabrorum, collegium fictorum).⁵⁰

PLINIUSnak egy másik leveléből az is kiderül, hogy Nikodémia sokat szenvedett vízellátási gondoktól. A város tetemes összegeket fordított vízvezeték építésére, azonban a félbemaradt építményeket szépen lassan széthordták, a többi lepusztult, így a helytartó *Traianus* segítségét kérte, hogy küldjön vízügyi szakembert és építést a korábbi szituáció elkerülésére. Egy következő levelében pedig korrupciót és megvesztegetést említett, és arra kérte a császárt vizsgálta ki az ügyet, hogy ne történhessen meg Nikomédiában a korábbi eset.⁵¹ A város vízellátása meglehetősen bizonytalan lábakon állt, ezért nem meglepő, hogy Nikomédiában tűzvész pusztított. A kis-ázsiai város példáját alapul véve az sem elképzelhetetlen, hogy efféle zavaros, korrupciós ügyek más provinciákban is előfordulhattak.

Traianus javaslata a tűzoltás és tűzvédelem egyéni úton történő biztosításáról korántsem volt légből kapott. Egyrészt a nagy római tűzvész után foganatosított nerói rendelkezések egyike éppen az volt, hogy ki-ki a maga háza táján tegyen megfelelő óvintézkedéseket, másrészt a sűrűn épített házak, szűk utcák kevésbé tették lehetővé a tűzoltótestületek munkáját.⁵² Az összecsődült nép munkába állítása sem valószínűtlen, hiszen a Kr.u. II. század közepén vértanúságot szenvedett smyrnai püspök, POLYKARPOS életéből ismert, hogy egy alkalommal, amikor tűz ütött ki éjszaka, az összeverődött tömeget kötelezték a siphonok működtetésére.⁵³ A tűzoltóeszközök beszerzése és az egyéni tűzvédelem tehát célravezető lehetett, függetlenül attól, hogy megvalósult-e a PLINIUS által javasolt centralizáció a tűzoltás terén.

PLINIUS bevezetőben idézett levele nyilvánvalóvá teszi, hogy a város egyáltalán nem volt fölkészülve a tűz elleni védekezésre. Miközben Róma ebben a korszakban már kifejezetten jól működő tűzoltószervezettel rendelkezett, addig akár még egy ilyen jelentős város, mint Nikomédia sem lehetett nyugodt a tűzvédelem terén, mivel nem rendelkezett megfelelő tűzoltóeszközökkel. A nikomédiai tűzoltóság megszervezésére irányuló pliniusi törekvések tehát nem értek célt, vagy legalábbis hasonló szervezet megalapításáról nincs információnk. Amit biztosan tudunk, az az, hogy Rómában és természetesen egyéb latin nyelvű provinciális városokban, itáliai municipiumokban egyaránt működtek hivatásos tűzoltó testületek. E testületek mellett olyan kézműves társulatok is láttak el tűzvédelmi feladatokat, mint a fabri centonarii azaz a „pokróccal oltók”, vagy a fabri dendro-phori, fabri tignarii azaz az „ácsok” egyesületei Aquincumban, Savariában, sőt Konstantinápolyban is.⁵⁴ A birodalom keleti térségeiben azonban nem működtek hivatásos tűzoltó szervezetek. A kisázsiai városokban bevett gyakorlatnak számított, hogy az összecsődült tömeget kötelezték alkalmi tűzoltóként a tűzoltási feladatok ellátására, ők kezelték a siphonokat és az ő igyekezetük, avagy lustaságuk, közönyük jelentette egy-egy család, egy-egy ház további létének biztosítékát.⁵⁵

Jegyzetek:

¹ Legatus Augusti pro praetore provinciae Ponti et Bithyniae proconsulari potestate [Augustus prokonzuli hatalommal felruházott előjárója Ponti és Bithynia tartományokban.]

A PLINIUS címét tárgyaló vitához. COTTON: 233-234.p.

² Gerusiával találkoznak más bithyniai városokban is, pl. Nikaiában, Prusiasban, Amastrisban és Sinopében. Ezek az intézmények idősebb, jómódú polgárok központjai voltak, amelyek szabályzattal, tagsági díjjal, várostól kapott pénzbeli juttatással, tulajdonnal egyaránt rendelkeztek. Gyakran vallási funkciót is elláttak, hiszen ők intézték a császárkultuszt. Az, hogy valamiféle adminisztratív funkciót is betöltöttek a városi közigazgatásban, vitatott.

SHERWIN-WHITE: 606-607.p.

³ „C. PLINIUS TRAIANO IMPERATORI. Cum diversam partem provinciae circumirem, Nicomediae vastissimum incendium multas privatorum domos et duo publica opera, quamquam via interiacente, Gerusian et Iseon absumpsit. Est autem latius sparsum, primum violentia venti, deinde inertia hominum quos satis constat otiosos et immobiles tanti mali spectatores perstitisse; et alioqui nullum usquam in publico sipo, nulla hama, nullum denique instrumentum ad incendia compescenda. Et haec quidem, ut iam praecepi, parabuntur; tu, domine, dispice an instituendum putes collegium fabrorum dumtaxat hominum CL. Ego attendam, ne quis nisi faber recipiatur neve iure concesso in aliud utantur; nec erit difficile custodire tam paucos.”

PLINIUS: 10-33. könyv (A szövegben a szerző fordítása.)

⁴ A provincia *Antoninus Pius* uralkodásáig hivatalosan a senatus igazgatási jogköre alá tartozott.

BAZ: 262-263.p.

⁵ BAZ Ferit szerint azonban Nikodémia volt a provincia tényleges fővárosa.

Lo.cit. : 264.p.

⁶ TACITUS: 4,64. (Caelius-hegy), 6,45 (Circus Maximus egy része, Aventinus-hegy); 15,38-41 (a nagy tűzvész Neró idején, Róma tizennégy kerületéből tíz leég.)

⁷ VITRUVIUS : 2,8,20. ; IUVENALIS : 3,197-222.

⁸ SÜETONIUS Titus : 8. ; CASSIUS DIO : 66,24.

⁹ CASSIUS DIO : op.cit. 73,24. ; HÉRÓDIANOS : 1,14,3-5.

¹⁰ CASSIUS DIO : op.cit. 79,25.

¹¹ HÉRÓDIANOS : op.cit. 7,12.

¹² ROBINSON: 93.p.

¹³ TACITUS: op.cit. 12,58.

¹⁴ SENECA : Epistulae 91. ; TACITUS : op.cit. 16,13.

¹⁵ TACITUS : op.cit. 13,57.

¹⁶ „PAULUS libro singulari de officio praefecti vigilum. Apud vetustiores incendiis arcendis triumviri praeerant, qui ab eo quod excubias agebant nocturni dicti sunt: interveniebant nonnumquam et aediles et tribuni plebis. erat autem familia publica circa portam et muros disposita, unde si opus esset evocabatur: fuerant et privatae familiae, quae incendia vel mercede vel gratia extinguere.”

JUSTINIANUS : 1,15,1. ; ROBINSON: op.cit. 90-91.p.

¹⁷ LIVIUS 39,14.

¹⁸ VALERIUS Maximus 8,1 damn. 5-6.

¹⁹ VELLEIUS Paternulus 2,91.

²⁰ CASSIUS DIO : op.cit. 54,2.

²¹ SÜETONIUS : op.cit. Augustus 30. ; ROBINSON: op.cit. 8.p.

²² HENZEN : 1057-1058.sz. ; RAINBIRD : *The Fire Stations of Imperial Rome*. 150.p.

²³ DESSAU : *Inscriptiones Latinae Selectae*. 2154.sz. + 2178sz. ; STRABÓN : 5, 3, 7, ; CANKIK — SCHNEIDER — LANDFESTER : sv. Vigiles ; ROBINSON: op.cit. 94.p.

²⁴ DESSAU : *Inscriptiones Latinae Selectae*. op.cit. 1456.sz. + 2160.sz. ; HENZEN : op.cit. VI. 221.sz. + 1628.sz.

²⁵ DESSAU : *Inscriptiones Latinae Selectae*. op.cit. 2159.sz. ; DESSAU : *Inscriptiones Latii Veteris Latinae*. XIV. 4398.sz.

²⁶ DESSAU : *Inscriptiones Latinae Selectae*. op.cit. 2156.sz.

²⁷ ROBINSON: op.cit. 6-7.p.

²⁸ HÉRÓDIANOS : op.cit. 7,12,5.

²⁹ „Sifon vas appellatum quod aquas sufflando fundat; utuntur enim hos in oriente. Nam ubi senserint domum ardere, currunt cum sifonibus plenis aquis et extinguunt incendia, sed et camaras expressis ad superiora aquis emundant.” - „Egy edényt sifo-nak hívnak, amely a vizet levegő befújásával bocsátja ki; ezeket keleten használják. Ugyanis, amikor észreveszik, hogy ég a ház, összecsődülnék vízzel telt sifo-kkal és eloltják a tüzet, de a boltíveket is a fölfelé pumpált vízzel tisztítják.”

ISIDORUS : 20,6,9

³⁰ VITRUVIUS : op.cit. 10,7,1-4,

³¹ Petronius említ egy tűzoltó egységet, amely betört egy ajtót, hogy bejusson a házba a föltételezett tűzhöz.

PETRONIUS (*Sat.* 78,7)

³² SÜETONIUS : op.cit. Néró. 38. ; JUSTINIANUS : op.cit. 43,24,7,4. ; 47,9,3,7.

³³ HENZEN : op.cit. VI. 1057-1058.sz. ; RAINBIRD : *The Vigiles of Rome*. 150.p.

³⁴ ROBINSON: op.cit. 94.p.

³⁵ „καὶ εἰσι καὶ νῦν οἱ νυκτοφύλακες οὗτοι ἰδίον τινα τρόπον οὐκ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων ἔτι μόνον ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων στρατευόμενοι, καὶ τεῖχη τε ἐν τῇ πόλει ἔχουσι καὶ μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέρουσιν.” - „Ezek a vigilek (éjjeli őrszemek) manapság is léteznek mint különleges egység, azonban nem pusztán a szabadon bocsátott katonák közül kerülnek ki, hanem más rétegekből is sorozzák őket. A városban laktanyákkal rendelkeznek és állami fizetést kapnak.” A vigil cohorsok közlegényeinek fizetése a következőképpen alakul (az összegek denariusban vannak megadva): Augustus - 150; Domitianus - 300; Septimius Severus - 300; Caracalla - 450.

CASSIUS DIO : op.cit. 55,26,5. ; DOBSON : 193-207.p.

³⁶ LIVIUS : op.cit. 39,44.

- ³⁷ FRONTINUS : 94.
³⁸ „ad fumum cenae Serapiacae sparteoli excitabuntur . . .” [A tűzörököt a sarapisi lakomák füstje fogja ingerelni . . .]
Solion IUVENALIS Sat. : 14, 305. ; TERTULIANUS : 39. ; RAINBIRD : *The Vigiles of Rome*. op.cit. 136.p.
³⁹ id. PLINIUS : 19,26.
⁴⁰ SÜETONIUS : op.cit. Caligula. 16. , Claudius 25 , Nero 16,38. , Domitianus 5,20; TACITUS : 15,43.
⁴¹ DESSAU : *Inscriptiones Latii veteris latinae*. op.cit. XIV. 4398.sz. + 4500.sz. + 4503-4505.sz. ; CANCIK — SCHNEIDER — LANDFESTER : op.cit. s.v. Feuerwehr.
⁴² Valószínűleg Neró vezette be a nagy tűzvész előtt.
JUSTINIANUS : op.cit. 1,15,3,4. ; ROBINSON : op.cit. 93.p.
⁴³ „Acetum quoque, quod exstinguendi incendii causa paratur, item centones sifones, perticae quoque et scalae, et formiones et spongias et amas et scopas contineri plerique et Pegasus aiunt.”
JUSTINIANUS : op.cit. 33,7,12,16.
⁴⁴ „TRAIANUS PLINIO. Tibi quidem secundum exempla complurium in mentem venit posse collegium fabrorum apud Nicomedenses constitui. Sed meminerimus provinciam istam et praecipue eas civitates eius modi factionibus esse vexatas. Quodcumque nomen ex quacumque causa dederimus iis, qui in idem contracti fuerint, hetaeriae eaeque brevi fient. Satius itaque est comparari ea, quae ad coercendos ignes auxilio esse possint, admonerique dominos praediorum, ut et ipsi inhibeant ac, si res poposcerit, adkursu populi ad hoc uti.”
PLINIUS : op.cit. 10,34. (A szövegben a szerző fordítása.)
⁴⁵ TACITUS : op.cit. 12,22,12,59.p. ; PLINIUS : op.cit. 4,9. 7,6. ; BAZ : op.cit. 278.p.
⁴⁶ BAZ : op.cit. 271.p.
⁴⁷ PLINIUS : op.cit. 10,96.
⁴⁸ „Ὅτι μήτε ἔταιρείῃ τὴν πεποιθώς” – (megbízhatóságom bizonyítéka, hogy) „nem bízom semmilyen politikai baráti körben”
DÍÓN : 40,8-15. 43,6-7. 45,7-10. 50,3. ; SHERWIN-WHITE : op.cit. 610.p.
⁴⁹ SÜETONIUS : op.cit. Caesar. 42. ; Idem : op.cit. Augustus. 32. ; SHERWIN-WHITE : op.cit. 608.p. ; DESSAU : *Inscriptiones Latinae Selectae*. op.cit. 4966.sz.
⁵⁰ ASCONIUS : 78c ; LIU : 54-55.p.
⁵¹ PLINIUS : op.cit. 10,37-38.
⁵² TACITUS : op.cit. 15,43.
⁵³ Pseudo PIONIOS : 28.
⁵⁴ CANCIK — SCHNEIDER LANDFESTER : op.cit. s.v. Feuerwehr. ; HENZEN : op.cit. V.. 5128.p. ; JUSTINIANUS : 4,63,5.
⁵⁵ ISIDORUS : op.cit. 20,6,9

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

- ASCONIUS — ASCONIUS: Pro Cornelio de maiestate. [Cornelius érdekében mondott beszéd.] In SQUIRES Simon (szerk.): *Quintus Asconianus Pedianus. Commentary of five speeches of Cicero*. Ford.: SQUIRES Simon. [Quintus Asconianus Pedianus. Cicero öt beszédének kommentárjai.] Bristol - Vauconda, 2006, Bristol Classical Press - Bolchazy-Carducci Publishers. 176 p. GB-ISBN 185 39 9051 5. USA-ISBN 086 51 6220 4.
- CASSIUS Dio — CASSIUS Dio Cocceianus: *Historia romana*. [Roman history.] Ford.: Earnest CAREY. [Római történelem.] London – New York, 1925, William Heinemann – G.P. Putman’s sons. 481 p. /The Loeb classical library, 38./
- DÍÓN — DÍÓN Chrysostomos: *Speeches, discourses*. [Orationes.] Ford.: CROSBY Henry Lamar. [Beszéddek – értekezések.] Cambridge, 1940, Harvard University Press – William Heinemann. 482 p. /Loeb Classical Library/
- FRONTINUS — R.H. RODGERS (szerk.): *Frontinus: De aquaeductus urbis Romae*. [Róma város vízvezetékei.] Cambridge, 2009, R.H. RODGERS. 448 p. GB-ISBN 978 052 11 0118 9. /Cambridge classical texts and commentaries, 42./ GB-ISSN 0068-6638.
- HÉRODIANOS — *A római birodalom története Marcus Aurelius halálától*. Ford.: FEHÉR Bence – KOVÁCS Péter. [HÉRODIANOS: A excessu divi Marci.] Budapest, 2005, Osiris, 219 p. HU-ISBN 963 38 9669 X. /Sapientia humana./ HU-ISSN 1417-4863.
- ISIDORUS — ISIDORUS: Origenes. [Etymológiák.] Ford.: BARNEY Stephen. *The etymologies of historie of Sevilla*. [Sevillai Isidorus etimológiái.] Cambridge, 2008, Cambridge University Press. 475 p. + XII. melléklet. GB-ISBN 978 052 18 3749 1.

- IUVENALIS — *Saturea. Decimus Iunus Iuvenalis szatirái.* [IUVENALIS : Saturae.] Ford. MURAKÖZY Gyula. Budapest, 1964, Akadémia Kiadó. 388 p.
- JUSTINIANUS: *Codex Justinianus. Corpus Iuris Civilis.* — JUSTINIANUS: *Codex Justinianus. Corpus Iuris Civilis.* II.kötet. [Polgári törvénykönyv.] Berlin, 1954, KRUEGER Paul – WEIDMANNSE Verlags Buchhandlung. 513 p. XXVIII. melléklet.
- JUSTINIANUS: *Digesta.* — JUSTINIANUS: *Digesta.* [The digest of Iustinian.] Ford.: MONRO Charles Henry. [Justinianus digestája.] Cambridge, 2014, General Boox. 399 p. GB-ISBN 978 117 29 0396 2.
- LIVIVS — *A római nép története a város alapításától.* I-IV.köt. Ford. KISS Ferencné — MURAKÖZY Gyula. [Titus LIVIVS: Ab urbe condita.] Budapest, 1982, Európa Kiadó. 3085 p. HU-ISBN 963 07 2326 3.
- PETRONIVS — *Satyricon.* Ford.: HORVÁTH István Károly. [Titus PETRONIVS Arbiter: Satyricon.] Szeged, 1994, Szukits Könyvkiadó. 224 p. HU-ISBN 963 81 9949 0.
- id. PLINIUS — id. PLINIUS: *Historia Naturalis.* [Természetráajz.] Ford.: RACKHAM Harris: *Pliny Natural History.* [Plinius – Természetráajz.] Cambridge, 1961, Haward University Press. 568 p. GB-ISBN 978 067 49 9433 1.
- ifj. PLINIUS — Caius PLINIUS Caecilius Secundus Minor: *Epistulae.* [Levelek.] In BORZSÁK István — MARÓTI Egon — MURAKÖZY Gyula — SZEPESY Tibor (szerk. és ford.): *Iffabb Plinius levelek.* Budapest, 1981, Európa Kiadó - Kossuth Kiadó. 421 p. HU-ISBN 963 07 2377 8. /Bibliotheca classica, 5./ HU-ISSN 0324-7406.
- Pseudo-PIONIOS — Pseudo-PIONIOS: *Vita Polycarpi.* [Polykarpos élete.] In BUSCHMANN Gerd: *Das Martyrium des Polykarp.* [Polykarpos mártíromsága.] Göttingen, 1998, Vandenhoeck & Ruprecht. 457 p. DE-ISBN 978 352 55 1681 9.
- SENECA — *Vigasztalások. Erkölcsi levelek.* Ford.: RÉVAY József — KURCZ Ágnes. [SENECA Lucius Annaeus: *Epistulae.*] Budapest, 1980, Európa kiadó. 509 p. HU-ISBN 963 07 2274 7.
- STRABON — STRABON: *Geographika.* Ford.: FÖLDY József. *Földrajz.* Budapest, 1977, Gondolat. 1000 p. HU-ISBN 963 28 0533 X.
- SUETONIUS — *Caesarok élete.* Ford.: KIS Ferencné — TERÉNYI István. [SUETONIUS Tranquillus Gaius: *De vita duodecim caesarum.*] Budapest, 1961, Európa. 365 p.
- TACITUS — TACITUS Publius Cornelius: *Annales.* In BORZSÁK István (szerk.): *Tacitus összes művei.* Ford.: BORZSÁK István. Budapest, 1980, Európa Kiadó. I.köt. 441 p. HU-ISBN 963 07 1559 7. , II.köt. 644 p. HU-ISBN 963 07 1567 8. /Bibliotheca classica, 8./ HU-ISSN 0324-7406.
- TERTULLIANUS — *Apologeticus.* Ford.: SOUTER Alexander. [TERTULLIANUS Quintus Septimius Florens: *Apologeticus.*] [Védőbeszéd.] Aberdeen, 1926, University Press. 92 p.
- VALERIUS Maximus — *Memorable Deeds and sayings. One thousand tales from ancient Rome.* Ford.: Henry John. WALKER. [VALERIUS Maximus: *Factorum ac dictorum memorabilium libri IX.*] [Emlékezetes tettek és mondások. Ezer legenda az ókori Rómából.] Indianapolis, 2004, Hackett Publishing Company. 392 p. USA-ISBN 0 87220 675 0.
- VELLEIUS Paterculus — *Róma története.* Ford.: HOFFMANN Zsuzsanna. [VELLEIUS Paterculus: *Historiae Romanae libri duo.*] Szeged, 2007, Lectum. 198 p. HU-ISBN 978 963 96 4009.
- VITRUVIUS — *De architectura.* Ford.: Frank GRANGER. [VITRUVIUS Pollio: *On architecture.*] [Az építészetről.] London – New York, 1931, William Heinemann – G.P. Putman's sons. - . 317 p. /The Loeb classical library, 152./
- MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK**
- ROBINSON — ROBINSON Olivia Fiona: *Ancient Rome. City Planning and Administration.* [Az ókori Róma. Várostervezés és közigazgatás.] London - New York, 1994, Routledge. 256 p. USA-ISBN 0 41 5106184. GB-ISBN 978 041 51 0618 4.
- SHERWIN-WHITE — SHERWIN-WHITE Adrian Nicholas: *The Letters of Pliny. A Historical and Social Commentary.* [Plinius levelei. Történelmi, társadalmi kommentár.] New York - Oxford, 1998, Calendron Press - Oxford University Press. 805 p. USA-ISBN 0 19 814435 0. GB-ISBN 978 019 81 4435 9.

TANULMÁNYOK

- BAZ — BAZ Ferit: Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia During the Imperial Period. [Megjegyzések Pontus és Bithynia tartományok közigazgatásához a császárkorban.] *Cedrus. The Journal of MCRI*. I.évf. (2013) 1.sz. 261-284.p. DOI : 10.13113.
- COTTON — COTTON-PATIEL Hannah: Cassius Dio, Mommsen and the quinquefascales. [Cassius Dio, Mommsen és a quinquefascales.] *Chiron*, XXXIII.évf. (2000) 1.sz. 217-234.p. CA-ISSN 0069-3715.
- DOBSON — DOBSON Brian: Legionary Centurion or Equestrian Officer? A Comparison of Pay and Prospects. [Legionárius centurio vagy lovagrendi hivatalnok? A fizetések és a távlati lehetőségek összehasonlítása.] *Ancient Society*. III.évf. (1972) 1.sz. 193-208.p. GB-ISSN 0066-1619.
- LIU — LIU Jinyu : Pompeii and collegia. A New Appraisal of the Evidence. [Pompei és a collegiumok. A bizonyíték újféle megközelítésben.] *Ancient History Bulletin*, XXII.évf. (2008) 1.sz. 53-69.p. GB-ISSN 0835-3638.
- RAINBIRD: The Fire Stations of Imperial Rome. — RAINBIRD John S.: The Fire Stations of Imperial Rome. [A Római Birodalom tűzoltólaktanyái.] *Papers of the British School at Rome*, XLIV.évf. (1986) 1.sz. 147-169.p. GB-ISSN 0068-2462.

KÉZIRATOK

- RAINBIRD: *The Vigiles of Rome*. — RAINBIRD John S.: *The Vigiles of Rome*. [Róma vigíljei.] Ph.D. disszertáció (Durham University) Kézirat. Durham, 1976, 469 p. + 55.p. melléklet.

LEXIKONOK

- CANCIK — SCHNEIDER — LANDFESTER — CANCIK Hubert — Helmuth SCHNEIDER — Manfred LANDFESTER (szerk.): *Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike*. IV.köt. [Az új Pauly. Az antikvitás enciklopédiája.] Stuttgart, 2008, J.B. Metzler. 1252.col. DE-ISBN 978 347 60 1470 3.

SZÖVEGGYŰJTEMÉNYEK

- DESSAU: *Inscriptiones Latinae Selectae*. — DESSAU Hermannus: *Inscriptiones Latinae selectae*. [Válogatott latin feliratok.] Berlin, 1906, Weidmannos. 1040 p.
- DESSAU : *Inscriptiones Latii Veteris Latinae*. — DESSAU Hermann (szerk.): *Inscriptiones Latii Veteris Latinae*. [Latium régi latin feliratai.] Berlin, 1886, G. Reimerum. /MOMMSEN Theodor et al. (szerk.): *Corpus Inscriptionum Latinarum*. [Latin feliratok gyűjteménye.] , XIV./
- HENZEN — HENZEN Guillelmus (szerk.): *Inscriptiones Urbis Romae Latinae*. [Róma városi latin nyelvű feliratok.] Berlin, 1876, G. Reimerum. /MOMMSEN Theodor et al. (szerk.): *Corpus Inscriptionum Latinarum*. [Latin feliratok gyűjteménye.], VI./

A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években

Az I. világháború alatt végrehajtott légitámadások tanulságai, a repülőtechnika gyors fejlődése, a légi háborúval kapcsolatos új katonai elméletek (mindenek előtt az olasz Giulio DOUHET tábornok totális légi háborúra vonatkozó koncepciója) azt mutatták, hogy a jövő háborújában a légi erők tevékenysége az ellenséges országok egész területére kiterjed. Nemcsak a frontvonal és a katonai objektumok, hanem a hátszág és a polgári létesítmények is légitámadások célpontjává válnak. A nagyvárosokra, közlekedési csomópontokra, ipartelepekre, mért csapások súlyos gazdasági és ellátási zavarokat idézhetnek elő, jelentős fegyveres erőket vonhatnak el a frontról a hátszág védelmére. Az állandó veszélyérzet, a bizonytalanság komoly hatást gyakorolhat a lakosság hangulatára, ami társadalmi elégedetlenséghez, politikai feszültségekhez vezethet. Mindez egyre nagyobb hangsúlyt adott a hátszág légi védelme megszervezésének, és ezen belül, az „aktív”, fegyveres légvédelem és a „passzív”, polgári légvédelem (más szóhasználat: a légoltalom) kiépítésének is.¹

Az 1930-as évek közepéig a világon 51 országban született légvédelmi törvény, ami a légi veszélyeztetettség fokozódását, és egyben a probléma felismerését mutatta. A Népszövetség leszerelési bizottsága 1932-ben maga is felhívta a figyelmet, arra hogy a nemzetközi egyezmények nem képesek garantálni a polgári lakosság biztonságát egy fegyveres konfliktus időszakában, ezért minden országban hathatós önvédelmet kell kiépíteni a légitámadások ellen.²

Magyarország esetében különös jelentősége volt a polgári légvédelem kiépítésének. Az ország légi veszélyeztetettsége az európai átlagot jóval felülmúlta. A kis terület és a nagyvárosok, gazdasági gócpontok határ közeli fekvése miatt az ország a legkedvezőtlenebb adottságú államok közé tartozott Európában. A trianoni Magyarországot — a korabeli gépek teljesítményét figyelembe véve — a kisanant államok légi kötelekei észak-déli irányban 30 perc, kelet-nyugati irányban 70 perc alatt átrepülhették. Az ország 10 legnagyobb városát (Szolnok kivételével) 10 percen belül elérhették az ellenséges repülők, alig adva időt a riasztásra. Győr, Miskolc, Debrecen, Szeged és Pécs 5 percnél rövidebb repülőútra feküdt a határoktól, így ott különösen nagy volt egy légi rajtaütés veszélye. A trianoni békediktátum nemcsak a támadó fegyverzet tartását tiltotta, hanem bizonyos védelmi fegyverek és eszközök (honi vadászrepülők, nagy kaliberű légvédelmi lövegek, gázálcok) beszerzését, gyártását, rendszerbe állítását is korlátozta.³

A szomszédos államok jelentős légierővel rendelkeztek. Csehszlovákia 1933-ban 550 gépet, Jugoszlávia 630 gépet, Románia 500 gépet tudott hadrendbe állítani. A katonai fejlesztések felgyorsulása nyomán 1937-ben Csehszlovákia már 1300 géppel, Jugoszlávia 900 géppel, Románia 600 géppel rendelkezett. A szakemberek szerint a kisanant államok egy közös hadművelet keretében, egyetlen bevetéssel 280 t bombát dobhattak volna magyar célpontokra. Számolni kellett még a Szovjetunióval is, amely 1935-ben katonai segélynyújtási szerződést kötött Csehszlovákiával. A szovjet légierő 4000 géppel rendelkezett az európai térségben, ebből Kijev és Harkov körzetében 500-500 gép állomásozott, készen arra, hogy szükség esetén csehszlovákiai repterekre települve bekapcsolódjanak a kialakuló fegyveres konfliktusba.⁴

Az 1930-as évek elején a polgári légvédelem megalapozása során főként az elméleti témák terén történt jelentősebb előrelépés. A szakmai előkészítő tevékenység, az alapelvek kidolgozása, a katonai és polgári légvédelem egyes feladatköreinek pontos meghatározása megfelelő alapot teremtett a polgári légvédelem (légoltalom) gyakorlati kiépítésének megindításához. A gazdasági válság azonban évek-re visszavetette a szükséges anyagi eszközök, az intézményi háttér és a szervezeti keretek megteremtését. A működőképes polgári légvédelem kiépítéséhez egyelőre hiányzott négy meghatározó elem – az átfogó törvényi szabályozás, az operatív vezető szervek felállítása, a szükséges anyagi fedezet biztosítása, és a polgári végrehajtó szervezet létrehozása.⁵

A légoltalom központi szerveinek és jogi szabályozásának megteremtése

A magyar honi légvédelem gyakorlati megszervezése érdekében 1933. V. 1-jén a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium intézkedést adott ki az Országos Légvédelmi Parancsnokság (felállítására). Az Országos Légvédelmi Parancsnokság feladatkörébe tartozott a honi légvédelem kiépítésének, fejlesztésének, valamint a polgári légoltalom megszervezésének adminisztratív és szakmai irányítása, anyagi és személyi feltételrendszerének kidolgozása, a végrehajtás szabályozása és ellenőrzése, a honi légvédelmi szervek vezetése, valamint a légvédelmi képzés és a lakossági propaganda. Az országos légvédelmi parancsnok Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium osztályvezetői hatáskörrel rendelkezett és a katonai főcsoporthőnökön keresztül volt alárendelve a honvédelmi miniszternek. Az Ország-

gos Légvédelmi Parancsnokság egyszerre töltött be parancsnoksági és hatósági funkciókat. A szűkebb törzs június 15-én kezdte meg a munkát, saját szervezeti határozványai kidolgozásával. A teljes körű működésre csak az átvezénylések és hatásköri kérdések tisztázása után, novembertől került sor, a végleges elhelyezést, irodákat és a szükséges felszerelést decemberben kapta meg az Országos Légvédelmi Parancsnokság.⁶

Az országos légvédelmi parancsnok feladatkörét 1933. VIII. 1. és 1935. V. 1. között MILOSEVIC Dezső tábornok, 1935. V. 1. és 1937. VIII. 15. között pedig RUSZKAY Jenő tábornok látta el. Az Országos Légvédelmi Parancsnokság vezérkari főnöke 1933 és 1935 között RÁKOSI Béla vkszt. ezredes, 1935 és 1937 között ADAY (ADELMANN) János vkszt. őrnagy volt.⁷

A polgári légvédelem kiépítésének egyik sarkalatos pontja az átfogó jogi szabályozás megteremtése volt. Az 1935-ben megszülető légvédelmi törvény kimondta, hogy a polgári légvédelem szakmai irányítója, operatív vezetője és ellenőrzője a honvédelmi miniszter, aki ezt a jogát az Országos Polgári Légvédelem szervezetein keresztül gyakorolja.⁸ A személyes honvédelmi kötelezettség alapján minden 14 és 60 év közötti lakos igénybe vehető légtalmai feladatokra (kiképzés, gyakorlat, szolgálat). Ezek ellátása során úgy kell tekinteni, mintha a polgári személyek is katonai szervezet tagjai lennének. A jogszabály lehetővé tette, hogy a légtalom érdekében rendkívüli rendszabályokat vezessenek be, szükség esetén korlátozzák a lakosság szabad mozgását. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium írta elő, hogy mely településen, milyen objektumok esetében, milyen jellegű és mértékű védelemre van szükség, milyen létesítményekről, felszerelésekről kell gondoskodni. A törvény szigorú büntetéseket helyezett kilátásba a légtalmai rendelkezések megsértőivel szemben. Aki gondatlanságból komolyabb közveszélyt okozott, 5 évig tartó, aki pedig szándékos szabályszegéssel idézett elő ilyen helyzetet, 15 évig tartó fegyházbüntetést kaphatott. Különösen súlyos esetben a bíróság akár halálbüntetést is kiszabhatott.⁹

A keret jellegű légvédelmi törvény részletes rendelkezéseit az 1936-ban kiadott végrehajtási utasítása tartalmazta.¹⁰ A légvédelmi kötelezettség által érintett lakosokat két csoportba sorolták. Az egyik csoportot a katonai légvédelem személyi kiegészítésére behívtak képezték – döntően hadvagy katonaviselt férfiak, akik lehetőleg valamilyen speciális, főként műszaki képzettséggel rendelkeztek. Ezek légvédelmi képzése katonai irányítás mellett történt, és elsősorban az országos figyelőszolgálatban kerültek alkalmazásra. A másik csoportot a polgári légtalom segélyosztágaiba besorolt lakosság jelentette. Őket a helyileg illetékes légtalmai vezetés választotta ki, és képezte ki. A tanfolyamokat a lakóhelyen szervezték. Figyelembe vették az érintettek foglalkozási körülményeit, nők esetében a családi kötelezettségeket is. Nőket, és a 18 év alatti korosztályt, a cserkészeket, leventéket főleg kisebb fizikai megterhelést jelentő beosztásokban, egészségügyi, híradó és irodai feladatokra alkalmazták.¹¹

A légtalmai szempontok helyet kaptak a tűzrendészet fejlesztéséről szóló törvény paragrafusai között is.¹² A jogszabály előírta, hogy a tűzoltóságot fel kell készíteni a légitámadások okozta károk felszámolására, illetve, hogy a tűzoltó szervezet légvédelmi készség idején a védekezést vezető katonai parancsnok irányítása alatt tevékenykedik. A törvény végrehajtási utasítása külön hangsúlyozta, hogy a tűzoltó kiképzés során nagy szerepet kell kapnia a légtalmai tevékenységre való felkészítésnek.¹³ A rendelet rögzítette, hogy a tűzoltó testület a tűzvédelen kívül más jellegű légtalmai feladatokra is igénybe vehető (pl. műszaki mentés, kárfelszámolás stb.). Ugyancsak előírták, hogy tűzoltóság kapcsolódjon be a légtalmai segélyosztágok tűzvédelmi képzésébe. Mindezek a törvények, rendeletek megteremtették a magyar légtalom kiépítésének jogi hátterét. Meghatározták a legfontosabb irányelveket, melyek alapján megindulhatott a részletek kidolgozása és a légtalom gyakorlati megszervezése.¹⁴

A polgári légvédelem kiépítésére vonatkozó fontosabb tudnivalókat, intézkedéseket tartalmazta az 1936-ban kiadott *Légtalmai Utasítás*. A honi légvédelem, a tevékenység jellege szerint két feladatkörre oszlott. Az aktív légvédelem katonai tevékenység volt, ami az ellenséges légitámadások fegyveres megakadályozását, elhárítását szolgálta. A passzív légvédelem, a légtalom a támadások hatását csökkentő megelőző, mentő és kárfelszámoló tevékenységre terjedt ki. A légtalom körébe tartoztak mindazok a rendelkezések, létesítmények, felszerelések, eljárások, szervezetek és képzések, melyek az ellenséges támadások elkerülését, a személyi, anyagi és erkölcsi károk csökkentését, a bekövetkező rombolások mielőbbi helyreállítását szolgálták.¹⁵

A településeket a veszélyeztetettség mértékét, illetve a bekövetkező rombolások következményeit figyelembe véve három csoportba sorolták. Az „A” kategóriába olyan nagyvárosok, vagy politikai, gazdasági, katonai szempontból fontos kisebb városok tartoztak, amelyek elsődleges célpontja lehettek az ellenséges légitámadásoknak. „B” besorolást kaptak azok a városok, melyek nem számítottak fő-

célpontnak, de gazdaságilag vagy katonailag fontos objektum, település közelében helyezkedtek el, így másodlagos célpontok lehettek, és a támadásuk jelentős erkölcsi vagy anyagi kárral járhatott. „C” kategóriába került az összes többi 10 000 főnél több lakosú város és község. Külön légoltalmi egységként szerepelt a „Légoltalmi Budapest”, ami a fővárost, illetve a körülötte lévő 6 megyei várost (Újpest, Kispest, Rákospalota, Budafok, Pestszentlőrinc, Pestszenterzsébet) és 17 községet fogott össze. Az odacsatolt községek száma később tovább bővült.¹⁶

Gazdasági és társadalmi szerepük szempontjából három csoportba sorolták az egyes építményeket, intézményeket, vállalatokat is. Az országos jelentőségű intézmények, valamint a 400 legnagyobb vállalat és ipartelep az I. légoltalmi csoportba került. Ezek védelmét közvetlenül az Országos Légvédelmi Parancsnokság szervezte és irányította (az illetékes vegyesdandáron keresztül). A helyi jelentőségű intézmények, hivatalok, iskolák, illetve üzemek, raktártelepek, ahol 100 fő körüli jelenlétével lehetett számolni, a II. légoltalmi csoportba kerültek. Ezek, a település légoltalmi szervezetének alegységeit képezték, védelmük megszervezéséről a helyi közületi légoltalmi vezető gondoskodott. A III. légoltalmi csoportba a nagyobb tömeget nem koncentráló, komolyabb közösségi funkcióval nem rendelkező létesítmények kerültek, melyeknél a lakóházakra érvényes szabályokat kellett követni.

A légoltalmi közületek élén légoltalmi vezető állt, aki általában az adott település közigazgatásának vezető tisztviselője volt: törvényhatósági jogú és megyei városokban a polgármester, a megyékben az alispán, azokban a községekben, amelyek járási székhelyek voltak a főszolgabíró, más községekben pedig a jegyző. A légoltalmi vezető az országos szabályozás alapján kiadta a végrehajtáshoz szükséges helyi rendelkezéseket, megszervezte a közület polgári légvédelmét. Irányította a légoltalmi szervezet felállítását, gondoskodott a védelmi terv kidolgozásáról, az előírt létesítmények elkészítéséről, a szükséges anyagok és felszerelések beszerzéséről. Intézkedett a légoltalmi szolgálatra igénybe vett lakosok kiválasztása és kiképzése ügyében, ellenőrizte a közülethez tartozó II. és III. csoportos létesítmények felkészülését. A légoltalmi vezető mellett, a napi (főként adminisztratív) teendők ellátását „A” besorolású településen légoltalmi ügyosztály, „B” és „C” osztályú településen légoltalmi előadó végezte.¹⁷

A légoltalmi vezető munkáját szakmai kérdésekben a légoltalmi bizottság segítette. Ennek tagja volt az Országos Légvédelmi Parancsnokság megbízásából az illetékes vegyesdandár kiküldött közege és a közbiztonsági teendőket is ellátó országos rendvédelmi testületek (rendőrség, csendőrség) vezetői. Helyet kaptak benne az egyes szakterületek vezető tisztviselői (a tűzoltóparancsnok, a tisztiorvos, a főmérnök, a számvevőség vezetője), a meghatározó társadalmi szervezetek képviselői (Légoltalmi Liga, Vitézi Szék, Vöröskereszt, stb.). Közreműködtek a munkában a Magyar Államvasutak, a Magyar Királyi Posta, a Magyar Hajózási Részvénytársaság helyi irányítói, a közművállalatok vezetői és a nagyobb ipartelepek illetékesei. A bizottság szükség esetén más szakembereket, más szervezetek képviselőit is felkérhette a részvételre. Az alispán, mint megyei légoltalmi vezető nem rendelkezett közvetlen szervezési feladatokkal (csak a megyeháza vonatkozásában), hanem elsősorban ellenőrző jogkört gyakorolt az illetékességébe tartozó települések légoltalmának kiépítése felett. A járási főszolgabíró csak a járás székhelyén szervezte tevőlegesen is a védekezést, a többi községben ellenőrző jogkört gyakorolt.¹⁸

A helyi légoltalmi végrehajtó szervezet irányítását a légoltalmi parancsnok látta el, aki általában Magyar Királyi Csendőrség, vagy a Magyar Királyi Rendőrség helyi vezetője volt. Ahol nem volt jelen a rendőrség vagy a csendőrség, ott a légoltalmi vezető, vagy egy másik katonaviselt személy (rendszerint a köteles vagy önkéntes tűzoltóság parancsnoka) töltötte be ezt a posztot. A vármegyének nem volt légoltalmi végrehajtó szervezete vagy parancsnoka. A légoltalmi szolgálat: megelőző egységekből (figyelő, riasztó, gázfelderítő, kárfigyelő), mentő osztagokból (tűzoltó, mentő, műszaki mentő), kárfelszámoló alakulatokból (műszaki helyreállító, légoltalmi munkás), valamint segédosztagokból (légoltalmi törzsek, hírrendszer, futárszolgálat, segédrendőrség) állt.

A lakóházak önvédelmének szervezését a felállítás alatt lévő Légoltalmi Ligára bízták. A 10 lakónál többel rendelkező épületekben lakóház légoltalmi őrseget kellett szervezni, amely a legalapvetőbb tűzoltó, mentő, helyreállító és rendfenntartó feladatokat látta el. A házi őrseg parancsnokát a lakók közül választották ki. Erre a feladatra nőket is kijelölhettek. A 10 lakónál kisebb épületeket, több szomszédos lakóházzal együtt légoltalmi épülettömbbé szervezték, és közös őrseget állítottak fel.¹⁹

Az Országos Légvédelmi Parancsnokság a légoltalom országos kiépítésére vonatkozó intézkedéseit a 7 vegyesdandár útján valósította meg. A dandár légvédelmi parancsnokának feladatkörébe tartozott a saját körzetében a légvédelem és légoltalom megtervezése, kiépítése, irányítása és ellenőrzés. Az 1930-as évek közepén azonban még csak az 1. (budapesti) vegyesdandárnál rendszeresítették ilyen beosztást. A többi körzetben a légvédelmi tüzérség rangidős parancsnoka látta el ezeket a feladatokat. Az Országos Légvédelmi Parancsnokság 1936-tól sürgette, hogy a többi vegyesdandárnál is mielőbb

kerüljön kinevezésre légvédelmi parancsnok. A légvédelmi parancsnoki törzsek felállítását elsősorban a 2. (székesfehérvári), az 5. (szegedi), és a 7. (miskolci) vegyesdandárnál tartották volna fontosnak, tehát a legveszélyeztetettebb határszakaszok térségében. Egyelőre azonban ezeknél az egységeknél is csak egy-egy légvédelmi előadói beosztást létesítettek, ugyanúgy, mint a 3. (szombathelyi), a 4. (pécsi) és a 6. (debreceni) vegyesdandárnál.²⁰

Már 1934-ben megkezdődött a honi légvédelmi jelentő és riasztó szolgálat felállítása, melynek szolgálati utasítását 1935-ben adta ki az Országos Légvédelmi Parancsnokság. A szabályozás szerint a légvédelmi figyelőrendszer katonai irányítás alatt állt, de adatokat szolgáltatott a katonai légvédelem és a polgári légtalomszámára egyaránt. A figyelőszolgálat aktivizálására a légvédelmi készség elrendelésekor került sor. A figyelőhálózat két együttműködő szervezetből állt, az országos légvédelmi jelentő szolgálatból és a helyi polgári légtalomszámára figyelő és riasztó hálózatból.²¹

Az országhatárok mentén legalább 170 órs felállítására volt szükség, hogy a figyelőszolgálat elérje a megfelelőnek tartott 7–8 kilométerenkénti sűrűséget. A hézagmentes megfigyeléshez három ilyen vonalat kellett volna kiépíteni egymás mögött. Az optimális 510 órs felállításához azonban nem álltak rendelkezésre a szükséges anyagi és személyi feltételek. Ezért az a döntés született, hogy a határon egyelőre egysoros vonalat építenek ki, és a fontosabb települések, gazdasági gócpontok körül külön figyelő hálózatot állítanak fel, összesen 250 órs telepítésével. A légvédelmi figyelő órsök a jelentéseiket 60 szárnyközpontba továbbították, ahonnan, összesítés után továbbküldték az információkat a Kerületi Légvédelmi Központnak (Kerléköz). Az ország területét a 7 vegyesdandár illetékességi körzetének megfelelően 7 légvédelmi kerületre osztották. A Kerléköz nemcsak összesítette a befutó jelentéseket, hanem ki is értékelte azokat, és feldolgozott formában juttatta el az Országos Légvédelmi Központnak (Orléköz). A szárnyközpont és a Kerléköz az országos katonai jelentő és riasztó szolgálattól adatai mellett megkapta és feldolgozta az egyes települések polgári figyelő őrsének jelentéseit is.²²

(I.sz. melléklet)

Eredetileg a rendszer személyi szükséglete 4198 fő volt, ezt azonban, részben a honvédség létszámkorlátaival való alkalmazkodás, részben pedig takarékosági szempontok miatt 2618 főre csökkentették. Az alapfelszerelés és a kiképzés költsége így is 1 185 776 P volt. Az országos figyelőhálózat feltöltése, működőképes állapotba hozása 1936 nyarán kezdődött. Ekkor indult meg a kiválasztott személyzet központi kiképzése. Az órsök jelentéseinek biztonságos és gyors továbbítására, és az információk könnyebb feldolgozása érdekében 1936 őszén a Haditechnikai Intézet kifejlesztett egy speciális távbeszélő készüléket, amely lehetővé tette a különböző adatok (ellenséges gépek száma, repülési iránya, magassága stb.) kódok segítségével történő gyors továbbítást.²³

Az Országos Légvédelmi Központ elhelyezésére a Gellért-hegy nyugati fala alatt 1936-ban megkezdtek egy bombabiztos létesítményt, a Sziklaközpont kialakítását. Itt kapott helyet az 1. (budapesti) Kerléköz is. A Honvéd Vezérkar Főnöke azt szorgalmazta, hogy az Országos Légvédelmi Parancsnokság számára is a közelben, lehetőleg a Sas-hegy belsejében készüljön hasonló létesítmény, hogy ne kelljen a Dunán átívelő (egy bombázás során könnyen megsérülő) híradó összeköttetést kiépíteni a magasabb parancsnokságok között.²⁴

A légvédelmi riasztás elrendelése az „A” kategóriájú települések és az I. csoportos építmények esetén a Kerléköz, vagy a szárnyközpont feladatkörébe tartozott. A „B” és „C” besorolású települések riasztásáról a Kerléköz, illetve saját polgári figyelő őrsének jelentései alapján, a helyi közületi légtalomszámára határozott. A II. és III. csoportos építményeket szintén a helyi hatósági légtalomszámára riasztotta. A légtalomszámára riasztásnak 2 fokozata volt. A „légi veszély” elrendelése akkor történt, ha ellenséges gépek 15–20 percnyi távolságra voltak az adott településtől, objektumtól, és fennállt a légi támadás lehetősége. Ekkor úgynevezett csendes riasztást hajtottak végre. A „légi veszély” jelzés csak a légvédelmi és légtalomszámára szerveknek szólt, hogy legyen idejük felkészülni a riadóra. A „légi riadó” kiadására akkor került sor, ha az ellenséges gépek már 5 percnyre megközelítették az adott települést. Ekkor már a lakosságot is riasztották, hogy mindenki elvégezhesse a légitámadás eseteire előírt feladatokat, és levonulhasson az óvóhelyre. A „légi veszély elmúlt” jelzést akkor adták le, amikor az ellenséges gépek már legalább 10 percnyi távolságra eltávolodtak a településről. Erről a lakosságot is tájékoztatták, hogy az emberek mielőbb visszatérhessenek a mindennapi tevékenységükhöz.²⁵

Lépések a légtalomszámára gyakorlati kiépítésére

Az 1930-as évek második felében több nemzetközi konfliktus, köztük a japán–kínai háború vagy a spanyol polgárháború (Sanghaj, Nanking, illetve Barcelona, Guernica bombázása) figyelmeztető tapasztalatokkal szolgált, a sűrűn lakott nagyvárosok elleni légitámadások hatásairól. Ez újabb lendüle-

tet adott az európai államokban a katonai légvédelem és a polgári légoltalom megszervezésének. Magyarországon, az alapelvek és a fontosabb jogszabályok kidolgozása, illetve a központi vezető szervezetek felállítása után a légoltalom gyakorlati kiépítése 1937-ben indult. Az Országos Légvédelmi Parancsnokság élére 1937. VIII. 15-én FÁBRY Dániel vkszt. ezredes került, a vezérkari főnöki posztot továbbra is ADAY János vkszt. őrnagy töltötte be.²⁶

A hazai légoltalom fejlesztése terén fontos szervezeti intézkedés volt, hogy az Országos Légvédelmi Parancsnokság a honvédelmi tárca keretében önálló csoportfőnöki beosztást kapott, és ettől kezdve már nem a Katonai Főcsoportfőnök, hanem közvetlenül a miniszter alá tartozott. Ezzel együtt átalakult és kibővült a feladatköre is. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium szakmai testületként az Országos Légvédelmi Parancsnokság látta el az összes katonai és polgári légvédelmi szervezet legfőbb irányítását. Az Országos Légvédelmi Parancsnokság kezdeményezte, hogy a légoltalom kiépítése érdekében fontos tárcaközi együttműködés koordinálására az Állandó Tárcaközi Bizottság keretében állítsák fel a légoltalmi albizottságot. A bizottság 1933 és 1935 között, a légvédelmi törvény előkészítése időszakában rövid ideig már működött. Az egyes tárcák ezen keresztül állandó összeköttetésben állhattak egymással, gyorsabban reagálhattak a légoltalom megszervezésével kapcsolatban felmerülő aktuális kérdésekre, és minden érintett intézmény, főhatóság naprakész információkhoz jutott. Az Állandó Tárcaközi Bizottság légoltalmi albizottsága 1937 októberében ismét felállításra került. Vezetését az országos légvédelmi parancsnok látta el.²⁷

A városokban 1937 elején megkezdődött a légoltalom helyi vezető szervezeteinek kiépítése. Felállították a légoltalmi bizottságokat, megkezdték a városi légoltalmi tervek kidolgozását, és a rendszer kiépítéséhez szükséges költségvetés összeállítását. Budapest székesfőváros főpolgármesteri hivatalában légoltalmi ügyosztályt szerveztek (XIV. üo.), ez foglalkozott a polgári légvédelem témájával. Budapestet 3 légoltalmi főkörzetre osztották. A budai az I–III. és a XI–XII. kerületet, a Pest északi az V–VI. és a XIII–XIV. kerületet, a Pest déli pedig a IV. és a VII–X. kerületet fogta össze. A 3 főkörzet 14 körzetre, illetve 57 alkörzetre oszlott. Az ipari és hatósági légoltalom segélyosztagainak személyi feltöltéséhez a fővárosban összeírták az 1884–1888 között született férfiakat. A megjelöltek 61%-át minősítették alkalmasnak. Ipari légoltalmi szolgálatra 2360 főt, hatósági légoltalomra pedig 9810 főt jelöltek ki. Hamarosan kiderült azonban, hogy bizonyos feladatokra (tűzoltás, gázvédelem) az 50–55 éves korosztálynál fiatalabbakra van szükség, ezért pótsorozást tartottak az 1889–1893 között születettek számára. Ekkor írták össze a cserkészeket, leventéket is, akik a figyelő és riasztó őrsökhöz, az egészségügyi szolgálatba vagy a törzsekhez kerültek beosztásra.²⁸

Budapest hatósági légoltalma 1938-ban gyors fejlődésnek indult. Megépültek az első nyilvános óvóhelyek. Intézkedtek a lakóházak tűzvédelméről, meghatározták a szükséges tűzoltó felszerelés és oltóanyagok (homok, víz) mennyiségét, elhelyezését. A fővárosban 35 légoltalmi segélyhelyet alakítottak ki, ahová a felhívások nyomán 1164 középiskolás (cserkész és levente) jelentkezett, légoltalmi egészségügyi szolgálatra. A Budapest Székesfővárosi Közmunkák Tanácsa 1937. I. 16-án rendelettel írta elő, hogy főváros belső, összefüggően beépített területein lakóházakat már csak törmelék, gáz és szilánk ellen védő óvóhely kialakításával együtt lehet építeni.²⁹ Ezzel egyidőben a Magyar Királyi Belügyminisztérium felszólította a többi törvényhatóságot, hogy ennek megfelelően alakítsák át saját építési szabályrendeleteiket, és írják elő az óvóhely építési kötelezettséget.³⁰

Az Állandó Tárcaközi Bizottság légoltalmi albizottsága 1937. X. 5-i ülésén külön foglalkozott a polgári lakosság gázálarccal történő ellátásával. A külföldi példák szerint, a nagyhatalmak és a szomszédos kisantant államok esetében is, a lakosság jelentős tömegei kapnak ingyen gázálarcot. Magyarországon azonban ez anyagi okok miatt megoldhatatlan volt. Ezért az a döntés született, hogy az állam a központi létesítmények légoltalmi szervezetét, a helyi törvényhatóságok légoltalmi szolgálatának cselekvő személyzetét és a lakóházi őrség tagjait látja el. A polgári lakosság többi része saját költségén szerezhet be önkéntesen gázálarcot.³¹

Az első riasztási gyakorlatokat országsszerte 1937 májusában tartották. Ezeknek az volt a tapasztalata, hogy a harangszóval, kézi szirénákkal, gyári gőzsípokkal végrehajtott riasztás nem hallatszik megfelelően, ezért a beépített terület nagyságától függően központi vezérlésű nagy teljesítményű elektromos szirénák beszerzésére van szükség. Számos probléma jelentkezett a nyár folyamán végrehajtott elsötétítési gyakorlatokon is. Kiderült, hogy a rögtönzött eszközökkel, házilag megoldott elsötétítés nem elég hatékony, ezért speciális felszerelésekre és megoldásokra van szükség ezen a területen is. Általános jelenség volt, hogy a lakosság még nem érezte át a légoltalom jelentőségét, a gyakorlatok során bevezetett korlátozásokat inkább bosszantó kellemetlenségként élte meg. Rendkívül fontos volt tehát a légoltalmi felvilágosítás és propaganda további fokozása.

Jelentős mértékben bővült a légoltalmi szakirodalom és a lakosságnak szánt ismeretterjesztő, tájékoztató, mozgósító, populáris kiadványok száma. A *Tűzrendészeti Közlöny* mellékleteként már 1935 júniusában megjelent a *Polgári Lég- és Gázvédelem* című szakmai lap, amely elsősorban a hátország ellen várható légitámadások veszélyeire, és az ellenük való védekezés módjaira hívta fel a figyelmet. A Budapesti Nemzetközi Vásáron az Országos Légvédelmi Parancsnokság által szervezett légoltalmi kiállításnak 1936-ban 100 000, 1937-ben 130 000 látogatója volt. 1937 júliusában országosan megkezdődött a közalkalmazottak légoltalmi oktatása, a posta, a vasút, a köz- és magánüzemek alkalmazottainak felkészítése. Szeptemberben megindult a légoltalmi segélyosztatok tagjainak szakmai képzése. A közvélemény figyelmének felkeltése érdekében a rádióban 1938 februárjától heti negyedórás műsort iktattak be, ahol a légoltalom egy-egy témakörét ismertették, közérthető, gyakorlatias formában.³²

Az ország légoltalmi helyzetének átfogó felülvizsgálatára az Országos Légvédelmi Parancsnokság, a 7 vegyesdandár légvédelmi közegeivel és különböző társadalmi szervek bevonásával 1937 októberében több napos légoltalmi gyakorlatot szervezett. Budapesten október 13-14-én tartottak riasztási próbát. Nagyszabású légoltalmi ellenőrzésre került sor a következő évben, november végén és december elején, amikor minden törvényhatósági jogú város és számos más település területén, repülőgépek bevonásával harcszerű légoltalmi gyakorlatokat tartottak. A légoltalmi végrehajtó szervek bomba- és vegyi támadás okozta károk elhárítását gyakorolták.³³

Már az 1930-as évek közepén felmerült, hogy a polgári légvédelem megszervezéséhez szükség lenne egy országos társadalmi szervezetre, amely a lakosság figyelmének felhívásával, légoltalmi felvilágosító munkával és az önvédelemre való mozgósítással segítené az állami szervek tevékenységét. A szervezés 1937 nyarán indult. A Légoltalmi Liga hivatalos megalakulására 1937. XII. 5-én került sor, a Vigadóban rendezett ünnepség keretében, melyen a kormányzó is megjelent. A Légoltalmi Liga elnökévé HABSURG József királyi herceget, a felsőház véderőbizottságának elnökét választották. Az alelnöki posztot FÁBRY Dániel vkszt. ezredes, az Országos Légvédelmi Parancsnokság vezetője, az ügyvezető igazgatói teendőket PETRÓCZY István ny. repülő ezredes, a főtitkár feladatkörét TEASDALE Ottó tűzoltó másodfőparancsnok látta el.³⁴

A Légoltalmi Liga működési költségeit a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium részéről juttatott támogatás (1938-ban 100 000 P), a 2 pengő éves tagdíj, valamint a társadalmi adományok fedezték. A Légoltalmi Liga országos szervezete 1938 nyarára épült ki. A légvédelmi kerületeknek megfelelően a Légoltalmi Liga is kerületi szervezeteket hozott létre, melyek élén egy-egy nyugállományú táborszó állt. A helyi szervezetek anyagi és erkölcsi támogatását a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium a helyi közigazgatás kötelességévé tette. 1939-ben a központi költségvetés már csak 50 000 pengőt utalt át a Légoltalmi Liga céljaira, mert a rendelkezésre álló anyagi eszközök zömét a katonai légvédelem kiépítésére fordították. 1939. I. 30-án a Légoltalmi Liga keretében külön női bizottság alakult, a kormányzó feleségének fővédnöksége mellett, Anna királyi herceg asszony elnökletével. A női csoport feladatkörét elsősorban az elsősegélynyújtó képzés és a felvilágosító propaganda képezte.³⁵

A légoltalom megszervezése terén komoly előrelépést jelentett, hogy az 1938. III. 5-én meghirdetett győri program jelentős anyagi forrásokat biztosított a honvédelem fejlesztése számára. Ennek keretében a légoltalom kiépítésére 24 millió pengőt fordítottak.

A nemzetközi feszültségek kiéleződése és a magyar revízió megindulása nyomán 1939-ben már egyre fontosabbá vált a légoltalom teljes körű kiépítése, és bevethetővé tétele. Ehhez, az adott helyzethez igazodó új szabályozásra volt szükség. A kiadásra kerülő új honvédelmi törvény megtartotta az 1935-ös jogszabályban rögzített főbb alapelveket, de szélesebb körű és részletesebb rendelkezéseket tartalmazott.³⁶

A magyar légoltalom megszervezése eltért más európai országok (Németország, Olaszország, Jugoszlávia, Szlovákia) mintáitól. A szervezet nem volt a hadsereg vagy a rendőrség része, és nem is félkatonai milíciákra vagy politikai mozgalmakra épült, hanem széleskörű társadalmi részvétellel működött. Az új szabályozás jelentősen megnövelte a légoltalom önállóságát. A szakmai irányítás, illetve a végrehajtás ellenőrzése változatlanul a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium kezében maradt, de nagyobb szerepet kapott benne a Magyar Királyi Belügyminisztérium is. Kibővültek a légoltalom feladatai, hatáskörét kiterjesztették a települések és építmények légi támadással szembeni védelmét szolgáló összes tevékenységre, módszerre, eljárásra. Ez egyben a felelősség és terhek növekedését is jelentette. Az eredményes működéshez szükséges minden szervezeti, anyagi, személyi és felszerelésbeli feltételt magának a légoltalomnak kellett biztosítania.³⁷

A törvény kiterjesztette a védelmi kötelezettséget a 10 000 főnél kevesebb lakosú településekre is. A gazdasági, igazgatási vagy katonai szempontból fontosabb községek számára felállították a „D” légoltalmi osztályt. Szélesítették az érintett lakosság körét. A személyes légvédelmi kötelezettséget 60-ról 70 évre emelték. Az iskolákban már 10 éves kortól bevezették a légvédelmi felvilágosítást, amit 14 éves kortól a légoltalmi feladatok ellátására felkészítő képzés követett.

Az új törvényhez új *Légoltalmi Utasítás*-t kellett volna összeállítani, mert a korábbi már túlhaladta az idő. A légoltalom kiépítésének felgyorsítása és a menetközben felmerülő problémák rugalmas megoldása érdekében azonban a kormány úgy határozott, hogy egyelőre nem adnak ki átfogó utasítást, hanem az egyes területeken felmerülő aktuális kérdéseket a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendeleti úton szabályozza. Az 1939. VI. 17-én kiadott első ilyen rendelkezés hatályon kívül helyezte a korábbi *Légoltalmi Utasítás*-t, és korszerűbb intézkedéseket vezetett be a légoltalom megszervezése terén.³⁸ Az addiginál nagyobb hangsúlyt kapott a légoltalmi közületek együttes fellépése. Intézkedtek a kölcsönös segélynyújtás megszervezésére a szomszédos települések között, de ilyen együttműködést alakítottak ki a településeken belül a légoltalmukat önállóan szervező I. csoportos létesítmények, ipartelepek és a hatósági légoltalmi szolgálat között is.³⁹

Megkezdődött a községek légoltalmának kiépítése. A kisebb településekből községcsoportokat alakítottak, közös védelmi szervezettel, egy nagyobb településsel a központban. A közületeket a légoltalmi terv elkészítése mellett külön készütségi és riadóterv kidolgozására utasították, hogy szükség esetén a védelmi szervezet azonnal aktivizálható legyen. Nagyobb hangsúlyt kapott a lakóházi légoltalom. A lakóépületekben csak 20 fő esetén rendelték el önvédelmi őrsg felállítását, de ezek a létszám és a felszerelés bővülésével már jóval hatékonyabb működésre voltak képesek. A 20 lakónál kisebb házakat a szomszédos épületekkel házcsoporthoz szervezték, és közös légoltalmi őrsgét állítottak fel. A ház és házcsoporthoz légoltalmi parancsnokok és helyettesek hivatalos intézkedési jogkört és központi kiképzést kaptak.⁴⁰

Az 1939-ben kiadott Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendeletek újraszabályozták a légoltalmi csoportba sorolás kritériumait. Átalakították és bővítették az I. és II. csoportba tartozó létesítmények körét. A II. légoltalmi csoportba került szinte minden számottevőbb közintézmény, ipari és kereskedelmi egység. A III. csoportba gyakorlatilag csak a lakóházak tartoztak. A közületek 5 évre szóló légoltalmi fejlesztő programot készítettek, és ehhez 5 éves költségvetési tervet állítottak össze. 1939. VII. 1-jén felülvizsgálták az I. légoltalmi csoportba sorolt ipartelepek védelmi felkészülését. Megállapították, hogy az ipartelepek 90%-a megfelelő felkészüléssel rendelkezik a riasztás, az első-tétítés, a tűzvédelem, a légoltalmi szolgálatosok egyéni és szakfelszerelése tekintetében. A legnagyobb problémát a hiányzó óvóhelyek jelentették. Az ipartelepeknek csak 50%-a rendelkezett minden tekintetben megfelelő védelmi létesítményekkel, a többi csak a szükségszerű szintet érte el.⁴¹

A lakossági önvédelem fejlesztése érdekében a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendelkezést adott az összefüggően beépített területen lévő, 20 lakónál többel rendelkező régi építésű házak tulajdonosait, hogy egy éven belül alakítsanak ki előírás szerinti szükségóvóhelyet, és szereljék fel meghatározott mennyiségű tűzoltó, elsősegélynyújtó és romeltakarító eszközzel.⁴² A légoltalmi létesítmények elkészítéséhez a kormányzat 50%-os mértékű, adóleírásban érvényesíthető segélyt nyújtott, a maradék 50%-ra pedig alacsony kamatozású hitelt biztosított. A végleges óvóhelyek kiépítését 1942-re tervezték. A nagy anyagi költségek, az építőanyag és a felszerelés hiánya miatt azonban a megadott időre a tervezett létesítményeknek csak egy része készült el.⁴³

Tovább bővítették a légoltalmi felvilágosítást és a szakmai kiképzést. A tájékoztatás és mozgósítás egyik legfontosabb eszközének számított a *Légoltalmi Liga Riadó* című lapja (szerkesztő: NAGYRÉVI-NEPPEL György), és a melléklete, a *Légoltalmi Közlemények* (szerkesztő: BORSÁNYI Julián hmtk. százados). Ez utóbbi 1939-től már önálló folyóiratként jelent meg. A *Riadó* a lakosság szélesebb rétegei számára készült, a *Légoltalmi Közlemények* elemzőbb szakmai írásai, technikai tájékoztatói, jogszabály-magyarázata pedig inkább a légoltalom szervezésében és aktív végrehajtásában közvetlenül résztvevőknek szólt.

Budapesten a Légoltalmi Liga 1005 légoltalmi tanfolyamot szervezett, amelyeken 98 768 fő vett részt. Ebből 58% a fővárosban, 42% pedig a légoltalmi szempontból Budapesthez sorolt megyei városokban és községekben került megtartásra. Ezen kívül a légoltalmi ház és házcsoporthoz parancsnokképző tanfolyamon 69 036 fő, női légoltalmi tanfolyamon 9002 fő, egészségügyi és elsősegélynyújtó képzésben 6873 fő, házi tűzoltó képzésben 3843 fő, egyéb képzéseken 6260 fő vett részt. Budapesten 1939 augusztusáig összesen 193 782 fő kapott légoltalmi kiképzést, a főváros lakosságának 11%-a, illetve a hozzá tartozó települések népességének 14%-a.⁴⁴

1939. VIII. 24-én a német-lengyel konfliktus kiéleződése, és a román mozgósítás nyomán, Magyarországon is részleges mozgósításra és a légoltalmi készütség elrendelésére került sor. A Lengyelország ellen szeptember 1-jén meginduló német, majd szovjet támadást a magyar légvédelmi szakemberek fokozott figyelemmel kísérték, de már a hazai lakosság is egyre nagyobb érdeklődést tanúsított a légi háború hírei iránt. A lengyelországi háború friss légügyi tapasztalatait is felhasználva 1939. október végén többnapos országos légoltalmi gyakorlatra került sor. Október 22-én, vasárnap minden városban és 5000 fő feletti községben légoltalmi napot szerveztek előadásokkal, bemutatókkal. Október 23-án az összes iskolákban a tanórák keretében a légoltalom kérdéseivel foglalkoztak a tanárok. Ezt követően 48 órás harcszerű gyakorlatokra kerül sor, repülők bevonásával. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium nem közölte előre mikor és hol rendelkeznek el légiriadót, így a légoltalmi szolgálatnak és a lakosságnak is váratlanul kellett alkalmazkodni egy imitált támadási helyzethez.⁴⁵

Az 1939. X. 24–27. között megrendezett gyakorlatok során a magyar légoltalom a szükségszerű szinten működött. Számos probléma akadt ugyan, főleg a technikai felszerelés, speciális eszközök és védelmi létesítmények elégtelensége miatt, a légoltalmi szervezet azonban az elvárásoknak megfelelő-

en teljesített. A lakosság is fegyelmezetten és együttműködően vett részt a próbariasztásokon. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a magyar légvédelem és légtartalom egy helyi jellegű, korlátozott idejű és léptékű fegyveres konfliktus során várható légitámadások elhárítására, a veszteségek csökkentésére és a keletkező károk mielőbbi felszámolására — lehetőségeihez mérten — felkészült. A II. világháború első hónapjainak eseményei, a nagyvárosok ellen végrehajtott tömeges légitámadások tanulságai azonban arra figyelmeztettek, hogy a korábban még megfelelőnek tartott felkészültségi szint már koránt sem elegendő. Jelentős lépéseket kell tenni a légtalmai rendszer teljes kiépítésére és technikai korszerűsítésére, hogy egy nagyobb szabású légi háború kibontakozása esetén kellő módon teljesíteni tudja majd a feladatát.

Jegyzetek:

- ¹ STUHLIK: 64. p.
- ² MÁRFÖLDY — ADORJÁN: 335–343. p.
- ³ MARKOVITS: 51–52.p. ; SZENTNÉMÉDY: 37–40.p.
- ⁴ HIM.HL. HM.Eln. VI-1. 105 067/1934. ; BERKÓ: 9–11.p.
- ⁵ PATAKY — ROZSOS — SÁRHIDAI: 15.p.
- ⁶ HIM.HL. HM.Eln. VI-1. 105 688/1934.
- ⁷ HIM.HL. HM.Eln. 1. a. 107 685/1933.
- ⁸ 1935/XII.tc.
- ⁹ FORGÁCS: 61–63.p.
- ¹⁰ 17 176/1936.HM.ut.
- ¹¹ HIM.HL. HM.Eln. 15. 17 176/1936.
- ¹² 1936/X.tc.
- ¹³ 180 000/1936.BM.ut.
- ¹⁴ PATAKY: 12.p.
- ¹⁵ HIM.HL. HM.Eln. 15. 17 176/1936.
- ¹⁶ HIM.HL VKF h. 16/1937.
- ¹⁷ FORGÁCS: op.cit. 77–78.p.
- ¹⁸ PATAKY: op.cit. 14.p.
- ¹⁹ FORGÁCS: op.cit. 92.p.
- ²⁰ HIM.HL HM.Eln. VI-1. 105 330/1935. , 105 028/1936.
- ²¹ HIM.HL HM.Eln. VI-1. 105 108/1935.
- ²² HIM.HL HM.Eln. VI-1. 105 108/1935. ; TÓTH: 102.p.
- ²³ HIM.HL HM.Eln. lgv. 106 298/1935. ; HIM.HL. VKF.Eln. 1774/1936.
- ²⁴ HIM.HL. VKF.Eln. 1774/1936.
- ²⁵ HIM.HL. HM.Eln. VI-1. 105 108/1935.
- ²⁶ HIM.HL. VKF.Eln. 1. 2245/1937. ; SÓLYOM: 129.p.
- ²⁷ HIM.HL. HM.Eln. A. 25 000/1936. ; HIM.HL. VKF h. 13/1937.
- ²⁸ NAGY—JÓZSA: 234.p.
- ²⁹ 7000/1937.BP.SZKT.r.
- ³⁰ BORSÁNYI: 259-267.p.
- ³¹ HIM.HL. HM.Eln. OLP 25/1938.
- ³² NÉMETH ; FÖRSTER
- ³³ HIM.HL. VKF.Eln.1. 2789/1937. ; A magyar légtartalom hírei, 1937. 4.p.
- ³⁴ HIM.HL. VKF.Eln 1. 2995/1937.
- ³⁵ HIM.HL. VKF.Eln 1. 4178/1939.
- ³⁶ 1939/II.tc.
- ³⁷ PATAKY: op.cit. 21-22.p.
- ³⁸ 88 000/1939.HM.r.
- ³⁹ HIM.HL. VKF.Eln 1. 2138/1938.
- ⁴⁰ SÁNDOR: 104-152.p.
- ⁴¹ HIM.HL. VKF.Eln 1. 4185/1939.
- ⁴² 88 008/1939.HM.r.
- ⁴³ HIM.HL. VKF.Eln 4764/1939. ; PATAKY: op.cit. 24.p.
- ⁴⁴ A magyar légtartalom hírei, 1939. 228.p. ; A magyar légtartalom hírei, 1940. 68.p.
- ⁴⁵ Őszi légtalmai gyakorlat. 273. p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BERKÓ	—	BERKÓ István (szerk.): <i>Légtalmai ismeretek</i> . Budapest, 1937, Országos Légtalmai Parancsnokság. 477 p.
FORGÁCS	—	FORGÁCS József: <i>Magyar légtartalom</i> . Budapest, 1937, Arany Ny. 265 p.
FÖRSTER	—	FÖRSTER Rezső: <i>A légtartalom magyar irodalma 1928–1938</i> . Budapest, 1938, Stádium. 27 p.

- MÁRFÖLDY – ADORJÁN — MÁRFÖLDY Aladár – ADORJÁN János: *A légi veszély és a védekezés módjai. Polgári szempontból tekintve.* Budapest, 1936, Madách Könyvkiadó. 369 p.
- NÉMETH — NÉMETH Ferenc: *Légvédelem és a repülés szakirodalmi jegyzéke.* Budapest, 1936, s.n. 32 p.
- PATAKY — PATAKY Iván: *A magyar polgári védelem, légoltalom története 1935–1992.* Budapest, 1992, Polgári Védelem Országos Parancsnokság. 138 p. HU-ISBN 963 03 3396 1.
- PATAKY — ROZSOS — SÁRHIDAI — PATAKY Iván — ROZSOS László — SÁRHIDAI Gyula: *Légi háború Magyarországon felett.* I.köt. Budapest, 1992, Zrínyi Kiadó. 271 p. HU-ISBN 963 32 7154 1.
- SÁNDOR — SÁNDOR András (szerk.): *Légvédelmi rendelkezések.* Budapest, 1940, Közigazgatási Könyvkiadó. 244 p.

TANULMÁNYOK

- BORSÁNYI — BORSÁNYI Julián: Védenek-e a lakóházak légoltalmi óvóhelyei? *Légoltalmi Közlemények*, II.évf. (1940) 17.sz. 259-267.p.
- MARKOVITS — MARKOVITS Árpád: A háttország gáz- és légvédelme. *Magyar Katonai Szemle*, I.évf. (1931) 1.sz. 47–59.p.
- NAGY-JÓZSA — NAGY-JÓZSA György: Légoltalmi segélyosztatok. *Riadó*, II.évf. (1938) 8.sz. 233–235.p.
- SÓLYOM — SÓLYOM András: A spanyol polgárháború a légierők szempontjából. *Magyar Katonai Szemle*, VIII.évf. (1938) 5.sz. 123-130.p.
- STUCHLIK — STUCHLIK Imre: A passzív légvédelem. *Magyar Katonai Szemle*, 2. évf. (1932) 2. sz. 63–68. p.
- SZENTNÉMÉDY — SZENTNÉMÉDY Ferenc: Honi légvédelem. *Magyar Katonai Szemle*, II.évf. (1932) 7.sz. 29-40.p.
- TÓTH — TÓTH Elemér: A légvédelmi figyelő és jelentő szolgálat befolyása a légi hadműveletekre. *Magyar Katonai Szemle*, VI.évf. (1936) 2.sz. 101–108.p.

CIKKEK

- A magyar légoltalom hírei. 1937. — A magyar légoltalom hírei. 1937. *Riadó*, I.évf. (1937) 1.sz. 4.p.
- A magyar légoltalom hírei. 1939. 228.p. — A magyar légoltalom hírei. 1939. *Riadó*, III.évf. (1939) 8.sz. 228.p.
- A magyar légoltalom hírei. 1940. 68.p. — A magyar légoltalom hírei. 1940. *Riadó*, IV.évf. (1940) 5.sz. 68.p.
- Őszi légoltalmi gyakorlat. — Őszi légoltalmi gyakorlat. *Riadó*, III.évf. (1939) 10.sz. 273.p.

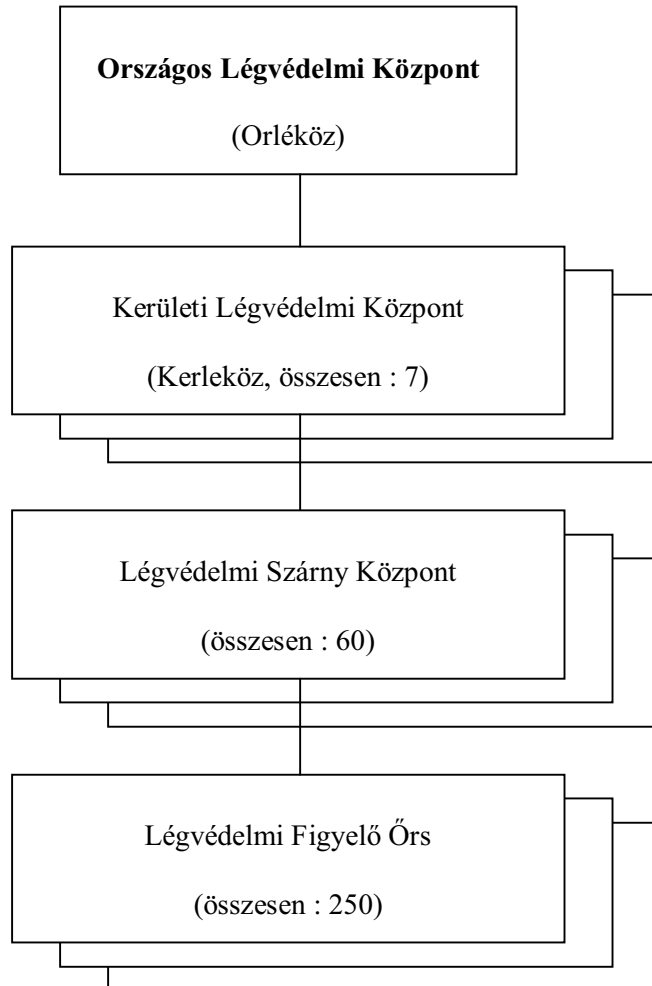
LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- HIM.HL.HM. — Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár, Honvédelmi Minisztérium Iratai.
- HIM.HL.VKF. — Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár, Honvéd Vezérkar Főnöke Iratai.

JOGSZABÁLYOK

- 1935/XII.tc. — 1935/XII.tc. a légvédelemről.
- 1936/X.tc. — 1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.
- 1939/II.tc. — 1939/II.tc. a honvédelemről.
- 7000/1937.BP.SZKT.r. — 7000/1937.BP.SZKT.r. a Budapest székesfőváros területére érvényes építésügyi szabályzat légoltalmi szempontból való kiegészítése. *Budapesti Közlöny*, LXXI.évf. (1937) 137.sz. 2-3.p.
- 88 000/1939.HM.r. — 88/1939.HM.r. a légoltalom megszervezése tárgyában. *Honvédségi Közlöny*, LXVI.évf. (1939) 25.sz. 175-203.p.
- 88 008/1939.HM.r. — 88 008/1939.HM.r. a lakóházi légoltalmi óvóhelyek létesítése és felszerelése tárgyában. *Budapesti Közlöny*, LXXIII.évf. (1939) 286.sz. 2-5.p.
- 17 176/1936.HM.ut. — 17 176/1936.HM.ut. a légvédelemről szóló 1935/XII.tc. végrehajtása tárgyában. HIM HL. HM. elnöki 15.osztály.
- 180 000/1936.BM.ut. — 180 000/1936.BM.ut. a tűzrendészet újabb szabályozása. *Belügyi Közlöny*, XLI.évf. (1936) 42.sz. 725-808.p.

A magyar légvédelmi riasztási rendszer az 1930-as években

Forrás ! TÓTH Elemér: A légvédelmi figyelő és jelentő szolgálat befolyása a légi hadműveletekre. *Magyar Katonai Szemle*, VI.évf. (1936) 2.sz. 101-108.p.

Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945

A polgári magyar államot az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc hozta létre. Ezen időszakot azonban fegyveres konfliktus uralta, ezért nem a tűzoltó szervezetek szabályozása bizonyult a legsürgetőbb feladatnak.

A cári haderő hathatós támogatásával a HABSBERG-hatalomnak ugyan sikerült levernie az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharcot, azonban a rendiségen nyugvó társadalmi berendezkedés visszaállítása már nem volt célszerű. A neoabszolutizmus állama lényegében polgári állam volt az uralkodó (államfő) teljhatalmával, a demokrácia mellőzésével. Egyben pedig, a neoabszolutizmus mellőzte a magyar nemzeti jelleget. Megszüntette a magyar államot. A Magyar Királyság területét 5 tartományra osztotta, amelyek az uralkodó korlátokat nélkülöző felügyelete alá tartoztak. A herceg SCHWARZENBERG Félix miniszterelnöktől származó úgynevezett „Verwirkungstheorie” (jogeljátszás elmélet) álnok elmélete szolgáltatta a neoabszolutizmus elvi alapját. E szerint ugyanis az uralkodója ellen fellázadt nemzet minden jogát elveszti.¹ Ezen hazug koncepció mögött nyilvánvalóan a nagynémet egység létrehozására törekvés állt. Nevezetesen a HABSBERG-birodalmat szerették volna elnémetesíteni és a német tartományokkal egy birodalomban egyesíteni HABSBERG vezetéssel. A közép-európai birodalom gondolata azonban elbukott. Helyette létrejött a kisméret egység porosz vezetéssel. A HABSBERG-birodalom vereséget szenvedett Solferino-nál (1859. VI. 24.), Königsgrätz-nél (1866. VII. 3.). A passzív rezisztencia megdrágította a neoabszolutista rendszer működését, amire pedig — főként a fegyveres erőszakszervezetekre — nagy szükség volt a hatalom nemzetellenes politikája miatt. A gyengülő HABSBERG-birodalom számára felértékelődött a magyarokkal való megegyezés lehetősége.² Az uralkodó — akinek az uralkodása a magyar törvények szerint illegitim volt — által alkotmány ugyan tartalmazta, hogy a belső rend biztosítása birodalmi ügy, ebbe azonban a tűzoltást nem tekintették beletartozónak. A HABSBERG hatalom birodalmi tűzoltószervezetet nem hozott létre, ellentétben a közrend biztosítása érdekében felállított birodalmi csendőrséggel. Kétségtelen azonban, hogy — báró Franz Johann KEMPEN von Fichtenstamm altábornagy által irányított — Császári Királyi Csendőrség nem csupán a közrendet biztosította, hanem a császári hatalom hathatós elnyomó szervezetének is bizonyult.³ Mivel a tűzoltó szervezetektől ilyen tevékenység nyilvánvalóan nem lett volna elvárható, ezért a központi hatalom nem tartotta fontosnak a tűzvédelem birodalmi szervezetként történő megvalósítását.

A neoabszolutizmus viszonyai között nem meglepő, hogy a császári hatóságok ódzkodtak mindenfajta társadalmi szervezet létrehozásának engedélyezésétől, mivel okkal tartottak attól, hogy azok a nemzeti ellenállás álcázott szervezeteivé válhattak volna. A neoabszolutizmus enyhébb és keményebb időszakai egyaránt magyarellenesek voltak, csupán a módszerek változtak. Ebből fakadóan tűzoltó szervezetek létrehozását ott engedélyezték, ahol a legcsekélyebb lehetőségét látták annak, hogy a szervezetek a nemzeti érzület kifejeződésének a kereteivé váljanak. A hatalom gyakorlói úgy gondolták, hogy erre a legkisebb esély a zömében német ajkú polgárok által lakott városokban kínálkozott. Így jöhetett létre például hosszadalmas engedélyezési procedúra nyomán Sopronban tűzoltóság a kiegyezés előtt.⁴

A kiegyezéssel azonban lényegesen megváltoztak a körülmények. Helyreállt az 1849-ben külső haderő segítségével felszámolt polgári magyar állam. A kiegyezés utáni polgári magyar állam időszakában sem tekintették azonban szükségesnek a kormányok állami tűzoltóság létrehozását. A témakört azonban számos jogszabályban szabályozták. Elősegítették továbbá a tűzoltás társadalmi szervezetrendszerének a kiépülését. E szövetség számára szakigazgatási jogköröket is biztosítottak. A tűzoltókat beemelték a közhatósági jogú személyek közé. E folyamat nem egyik napról a másikra ment végbe, hanem több évtizedes fejlődés során. Végül pedig — a magyar állam átalakításának a részeként — létrejött az állami tűzoltóság, de már nem a polgári magyar állam időszakában.⁵

A neoabszolutizmustól a Magyar Királyság olyan vegyes tűzoltó szervezetet örökölt, amelyben már jelen voltak a városi és a gyári tűzoltóságok is, de még megtalálhatók voltak a céhes tűzoltóságok is.⁶ Az 1872. évi ipartörvény nyomán azonban a céhes tűzoltóságok elenyésztek.⁷ Felgyorsult a települési és a gyári tűzoltó szervezetek létrehozása.⁸

A tűzrendészetet a Magyar Királyi Belügyminisztérium számos rendelettel szabályozta. Már a tűzvédelemmel foglalkozó 1869-ben kiadott belügyminiszteri körlevél 7. pontja is előírta, hogy „... minden helységben a helyi viszonyoknak megfelelő tűzörség szerveztessék, s ott hol ez kivihető, tűzoltóegyletek létesítessenek.”⁹ **(I.sz. melléklet)**

1870-ben létrejött a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. 1878-ban pedig belügyi tárca a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget szakközegként ismerte el.¹⁰ **(II.sz. melléklet)** Ezzel a magyar állam el-

ismerte, hogy a tűzoltási szakértelem Magyarországon a Magyar Országos Tűzoltó Szövetségben található. A szövetség pedig valóban biztosítani igyekezett a kor színvonalán álló tűzoltó-technikai eszközöket és szakmai ismereteket. Emellett azonban a jogi szabályozás fejlesztését is sürgették a magyar tűzoltók. A korabeli magyar tűzoltók kiválóságai tűzrendészeti törvénytervezeteket hoztak létre.¹¹ Végül azonban a tűzrendészet átfogó szabályozására nem törvény, hanem rendelet formájában került sor 1888-ban.¹² **(III.sz. melléklet)**

A polgári magyar állam időszakában 1888-ban szabályozták először átfogó módon a tűzrendészet témakörét. E szabályozás már három csoportba sorolta a tűzoltóságokat, úgy mint díjazott tűzoltóságokat, önkéntes tűzoltóságokat és köteles tűzoltóságokat. Köteles tűzoltóságokat ott kellett létrehozni, ahol sem díjazott, sem pedig önkéntes tűzoltóság nem működött. E településeken a 20-40 év közötti férfi lakosságból kellett létrehozni a köteles tűzoltóságot. Valamennyi tűzoltóság számára kötelező volt a Magyar Országos Tűzoltó Szövetségbe való belépés. A rendelet a különböző tűzoltó szervezetek számára lehetővé tette az egyenruha és kötelezővé a jelvény viselését, egyben pedig az illetéktelen jelvényviselést pénzbírsággal sújtotta. A tűzoltókat közhatósági jogú személynek nyilvánította. Meghatározta a rendelet továbbá, hogy csak képzett személyzettel rendelkező tűzoltóságok működhetnek, továbbá, hogy a tűzoltás során megsérült tűzoltók gyógyításáról gondoskodni kell.¹³

A közhatósági jogú személy rendszer a polgári magyar állam sikertörténete volt. Azokat a személyeket nevezték közhatósági jogú személyeknek, akiknek a gondjaira bíztak valamilyen szakterület és ennek védelme érdekében különleges jogokkal ruházták fel. Ilyenek lehettek például a gátőrök, a vasúti pályaőrök, a vadőrök, az erdőőrök, a halőrök, és a tűzoltók is. A közhatósági jogú személyeknek valamilyen — a szakterületük témájában szerzett és államilag elismert — szakképesítéssel kellett rendelkezniük. Ennek a birtokában kerülhettek be az államigazgatás által vármegyénként szervezett közhatósági tanfolyamra, ha makulátlan erkölcsi állapotot és nemzethű magatartást tudtak bizonyítani. A közhatósági tanfolyam eredményes elvégzése után tehetek esküt. Ennek nyomán váltak jogosulttá a közhatósági munkakörök betöltésére. A közhatósági jogú személyeket nem az állam fizette, hanem az a személy vagy szervezet aki, illetve ami foglalkoztatta, például víztársulatok, vasúti társaságok, erdőtulajdonosok stb. A tűzoltók esetében fizetést nyilvánvalóan csak a díjazott tűzoltók kaphattak.¹⁴

A közhatósági jogú személyeknek joguk volt az általuk észlelt törvénysértéseket megakadályozni, a törvénysértőket elfogni, és eszközeiket elkobozni. E tevékenységük érdekében fegyverhasználati joguk is volt. Egyenruháról és fegyverről az őket foglalkoztatóknak kellett gondoskodni. Azonban nem minden közhatósági jogú személy volt felfegyverezve. A vasúti pályaőrök például a két világháború közötti időszakban nem rendelkeztek szolgálati fegyverrel. Ugyanígy fegyvertelenek voltak a polgári magyar állam teljes időszakában a tűzoltók. Mivel a közhatósági jogú személyek viszonylag kiterjedt hatáskörrel rendelkeztek, ezért szükség volt a közhatósági tanfolyam eredményes elvégzésére, mivel itt sajátíthatták el a közhatósági feladataik eredményes ellátásához szükséges ismereteket. Ezen ismeretek birtokában lehetett tőlük megkövetelni a jogszerű működést.¹⁵

A tűzoltók tekintetében nyilvánvalóan a tűzrendészeti szabálysértések elleni fellépés alkotta a közhatósági feladataik teljesítését. Különösen tűzoltás esetében volt hasznos a közhatósági jogú besorolásuk, mivel ennek birtokában sokkal eredményesebben és jogszerűbben léphettek fel a tűzoltást nehezítő körülmények, illetve személyek ellen. A tűzoltók esetében a közhatósági feladataik ellátása történő felkészítésük általában a szakmai tanfolyamok során valósult meg.

Az 1888. évi tűzrendészeti rendelet nyomán sor került az egyes részterületek szabályozását megvalósító jogszabályok kialakítására.¹⁶

A tűzvédelemmel kapcsolatos jogszabályok külön csoportját alkotta a biztosítási csalások elleni fellépés, illetve azok megelőzése. Már az 1870-es években szabályozták, hogy a tűzbiztosító társaságok ügynökeivel nem köthető a biztosított ingó és ingatlan vagyon értékénél magasabb kártérítési összeeggel biztosítás. Rendeletben rögzítették azt is, hogy tűzkár okán az elégett tárgyak forgalmi értékét kell alapul venni, nem pedig azok beszerzési árát.¹⁷ **(IV.sz. melléklet)** A tűzbiztosítási szerződésekben rögzített összegek kifizethetőségét pedig úgynevezett „ártatlansági bizonyítvány”-hoz kötötték. Az „ártatlansági bizonyítvány”-t pedig a területileg illetékes közhatóságnak kellett kiállítania. E hatóság — megfelelő vizsgálat eredményeként — bizonyítványban tanúsította, hogy a tűzbiztosítás kedvezményezettje ártatlan a tűz keletkezésében.¹⁸ **(V.sz. melléklet)**

A tűzrendészeti rendelet és a tűzrendészeti részterületek jogszabályok útján megvalósított szabályozása azonban nem szorította háttérbe a szakterület törvényi szabályozásának az igényét. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1889-ben felirattal fordult a belügyminiszterhez a tűzrendészeti törvény létrehozása érdekében.¹⁹ 1899-ben a szövetség pályázatot hirdetett a tűzrendészeti törvény megírására. Egyetlen pályamű érkezett BREUER Szilárd tollából. E pályaművet alakította át a szövetség, majd

1900-ban küldöttség útján átadta a belügyminiszternek. A törvénytervezet szövegét a szövetség elküldte az országgyűlési képviselőknek és a napilapok szerkesztősegeinek. Az újságok szerkesztősegei vegyes módon fogadták a tűzoltó törvénytervezetet. Volt olyan hírlap, amelyben a törvénytervezetből részleteket közöltek, de akadtak olyan periodikák is, amelyek kigúnyolták a tűzoltókat. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség a *Tűzoltó Közlöny*ben felhívást tett közzé, amelyben arra kérte a tűzoltókat, hogy olyan képviselőjelöltekre adják le a szavazataikat, akiknek a programjában szerepel a tűzrendészeti törvény létrehozása és a tűzbiztosító társaságok megadóztatása. Végül is a belügyminiszter 1906-ban felvette programjába a tűzrendészeti törvény létrehozását. A tervezetet 1907-ben tárgyalták, amely azonban nem vezetett sikerre, ezért 1909-ben a belügyminiszter levette programjáról a tűzrendészet témáját.²⁰

A háború és az azt követő zűrzavaros időszak nem tette lehetővé a tűzrendészeti törvény témájával az érdemi foglalkozást. 1920-ban azonban a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség ismét elővette a tűzrendészeti törvény témáját. A tűzrendészeti törvény ugyan nem jött létre, azonban a belügyminiszter a témát újabb rendeletben szabályozta.²¹ (VI.sz. melléklet)

Az új rendelet számos témakörben az 1888. évi szabályozást követte, azt megerősítve illetve pontosítva. Fontos új elemnek tekinthető a tűzrendészeti hatáskörök meghatározása. Első fokú hatóság volt:

- kis- és nagyközségekben a járási főszolgabíró;
- a rendezett tanácsú városokban a polgármester;
- törvényhatósági jogú városokban a tanács által kijelölt tisztviselő;
- Budapesten a kerületi előljáró.

Másodfokú hatóság volt:

- kis- és nagyközségekben, valamint a rendezett tanácsú városokban az alispán;
- törvényhatósági jogú városokban és Budapesten a tanács.

Harmadfokú hatóság a belügyminiszter volt.²²

A belügyminiszteri tűzrendészeti rendelet tette lehetővé a tűzrendészeti felügyelők foglalkoztatását, igaz megengedte azt is, hogy a már alkalmazott tisztviselők közül kérjenek a fel a feladatra egy-egy főt, más teendőik végzése mellett. A tűzrendészeti tisztséget betöltőknek azonban el kellett végezniük a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség által megrendezett tűzoltó tiszti tanfolyamot, ezzel szereve meg a tűzoltó tiszti képesítést. A tűzrendészeti előadók azonban nem állami, hanem önkormányzati tisztviselők voltak. A tűzrendészeti felügyelők tűzrendészeti szakközegek voltak. A rendelkezés ennek megfelelően határozta meg a feladataikat.²³

Az állami és az önkormányzati tisztviselői jog között jelentős különbségek voltak, melyeket a két világháború között fokozatosan számoltak fel oly módon, hogy az önkormányzati tisztviselők helyzetét közelítették a kedvezőbb helyzetben lévő állami tisztviselőkéhez. Az állami tisztviselőket kinevezték és már a dualizmus időszakában nyugdíjképesek voltak. 65 éves korában valamennyi állami tisztviselőnek nyugdíjba kellett vonulnia a szolgálati éveitől függetlenül. Akik azonban hamarabb letöltötték a 40 éves szolgálati viszonyt, azokat a 40. szolgálati évükben nyugdíjazták, mivel 40 éves szolgálat után a nyugdíj összege megegyezett a fizetéssel és senkinek sem lehetett több a nyugdíja, mint a fizetése. Az állami alkalmazottak a lakás és a betegbiztosítás tekintetében is kedvezőbb helyzetben voltak, mint az önkormányzati társaik. Emellett pedig az önkormányzati tisztviselőket eredetileg 6 évre választották. Az önkormányzati tisztviselők hátrányos helyzetét azonban a II. világháború időszakára lényegében felszámolták.²⁴

Végül, hosszas huzavona után 1936-ban került sor a magyar tűzrendészeti törvény²⁵ és a végrehajtási utasítása létrehozására.²⁶

A tűzrendészeti törvény kötelezte a tűzbiztosítókat tűzrendészeti járulék fizetésére, amely a belföldi tűzbiztosítások bevételeinek 1 % -a és 2 % -a közötti összege lehetett. A járulék összegét a belügyminiszter — a pénzügyminiszterrel egyetértésben — évente állapította meg és a biztosítóknak az összeget 1/4 éves bontásban kellett befizetniük.²⁷ (VII.sz. melléklet)

A tűzrendészeti törvény, illetve annak végrehajtási utasítása az ország területét — a honvéd és a csendőr kerületek területi beosztásának megfelelően — 7 tűzrendészeti kerületbe osztotta. Az ország tűzrendészeti teendőit az országos tűzrendészeti felügyelő fogta össze. Alárendeltségébe tartoztak a kerületi tűzrendészeti felügyelők, akik a vármegyei és a törvényhatósági jogú tűzrendészeti felügyelőket irányították. A tűzrendészeti felügyelői rendszerben a legalacsonyabb szintet a járási és a rendezett tanácsú városok tűzrendészeti felügyelői alkották. Ezzel létrejött a magyar állam tűzrendészeti szakhatósági rendszere. A tűzrendészeti felügyelők és a tűzoltó parancsnokok hivatalból tagjai voltak a köz- igazgatási bizottságoknak.²⁸

A törvény felhatalmazta az illetékes törvényhatóságokat, hogy a hatósági területükön működő ipari és mezőgazdasági nagyüzemeket kötelezhessék üzemi tűzoltó szervezetek felállítására.

A korábbi szabályozást továbbfejlesztve a jogszabályok négy féle tűzoltóságot különböztettek meg, úgy mint hivatásos, önkéntes, köteles és magán tűzoltóságokat. A tűzoltóságoknak továbbra is kötelezően előírták a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség-i tagságot.²⁹

Az 1936. évi tűzrendészeti törvény³⁰, valamint végrehajtási utasítása³¹ volt a polgári magyar állam tűz elleni védekezési rendszerét szabályozó jogszabályoknak a csúcsa, egyben pedig a tűzoltó szervezetek, illetve tűzrendészeti hatóságok szabályozásának is a legfejlettebb formája.

Mindkét jogszabályban nyomot hagyott a háború közelsége, hiszen harctevékenység által sújtott területeken a tűzoltóságokat a területileg illetékes katonai parancsnok ideiglenes átalárendeltségébe helyezte. A II. világháborúval zárult a polgári magyar állam időszaka és annak részeként a polgári magyar tűz elleni védekezés is. Már az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945-ben elrendelte a tűzoltóságok és a tűzrendészet újjászervezését. E témában kibocsátott rendelkezésében pedig, egységes magyar tűzoltóságot állított fel, felosztatva a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséget és az önkéntes tűzoltó testületeket. Felállította az országos és a vármegyei, illetve budapesti tűzoltó-parancsnokságokat. A Tűzbiztosítók által kötelezően befizetendő járulék összegét pedig — a korábbi 1-2 %-ról — a bevétel 10 %-ra növelte.³² **(VIII.sz. melléklet)**

Érdekes körülmény, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről szóló rendelete hatályon kívül helyezte ugyan az 1936. évi tűzrendészeti törvényt, azonban ennek a végrehajtási utasításáról nem rendelkezett. A végrehajtási utasítást így csak 1957-ben hatálytalanították.³³

A korábban ismeretlen kinevezéseken nyugvó parancsnoki rendszer elősegítette a régi vezetők és szakemberek kiszorítását, helyükre pedig, a Kommunisták Magyarországi Pártjának, majd a Magyar Kommunisták Pártjának szimpatizánsai kerülhettek, akik általában a kellő szakmai hozzáértés hiányával küszködtek. Ez a helyzet nem csupán a tűzoltóságot jellemezte ebben az időben, hanem a teljes magyar rendvédelmet. A Magyar Királyi Rendőrség helyébe lépő Magyar Államrendőrség új tisztjeinek döntő többsége például még érettségivel sem rendelkezett, szemben a régi tisztekkel, akik jogakadémiai végzettséggel vagy jogtudori diplomával rendelkeztek.³⁴

A korábbi törvények rendeleti úton történő hatálytalanítása sem tekinthető egyedi, csupán a magyar tűzoltóságot súlytató cselekedetnek. A Magyar Királyi Csenedőrséget például ugyancsak rendeleti úton számolta fel az ideiglenes nemzeti kormány³⁵, holott a testületet a legitim magyar országgyűlés 1881-ben hozta létre.³⁶

A polgári magyar állam tűzoltóságainak a pártállam tűzoltóságába vezető átmeneti időszaka 1948-ban zárult. Ekkor kormányrendelet formájában szabályozták a témakört a tűzvédelmi szervezetek teljes államosításával. Ekkor került megszüntetésre a városi és üzemi tűzoltóságok formájában még meglévő szétagoltság, ezzel megteremtve az egységes állami tűzoltóságot. Rendeleti úton újraszabályozták a tűzrendészeti és a tűzoltási feladatokat, a hatásköröket, a szervezeteket, a kapcsolódó szabálysértések tényállásait.³⁷ **(IX.sz. melléklet)** A polgári magyar állam tűzoltósági törvényének 1945. évi hatálytalanítása után 12 évvel később került sor a pártállam keretei között az első tűzoltósági törvény létrehozására 1956-ban, amelyet általában tűzrendészeti kódex néven emlegettek.³⁸

Össességében megállapítható, hogy a polgári magyar állam tűzoltósági modellje sokkal szélesebb társadalmi alapokon nyugodott, mint a pártállami modell és a polgári modell részét alkották a társadalmi szerveződések, a választási szisztéma, amit a pártállami struktúra nélkülözött. Kétségtelen tény azonban, hogy az államosítás nyomán a szakterület anyagi ellátásának a biztonsága gyarapodott. A több évtized során kifejlesztett polgári modell jól megállta a helyét még a háborús körülmények között is. Vitathatatlan erényei ellenére azonban tökéletesen alkalmatlan volt arra, hogy a pártállam viszonyai között működjön. A magyar polgári tűzvédelmi modell pártállamba integrálhatatlanságából fakadóan e modellt megszüntették, helyette pedig a szovjet tűzvédelmi szisztémát adaptálták Magyarországon.

Jegyzetek:

¹ GALÁNTAI: 43-45.p.

² Loc.cit.

³ ZACHAR

⁴ SZILÁGYI — SZABÓ

⁵ Loc.cit.

⁶ Aradon már 1835-ben létrejött az „Első Önkéntes Polgári Tűzoltókör”, melynek alapszabályzatát a Nagyváradai Császári Királyi Helytartósági Osztály 1861-ben hagyta jóvá. Az első üzemi tűzoltóságot pedig, 1855-ben az Óbudai Hajógyárban hozták létre.

⁷ 1872/VIII.tc.

⁸ 1870-ben Budapesten, 1878-ban Debrecenben, 1880-ban Kecskeméten, 1886-ban Pécsen hoztak létre hivatásos személyi állománnyal rendelkező tűzoltóságot.

⁹ 3365/1869. (VI.17.) BM.kl.

¹⁰ 53 720/1878.BM.kr.

¹¹ Dr. LINDNER Gusztáv 1876-ra, a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség választmánya 1883-ra, RÖSCH Frigyes és dr. HAUER Gyula 1885-re tűzrendészeti –törvénytervezeteket hoztak lére, melyeket eljuttattak a belügyi tárcához, illetve az 1883. évi tervezetet közzé tették a *Tűzoltó Közlöny* 1884 októberi számában is.

RONCSIK: 430-435.p.

¹² 53 888/1888.BM.kr.

¹³ Loc.cit.

¹⁴ PARÁDI Ákos ; PARÁDI Ákos — PARÁDI József

¹⁵ PARÁDI Ákos: op.cit.

¹⁶ Rendeleti úton szabályozták a tűzoltó szerek hazai cégektől történő kizárólagos beszerzését, a felszerelések szabványosítását, a tűzoltó szerek vasúti szállításának kedvezményessé tételét, a tűzoltó tanfolyamokat stb.

¹⁷ 49 925/1882.BM.r.

¹⁸ 32 706/1882.BM.kr.

¹⁹ RONCSIK: op.cit. 439.p.

²⁰ Loc.cit. 142-145.p.

²¹ 230 000/1925.BM.r.

²² Loc.cit.

²³ Loc.cit.

²⁴ PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. ; PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.

²⁵ 1936/X.tc.

²⁶ 180 000/1936.BM.r.

²⁷ 1936/X.tc. : op.cit.

²⁸ Loc.cit.

²⁹ Loc.cit.

³⁰ Loc.cit.

³¹ 180 000/1936.BM.r. : op.cit.

³² 10 280/1945.ME.r.

³³ A hatálytalánítást a tűzoltóságokról és a tűzrendészetről szóló 1956/13.tvr. végrehajtásáról szóló 4/1957 (XI.19.) BM.r. írta elő.

³⁴ PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. ; PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. ; PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945. ; PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. : op.cit.

³⁵ 1690/1945.ME.r. ; PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* ; PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. ; PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.

³⁶ 1881/III.tc.

³⁷ 5090/1948. (V.13.) korm.r.

³⁸ 1956/13.tvr. a tűzoltóságról és a tűzrendészetről.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

GALÁNTAI	—	GALÁNTAI József: <i>A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.</i> Budapest, 1985, Kossuth. 386 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.
PARÁDI Ákos — PARÁDI József	—	PARÁDI Ákos — PARÁDI József: <i>Rendvédelmünk 1867-1945.</i> Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. HU-ISBN 963 06 0281 4.
PARÁDI József: <i>A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.</i>	—	PARÁDI József: <i>A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.</i> Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.
RONCSIK	—	RONCSIK Jenő: <i>A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930.</i> Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 550 p.
SZILÁGYI — SZABÓ	—	SZILÁGYI János — SZABÓ Károly: <i>A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig.</i> Budapest, 1986, Budapest-Kecskemét, BM Kiadó. 387 p. HU-ISBN 963 77 0313 6.

TANULMÁNYOK

- PARÁDI Ákos — PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 28-51. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. — PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40.p. HU-ISSN 0017-6540.
- PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai — PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Belügyi Szemle*, XXXV.évf. (1997) 4.sz. 101-109.p. HU-ISSN 1218-8956.
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története.*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar rendőrtiszt-képzés tradíciói 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendőrtiszt-képzés tradíciói 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 94-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története.*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai.*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 92-114.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ZACHAR — ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8.sz. 105-109.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtisztület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JOGSZABÁLYOK

1872/VIII.tc.	—	1872/VIII.tc. az ipartörvény.
1881/III.tc.	—	1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
1936/X.tc.	—	1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.
53 720/1878.BM.kr.	—	53 720/1878.BM.kr. az országos tűzoltó szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XII.évf. (1878) II. füzet. 50-51.p.
49 925/1882.BM.r.	—	49 925/1882.BM.r. az öngyújtogatásra csábító túlbiztosítások meggátolása. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XVI.évf. (1882) I. füzet. 1125-1483.p.
32 706/1882.BM.kr.	—	32 706/1882.BM.kr. tüzesetek alkalmazásának, a tűz támadásának közvetlen okai iránt felveendő jegyzőkönyvek és azok alapján kiállítandó ügynevezett „ártatlansági bizonyítványok” ügyében. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XVI.évf. (1882) I. füzet. 1123-1124.p.
53 888/1888.BM.kr.	—	53 888/1888.BM.kr. tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XXII.évf. (1888) I. füzet. 1127-1128.p.
230 000/1925.BM.r.	—	230 000/1925.BM.r. a tűzrendészetéről alkotott 53 888/1888.BM.kr. kiegészítéséről, módosításáról és végrehajtásáról. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XXXIX.évf. (1925) I. füzet. 249-258.p.
180 000/1936.BM.r.	—	180 000/1936.BM.r. a tűzrendészet újabb szabályozásáról. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , XLVIII.évf. (1936) II. füzet. 789-920.p.
10 280/1945.ME.r.	—	10 280/1945.ME.r. a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , LIX.évf. (1945) I. füzet. 901-904.p.
1690/1945. (V.7.) ME.r.	—	1690/1945. (V.7.) ME.r. a csendőrség feloszlásáról és az államrendőrség megszervezéséről. <i>Magyarországi Rendeletek Tára</i> , LXXIX.évf. (1945) I-VI. füzet. 131-133.p.
5090/1948. (V.13.) korm.r.	—	5090/1948. (V.13.) korm.r. az állami tűzoltóság szervezése és a tűzoltóság szervezete tárgyában.
1956/13.tvr.	—	1956/13.tvr. a tűzoltóságról és a tűzrendészetéről.
3365/1869. (VI.17.) BM.kl.	—	3365/1869. (VI.17.) BM.kl. a Magyar és Erdélyország összes törvényhatóságához a tűzrendészeti szabályok kezelése iránt.

Melléletek jegyzéke:*I.sz.melléklet*

3365/1869.BM.kl. a Magyar- és Erdélyország ország összes törvényhatóságaihoz, a tűzrendészeti szabályok kezelése iránt.

II.sz.melléklet

53 720/1878.BM.r. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.

III.sz.melléklet

53 888/1888.BM.kr. tűzrendészet kormányrendelet kibocsátása tárgyában .

IV.sz.melléklet

49 925/1882.BM.kr. az öngyújtogatásra csábító túlbiztosítások meggátolása tárgyában.

V.sz.melléklet

32 706/1882.BM.kr. tüzesetek alkalmával a tűz támadásának közvetlen okai iránt felveendő jegyzőkönyvek és azok alapján kiállítandó ügynevezett „ártatlansági bizonyítványok” ügyében.

VI.sz.melléklet

230 000/1925.BM.kr. a tűzrendészetéről alkotott 53 888/1888.BM.r. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában.

VII.sz.melléklet

1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

VIII.sz.melléklet

10 280/1945.ME.r. a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről.

IX.sz.melléklet

5090/1948.korm.r. az állami tűzoltóság szervezése és a tűzoltóság szervezete tárgyában.

3365/1869.BM.kl.

a Magyar- és Erdélyország ország összes törvényhatóságaihoz, a tűzrendészeti szabályok kezelése iránt.

A tűzvész-esetek tapasztalás szerint a takarítás és cséplés idején leggyakoribbak, s akkor egyszersmind legveszedelmesebbek és legkárosabbak is, mert a behordott takarmány és élet a tűz terjedésének bő anyagot szolgáltatván, a tűz nehezen oltható, s így sokszor egész községek, a lakosság összes természetnyelveivel együtt, a tűz martalékaul esnek.

Ily károk lehető elhárítása végett felhívom a törvényhatóságokat, hogy a tűzrendészeti szabályok szigorú kezelése iránt területeiken, a *helyi körülmények* szerint, czélszerűen és erélyesen intézkedjenek.

Különösen intézkedés teendő:

1. Hogy a takarmány és természetnyelvek összehalmozása a házak közt *lehetőleg* korlátoztassék, s a községek azok tartására, mennyiben ez kivihető, inkább a községen kívül jelöljenek ki alkalmas helyeket, s a cséplés és nyomtatás lehetőleg szintén künn eszközöltessék.

2. Hogy a takarmány és élet behordásánál csűrökben, csűrkeretekben, szérűkön, istállókban, padlásokon s általában könnyen gyúló anyagok közelében a dohányzás, nyílt-világgal való járás, lövöldözés, tüzelés és bármily tüzelő szerek használata szigorúan megtiltassék, a gyufák és más tüzelő szerek a gyermekek elől gondosan őriztessenek, és tűzveszélyes gyermeki játékszerek használata általában meg ne engedessék.

3. Hogy a szükséges tűzoltó szerek, hol nincsenek, a községek által lehetőleg megszereztesse, és a meglevők folyvást jó karban tartassanak.

4. Hogy minden háznál, csűrnél, szérűnél s a takarmány és élet más rakhelyén a megkívántató mennyiségű víz, a tűzoltáshoz szükséges házi eszközökkel folyvást készen tartassék.

5. Hogy a kémények rendszeren tisztíttassanak.

6. Hogy a csavargók, kik nem ritkán okai a tűzvésznek, szemmel tartassanak, és illetőségük helyére eltoloncoztassanak.

7. Hogy minden helységben a helyi viszonyoknak megfelelő tűzörség szerveztessék, s ott, hol az kivihető, tűzoltó-egyletek létesíttessenek.

8. Hogy a lakosság a tűzkár elleni biztosítás üdvös voltáról felvilágosíttassék, s vagyonának biztosítására erélyesen buzdíttassék.

9. Hogy az építkezéseknél a tűzrendőri szabályok megtartassanak, és a nép minden alkalommal lehetőleg szilárd, kevésbé tűzveszélyes anyagokkal való építkezésre serkentessék.

10. Hogy a községi előljárók, netaláni tűzvész esetére, a tűzoltásnak észszerű *intézésére* személyesen köteleztessenek, kijelentetvén, hogy az előljáró ebbeli intézkedéseinek büntetés terhe alatt mindenki engedelmeskedni tartozik.

11. Minden tüzeset után, a tűztámadás okának lehető kinyomozása végett, a helyszínén vizsgálat teendő, s a tűzvész vétkes okozóinak törvényszerű megfenyítése eszközöndő.

12. Gyűjtogatások észlelése esetében, a gyűjtogatatok ellen rendelendő rögtönbíráskodás engedélyezése végett a belügy-ministeriumhoz azonnal jelentés teendő.

Budán, 1869. évi június-hó 17-én.

53 720/1878.BM.r.

az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.

Az országos tűzoltószövetség központi választmányának hozzám intézett folyamodványa folytán, melyben közcéljainak előmozdítására, különösen pedig a központi választmány ügyviteli költségeinek részbeni fedezésére anyagi és erkölcsi támogatás, egyszersmind pedig szakközegül való elismerését kéri, figyelembe véve ezen közegnek a nemzetgazdasági és közbiztonsági tekintetben messze kiható jelentőséggel bíró tűzoltói intézmény terjesztésére és annak ugyanazonos és helyes elvek szerint való fejlesztésére irányzott üdvös hatását és czélszerűségét, a jelen számú és keltű rendelettemmel az orsz. tűzoltószövetség központi választmányát tűzoltó ügyekben illetékes szakközegül ismertem el, és felhívom a vármegye, város közönységét is, hogy valahányszor ily ügyekben szakvéleményre van szüksége, az iránt közvetlenül a nevezett országos tűzoltószövetségnek központi választmányához forduljon.

Mínt hogy továbbá az országos tűzoltó-szövetség gyarapodása és felvirágzása a hazai tűzoltóegyletek buzgó támogatásától függ, felhívom a törvényhatságot, hogy a területén levő tűzoltó egyleteket fennebbiektről értesítvén, és az ily irányú társulás fontosságáról és szükségességéről meggyőzvé, azokat a szövetséghez való csatlakozásra hívja fel.

Budapesten, 1878. évi február hó 5-én.

Tisza s.k.

Forrás ! Magyarországi Rendeleték Tára, XII.évf. (1878) II. füzet. 50-51.p.

53 888/1888.BM.kr.

tűzrendészet kormányrendelet kibocsátása tárgyában.

A tűzvész-statisztikának megdöbbentő adatai, a tűzvések által okozott jelentékeny károk úgy a humanizmus, mint a nemzet közgazdasági érdekeinek szempontjából elodázhatlan kötelességemmé tették, hogy a magam részéről jelen tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátásával a bajon lehetőleg segíteni igyekezzem. E kormányrendelet - melyhez függeléként minden a tűzrendészetre vonatkozó törvényszakasz és szabályrendelet pont csatolva lőn égető szükségnek felel meg, s hivatva van több régóta és különféle oldalról hangoztatott eszméket az elmélet teréről a köz- és magánjó valódi érdekében a gyakorlati életbe átvinni.

De ha a legüdvösebb kormányrendeletektől általában csak akkor várható igazi eredmény, ha azok végrehajtásához az arra hivatottak jóakarattal és a kellő ügybuzgalommal járulnak, úgy jelen szabályrendelet is csak akkor teremti meg a várt eredményt, ha a törvényhatóságok és közegek híven megteszik előírt kötelességeiket.

Jelen szabályrendelet életbelépésénél kiválóan számítok a törvényhatóságok és érdekelt közegeknek hazafias és lelkiismeretes buzgóságára, s a legszigorúbb felügyelettel leszek, hogy a rendelet intézkedései kifogástalanul fogantassanak.

Feleslegesnek tartván a törvényhatóságok figyelmét a szabályozni szándékolt kérdés fontosságára bővebben felhívni, és a kormányrendelet egyes §-ainak bővebb magyarázatába bocsátkozni, csupán azt az egyetlen intézkedést emelem itt ki különösen, hogy a szabályrendelet szerint minden községnek kell tűzoltósággal bírnia, s egyszerűen felhívom a törvényhatóságot, hogy a mellékelt tűzrendészeti kormányrendeletnek mihamarabb életbeléptetéséről haladéktalanul gondoskodjék, illetőleg tegye meg az életbeléptetéshez szükséges intézkedéseket. Elvárom különösen, hogy a kormányrendeletnek a jelen rendelet vételét követő legközelebbi közgyűlésen tárgyalatásáról gondoskodjék, s a célirányos cselekvési programot állapítsa meg, miről is hozzám a közgyűlést követő 14 nap alatt külön jelentés teendő, valamint itt is különösen hangsúlyozom, hogy a szabályrendelet 33. §-a értelmében a tett intézkedések tényleges eredményéről hozzám a folyó 1888. évi december hó 15-ig okvetlenül tüzetes jelentés teendő.

A kérdéses tűzrendészeti kormányrendelet . . . példányban ide mellékelve, a rendezett tanácsú városok és szolgabírói járásoknak a kellő számú példányokkal ellátása végett a törvényhatóság rendelkezésére bocsátatik.

Kelt Budapesten, 1888. évi augusztus hó 12-én.

B. Orczy Béla, s. k.

I. FEJEZET

Általános határozatok

A tűzrendészet azon szabályok összessége, melyek célja a tűzvész kitörését megakadályozni, s ha az mindamellett kitört, azt lehetőleg mielőbb eloltani. Az intézkedések tehát első sorban megelőzők, másodsorban pedig a gyors és sikeres oltásra vonatkoznak. Az előbbiekhöz, a megelőző tűzrendészethez tartoznak:

- a, a helyi viszonyoknak megfelelő, czélszerű építési rendszabályok, illetve szabályrendeletek, különös tekintettel az építési anyagra, a tüzelő helyekre, kéményekre, és
- b, a tűzveszélyes tárgyak iránti intézkedések.

A másodikhoz, a tűzoltói részhez tartoznak azon megállapodások, melyek:

- a, köz- és magán-tűzoltási szerek beszerzésére, mindenkor akadálytalan készentartására, s azoknak mikénti helyes használatára és alkalmazására, továbbá
- b, egy tűzoltói rendnek megállapítására s ezzel kapcsolatban jól rendezett, szakszerű tűzoltói és mentői intézménynek (tűzoltóság) létesítésére vonatkoznak.

2. §

A tűzrendészetet a község kezeli (1886: XXII. t. -ez. 21. §. g/ pontja és 22. §). E czélből a helyi viszonyoknak megfelelő szabályrendeletet alkotni köteles; és pedig kis- és nagy községek, továbbá rendezett tanácsú városok az 1886. évi XXII. t.-cz. 21. §. a1 pontja, továbbá 27. és 28. §-ai, törvényhatósági joggal felruházott városok pedig az 1886. évi XXI.t.- cz. 3., 27. és 28. §-ai értelmében.

Ha ezen szabályrendeletekben kihágások minősítésénél büntető határozatok állapíttatnak meg, az csak az 1879. évi XL. t.-cz. vonatkozó szabványainak megtartásával történhetik. Ily kihágásokat ezen törvény értelmében kis- és nagyközségek nem állapíthatnak meg; a szabályrendelet a vármegye által alkotandó.

4. §.

Ily szabályrendeletek alkotásánál, valamint a tűzrendészetre vonatkozó mindennemű hatósági intézkedésnél úgy a törvényhatóságok, valamint a községek a magyar országos tűzoltó szövetség központi választmányának - melynek székhelye Budapesten van, s mely ily ügyekben a Belügyminisztériumnak is szakközege - útbaigazító szakvéleményét igénybe vehetik, a igen kívánatos, hogy igénybe vegyék. (Belügyministeri körrendelet II/5. 1887. 53,720.sz. Lásd Rendeletek Tára 1878. 50. old.)

II. FEJEZET

Megelőző tűzrendészet

5. §.

Tűzvész kitörése és terjedése ellen legbiztosabb óvszer lévén a helyi viszonyokhoz mért jó és szilárd építkezés addig is, míg ez irányban törvény útján történhetik gondoskodás, megfelelő építkezési szabályrendelet alkotandó.

Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal bíró városok ezt a törvényt (1886: XXII.) keretén belül és az ott megjelölt alakítások megtartása mellett önmaguk tehetik.

Kis és nagyközségekre nézve, melyeknek az építészeti rendszet nem tartozik hatáskörükbe, e tekintetben a vármegye törvényhatósága tartozik gondoskodni.

6. §.

A megelőző tűzrendszetbe tartoznak azok is, mik az 1869. évi június 17-én 3.365. sz. a. (Rend. Tára 715. oldal) kelt belügyministeri körrendeletben kötelezőleg megállapítottak, azonban azon megjegyzéssel, hogy a kéményseprés tekintetében most már azon szabályrendeletek irányadók, melyeket az 1884: XVII. t. - cikk (ipartörvény) 11., 12., és 16. §-ai alapján a törvényhatóságok és rendezett tanácsú városok a törvényes formák megtartásával alkottak, illetve alkotni tartoznak.

7. §

A vízkészletről való gondoskodás egy fontossága a megelőző tűzrendszetnek. E végből azon községekben, hol az oltáshoz szükséges vízmennyiség természetes tartályokban nem található, kötelessége minden községi előjárásnak legalább egy bő tartalmú kút készíttetéséről és fenntartásáról gondoskodni. Nagyobb községek célirányosan elosztott több hasonló kúttal látandók el.

Ott, hol kutak a helyi viszonyoknál fogva nem létesíthetők medence, vízfogók vagy úsztatok (zúgok) építendő, melyek évenként legalább egyszer gyökeresen kitakarítandók.

Nagyobb építkezésekhez adott építkezési engedélyeknél kút építése kötelező feltételül tűzendő. Ezen kutak oly helyre építendő, hogy tűz esetében könnyen hozzáférhetőek legyenek.

Tűzvész esetében a telkén fekvő vizet a tűzoltástól senki meg nem vonhatja.

8. §

Ide tartozik végre a megfelelő tűzoltószereknek készletben tartása.

Erre vonatkozólag a következők rendeltetnek:

Minden, legalább 50 házból álló község köteles következő tűzoltó szereket beszerezni s azokat biztos, ezélra készült helyen jó karban fenntartani:

1. Egy szívó fecskendőt, legalább 10 cm átmérőjű széles henger- és 60 m tömlővel.
2. Egy vízfordó kocsit 3 hl. hordó és 1 hl. káddal.
3. Két tűzlétrát.
4. Két csákányt.
5. Két tűzhorgot.
6. Két fejszét.
7. Négy vasvillát.
8. Két lámpást.

Még kisebb községek, valamint nagyobb építmények birtokosai targonca- vagy puttonyfecskendők tartására kötelezettek.

Minden ház ellátandó a kellő tűzoltó szerrel, melynek mennyiségét és minőségét a helyi tűzoltó-szabvány állapítja meg s azoknak meg- és mibenléte a tűzszemle alkalmával ellenőriztetik.

A községek részéről beszerzendő szívó fecskendők a magyar országos csavarral látandók el. A létező fecskendők ezen rendelet életbeléptétől számítandó egy év alatt, ha hengerüregük 10 vagy több centiméter, a magyar országos egységes csavarra idomítandók át.

9. §

Általában tűzvést okozható tiltott cselekmények vagy mulasztások azonnal meggátolandók, s a mennyiben elbírálásuk a községi előjáróság hatáskörébe nem tartoznak, az illetékes hatóságnak azonnal bejelentendők.

10. §

Végre a helyhatóság saját kiküldöttjei által a tűzoltó-parancsnokság közbejöttével a körülményekhez képest többször, de legkevesebb kétszer egy évben általános tűzvizsgálatot tart, a tűzveszélyes bajok elhárítását szükség esetében az illetőnek költségére elrendeli, s eszközli a háztulajdonosok által tartani kötelezett oltószerek, vízkészlet meglétét s jókarban tartását, a kémények tiszta voltát ellenőrzi. Eljárásáról külön jegyzőkönyvet vezet, melyet esetről esetre a felügyeletet gyakorló tűzoltó-parancsnoknak betekintés végett bemutatni köteles.

III. FEJEZET

Tűzjelzés

11. §

Ki a községben kitört tüzet, vagy tűzveszélyt észreveszi, köteles azt azonnal köztudomásra hozni.

12. §.

A más községben észrevett tüzet tartozik az észretevő tartózkodási helye bírójának (polgármesternek) vagy a rendőrségnek és a tűzoltóságnak haladéktalanul jelenteni.

13. §.

A községi bíró (polgármester) köteles a szabályszerű rendelkezéseket megtenni s intézkedni, hogy a tűzvész kitérésének híre úgy helyben, mint - ha az szükséges - a szomszéd községben lehető gyorsan elterjedjen, utóbbi esetben lehetőség szerint lovas tűzjelentők által. A főszolgabíró is azonnal értesítendő, ki — ha lehetséges - a tűzvész helyén megjelenni köteles.

14. §.

A tűzriadó a helybeli viszonyok szerint rendezendő.

IV. FEJEZET

Tűzoltás

15. §.

A keletkezésben levő vagy már kitört tűzvesz elfojtását az erre megalakult tűzoltóság eszközli.

A tűzoltóság, vagy:

a, rendszeres szakszerű, díjazott tűzoltóság, melyet a község saját költségére, mint községi intézményt ezétra tart s rendszeres vezénylet alatt minden szükségessel ellát, vagy

b, önkéntes tűzoltóság, mely egyleti alapon önkéntesen szervezkedik s alapszabályai szerint ugyanazon szolgálatot teljesíti, mint a díjazott tűzoltóság, végre

c, községi (köteles) tűzoltóság, melyet oly kisebb községek, melyek az a.) és b.) pontban említett tűzoltóságot felállítani nem képesek, saját tűzrendészed, illetve tűzoltási rendszabályuk szerint létesíteni kötelesek; megjegyeztetvén, hogy ilyennemű köteles tűzoltóságnak minden, bármily kis községben, a vármegye által meghatározandó, egy évet azonban meg nem haladható idő alatt létesülnie kellene, melynek vezetéséről a községi előljáróság gondoskodni tartozik.

16. §.

Díjazott tűzoltóságot az azzal járó tetemes költségnél fogva, főleg csak törvényhatósági joggal felruházott, vagy rendezett tanácsú városok állíthatnak fel s a szükséges költségekről saját háztartásukban költségvetésileg gondoskodnak, felhasználhatván esetleg rendelkezésükre álló más forrásokat is.

17. §.

A tűzoltóság legkönnyebben alkalmazható s a községekre nézve a legkevesebb költséggel járó neme az önkéntes tűzoltó intézmény. A törvényhatóságoknak s a főszolgabíráknak magasztos feladata úgy hivatalos, valamint társadalmi úton odahatni, hogy ezen intézmény - a hol csak lehetséges - létesüljön.

Minden községben, melyben legalább 25 alkalmas férfi egyén ajánlkozik, az önkéntes tűzoltóegylet az eleve elkészült alapszabályok szerint megalakítható. E tekintetben ismételten figyelmeztetem a törvényhatóságot, hogy a magyar országos tűzoltó-szövetség központi választmánya kész minden lehető útbaigazítást megadni.

Az önkéntes tűzoltóság rendszerint alapszabályszerű járulékaiból önmagát tartja fenn. Ott azonban, hol az szükséges, a költségekhez a község is hozzájárul esetről-esetre megállapítandó módon.

A vármegyei törvényhatóságok komoly megfontolás tárgyává teendő, váljon az önkéntes tűzoltói intézményt nem lehetne-e bizonyos esetekben meghonosítani akként, hogy két vagy több község vagy egy körjegyzőséget képező községek közösen alkossanak önkéntes tűzoltóságot? Ez természetesen csak ott mutatkozik czélszerűnek hol a községek aránylag elég közel vannak egymáshoz arra, hogy tűzveszély esetén a segély mindenkoron gyorsan érkezhessék meg.

18. §.

Mindazon községekben, melyekben sem díjazott, sem önkéntes tűzoltóság fel nem állítható a jelen rendelet közhírré tételétől számított legkésőbb egy év alatt, a község 20-40 éves férfi lakói sorából községi (köteles) tűzoltóság szervezendő és életbe léptetendő.

19. §.

Minden tűzoltó jogosult, szolgálatban pedig köteles ebbeli minőségét kitüntető, szabályrendeletileg megállapított jelvényt viselni, melyet másnak, mint tűzoltónak, viselni 10 forintig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt tilos.

20. §.

A szolgálatban levő tűzoltó közhatalosági személynak tekintendő.

21. §.

A tűzvésnél magát kitüntetett tűzoltó jutalmazandó. A működésben önhibáján kívül károsult vagy szerencsétlenül járt tűzoltó a kár és munkaképtelenség mérvéhez illő módon a tehetségig segélyezendő s ily alap létesítendő. A segély az illető körülményeihez képest egyszer mindenkor kielégítés vagy állandóan húzandó évi segélyösszezből, teljes munkaképtelenség s vagyonihiány esetében pedig községi ápolás és ellátásból állhat.

22. §.

Oly önkéntes tűzoltó-testület mely a méltányos követelményeknek s a jelen kormányrendelet szabványainak fegyelem és szakszerű kiképzés tekintetében meg nem felel, a tűzrendészeti első fokú hatóság által felosztatandó.

V. FEJEZET

A tűzvész tartamára és azutánra vonatkozó intézkedések

23. §.

A vész színhelyén az oltási technika tekintetében a tűzoltó-parancsnok intézkedik: azonban intézkedéseiért felelős.

24. §.

A vész színhelyén, akkor, ha több tűzoltóság van jelen, a műszaki vezérlet a helyi tűzoltóság parancsnokát illeti meg. Ott, hol díjazott tűzoltóság vagy önkéntes tűzoltóság nincs, a műszaki vezetést a segélyre elsőnek megérkezett szervezett tűzoltóság parancsnoka eszközli.

25. §.

A tűzoltás céljából magántulajdonba való beavatkozás csak indokolt szükség esetében s akkor is csak a vezénylő parancsnok rendeletére történhetik.

26. §.

Ha a tűz eloltatott, a községi eljáró, a hol pedig rendőrség volt jelen, a rendőri tisztviselő a jelen volt vezénylő parancsnok, nemkülönben a szükséges tanúk és szakértők közreműködésével azonnal köteles a tűzvész okaira nézve a legbehatóbb kutatást eszközölni, a tűzvész okát lehetőleg biztosan kinyomozni, s figyelemmel lenni, nem történt-e oly cselekmény vagy mulasztás, mely a törvénybe ütközik s kit terhel az? Végre a tűzoltó s mentő intézkedések megfeleltek-e rendeltetésüknek? Ha valaki ellen alapos gyanú támad a bünt. törv. által tiltott cselekmény vagy mulasztás miatt, a jelentés az illetékes bírósághoz azonnal beadandó.

A tűz eredetének megállapítása iránt eszközölt vizsgálatról azonnal jegyzőkönyv veendő fel, mely a vizsgálatot eszközölők által aláírandó.

Ezen jegyzőkönyv szigorúan azon minta szerint veendő fel, mely az 1870. évi aug. 24-én 3339. B. M. sz. a. kelt körrendelettel (lásd Rendeletek Tárá 361. oldalon), s 1879. évi okt. 22-én 47,281. sz. a. kelt körrendelettel (lásd a Rendeletek Tárá 588. oldalon) megállapított. Ezen jegyzőkönyv további intézkedés végett rögtön a fölötte hatóság elé terjesztendő.

27. §.

Ezen tűzvizsgálatokról felvett jegyzőkönyvek alapján az úgynevezett ártatlansági bizonyítványok csak az 1882. évi augusztus 14-én 32,706. és szeptember 17-én 49,925 számok alatt kiadott belügyministeri körrendeletek értelmében adhatók ki. (L. Rend. Tára 1123. és 1125. oldal.)

VI. FEJEZET

Büntetőeljárás

28. §.

A jelen rendelet ellen vétők tekintetében azon hatóságok bíraskodnak, melyek az 1880. évi augusztus. 17-én 38,547. sz. a. kelt bel- és igazságügyministeri rendelettel megállapítvánk, s ezek azon módon járnak el, miként az ott körülírva van. (1880. évi Rend. Tára 629. és következő lapjai.)

29. §.

A büntetés mérve a kihágásokról szóló törvény (1879: XL.) 141. és 142. §-aiban van meghatározva s az ezek alapján kiszabott pénzbüntetések az 1887. évi VIII. törvénycikkben megállapított célokra fordítandók.

30. §.

Jelen rendelet, illetve az ennek alapján kiadott szabályrendeletek oly meghagyásai ellen elkövetett kihágások, melyek a kihágási törvény 141. és 142. §-ai alá nem esnek, 2 forinttól 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel illetethetnek, s ezek vagy a tűzoltó alapra, vagy a tűzoltói segélyalapra, esetleg más, szabályrendeletileg megállapítandó célokra fordíthatók.

VII. FEJEZET

Köztörvényhatósági felügyelet

31. §.

Minden köztörvényhatóság a jelen rendelet vételét követő legközelebbi közgyűlésen azt tárgyalni s az iránt intézkedni köteles.

Ezen intézkedés a rendeletnek közhírré tételéből és egy - a vidéki viszonyoknak megfelelő - cselekvési programnak megállapításából áll.

32. §.

A közgyűlésnek a közhírré tételre, nemkülönben a programnak megállapítására vonatkozó határozatai, legkésőbb 14 nappal a közgyűlés után, külön jelentésben a belügyministeriumnak tudomására hozandók.

33. §.

Az ekként tett intézkedések tényleges eredményéről pedig minden törvényhatóság 1888. évi december 15-ig a belügyministeriumnak tüzetes jelentést adni tartozik.

34. §.

A törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester), továbbá a főszolgabírák a tűzrendészetet kiválólag gondozni, a felett felügyelni, azt folyton nyilvántartani s a mutatkozó szükség szerint, lehetőleg fejleszteni kötelesek.

35. §.

A belügyministerium fenntartja magának, hogy a tűzrendészet állapotáról és fejlődéséről a rendes hivatalos úton felül oly külön megbízottak kiküldésével is szerzend alapos tudomást, kik a magyar országos tűzoltó-szövetség választmányának ajánlatára, vagy magának a választmányának, vagy a tűzoltó-testületek parancsnokai sorából fognak választatni.

Zárhatározat

36. §.

Jelen rendelet hatálya a Budapest fővárosra nem terjed ki.

Forrás ! *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXII.évf. (1888) I. füzet. 1127-1128.p.

49 925/1882.BM.kr.

az öngyújtogatóra csábító túlbiztosítások megállítására.

Mínt hogy több törvényhatóságnak és gazdasági egyletnek részint közvetlenül hozzám, részint a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter úrhoz intézett, s a nevezett miniszter úr által velem is közölt felterjesztésből értesültem, hogy ország-szerte általánosan azon nézet van elterjedve, miszerint az előforduló számos tüzeset onnan keletkezik, mivel a biztosító-társulatok részéről alkalmazott úgynevezett mozgóügynökök a közönséget minden tőlük kitelhető módon magas biztosítás eszközzésére igyekeznek rávenni, minek folytán igen gyakran túlbiztosítás és ezekből eredőleg öngyújtogatók történnek; mínt hogy továbbá a kereskedelmi törvény 470. §-a értelmében a biztosítási összeg a tárgyak teljes értékét meg nem haladhatja sőt, ha a túlbiztosítás bebizonyíthatólag rosszhiszeműleg történt, az egész biztosítás érvénytelen, az idézett törvény 478. §-a szerint pedig a biztosított tárgy teljes megsemmisülése esetében kártérítés fejében egyedül a biztosítási összeg fizetetik ki (mely összeg azonban nem lehet nagyobb, mint a tárgy értéke a megsemmisítés idejékor), de részbeni megsemmisülés esetébe ezen kártérítésnek is csak azon arányban van helye, a melyben a biztosítási összeg a tárgyak összértékéhez áll: az úgynevezett ártatlansági bizonyítványok kiállítására tárgyában folyó év augusztus hó 14-én 32.706 sz. a. kibocsátott rendeletem kapcsán fölhívom a törvényhatóságot, hogy a vidéki közönséget a túlbiztosításnak úgy anyagi mint erkölcsi tekintetében káros következményeire figyelmeztesse, s erélyesen hasson oda, miképp a biztosítók a hálaló ügynökök fentebb jelzett irányú törekvéseit saját érdekükben utasítsák vissza.

Kelt Budapesten, 1882. szeptember hó 17-én.

Tisza s. k.

Forrás ! *Magyarországi Rendeletek Tára*, XVI.évf. (1882) I. füzet. 1125-1483.p.

32 706/1882.BM.kr.

tüzesetek alkalmával a tűz támadásának közvetlen okai iránt felveendő jegyzőkönyvek és azok alapján kiállítandó úgynevezett „ártatlansági bizonyítványok” ügyében.

Kétségtelen, hogy a tűzkár elleni biztosítás üdvös intézményének minél szélesebb körben való meghonosítása a biztosítás olcsóságától függ.

Mínt hogy pedig a biztosító intézetek és társaságok annál alacsonyabb biztosítási tételeket állapíthatnak meg, minél kevésbé vannak kitéve azon veszélynek, hogy a tűzkár elleni biztosítás egyesek részéről bűnös szándékkal könnyen hozzáférhető jövedelmi forrássá tévessék: a biztosítási intézmény közérdekű voltánál fogva a közigazgatási hatóságoknak is feladatukban áll, tőlük kitelhetőleg oda hatni, hogy a biztosító intézetek az öngyújtogatók folytán rájuk hárítható károktól lehetőleg megóvassanak.

Amint a törvényhatóság előtt tudva lesz, a biztosító intézetek és társaságok a kártérítési összegeket rendszerint a hatóság által a károsult részére kiállított úgynevezett - ártatlansági bizonyítványok - bemutatása után fizetik ki, azon jóhiszemű feltevésben, hogy azok az illetők részére csak a tűzvész eredete és okai iránt megejtett alapos és lelkiismeretes vizsgálat alapján szolgáltatnak ki

Tekintettel egyrészt a fentebb előadottakra, valamint azon körülményre, hogy az öngyújtogatók következményei által nemcsak maga a biztosítási intézmény, hanem a közérkölség is nagy sérelmet szenved, másrészt pedig arra, hogy az - ártatlansági bizonyítványok - könnyelmű kiállítására a netaláni gyújtogatóknak méltó megbüntetését megghiúsíthatja: hivatkozól az 1870. évi augusztus hó 24-én, 3.339. sz. alatt kibocsátott körrendeletre, felhívom a törvényhatóságot, hogy a területén levő községi elöljáróságokat szigorúan utasítsa, miképp tüzeseteknél a tűz támadásának közvetlen okai (t. i. gyújtogató, gondatlanság vagy hanyagság, villámcsapás stb.) iránt jegyzőkönyvek felvétele mellett kellő eréllyel s alapos és minél gyorsabb vizsgálatot ejtsenek meg, s csak ezen vizsgálat befejezése után és annak eredményéhez képest állítsák ki az illetők részére az ártatlansági bizonyítványokat; megjegyezvén, hogy megyékben az ily ártatlansági bizonyítványok hiteleség és ellenőrzés szempontjából minden egyes esetben az illetékes szolgabíró által is láttamozandók.

Kelt Budapesten, 1882. augusztus hó 14-én.

a miniszter helyett:

Prónay József s. k. államtitkár

Forrás ! *Magyarországi Rendeletek Tára*, XVI.évf. (1882) I. füzet. 1123-1124.p.

230 000/1925.BM.kr.

a tűzrendészetéről alkotott 53 888/1988.BM.r. kiegészítéséről, módosításáról és végrehajtásáról.

A tűzrendészet jóságához és ezzel kapcsolatban az emberéletet s vagyont, tehát nemzeti értékeket veszélyeztető tűzvészek pusztításának lehető megakadályoztatásához országos érdek fűződik. Kiváltképpen fontos ez - nemzetgazdasági szempontból is - hazánk jelenlegi súlyos helyzetében.

Annál sajnálatosabb, hogy az országban mind sűrűbben előforduló tüzesetek körülményeit részletesen megvizsgálva, azt kell megállapítanom, hogy tűzrendészetünk nagy mértékben hiányos, az a közöny pedig, amellyel egyes vidékeken közigazgatásunknak ezt az egyik legfontosabb ágát — főként a tűzoltóságok szervezését és felszerelését — kezelik, szinte már, a lelkiismeretlenséggel határos.

Megállapításom szerint ennek oka nem annyira az elvi rendelkezések hiányában, hanem inkább abban rejlik, hogy a fennálló szabályok - elsősorban pedig a tűzrendészetéről szóló 53.888/1988. B. M. szám alatt kiadott alapvető rendelet² - rendelkezései teljes egészükben nincsenek mindenütt végrehajtva.

Ezért legfőbb idejét és szükségét látom annak, hogy addig is, amíg országunk helyzete a tűzrendészetnek, és főképp a tűzoltóság intézményének szélesebb keretek között való újjáépítését megengedi, az imént idézett s az alábbi rendelkezésekkel a szükséghez képest módosított, illetőleg kiegészített 53.888/1988. B. M. számú rendelet tökéletes és lelkiismeretes végrehajtását minden körülmények között biztosítsam.

E célból - a minisztertanács felhatalmazása alapján - a következőket rendelem :

I.

Tűzrendészeti és építési szabályrendeletek.

1. §. Mindazok a községek, r. t. városok és törvényhatóságok, amelyek az idézett rendelet 2. §-ában előírt tűzrendészeti szabályrendeletet, továbbá azok a r. t. városok és törvényhatóságok, amelyek a rendelet 5. §-ában említett építési szabályrendeletet eddig meg nem alkották, ezt a mulasztásukat legkésőbb e rendelet életbelépésétől számított 6 hónap alatt pótolni kötelesek.

A községi előljáróságok tagjai, a r. t. városok polgármesterei és a törvényhatóságok első tisztviselői személyes, fegyelmi felelősség terhe alatt kötelesek a szabályrendelet alkotását előkészítő intézkedéseket kellő időben megtenni.

2. §. Ott, ahol tűzrendészeti, vagy építkezési szabályrendelet van, ezeket az újabb tűzvédelmi szempontok figyelembevételével az 1. §-ban megjelölt határidőn belül át kell vizsgálni és a szükséghez képest módosítani kell.

E tekintetben a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség kívánatra, útbaigazító szakvéleményt ad.

II.

Tűzoltószerkek.

3. §. Azok a községek, összeépített puszták, tanyák stb., amelyekben 50 lakóháznál nincs több, a következő tűzoltószerkeket kötelesek beszerezni és készenlében tartani :

legalább 1 szívó-nyomó fecskendőt (két 80 mm.-es hengerűt), 60 m. nyomótömlőt (országos egységes csavarral), 8 m. szivótömlőt, 1 csákllyát, 2 vasvillát, 1 petróleumos fáklyát, avagy lámpást, 1 fejszét, 2 vedret és 20 m² nagyságú takaróponyvát. Minden, legalább 50-300 lakóházat számláló község köteles az alább felsorolt tűzoltószerkeket beszerezni, ezeknek szükség-szerű kiegészítéséről és jó helyen, állandóan jókarban tartásáról gondoskodni :

1. legalább két 100 mm-es hengerrel bíró szívó-nyomó fecskendőt, amely percenkénti 100 löketnél legalább 160 liter vízszállító képességgel és 26 m. sugártávval, könnyen és gyorsan hozzáférhető szelepszerezettel, országos egységes nyomóoldali szabványos csavarzattal, legalább 100 m. szállító kendertömlővel (15—20 m.-es darabokban) és 4, egyenkint 2 m. hosszú szivótömlővel és 2 sugárcsővel és 1 sugárosztóval, olajozóval, fakalapáccsal és a szükséges csavarkulcsokkal van felszerelve ; továbbá 1, legalább 5 hektoliter űrtartalmú vízhordókoscit 1 hektoliter űrtartalmú káddal, 2, egyenkint 5—6 m. hosszú támasztólétrát, 2 csákllyát, 2 fejszét, 2 vasvillát, 2 kalapácsot, 2 petróleumfáklyát vagy lámpást, 6 vedret és 2, egyenkint 20 m² nagyságú takaróponyvát.

Minden 300—700 házból álló község a fentiekben kívül még 1 (tehát összesen 2) felszerelt szívó-nyomó fecskendőt tartozékaival és még egy, 20 m² nagyságú takaróponyvát ;

a 700—1000 házból álló község pedig még 2 (tehát összesen 3) teljesen felszerelt szívó-nyomó fecskendőt és még egy harmadik takaróponyvát köteles beszerezni. Eltérésének az esetben van helye, ha valamely község megfelelő nyomású vízvezetékkel bír, vagy azt a helyi körülmények indokoltá teszik.

Nagyobb községek és városok az épületek arányában szükségesnek mutatkozó, megfelelő mennyiségű tűzoltószerkeket kötelesek tartani.

A tűzoltószerkek szükséges mennyiségét és minőségét - kétség esetén - a belügyminiszter állapítja meg, aki az egyes községeket és városokat a szükséges költségnek a háztartási költségvetésbe való felvételére felhívhat] a, s a felhívás eredménytelensége esetén a megfelelő tétel felvételét elrendelheti.

A gyárak, malmok s nagyobb ipartelepek tulajdonosait az illetékes I. fokú tűzrendészeti hatóság a szükséghez képest megfelelő tűzoltószerkek beszerzésére és tartására kötelezheti, s az üzemek folytatását e kikötés teljesítésétől teheti függővé. Nagyobb uradalmak a szükséges tűzoltószerkek beszerzésére és tartására szintén kötelezhetők.

A tűzoltószerkek beszerzésénél az erre vonatkozólag kiadott külön miniszteri rendeleteket (82.502/1888., 6.840/1889., 83.860. 1902. B. M. sz.), valamint a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség által közölt egységes előírásokat kell figyelembe venni.

Azokban a községekben, ahol a már meglévő és egyébként még használható fecskendők nem felelnek meg az egységes előírásnak, e tűzoltófecskendőket megfelelően át kell alakítani.

A községek és városok a beszerzéseknél a tűzrendészeti felügyelő, illetőleg tűzoltóparancsnok véleményét minden egyes esetben kérik ki.

A tűzoltószereket e rendelet hatályba lépésétől számított egy év alatt kell beszerezni. Halasztásnak csak különösen indokolt esetekben lehet helye.

4. §. Az oltáshoz szükséges vízmennyiség biztosításáról azok a községek és városok, ahol e tekintetben hiány mutatkozik, megfelelő kutak, medencék stb. létesítésével a legsürgősebben gondoskodni kötelesek.

III.

Tűzoltói készenlét, tűzjelzés.

5. §. A legalább 300 lakóházból álló minden község köteles akár a helybeli önkéntes tűzoltótestület, akár a köteles tűzoltóság útján, akár pedig egyébként a nappal és az éjjel egész szakára kiterjedő és egész éven át tartó tűzoltókészenlétet rendszeresíteni. A készenlét legalább két tűzoltóból álljon, akik nappalonkint, illetőleg éjjelenként felváltva teljesítik az őrségi szolgálatot. A tűzország, helyesen készenlét feladata : tűz esetén a riasztás, a tűzoltószerek készenlétbe helyezése, és a legelső tűzvédelmi és mentő intézkedések megtételéről való gondoskodás. Egyébként a tűzoltói készenlét feladata még - az előljárásság ellenőrzése alatt - a tűzoltószerek tisztántartása és őrzése is.

Kisebbségi községekben készenlét szolgálatot csak éjjel kell tartani ; ezt az éjjeli őr látja el. A tűzoltószerek tisztántartásáról és őrzéséről pedig a községi előljárásság külön megbízott útján gondoskodik.

Városokban a készenlét és az azzal kapcsolatos egyéb szolgálatot a hivatásos tűzoltóság látja el.

6. §. A tűzjelzés gyorsasága megkívánja, hogy azokban a nagyközségekben és városokban, ahol telefon van, a tűzoltólaktanya, illetőleg az őrség helye is telefonállomással legyen ellátva.

Az illető községek és városok kötelesek tehát háztartási költségvetésük terhére a megfelelő telefonállomás berendezéséről gondoskodni.

7. §. Mindazok a magánügyek, vállalatok vagy intézetek, amelyeknek a helyi telefonhálózatba bekapcsolt telefonállomásuk van, a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr által kiadott szabályzat értelmében is kötelesek azt tűzjelzésre, valamint baleset bejelentésre mindenkor haladéknélkül rendelkezésre bocsátani.

IV.

A tűzoltóság megszervezése.

8. §. A vármegyék első tisztviselőinek szigorú kötelességévé teszem, hogy nemcsak alárendelt hatóságaik útján, hanem személyes közreműködésükkel is gondoskodjanak arról, hogy a hatóságok területén levő mindazon községekben és r. t. városokban, ahol netán az 53.888/1888. B. M. számú rendeletben, megállapított tűzoltói intézmények egyike sem áll még fenn, azok valamelyike, és pedig r. t. városokban a hivatásos tűzoltóság legkésőbb 1925. év végéig feltétlenül felállíttassák.

9. §. Községekben - a hazafias társadalom bevonásával - elsősorban önkéntes tűzoltóegyletek létesítését kell kezdeményezni ; ezek szervezése tekintetében a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség kormányhatóságilag jóváhagyott szervezési szabályzatának rendelkezései irányadók.

Önkéntes tűzoltó-egylet tagjaiul csak feddhetlen előéletű és nemzeti szempontból is teljesen megbízható, 20-ik életévüket betöltött magyar állampolgárok vehetők fel.

A már fennálló községi önkéntes tűzoltó-egyletek kifejlesztésére is nagy gondot kell fordítani, és azokat a legteljesebb hatósági támogatásban kell részesíteni.

A községi önkéntes tűzoltó-egyleteket pedig az egyéb tűzoltótestületekkel együtt vármegyei szövetségekké kell tömöríteni.

10. §. Az önkéntes tűzoltó-egyletek feladatuk teljesítése tekintetében a községi előljárásság, illetőleg városi tanács felügyelete alatt állanak, amelyeknek egy tagja (városokban a tanácsnak az általa erre kijelölt egyik tagja, községekben pedig a községi fő-, illetőleg körjegyző) az illető egylet vagy testület választmányában illetőleg parancsnokságában hivatalból foglal helyet.

Az alispánok, illetőleg Budapest székesfőváros polgármestere pedig hivatalból tagjai a vármegyei tűzoltó szövetségek, illetőleg a fővárosi tűzoltó szövetség választmányának. Az önkéntes tűzoltótestületek parancsnokait - a budapesti önkéntes tűzoltótestület kivételével - tisztségükben az illetékes I. fokú tűzrendészeti hatóság véleményének meghallgatása után a törvényhatóság első tisztviselője erősíti meg.

11. §. A „köteles tűzoltóságot” mindazokban a községekben meg kell alakítani, ahol vagy nincs, illetőleg nem alakítható önkéntes tűzoltó-egylet, vagy a meglévő önkéntes testület akár létszám, akár kiképzés tekintetében nem felel meg a tűzvédelmi igényeknek, végül ahol egyéb körülmények (helyi építkezési viszonyok stb.) az önkéntes testület mellett a „köteles tűzoltóság” felállítását is indokolják. A „köteles tűzoltóság” alakítása oly mérvben történjék, hogy átlagban a község minden 50 lakosára egy tűzoltó essék ; egy-egy község ily tűzoltósága azonban legalább 15 főből álljon.

Mindazokban a községekben, ahol önkéntes tűzoltó-egylet van, annak parancsnoka egyszersmind a községi „köteles tűzoltóságnak, mint az önkéntes testület kiegészítő részének is parancsnoka. Ahol pedig önkéntes testület nincs, ott a „köteles tűzoltóság” parancsnoki teendőit a tűzoltóságnak feddhetlen előéletű és nemzeti megbízhatóság szempontjából is alkalmas az a tagja köteles ellátni, akit erre a község képviselőtestülete kijelöl, illetőleg megbíz. A kijelölt parancsnokot vagy parancsnokokat tisztségükben az illetékes járási főszolgabíró véleményének meghallgatása után a vármegye alispánja erősíti meg.

A köteles tűzoltói szolgálat alól csak a szolgálat ellátásában különleges hivatali elfoglaltságuk miatt tartósan gátolt közszolgálati alkalmazottak, és a hitelesen igazolt betegségük folytán egészségi szempontból szolgálatra alkalmatlan községi lakosok mentesíthetők.

A mentesítés kérdésében az illetékes járási főszolgabíró határoz, akinek határozata ellen - az e rendelet VII. fejezetében felsorolt fellebbezési hatósághoz - fokozatos fellebbevitelnek van helye. A köteles tűzoltóság szolgálati jelvényéről és felszereléséről - teherbíró képessége arányában - a község köteles gondoskodni, úgyszintén a szolgálattal esetleg felmerülő költség megtérítéséről is.

A község (város) az önkéntes és köteles tűzoltóság tagjait baleset ellen biztosítani köteles. A biztosítás a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség segélypénztára útján történik.

12. §. Az önkéntes, vállalati és köteles tűzoltóságok szolgálata tekintetében az egyes helyhatósági szabályrendeleteken kívül a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség egységes szolgálati szabályzata irányadó.

13. §. Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban, ott, ahol még eddig rendszeresítve nincs, rendszeres (hivatásos) tűzoltóságot kell létesíteni, és ennek díjazásáról és felszereléséről az illető város a háztartási költségvetésben köteles - megfelelő fedezet biztosítása mellett - gondoskodni. E mellett azonban a városokban az önkéntes tűzoltóegyletek alakulását is elő kell mozdítani s a meglévő ily egyleteket hatósági támogatásban kell részesíteni. Azokban a városokban, ahol önkéntes mentőegyesület nincs, és annak alakítása akadályokba ütközik, a mentőszolgálatot is a hivatásos tűzoltóság keretében kell megszervezni.

14. §. Hivatásos tűzoltó és tiszt is csak feddhetlen előéletű és nemzeti szempontból teljesen megbízható magyar állampolgár lehet; 20 éven aluli kiskorú felvétele még szülői, illetőleg gyámi hozzájárulás esetén sem engedhető meg. Hivatásos tűzoltótiszt vagy parancsnoki állás betöltéséhez legalább a középiskolai (vagy azzal egyenrangú egyéb iskolai) végzettségen kívül az országos tűzoltótiszt tanfolyam elvégzésének és a tűzoltótiszt képesítő vizsga sikeres letételének igazolása is szükséges. Törvényhatósági joggal felruházott városok rendszeres (hivatásos) tűzoltóságának főparancsnoka csak az lehet, akinek a tűzoltótisztekre és parancsnokokra imént előírt feltételeken kívül főiskolai (és pedig: műegyetemi, erdészeti, bányászati, jogi vagy államtudományi, illetőleg közgazdasági egyetemi) végzettsége is van. A műegyetemi, erdészeti vagy bányászati főiskolai végzettséggel rendelkezőket, egyenlő feltételek esetén pedig a világháborúban arcvonal-szolgálatot teljesített egyéneket az alkalmaztatásnál rendszerint előnyben kell részesíteni.

Tűzoltóaltiszt pedig csak az lehet, akit a felettes parancsnoksága a hivatásos testület keretében megszerzett elméleti és gyakorlati képzettsége alapján az altiszt rangfokozat elnyerésére képesít.

A már alkalmazásban lévő tűzoltótisztek és altisztek a hiányzó illetékes járási főszolgabíró véleményének meghallgatása után a vármegye alispánja erősíti meg.

A köteles tűzoltói szolgálat alól csak a szolgálat ellátásában különleges hivatali elfoglaltságuk miatt tartósan gátolt közszolgálati alkalmazottak és a hitelesen igazolt betegségük folytán egészségi szempontból szolgálatra alkalmatlan községi lakosok mentesíthetők.

A mentesítés kérdésében az illetékes járási főszolgabíró határoz, akinek határozata ellen - az e rendelet VII. fejezetében felsorolt fellebbezési hatósághoz - fokozatos fellebbevitelnek van helye.

A köteles tűzoltóság szolgálati jelvényéről és felszereléséről - teherbíró képessége arányában - a község köteles gondoskodni, úgyszintén a szolgálattal esetleg felmerülő költségek megtérítéséről is.

A község (város) az önkéntes és köteles tűzoltóság tagjait baleset ellen biztosítani köteles. A biztosítás a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség segélypénztára útján történik.

Az önkéntes, vállalati és köteles tűzoltóságok szolgálata tekintetében az egyes helyhatósági szabályrendeleteken kívül a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség egységes szolgálati szabályzata irányadó. Rendezett tanácsú és törvényhatósági joggal felruházott városokban, ott, ahol még eddig rendszeresítve nincs, rendszeres (hivatásos) tűzoltóságot kell létesíteni és ennek díjazásáról és felszereléséről az illető város a háztartási költségvetésében köteles - megfelelő fedezet biztosítása mellett - gondoskodni.

E mellett azonban a városokban az önkéntes tűzoltóegyletek alakulását is elő kell mozdítani s a meglévő ily egyleteket hatósági támogatásban kell részesíteni.

Azokban a városokban, ahol önkéntes mentőegyesület nincs és annak alakítása akadályokba ütközik, a mentőszolgálatot is a hivatásos tűzoltóság keretében kell megszervezni.

17.§. Hivatásos tűzoltó és tiszt is csak feddhetlen előéletű és nemzeti szempontból teljesen megbízható magyar állampolgár lehet; 20 éven aluli kiskorú felvétele még szülői, illetőleg gyámi hozzájárulás esetén sem engedhető meg. Hivatásos tűzoltótiszt vagy parancsnoki állás betöltéséhez legalább a középiskolai (vagy azzal egyenrangú egyéb iskolai) végzettségen kívül az országos tűzoltótiszt képesítő vizsga sikeres letételének igazolása is szükséges. Törvényhatósági joggal felruházott városok rendszeres (hivatásos) tűzoltóságának főparancsnoka csak az lehet, akinek a tűzoltótisztekre és parancsnokokra imént előírt feltételeken kívül főiskolai (és pedig: műegyetemi, erdészeti, bányászati, jogi vagy államtudományi, illetőleg közgazdasági egyetemi) végzettsége is van. A műegyetemi, erdészeti vagy bányászati főiskolai végzettséggel rendelkezőket, egyenlő feltételek esetén pedig a világháborúban arcvonal-szolgálatot teljesített egyéneket az alkalmaztatásnál rendszerint előnyben kell részesíteni.

Tűzoltóaltiszt pedig csak az lehet, akit a felettes parancsnoksága a hivatásos testület keretében megszerzett elméleti és gyakorlati képzettsége alapján az altiszt rangfokozat elnyerésére képesít.

A már alkalmazásban lévő tűzoltótisztek és altisztek a hiányzó képzettség utólagos megszerzésére rendszerint nem kötelezhetők. A belügyminiszter méltánylást érdemlő esetekben az iskolai képzettség igazolása alól felmentést adhat.

Egyébként a rendszeres (hivatásos) tűzoltóság kötelékébe tartozók személyi, szolgálati és fegyelmi viszonyainak szabályozása az illető város önkormányzati hatáskörébe tartozik.

Ugyancsak a város képviselőtestülete, illetőleg törvényhatósági bizottsága állapítja meg a tűzoltósága létszámát is. Azonban minden testületnek legalább 8 szakképzett tagjának kell lennie.

A belügyminiszter kivételes esetben, t.i. ha a megállapított létszámot túl alacsonynak tartja, a létszámnak a szükséglethez és a helyi viszonyokhoz mért felemelését rendelheti el.

A rendszeres tűzoltóságok tagjai a tűzoltói, illetőleg mentőhivatásukkal össze nem egyeztethető más szolgálatokra fel nem használhatók.

15.§. Az önkéntes, vállalati és köteles tűzoltóságok tagjainak és a tűzrendészeti felügyelőknek egyéni felszerelése (egyenruházata stb.) és rangjelzése tekintetében a Magyar Országos Tűzoltó Szövetségnek 1909. október 16-án kiadott szabályzata kötelező. A törvényhatósági joggal felruházott, valamint a rendezett tanácsú városok rendszeres (hivatásos) tűzoltóságainak tagjai csakis a város közönség által megállapított egyenruhát viselhetik.

Tűzoltói egyenruhát vagy jelvényt más, mint működő (tényleges állományú) tűzoltó nem viselhet. Aki e rendelkezéseket megszegi, vagy kijátssza, az 1879:XL. T.-cikk 44.§-a alapján büntetendő kihágást követ el.

16.§. A szolgálatban álló tűzoltó a büntető törvények alkalmazása szempontjából ugyanolyan tekintet alá esik, mint az 1914:XL. t.-cikk 5.§-ában felsorolt azok az alkalmazottak, akik a közönség személyének vagy vagyonának védelmére rendelvék.

V.

Tűzoltótanfolyamok.

17.§. A belügyminiszter a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség útján időnkint a szükség mérvéhez képest - tűzoltótiszt képezítő vizsgával egybekötött - országos tűzoltótiszt tanfolyamot nyit.

Azok a törvényhatósági joggal felruházott városok, amelyek egyszersmind vármegyei székhelyek is, az illető vármegyei tűzoltószövetség közreműködése és esetleges anyagi hozzájárulása mellett, évenként tűzoltó-tanfolyamot kötelesek létesíteni.

A tűzoltótiszt és tűzoltói tanfolyamok szabályzatát külön belügyminiszteri rendelet fogja megállapítani.

18.§. A rendszeres (hivatásos) tűzoltótestületek legénységét a szakszerű, elméleti és gyakorlati kiképzésen kívül a testület keretében általános ismeretterjesztő, kiváltképpen a nemzeti érzést és a vallásosságot fejlesztő rendszeres előadásokban is kell részesíteni.

Fölötte kívánatos, hogy az önkéntes és „köteles” tűzoltótestületek hasonlóképp járjanak el.

IV.

Tűzvész tartamára vonatkozó rendelkezések.

19.§. Tűzvész esetén az önkéntes és vállalati (gyári) tűzoltóságok a helybeli hivatásos tűzoltóságnak a legnagyobb segítségére lenni és - a vállalat (gyár) helyén szükséges készenlét visszahagyása mellett - felszerelésükkkel is rendelkezésre állani kötelesek.

Tűzvész idején a község lakosait fogatszolgáltatás kötelezettsége terheli.

Tűzvész esetén a szomszédos községek, illetőleg azok tűzoltóságai a tűz elleni védekezésben résztvenni, illetőleg a helybeli tűzoltóságnak a legmesszebbmenő támogatást nyújtani kötelesek.

Ennek, valamint a soros fogatszolgáltatás teljesítésének módozatait a tűzrendészeti szabályrendeletekben kell megállapítani.

VII.

Tűzrendészeti hatóságok.

20. §. Kétségek eloszlátása céljából megállapítom, hogy tűzrendészeti ügyekben az alábbi hatóságok jogosultak eljárni.

Elsőfokon :

kis- és nagyközségekben : a járási főszolgabíró,
r. t. városokban : a polgármester,
thjf. városokban : a tanács által kijelölt tisztviselő,
Budapesten : a kerületi előljáró.

Másodfokon :

kis- és nagyközségekben, valamint r. t. városokban : az alispán,
thjf. városokban és Budapesten : a tanács.

Harmadfokon :

a belügyminiszter.

VIII.

Büntető rendelkezések.

21. §. Az 53.888/1888. B. M. számú rendelet 28-30. §-ai helyébe a következő büntető rendelkezések lépnek:

Aki az 53.888/1888. B. M. számú rendeletnek, valamint e rendeletnek rendőri rendelkezéseit vagy tilalmait megszegi vagy kijátsza, avagy azok kijátszásában bármely módon közreműködik, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, és ha a cselekmény, illetve mulasztás nem az 1879 : XL. t.-c. alapján büntetendő, e rendelet alapján 15 napig terjedhető elzárással és 1,000.000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

E kihágás miatt az eljárás a közigazgatási hatóságok, mint rendőri büntetőbíróóságok, a m. kir. államrendőrség működése területén pedig az államrendőrség hatáskörébe tartozik.

IX.

Felügyeleti rendelkezések.

22. §. A tűzrendészet nagyobb mérvű ferjesztése érdekében elengedhetetlenül szükséges, hogy — jövőre — rendszeres, közszolgálati illetménnyel ellátott vármegyei tűzrendészeti felügyelői állások szerveztessenek.

Addig is, amíg ezt a szervezést a törvényhatóságok pénzügyi és gazdasági helyzete lehetővé fogja tenni, a tűzrendészeti felügyelet hatályosabbá tétele céljából a következőket rendelem:

Mindazokban a vármegyékben, ahol tiszteletdíjjal ellátott vármegyei tűzrendészeti felügyelők már működnek, azok, valamint a járási tiszteletbeli felügyelők alkalmaztatását, illetőleg működését továbbra is fenn kell tartani. Ezek szolgálati és felelősi tekintetben a vármegyei tisztviselőkre hatályos jogszabályok alá esnek.

Azokban a vármegyékben pedig, ahol tiszteletdíjas vármegyei tűzrendészeti felügyelők még nem működnek, a vármegyei tűzrendészeti felügyelő feladatkörének ellátásával a vármegye egyik főiskolai végzettségű tisztviselőjét kell megbízni. Az ekként megbízott tisztviselőnek módot kell nyújtani arra, hogy valamely törvényhatósági joggal felruházott város hivatásos tűzoltóságánál a szükséges gyakorlati ismereteket teljesen elsajátíthassa, ezt követően a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség keretében nyitandó tűzoltótisztai tanfolyamot elvégezhesse, és a tanfolyamot befejező tűzoltótisztai képesítést is megszerzhessen.

A már alkalmazott tiszteletdíjas vármegyei tűzrendészeti felügyelők és a tűzrendészeti felügyelői tennivalókkal újabban megbízandó vármegyei tisztviselők feladatköre a következő : A vármegyei tűzrendészeti felügyelő tűzrendészeti ügyekben a vármegye szakközege. Feladata főképpen : az egyes községekben - és az alispán utasítására rendezett tanácsú városokban is - a tűzoltóságok szervezését előmozdítani, az egyes tűzoltóságokat, azok felszerelését, a tűzoltószerek jókarban létét és megfelelő elhelyezését, továbbá a tűzorségi készenléletet állandóan szakszerűen felülvizsgálni és ellenőrizni. E célból köteles félévénként legalább egyszer a vármegye minden községébe kiszállani és az észlelt hiányok pótlására a községi előljárásiakat felhívni, s erről esetenként az illetékes járási főszolgabíróknak is jelentést tenni. Kiszállásain a felügyelő községi előfogadatot vehet igénybe. A tűzrendészeti felügyelő, aki működéséről rendszeres működési naplót köteles vezetni, helyszíni kiszállásain szerzett tapasztalatai alapján a községek tűzrendészeti állapotáról negyedévenként a vármegye első tisztviselőjének jelentést tesz, aki a hozzá beérkezett jelentéseket saját véleménye kíséretében ugyancsak negyedévenként a belügyminiszterhez felterjeszti.

A megyei tűzrendészeti felügyelő köteles a vármegyei I-ső és II-od fokú tűzrendészeti hatóságoknak mindennemű tűzrendészeti (építési és telepengedélyezési) ügyben szakvéleményt adni, és egyes községeket tűzrendészeti kérdésekben szakszerű útbaigazítással ellátni. A tűzrendészeti hatóságoknak fontosabb tűzrendészeti ügyekben a megyei tűzrendészeti felügyelőt minden esetben szakvélemény adására kell felhívni. Köteles továbbá a vármegyei tűzrendészeti felügyelő a belügyminiszternek egyes helyszíni szemlék fogantatására vonatkozó utasításait teljesíteni, és a belügyminiszter kiküldötteinek ellenőrző szemléin a kiküldötteknek szakszerű kérdésekben rendelkezésére állani. A törvényhatósági joggal felruházott városok rendszeres (hivatásos) tűzoltóságának főparancsnokai a város területén a vármegyei tűzrendészeti felügyelő feladatát is ellátják.

23. §. A vármegyei tűzrendészeti felügyelő működése a hatósági ellenőrzés fokozása érdekében történvén, a megyei I. és II. fokú tűzrendészeti hatóságok vezetőit nem menti fel az 53.888. 1888. B. M. számú rendeletben és egyéb törvényes rendelkezésekben előírt ellenőrző kötelességük lelkiismeretes teljesítése alól.

24. §. A belügyminisztert megillető tűzrendészeti főfelügyeleti jog alapján központi kiküldötteim útján a rendszeres ellenőrző szemléket az ország egész területén ezután is meg fogom tartani.

X.

Záró rendelkezések.

25. §. Az 53.888/1888. B. M. számú rendeletnek e rendelettel nem módosított, vagy hatályon kívül nem helyezett rendelkezései érvényükben változatlanul fennmaradnak.

26. §. Ezt a rendeletet — az egyes törvényhatóságok egyetemét nem érintő rendelkezései tekintetében szükséges intézkedések megtétele végett — a legközelebbi törvényhatósági bizottsági gyűlésen tárgyalás alá kell venni.

27. §. Az előző szakasz értelmében, valamint a rendelet végrehajtása során egyébként tett rendelkezésekről és intézkedésekről a törvényhatóságok első tisztviselői 1925. évi december hó 31-ig és a tett intézkedések eredményéről legkésőbb 1926. évi június hó 1-ig a belügyminiszterhez részletes és kimerítő jelentést kötelesek felterjeszteni.

28. §. Ez a rendelet és az ezzel módosított 53.888/1888. B. M. számú rendelet pontos és lelkiismeretes végrehajtásáért a törvényhatóságok első tisztviselőit saját személyükben feyelmileg is felelőssé teszem, és meghagyom, hogy amennyiben a törvényhatóságok első tisztviselői az alárendelt hatóságoknál a végrehajtás tekintetében bármely mulasztást észlelnének, a megtorló eljárást a mulasztó hatósági személyekkel szemben haladéék nélkül tegyék folyamatba, és minden ilyen esetről hozam tegyenek jelentést.

Ez a rendelet, amelynek hatálya - amennyiben egyéb törvényes rendelkezések másként nem rendelkeznek - Budapest székesfővárosra is kiterjed, kihirdetésétől számított 8-ik napon lép életbe.

Budapesten, 1925. évi május hó 4-én.

Dr. Rakovszky Iván s. k.
m. kir. belügyminiszter.

Forrás ! *Magyarországi Rendeletek Tára*, XXXIX.évf. (1925) I. füzet. 249-258.p.

**1936/X.tc.
a tűzrendészet fejlesztéséről.**

1. § (1) A törvényhatósági jogú és a megyei városok hivatásos tűzoltóságát kötelesek fenntartani, amelynek élén törvényhatósági jogú városban a tűzoltófőparancsnok, megyei városban a tűzoltóparancsnok áll. A főparancsnokot, illetőleg a parancsnokot és a hivatásos tűzoltóság tisztikarának tagjait a főispán, Budapest székesfővárosban a tűzoltófőparancsnokot a főpolgármester a hivatásos tűzoltóság tisztikarának többi tagjait a polgármester nevezi ki. A kinevezéseknél az országos tűzrendészeti felügyelőt (5. § (1) bek.) meg kell hallgatni.

(2) Nagy- és kisközségekben a tűzoltóság szervezetét és a tűzoltói szolgálat ellátását a belügyminiszter a 10. § alapján kiadott rendeletben szabályozza.

(3) A büntetőtörvények alkalmazása szempontjából a szolgálatban levő tűzoltót hatósági közegnek kell tekinteni.

2. § (1) A belügyminiszter törvényhatósági jogú, úgyszintén megyei városokat, valamint nagy- és kisközségeket - teherbíróképességük figyelembevételével - tűzoltói szervezetük és berendezésük kiegészítésére kötelezhet.

(2) A törvényhatóság első tisztviselője nagy ipari és mezőgazdasági üzemeket, ha megfelelő tűzoltói berendezésük és tűzoltóságuk nincs - amennyiben a helyi viszonyok ezt indokoltá teszik - a kerületi kir. iparfelügyelő, illetőleg a vármegyei gazdasági felügyelő meghallgatásával külön tűzoltói berendezés és külön tűzoltóság fenntartására kötelezhet. Az ilyen ügyekben másodfokon a belügyminiszter az ipari üzemek tekintetében az iparügyi, a mezőgazdasági üzemek tekintetében a földművelésügyi miniszterrel egyetértően határoz.

3. § (1) A tűzvédelmi szervezetek megállapításánál és az ilyen berendezések létesítésénél a légítámadás ellen irányuló védelem követelményeire figyelemmel kell lenni.

(2) Légítámadás veszélye esetében a veszélyeztetett város, illetőleg község tűzrendészeti szervezete - a veszély tartama alatt - a légítámadás elhárítását irányító katonai parancsnok vezetése alatt áll.

4. § (1) Tűzrendészeti ügyekben - amennyiben ez a törvény vagy ennek alapján kiadott rendelet eltérően nem rendelkezik - a következő hatóságok járnak el:

elsőfokon nagy- és kisközségekben a főszolgabíró, megyei városokban a polgármester, törvényhatósági jogú városokban a polgármester által kijelölt tisztviselő, Budapesten a kerületi előljáró;

másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője;

harmadfokon a belügyminiszter.

(2) Azt, hogy az ipartelepekre és a közlekedési vállalatokra vonatkozóan tűzrendészeti ügyekben mely hatóságok, illetőleg szervek járnak el, a belügyminiszter, az iparügyi, valamint a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel egyetértően rendeletben állapítja meg.

5. § (1) A belügyminiszter a tűzrendészet felett a főfelügyeletet az országos tűzrendészeti felügyelő közreműködésével gyakorolja.

(2) Az ország területét tűzrendészeti kerületekre kell felosztani; egy-egy kerület élén a kerületi tűzrendészeti felügyelő áll.

(3) A vármegye tűzrendészeti felügyeleti szerve a vármegyei, a járásé a járási tűzrendészeti felügyelő. Törvényhatósági jogú, illetőleg megyei városban a tűzrendészeti felügyeletét a hivatásos tűzoltóság főparancsnoka, illetőleg parancsnoka látja el.

(4) Az országos tűzrendészeti felügyelőt és a kerületi tűzrendészeti felügyelőket a belügyminiszter, a vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelőket a főispán nevezi ki. A kerületi, a vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelők kinevezésénél az országos tűzrendészeti felügyelőt meg kell hallgatni. Vármegyei és járási tűzrendészeti felügyelői tisztségre - e törvény hatálybalépése után - csak vármegyei vagy városi tisztviselőt lehet kinevezni, aki ezt a megbízást elfogadni köteles. Az országos vagy a kerületi tűzrendészeti felügyelői tisztségre kinevezett vármegyei vagy városi tisztviselő szintén köteles ezt a megbízást elfogadni.

(5) Az országos tűzrendészeti felügyelő megbízása tíz évi, a kerületi tűzrendészeti felügyelők megbízása öt évi időtartamra, a vármegyei és a járási tűzrendészeti felügyelők megbízása pedig visszavonásig terjedő időre szól. Ha azonban a vármegyei vagy járási tűzrendészeti felügyelőnek vármegyei tisztviselői tényleges szolgálata bármely okból megszűnik, ezzel egyidejűleg tűzrendészeti felügyelői megbízása is véget ér.

(6) A tűzrendészeti felügyelők feladatkörük ellátásáért költségátalányt kapnak. A költségátalány nagyságát a 9. §-ban említett bevételek terhére a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértően állapítja meg.

6. § Vármegyékben a vármegyei tűzrendészeti felügyelő, törvényhatósági jogú városokban - Budapest székesfőváros kivételével - a tűzoltófőparancsnok tagja a törvényhatósági bizottságnak, megyei városokban pedig a tűzoltóparancsnok tagja a képviselőtestületnek. Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyűlésében a tűzoltófőparancsnok jogállása ugyanaz, mint amelyet a fennálló jogszabályok (1934.XII. törvénycikk 2. §-a (2) bek.) a szakszerűség képviselőire nézve megállapítanak.

7. § A vármegyei és a törvényhatósági jogú városi (5. § (3) bek.) tűzrendészeti felügyelőnek - működése területén - a közigazgatási hatóság határozata ellen, annak tűzrendészeti vonatkozásaiban fellebbezési joga van. A vármegyei és a törvényhatósági jogú városi (5. § (3) bek.) tűzrendészeti felügyelő azonban nem fellebbezheti meg a törvényhatóság első tisztviselője, a törvényhatósági bizottság, a kisgyűlés és a közigazgatási bizottság határozatát; e hatóságok határozata ellen, annak tűzrendészeti vonatkozásaiban a fellebbezés joga a kerületi tűzrendészeti felügyelőt illeti meg.

8. § (1) A szervezett tűzoltóságokat törvényhatósági tűzoltószövetségekbe, ezeket pedig országos tűzoltószövetségekbe, ezeket pedig országos tűzoltószövetségbe kell tömöríteni. A szövetségi tagsági díjakról a városok és községek költségvetésében kell gondoskodni.

(2) A tűzoltószövetségek szervezetének és feladatkörének főbb szabályait, valamint a tagsági díjak legmagasabb mértékét a belügyminiszter rendelettel állapítja meg; egyébként szervezetükről és feladatkörükről a tűzoltószövetségek alapszabályaikban rendelkeznek. Az alapszabályokat a belügyminiszter az érdekelt miniszterek meghallgatásával láttaozza. A tűzoltószövetségekkel kapcsolatos pénzügyi vonatkozású kérdésekben a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértően jár el.

9. § (1) A tűzbiztosítással foglalkozó biztosító magánvállalatok kötelesek országos tűzrendészeti járulékot fizetni. Ezek a járulékok a biztosítottakra nem háríthatók át.

(2) A tűzrendészeti járulék alapja a biztosító magánvállalatok belföldi közvetlen tűzbiztosítási bruttó díjbevétele.

(3) A tűzrendészeti járulékot a biztosító magánvállalatok az 1935. évi szeptember hó 30-át követő időre eső díjbevételeik után kötelesek fizetni. Újonnan keletkezett vállalatoknál a járulékfizetési kötelezettség az üzlet megkezdését követő hó else-

jével kezdődik. Megszűnik a fizetési kötelezettség annak a hónapnak a végével, amelyben a vállalat üzletműködését végleg megszüntette.

(4) A tűzrendészeti járulék kivetési kulcsát, mely 1%-nál kisebb és 2%-nál nagyobb nem lehet, a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértve évenként állapítja meg.

(5) A tűzrendészeti járulékot köteles a vállalat a Biztosító Magánvállalatok állami felügyeletéről szóló rendelkezések értelmében fizetett felügyeleti díjakra megállapított szabályok szerint negyedévenként a Biztosító Magánvállalatok m. kir. állami felügyeleti hatóságának minden külön felhívás bevárása nélkül befizetni s a befizetéssel egyidejűleg a belföldi közvetlen tűzbiztosítási bruttó díjbevételek naplókivonatát a felügyelőhatósághoz betérjeszteni.

(6) A járulék biztosítására, behajtására és elévülésére, továbbá a késedelmes fizetés esetében járó késedelmi kamatokra a közadók kezelésére vonatkozó rendelkezések az irányadók.

(7) A járulék késedelmes fizetése esetében rendbírság fizetendő. A rendbírság fizetési módjára az 1920:XXIV. törvénycikk 20. §-a irányadó.

(8) A tűzrendészeti járulék, valamint a rendbírság jogossága és mértéke ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye.

(9) Adócsalást követ el, aki az (5) bekezdésben megszabott naplókivonatba tudva olyan valótlan adatot jegyez be vagy abból tudva olyan való adatot hagy ki, amely alkalmas arra, hogy a tűzrendészeti járulék összege kisebbnek mutakozzék, mint amilyen a törvény szerint járna.

(10) A tűzrendészeti járulékot, a késedelmi kamatokat, valamint a bevételek terhére teljesítendő kiadásokat az állami költségvetésben kell előirányozni.

10. § (1) A tűzrendészet körében eljáró hatóságok hatáskörét, a tűzoltó szervezetet, a szervek feladatkörét, a tűzoltói képesítés kellékeit, a tűzoltó kiképzés és szolgálat szabályait, a tűzrendészeti felügyelőknek, valamint a tűzoltói szervezet tagjainak felügyeleti és fegyelmi szabályait és általában a tűzrendészetnek ebben a törvényben nem szabályozott részleteit a belügyminiszter az érdekelt miniszterekkel egyetértően rendeletben állapítja meg.

(2) A tűzrendészetnek ebben a törvényben és az (1) bekezdés alapján kiadott rendeletben nem szabályozott kérdéseit a törvényhatóságok és a községek szabályrendelettel szabályozzák.

11. § Nagy- és kisközségekben a belügyminiszter rendelettel éjjeliőri szolgálat kötelezettségét állapíthatja meg és az éjjeliőri szolgálat megszervezésének főbb szabályait - különös figyelemmel a tűzvesz elleni védekezés követelményeire - megállapíthatja; egyébként ezt a szolgálatot a községek szabályrendeletben szabályozzák.

12. § (1) A mezőgazdasági termények közös szérún való elhelyezésének céljára szükséges ingatlan megszerzésére és megnagyobbítására - amennyiben erre községi vagy városi tulajdonban levő alkalmas terület rendelkezésre nem áll - a község és várost az 1881:XLI. törvénycikkben szabályozott kisajátítási jog illeti meg. A kisajátítást a belügyminiszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértve engedélyezi.

(2) Tagosítás vagy más birtokrendezés alkalmával lehetőleg gondoskodni kell az előző bekezdésben meghatározott célra szükséges területnek a község részére megszerzéséről.

13. § Ez a törvény kihirdetése napján lép hatályba; végrehajtásáról az érdekelt miniszterekkel egyetértően a belügyminiszter gondoskodik.

Forrás ! Corpus Juris Hungarici.

VIII.sz.melléklet

10 280/1945.ME.r.

a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről.

A minisztérium az ideiglenes nemzetgyűlés által az 1945. évi szeptember hó 13. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. (1) Az ország területén minden olyan tennivalót, amelyet valamely jogszabály a tűzoltóság feladatkörébe utal, az egységes magyar tűzoltóság (alábbiakban: tűzoltóság) tagjai látják el.

(2) Az önkéntes tűzoltó testületek a jelen rendelet hatálybalépésével megszűnnek; vagyonuk a hitelezőkkel szemben fennálló kötelezettségekkel együtt arra a községre, illetőleg városra száll át, amelynek területén működnek. Az önkéntes tűzoltó testületek alkalmazottainak szolgálati jogviszonyában a jelen rendelet hatálybalépésével munkaadóként, a bérleti és haszonbérleti jogviszonyban pedig bérbeadóként és haszonbérbeadóként, illetőleg bérlőként és haszonbérlőként az illető község (város) lép a megszűnő önkéntes tűzoltó testületek helyébe.

(3) Az önkéntes tűzoltó testületek' javára a telekkönyvbe bejegyzett jogokat a jelen rendelet alapján az érdekelt község, illetőleg város kérelmére külön bekebelezési engedély nélkül kell a község, illetőleg város javára bejegyezni.

(4) A megszűnt önkéntes tűzoltó testületek vagyonát a község, illetőleg város tűzoltósági célokra köteles használni.

(5) A tűzoltóságnak eddigi jellegük szerinti történet elnevezése (hivatásos, önkéntes, köteles és magántűzoltóság) megszűnik.

2. §. (1) Az érdekelt önkéntes jelentkezés vagy hatósági rendelkezés alapján vétetnek fel a tűzoltóság kötelékébe.

(2) A büntető törvények alkalmazása szempontjából a szolgálatban lévő tűzoltót hajtósági közegnek kell tekinteni.

(3) A tűzoltóság minden tagja a Tűzoltók Szabad Szakszervezetének tagja, lehet.

(4) A tűzoltóságnak az a tagjai, akinek a tűzoltói szolgálat nem élethivatása, egyidejűleg más szakszervezetnek is tagja lehet.

(5) Abban a kérdésben, hogy a tűzoltók szolgálatukat illetmény ellenében, vagy anélkül látják-e el, a 4-ik és az 5. § rendelkezései az irányadók.

(6) A tűzoltóságnak az a tagja, aki szolgálatát illetmény nélkül látja el, a természetbeni közszolgáltatásos (közmunfeakötelezettség, fogat- vagy gépjármű szolgáltatás kötelezettsége stb.), továbbá a tűzrendészeti járulék, valamint a Tűzoltók Szabad Szakszervezete tagsági díjainak fizetéseitől mentés és a Tűzoltók Szabad Szakszervezete által nyújtott gazdasági és- kulturális előnyökben fokozottabb mértékben részesítendő.

3. §. Minden község, továbbá minden megyei és törvényhatósági jogú város köteles tűzoltóságot fenntartani.

4. §. (1) Községben a tűzoltóialgot önként jelentkezőkből, ilyenek hiánya esetén a tűzoltói szolgálatra alkalma 18 - 40 éves férfiaknak tűzoltói szolgálatra hatósági rendelkezéssel való kötelezése által kell megszervezni.
- (2) A községi tűzoltóság vezetője a községi tűzoltóparancsnok.
- (3) A 10.000 lélekszámon aluli község tűzoltóságának tagjai - a községi tűzoltóparancsnok és a szertáros, továbbá a fontosabb munkát végző s a belügyminiszter által megjelölendő tagok kivételével - illetményben nem részesülnek.
- (4) A 10.000 lélekszámon felüli község tűzoltóságának tagjai közül a (3) bekezdés szerint illetményt élvező tagokon felül illetményben kell részesíteni a községi tűzoltóparancsnok helyettesét és a község lélekszámához képest 3—10 tűzoltót is.
5. §. (1) A belügyminiszter rendelettel állapítja meg a megyei és a törvényhatósági jogú városi tűzoltóság tagjainak létszámát, valamint azt, hogy a tűzoltóság hány tagját kell illetményben részesíteni.
- (2) A városi tűzoltóság szervezése tekintetében a 4. § (1) bekezdésének rendelkezését kell megfelelően alkalmazni.
- (3) A városi tűzoltóság vezetője a városi tűzoltóparancsnok.
6. §. A belügyminiszter a községeket, továbbá a megyei és törvényhatósági jogú városokat — teherbíróképességük figyelembevételével — tűzoltóságuk tagjai létszámának emelésére kötelezheti.
7. §. (1) Az illetékes szakminiszterek által külön rendeletben kijelölt nagyipari, mezőgazdasági és közforgalmi vállalatok tűzoltóságot kötelesek fenntartani.
- (2) Az (1) bekezdésben említett tűzoltóságok tagjait az illetékes szakminiszter javaslatára a belügyminiszter, vagy az általa erre rendelettel felhatalmazott hatósági (szerv) nevezi ki.
8. §. (1) Budapest székesfőváros, továbbá Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Újpest megyei városok és Albertfalva, Békásmegyér Budatétény, Csepel, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscsaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sashalom, Sorokság községek (az alábbiakban Nagy-Budapest) területén a tűzoltóságokat azonos irányelvek alapján kell megszervezni.
- (2) A belügyminiszter által rendelettel megállapítandó esetekben a Nagy-Budapest területén lévő tűzoltóságok magasabb parancsnoki tisztét - mint törvényhatósági tűzoltóparancsnok - a Budapest székesfővárosi tűzoltóparancsnok látja el.
9. §. (1) Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének Nagy-Budapest területéhez nem tartozó, továbbá a többi vidéki törvényhatóságok területén a 8. § (2) bekezdésében meghatározott magasabb parancsnoki tisztet a vármegyei tűzoltóparancsnok látja el.
- (2) Ha a vármegye székhelye törvényhatósági jogú vagy megyei város, a városi tűzoltóparancsnok — a Budapest székesfőváros- tűzoltóparancsnoka kivételével - egyúttal vármegyei tűzoltóparancsnok is.
- (3) Ha a vármegye székhelye község, külön vármegyei tűzoltóparancsnokot kell kinevezni.
10. §. (1) A 9. § értelmében külön kinevezett vármegyei tűzoltóparancsnok vármegyei tisztviselő; szolgálatát az állami tisztviselők VII. fizetési osztályában kezdi.
- (2) A vármegyei tűzoltóparancsnoki tisztet is ellátó törvényhatósági jogú és megyei városi tűzoltóparancsnok (8. § (2) bek. és 9. § (2) bek.) feladatkörének ellátásáért költségátalányt kap. A költségátalány összegét a vármegye terhére a pénzügyminiszterrel egyetértőleg a belügyminiszter állapítja meg.
11. §. (1) Az ország valamennyi tűzoltóságának főparancsnoki tisztét és a tűzoltósággal, valamint a tűzrendszettel kapcsolatos egyéb tennivalókat az országos tűzoltófőparancsnok látja el; feladatkörét részletesen a belügyminiszter szabályozza.
- (2) Az országos tűzoltófőparancsnok az állami tisztviselők V. fizetési osztályába sorozott és közvetlenül a belügyminiszternek alárendelt állami tisztviselő.
- (3) Az országos tűzoltófőparancsnok feladatkörének ellátásához szükséges személyzet létszámát és a személyzet szolgálati viszonyát a pénzügyminiszterrel egyetértően a belügyminiszter állapítja meg.
- (4) Az országos tűzoltófőparancsnok mellett a Tűzoltók Szabad Szakszervezetének kiküldöttje tanácsadóként működik. A kiküldöttet az országos tűzoltófőparancsnok a tűzoltóság tagjainak személyi, szolgálati és felszerelési ügyében meghallgatni köteles.
12. §. A vármegyei tűzoltóparancsnokok és az országos tűzoltófőparancsnok működésének megkezdésével egyidejűleg a tűzrendészeti felügyelői tisztségek és megbízások megszűnnek. A hivatásos vármegyei tűzrendészet! felügyelők, mint vármegyei tűzoltóparancsnokok tovább működnek.
13. §. A tűzoltóságok a belügyminiszter főfelügyelete és ellenőrzése alatt állanak.
14. §. A külön vármegyei tűzoltóparancsnokot (9. § (3) bek.) a belügyminiszter, a tűzoltóság tagjait a belügyminiszter, vagy az általa erre rendelettel felhatalmazott hatóság (szerv) nevezi ki.
15. §. Községekben a belügyminiszter rendelettel éjjeliőri szolgálati kötelezettséget állapíthat meg és az éjjeliőri szolgálat megszervezésének főbb szabályait - különös figyelemmel a tűzvéz elleni védelem követelményeire – megállapíthatja, egyébként a szolgálat szabályozása tárgyában a községek kötelesek a jelen rendelet hatálybalépésétől számított 3 év alatt szabályrendeletet alkotni.
16. §. A belügyminiszter a községeket továbbá a megyei és törvényhatósági jogú városokat - teherbíróképességük figyelembevételével - tűzvédelmi berendezésük kiegészítésére kötelezheti.
17. §. (1) A mezőgazdasági termények közös szérűn való elhelyezésének céljára szükséges ingatlan megszerzésére és megnagyobbítására – ha erre községi vagy városi tulajdonban lévő alkalmas terület rendelkezésre nem áll - a községet és a várost az 1881 :XLI. törvénycikkben szabályozott kisajátítási jog illeti meg. A kisajátítást a belügyminiszter a földművelésügyi miniszterrel egyetértve engedélyezi.
- (2) A tagosítás vagy más birtokrendezés alkalmával lehetőleg gondoskodni kell az előző bekezdésben meghatározott célra szükséges területeknek a község (város) részére való megszerzéséről.
18. §. (1) Tűzrendészeti ügyekben - ha ez a rendelet eltérően nem rendelkezik - következő hatóságok járnak el első fokon kis- és nagyközségekben a járási főjegyző, megyei városban a polgármester, törvényhatósági jogú városban a polgármester által kijelölt tisztviselő, Budapesten a kerületi elöljáró; másodfokon a törvényhatóság első tisztviselője; harmadfokon a belügyminiszter.
- (2) A belügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy Budapest székesfőváros területén első fokú tűzrendészeti hatóságul a budapesti tűzoltóparancsnokot jelölhesse ki.
- (3) A tűzrendészeti felügyeletet működésük területén a vármegyei tűzoltóparancsnok, illetőleg az országos tűzoltófőparancsnok látja el. (8., 9. és 11. §).
19. §. (1) A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség és a törvényhatósági tűzoltó szövetségek a jelen rendelet hatályba lépésével megszűnnek.
- (2) A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség vagyontárgyainak tulajdonjoga a hitelezőkkel szemben fennálló kötelezettségekkel együtt a jelen rendelet erejénél fogva a magyar államra száll át.

(3) A törvényhatósági tűzoltó szövetségek vagyontárgyainak tulajdonjoga a hitelezőkkel szemben fennálló kötelezettségekkel együtt azokra a törvényhatóságokra száll át, amelynek területén a jelen rendelet hatálybalépésekor működnek.

(4) Ha a vármegye területén lévő több törvényhatóság tűzoltósági együtt alkották a törvényhatósági tűzoltó szövetséget, ennek ingatlan vagyona az 1943. évben esedékessé vált tűzoltó szövetségi tagsági díjak arányának figyelembevételével, közös tulajdonként az; érdekelt törvényhatóságokra száll át a tulajdoni arányt a belügyminiszter állapítja meg. Ilyen tűzoltó szövetségnek a hitelezőkkel szemben fennálló kötelezettségei az érdekelt törvényhatóságokra egyetemlegesség terhével hárulnak át, ingóvagyonának tulajdonjoga pedig a vármegyei törvényhatóságra száll át.

(5) Az 1. §. (3) bekezdésének a telekkönyvi bejegyzéséről szóló rendelkezését a jelen §-on alapuló vagyonátszállási tekintetben megfelelően alkalmazni kell.

(6) A tűzoltó szövetségek alkalmazottainak szolgálati viszonyával a jelen rendelet hatályba lépésével munkaadóként a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség helyébe a magyar állam, a törvényhatósági tűzoltó szövetség helyébe Budapest székesfőváros, illetőleg az a vármegye lép, amelynek területén a tűzoltó szövetség működött.

(7) A bérleti és a haszonbérleti jogviszonyokban a jelen rendelet hatályba lépésével bérbeadóként és haszonbérbeadóként, illetőleg bérlőként és haszonbérlőként a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség helyébe a magyar állam, a törvényhatósági tűzoltó szövetség helyébe pedig Budapest székesfőváros, illetőleg az a vármegye lép, amelynek területén a tűzoltó szövetség működött területén a tűzoltó szövetség működött.

(8) A (4) bekezdés esetében a belügyminiszter állapítja meg, hogy az (5) és a (6) bekezdésben említett jogviszonyok tekintetében a vármegyére háruló kötelezettségek teljesítéséhez a törvényhatósági jogú városok milyen mértékben kötelesek hozzájárulni, illetőleg a vármegye a jogviszonyokból eredő jogok átszállása címén a törvényhatósági jogú városokat milyen mértékben köteles kártalanítani.

20. §. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetségnek a magyar államra átszálló vagyonát (19. §. (2) bek.) a belügyminiszter használatra a Tűzoltók Szabad Szakszervezetének engedi át.

21. §. (1) A tűzbiztosítással foglalkozó biztosító magánvállalatok kötelesek országos tűzrendészeti járulékot fizetni. Ezek a járulékok a biztosítottakra nem háríthatók át.

(2) A tűzrendészeti járulék alapja a biztosító magánvállalatok belföldi közvetlen biztosítási bruttó díjbevétele.

(3) A tűzrendészeti járulékot a biztosító magánvállalatok az 1944. évi december; hó 31. napját követő időre eső díjbevételeik után kötelesek fizetni. Újabbban keletkezett vállalatoknál a járulék fizetési kötelezettség az üzem megkezdését követő hónap 1-vel kezdődik. Megszűnik a fizetési kötelezettség annak íá hónapnak a végével, amelyekben a vállalati üzletműködését végleg megszüntette.

(4) A tűzrendészeti járulék kivétési kulcsát, - amely 10%-nál nagyobb nem lehet - a pénzügyminiszterrel egyetértve a belügyminiszter állapítja meg.

(5) A vállalat köteles a tűzrendészeti járulékot Biztosító Magánvállalatok állami felügyeletéről szóló rendelkezések értelmében fizetett felügyeleti díjakra megállapított szabályok szerint, negyedévenként a biztosító magánvállalatok állami felügyeleti hatóságnak minden külön felhívás bevétele nélkül befizetni és a befizetéssel egyidejűleg a belföldi közvetlen tűzbiztosítási bruttó díjbevételek naplókivonatát a felügyelő hatósághoz felterjeszteni

(6) A járulék biztosítására, behajtására és elévülésére, továbbá a késedelmes fizetés esetében járó késedelmi kamatokra a közadók kezelésére vonatkozó rendelkezések az irányadók.

(7) A járulék késedelmes fizetése esetében rendbírásig fizetendő. A rendbírásig fizetési módjára &z 1920:XXIV. te. 20. §-a irányadó.

(8) A tűzrendészeti járulék, valamint a rendbírásig jogosság és mértéke ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye.

(9) Adócsalást követ el, aki az (5) bekezdésben megszabott naplókivonatban tudva olyan valótlan adatot jegyez be, vagy abból tudva olyan való adatot hagy ki, amely alkalmas arra, hogy a tűzrendészeti járulék összege a megállapítottnál kisebbnek mutakozzék.

(10) A tűzrendészeti járulékot, a késedelmi kamatokat, valamint a bevételek terhére teljesítendő kiadásokat az állami költségvetésben kell előirányozni.

22. §. Ha a belügyminiszter valamelyik községet vagy megyei, törvényhatósági jogú várost teherbíró képességén felül közérdekből kötelez tűzoltóságának vagy tűzoltói berendezésének kiegészítésére, az állam a községnek, illetőleg a városnak a teherbíró képességét meghaladó kiadásait - első sorban a 21. §-ban említett tűzrendészeti járulékból - megtéríti.

23. §. (1) A tűzoltóság szervezetének részletes szabályait, továbbá a tűzoltói kiképzés és szolgálati szabályait, a tűzoltóság tagjainak felügyeleti és fegyelmi szabályait, a tűzoltóság feladatkörét, a tűzrendészet körében eljáró hatóságok hatáskörét és általában a tűzoltóságra, valamint a tűzrendészetre vonatkozó s ebben a rendeletben nem szabályozott részleteket a belügyminiszter - az érdekelt miniszterekkel egyetértve - rendeletben állapítja meg.

(2) A tűzoltóságok szervezetének és a tűzrendészet körébe tartozó a jelen rendeletben, valamint az előző bekezdésben említett belügyminiszteri rendeletben nem szabályozott kérdéseket a községek, a városok és a vármegyék szabályrendelettel szabályozhatják; a belügyminiszter felhívására ily tárgyú szabályrendeletet alkotni kötelesek.

24. §. (1) A községek és a városok a kellő számú tűzoltószemélyzet díjazásával, továbbá a szükséges tűzoltói felszerelés megszerzésével, a meglévő felszerelés karbantartásával és pótlásával járó kiadások részleges fedezéséről községi, (városi) tűzrendészeti járulék szedése útján is gondoskodhatnak.

(2) A tűzrendészeti járulék mértékét a pénzügyminiszterrel egyetértve a belügyminiszter állapítja meg.

25. §. (1) A jelen rendelet kihirdetése napján (1945- nov. 13) lép hatályba; a hatályba lépésével az 1936 :X. törvénycikk egész terjedelmében hatályát veszti; úgyszintén hatályukat veszti mindazok a jogszabályok is, amelyek a jelen rendelettel ellenkeznek, vagy azzal egyeznek.

(2) A jelen rendelet végrehajtásáról az érdekelti miniszterekkel egyetértve a belügyminiszter gondoskodik.

Budapest. 1945. évi október hó 30-án.

*Miklós Béla s. k.
miniszterelnök.*

5090/1948.korm.r.

az állami tűzoltóság szervezése és a tűzoltóság szervezete tárgyában.

1. §. (1) Mindazokat a tennivalókat, amelyeket valamely jogszabály a tűzoltóság feladatkörébe utal, részben ezzel a rendelettel megszervezett állami, részben az önkéntes jelentkezés vagy hatósági kötelezés alapján működő tűzoltóságok tagjai fogatosítják.

A tűzoltói szolgálatot az országos tűzoltó főparancsnokságnál, továbbá Budapest székesfővárosban, minden törvényhatósági jogú és megyei városban, valamint a belügyminiszter által az illetékes szakminiszterekkel egyetértésben már kijelölt vagy kijelölendő vállalatoknál (üzemknél) az állami tűzoltóság tagjai látják el. A felsoroltakon felül az állami tűzoltóság tagjai közé tartozik olyan vármegye tűzoltóosztályának parancsnoka is, amelynek székhelye község.

A jelen rendelet hatálybalépésével a (2) bekezdésben felsorolt tűzoltóságok tagjai az állami tűzoltóság létszámához tartoznak. A kijelölt vállalatoknál (üzemknél) tűzoltói munkakört ellátó alkalmazottak csak abban az esetben tartoznak az állami tűzoltóság kötelékébe, ha erre vonatkozólag kinevezési okiratot kaptak.

(4) Állami tűzoltóságot kell szervezni azokban a községekben is, amelyekben a lakosság lélekszáma 15.000 főt meghalad. Azokban a községekben, amelyekben a lakosság lélekszáma a 15.000 főt nem haladja meg, a községi képviselőtestület kérelmére a belügyminiszter állami tűzoltóság szervezését rendelheti el.

(5) A belügyminiszter a tűzvédelem megszervezése érdekében több községet, illetőleg az (1) bekezdés alapján kijelölt vállalatok (üzemek) közül több vállalatot (üzemet) is egy tűzoltóság működési körébe utalhat.

(6) A belügyminiszter a szervezés során, a tűzvédelem fokozottabb ellátása céljából, az állami tűzoltóság több egységét, illetőleg szervét összevonhatja vagy a szükséghez képest megszüntetheti, továbbá egyes tűzoltószervek parancsnokait más tűzoltószervek közvetlen felügyeletével és ellenőrzésével is megbízhatja.

(7) A (2) bekezdés alapján állami tűzoltóság szervezésére kötelezett vállalatoknál (üzemknél) a belügyminiszter tűzoltóság szervezetén belül üzemi őrsegek felállítását is elrendelheti.

2. §. Azokban a községekben és vállalatokban (üzemekben), amelyek állami tűzoltóság szervezésére nincsenek kötelezve, a tűzoltóság feladatkörét továbbra is önkéntes jelentkezés vagy hatósági kötelezés alapján megszervezett tűzoltóságok látják el.

3. §. A büntető törvények alkalmazása szempontjából a szolgálatban lévő tűzoltót hatósági közegnek kell tekinteni.

4. §. (1) Az ország valamennyi tűzoltósága a belügyminiszter főfelügyelete és ellenőrzése alatt áll. Az ország valamennyi tűzoltóságának főparancsnoki tisztét az országos tűzoltóparancsnok látja el, aki közvetlenül a belügyminiszternek alárendelt tisztviselő.

(2) Az országos tűzoltóparancsnok feladatkörét és szolgálati viszonyát részletesen a belügyminiszter szabályozza; a feladatkörének ellátásához szükséges személyzet létszámát a pénzügyminiszterrel egyetértésben a belügyminiszter állapítja meg.

5. §. (1) A vármegyék területén a tűzrendészeti felügyelet az országos tűzoltó főparancsnok vezetése alatt tűzoltó osztályparancsnokságok gyakorolják, amelyeknek működésük területén - az összes városi, községi és vállalati (üzemi) tűzoltóságok alá vannak rendelve. A tűzoltóosztályok - létszámuknak megfelelően - tűzoltóosztályokra, illetve tűzoltó őrökre tagozódnak.

(2) Ha a vármegyei székhely, törvényhatósági jogú vagy megyei város, tűzoltóegységének parancsnoka - Pest-Pilis-Solt-Kiskún és Csongrád vármegyék kivételével egyszersmind a vármegye tűzoltóosztályának is parancsnoka.

(3) Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyében két vármegyei tűzoltóosztályt - északpesti és délpesti tűzoltóosztályt - kell szervezni. Az északpesti osztály hatásköre Budapest székhellyel kiterjed: az alsódabasi, aszódi, budakömyéki, gödöllői, gyömrői, monori, nagykátai, szentendrei és váci járások, továbbá Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Újpest, Szentendre és Vác megyei városok tűzoltóságaira, a délpesti tűzoltóosztály hatásköre Kecskemét törvényhatósági jogú város székhellyel kiterjed az abonyi, ceglédi, dunavecsei, kalocsai, kiskunfélegyházi, kiskunhalasi, kiskőrösi, kunszentmiklósi és nagykőrösi járások, továbbá Cegléd, Kalocsa, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas és Nagykőrös megyei városok tűzoltóságaira.

(4) Csongrád vármegyében a vármegyei osztályparancsnoki teendőket Szeged törvényhatósági jogú város tűzoltóparancsnoka látja el, akinek hatásköre Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú város tűzoltóságaira is kiterjed.

(5) Budapest székesfőváros tűzoltósága önálló tűzoltóosztály, amelynek parancsnoka egyúttal az északpesti tűzoltóosztály parancsnoka is.

(6) Ha a vármegye székhelye község, külön tűzoltóosztályparancsnokot kell kinevezni.

6. §. (1) A tűzoltóságok egységeinek élén a tűzoltóosztályparancsnokok, az alosztályparancsnokok, illetőleg az őrparancsnokok állnak.

(2) A belügyminiszter az állami tűzoltóságok tagjait a szolgálat érdekében áthelyezheti.

(3) Az állami tűzoltóságok parancsnokai kötelesek működésük területén a tűzrendészetre vonatkozó rendelkezések megtartását ellenőrizni és evégből a szükségesnek mutató vizsgálatok megtartására jogosultak. A parancsnokok részéről ügykörükön belül kért felvilágosításokat a hatóságok, hivatalok és magánszemélyek megadni kötelesek.

7. §. (1) Az állami tűzoltóság létszámát a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben, s ennek keretén belül pedig az osztályok és őrök számát a belügyminiszter állapítja meg.

(2) Ha az állami tűzoltóság szervezésére kötelezett vállalatoknál (üzemknél) tűzoltói munkakörben szolgálatot teljesítő alkalmazottak állami tűzoltói szolgálatra átvételüket nem kérték, vagy az állami tűzoltói szolgálat teljesítésére alkalmatlannak minősülnek, őket a vállalat (üzem) tűzoltói szolgálatuk megszűnése után lehetőleg szakképzettségüknek és eddig élvezett illetményüknek megfelelő más beosztásban alkalmazhatja.

8. §. Azokban a községekben és vállalatokban (üzemekben), amelyekben az 1. § (2) - (5) bekezdése értelmében állami tűzoltóságot nem kell szervezni, a tűzoltólétszám, valamint a tűzvédelmi felszerelés megállapítása tekintetében a tűzoltó osztályparancsnok javaslatára - üzemknél a kerületi iparfelügyelő, illetőleg a gazdasági felügyelő meghallgatása után - a törvényhatóság első tisztviselője dönt. Ilyen ügyekben másodfokon a belügyminiszter határoz.

9. §. Az állami tűzoltóság tényleges szolgálatában álló tagjait a jelen rendelethez mellékelt I. számú kimutatásban meghatározott 25 fizetési fokozatba kell sorolni és őket az ebben a kimutatásban feltüntetett illetmények, valamint rendfokozatok illetik meg.

10.§. (1) Az egyes rendfokozatba az állami tűzoltóság tagjai kinevezés útján jutnak és a kinevezés az illető rendfokozatra nézve megszabott fizetési fokozatra szól.

(2) Az állami tűzoltóság tagjait a 4. vagy ennél magasabb fizetési fokozatba a belügyminiszternek a miniszterelnök útján tett előterjesztésére az államfő, az 5-17. fizetési fokozatig bezárólag a belügyminiszter, az állami tűzoltóság többi tagját pedig az országos tűzoltó főparancsnok nevezi ki.

(3) Az egyes rendfokozatokban a magasabb fizetési fokozatba az előlépés a várakozási idő elteltével kinevezés nélkül (automatikusan) következik be.

11.§. (1) A rendelet hatálybalépésével a tényleges közszolgálati alkalmazásban álló tűzoltótiszteket a jelenlegi fizetési osztályuknak megfelelő legalacsonyabb fizetési fokozatba, a tűzoltóaltiszteket, tiszteseket és tűzoltókat pedig a rendfokozatuknak megfelelő legalacsonyabb fizetési fokozatba kell besorolni.

(2) Azoknak az állami tűzoltóknak részére, akik a jelen rendelet alapján alacsonyabb illetményekben részesülnek, mint amelyet a jelen rendelet hatálybalépésekor élveznek, a különbözetet személyi pótlékként mindaddig folyósítani kell, amíg az új illetményrendszer szerinti összeget el nem érik.

(3) A (2) bekezdés rendelkezése a vállalati (üzemi) alkalmazásból állami tűzoltói szolgálatra átvett tűzoltókra nem vonatkozik.

(4) A vállalat (üzem) állami tűzoltóságának tagjául kinevezett alkalmazottat fizetési fokozatba való besorolásánál, valamint a nyugdíj megállapításánál - rangjelzésének változása nélkül - be lehet számítani azt a szolgálati időt is, amelyet az érdekelt 18. életévének betöltése után vállalati alkalmazásban magánjogi szolgálati jogviszony alapján töltött el. A beszámítás tekintetében a belügyminiszter a pénzügyminiszter hozzájárulásával határoz.

(5) Harminc napnál hosszabb megszakítás időtartamát a fizetési fokozatba sorolásnál beszámítani nem lehet.

12.§. Az állami tűzoltóság tagjai előléptetésének módozatait, valamint az egyes fizetési fokozatokban eltöltendő várakozási időt a tűzoltóság sajátos viszonyainak figyelembevételével a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendelettel állapítja meg.

13.§. (1) Az állami tűzoltóság tagjainak nyugdíját, továbbá özvegyi és árva ellátási díjait a jelen rendelethez csatolt II. számú kimutatásban foglaltak szerint kell megállapítani. Az ellátás megállapításánál azt a fizetési fokozatot kell alapul venni, amely fizetési fokozatba a tűzoltó tényleges szolgálatban utoljára tartozott.

(2) Az (1) bekezdés nem vonatkozik azokra a nyugdíjas tűzoltókra (özvegyekre, árvákra), akiknek ellátására való igénye a jelen rendelet hatálybalépését megelőzően nyílt meg.

14.§. Az állami tűzoltóság ténylegesen szolgáló tagjainak, valamint nyugdíjasainak (özvegyeknek, árváknak), családi pótléka, lakbérsegélye, közlekedési segélye és nevelési járuléka tekintetében a közszolgálati alkalmazottakra vonatkozó jogszabályok az irányadók.

15.§. (1) Az állami tűzoltóság kötelékébe nem tartozó községek és vállalatok (üzemek) tűzoltósága tagjainak díjazásait a község elöljáróságával, illetőleg a vállalat (üzem) vezetőségével létesített megállapodás, illetőleg kollektív szerződés szabályozza, amelyeknek irányelveit a belügyminiszter állapítja meg.

(2) Az állami tűzoltóság szervezésére nem kötelezett tűzoltóságok parancsnokait és tisztjeit a belügyminiszter előzetes hozzájárulásával az országos tűzoltóparancsnok, többi tagjait pedig - a község, illetőleg a vállalat (üzem) vezetőjének javaslatára az illetékes tűzoltó osztályparancsnok nevezi ki.

16.§. (1) A tűzoltóság minden tagja szolgálati viszonyának jellegére tekintet nélkül a tűzoltóság fegyelmi szabályzatának és fenytőjogának van alávetve.

(2) Fegyelmi eljárásnak van helye a tűzoltóság tagja ellen:

a, ha a törvényekben, a rendeletekben és a szolgálati utasításokban megszabott hivatali kötelességét súlyosan megszegi;

b, ha hivatali hatalmával visszaél;

c, ha bűncselekményt követ el;

d, ha korlátlan cselekvőképességét elveszti, vagy ha szolgálatát szakképzettség vagy egyéb fontos kellék hiánya miatt a megkívánt mértékben ellátni képtelen.

17.§. (1) A fegyelmi ügyekben elsőfokon határoz:

a, az országos tűzoltó főparancsnok és a hozzá beosztottak elleni ügyekben a belügyminiszter;

b, a tűzoltótisztek elleni ügyekben az országos tűzoltó főparancsnokságnál a belügyminiszter által kijelölt háromtagú fegyelmi tanács;

c, a tűzoltóság összes többi tagja elleni ügyekben az illetékes tűzoltóosztálynál a belügyminiszter által kijelölt háromtagú fegyelmi tanács.

(2) Másodfokú fegyelmi hatóság a tűzoltótisztek elleni ügyekben a belügyminiszter, a tűzoltóság többi tagja ügyében az országos tűzoltóparancsnokságnál szervezett fegyelmi tanács.

(3) Bármely fegyelmi tanács határozatát a belügyminiszter hivatalból felülvizsgálhatja.

18. §. (1) Fegyelmi büntetések az állami tűzoltóság tagjai tekintetében:

a, a fokozatos, előléptetésből való kizárás 1-3 évre terjedő időtartamra;

b, lefokozás bármely alacsony rendfokozatba;

c, állásvesztés a hozzátartozók ellátási igényének érintetlenül hagyása mellett;

d, állásvesztés a hozzátartozók ellátási igényének elvonása mellett.

(2) A 16. § (2) bekezdésének d) pontjában meghatározott esetekben a fegyelmi büntetések kiszabásának mellőzésével végelbánásnak van helye.

19. §. (1) Fegyelmi büntetések az állami kötelékbe nem tartozó tűzoltóságok tagjai tekintetében:

a, lefokozás;

b, pénzbüntetés;

c, elbocsátás.

(2) A pénzbüntetés tíz forintnál kevesebb és ötszáz forintnál több nem lehet. A pénzbüntetést közzé kell tenni és azt tűzoltójelvény címkékre kell felhasználni.

Hatósági kötelezés alapján szolgálatot teljesítő tűzoltóval szemben az elbocsátás csak a 16. § (2) bekezdésének c) és d) pontja esetében alkalmazható.

20. §. (1) Enyhébb szolgálati engedetlenség, mulasztás vagy szabálytalanság esetében alkalmazható fenyítő intézkedések:

- a, megfeddés;
- b, szabadnap elvonása, legfeljebb nyolc napig;
- c, rendbüntetés, amely öt forintnál kevesebb és száz forintnál több nem lehet.

(2) A rendbüntetés behajtására és felhasználására a 19. § (2) bekezdésében foglaltak az irányadók.

21. §. Az állami tűzoltóság kötelekébe nem tartozó tűzoltókkal szemben csak a 20. § (1) bekezdésének a) és c) pontjában meghatározott fenyítő intézkedéseket lehet alkalmazni.

22. §. A fegyelmi és fenyítő eljárás részletes szabályait a belügyminiszter állapítja meg.

23. §. (1) Tűzrendészeti ügyekben - amennyiben a rendelet vagy más jogszabály másképpen nem rendelkezik - a következő hatóságok járnak el:

- a, elsőfokon:

nagy- és kisközségekben a járási főjegyző, megyei városokban a polgármester, törvényhatósági jogú városokban a polgármester által kijelölt tisztviselő, Budapesten a székesfőváros tűzoltóosztályparancsnoka;

- b, másodfokon:

a törvényhatóság első tisztviselője;

- c, harmadfokon: a belügyminiszter.

(2) A tűzrendészeti ügyekben eljáró és az (1) bekezdés a) és b) pontjában felsorolt elsőfokú közigazgatási hatóságok hatásköre nem terjed ki a tűzoltóság szakirányítására, továbbá a szervezési, szolgálati, ellenőrzési, személyi és fegyelmi jogkörére. A közigazgatási hatóságoknak erre vonatkozó kérelmét az illetékes tűzoltóosztályparancsnoknak kell megküldeni.

(3) Azt, hogy az ipartelepek és a közlekedési vállalatokra (üzemekre), valamint a bányák földfeletti részeire vonatkozóan tűzrendészeti ügyekben mely hatóságok, illetőleg szervek járnak el, az illetékes szakminiszterrel egyetértésben a belügyminiszter rendeletben állapítja meg.

(4) Amennyiben azt a helyi viszonyok indokoltá teszik és a szükséges előfeltételek megvannak, a belügyminiszter az első- és másodfokú tűzrendészeti hatósági jogkör ellátásával bármely tűzoltóosztály vagy tűzoltóosztály parancsnokát bízhatja meg.

24. §. (1) Tűzrendészeti vagy tűzrendészeti vonatkozású ügyben döntés előtt az illetékes tűzrendészeti szakértőt mindig meg kell hallgatni, illetőleg a helyszíni szemlére mindig meg kell hívni.

- (2) Tűzrendészeti szakértők:

- a, a járási főjegyző mellett a járási székhelyül szolgáló község (város) tűzoltóparancsnoka,

b, Budapest székesfőváros, továbbá a törvényhatósági jogú és megyei városok polgármestere mellett a város tűzoltóságának parancsnoka,

- c, az alispán mellett a tűzoltóosztályparancsnok,

- d, a belügyminiszter mellett az országos tűzoltóparancsnok.

(3) A tűzrendészeti vonatkozású határozatok és intézkedések egy példányát az illetékes tűzrendészeti szakértőnek is meg kell küldeni.

(4) A tűzoltóosztályparancsnok a működése területén eljáró közigazgatási hatóság által tűzrendészeti vagy tűzrendészeti vonatkozású ügyben hozott határozat ellen fellebbezéssel élhet, de nem fellebbezheti meg a törvényhatóság első tisztviselőjének, a törvényhatósági bizottságnak, a kisgyűlések és a közigazgatási bizottságnak határozatait; e hatóságoknak tűzrendészeti vagy tűzrendészeti vonatkozású ügyben hozott határozatai ellen a fellebbezés joga az országos tűzoltóparancsnokot illeti meg.

(5) Budapest székesfővárosban tűzrendészeti vonatkozású ügyekben a kerületi előjáró határozata ellen a tűzoltóparancsnoknak, bármely más közigazgatási hatóság határozata ellen pedig az országos tűzoltó főparancsnoknak van fellebbezési joga.

25. §. Az állami tűzoltóság tagjainak személyi járandóságait és egyéni (ruházati) felszerelésének költségeit, valamint a kiképzéssel kapcsolatos összes kiadásokat a belügyi tárca költségvetésében kell előirányozni. A belügyi tárca költségvetésében kell előirányozni az egyes vármegyéket terhelő külön kinevezett osztályparancsnokok hasonló költségeit is.

26. §. (1) Az állami tűzoltóság szervezésére kötelezett városok (vármegyék, községek) és vállalatok (üzemek) az állami tűzoltóságnak a 25. §-ban megjelölt költségeihez a tényleges tűzoltói létszámnak megfelelő összegű hozzájárulását kötelesek kifizetni.

(2) A hozzájárulás mértékét - az érdekelt szakminiszterekkel egyetértésben - a belügyminiszter állapítja meg, ennek mértéke az 1947-48. évi költségvetésben erre a célra megállapított összegnél kisebb nem lehet.

(3) A belügyminiszter által megállapított hozzájárulást negyedévi előzetes részletekben kell megfizetni. A fizetés módozatait a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg rendelettel állapítja meg.

27. §. (1) Az állami tűzoltóságok részére beszerzendő felszereléseket, az állandóan készenlétkben tartandó tűzoltószerkezetek és eszközök számát, valamint minőségét - az önkormányzati közigazgatási testületek, illetőleg vállalatok (üzemek) vezetőinek meghallgatása után - a belügyminiszter állapítja meg.

(2) A belügyminiszter rendelkezése értelmében beszerzendő tűzoltószerkezetekről, tűzoltóeszközökről és felszerelésekről, valamint a tűzoltóság fenntartásával és fejlesztésével kapcsolatos dologi kiadásokról továbbra is az állami tűzoltóság szervezésére kötelezett törvényhatósági jogú és megyei városok (községek), illetőleg vállalatok (üzemek) kötelesek gondoskodni, a városok és a községek évi költségvetéseikben.

(3) A költségvetés összeállításánál a helyi tűzoltóparancsnok, illetőleg az országos tűzoltó főparancsnok véleményét is figyelembe kell venni.

28. §. (1) Az állami tűzoltóságok működésének megkezdésével a törvényhatósági jogú és megyei városok (községek), valamint a kijelölt vállalatok (üzemek) a tűzoltóságok céljaira eddig szolgáló ingóságokat (bútorokat, irodai- és tűzoltófelszereléseket, egyenruhákat, stb.) az államkincstárnak ellenszolgáltatás nélkül használatra átengedni kötelesek.

(2) Az átengedett és az érdekelt város (község), illetőleg vállalat (üzem) költségvetési keretein belül a jövőben beszerzendő ingóságokat csak az átengedő (beszerző) város (község), illetőleg vállalat (üzem) tűzoltóságának céljaira szabad felhasználni.

(3) A (2) bekezdésben foglalt korlátozás azonban nem akadályozhatja az átengedett és beszerzendő ingóságoknak, a szakszerűség és a tűzvédelem érdekében, más város (község), illetőleg vállalat (üzem) részére való ideiglenes átadását.

29. §. (1) Az állami tűzoltóságok működésének megkezdésével a törvényhatósági jogú és megyei városok (községek), valamint a kijelölt vállalatok (üzemek) kötelesek azokat az ingatlanokat, amelyek eddig is a tűzoltóság céljaira szolgáltak vagy ennek a célnak megfelelő más ingatlanokat az államkincstárnak ingyenes használatra átengedni.

(2) Az átengedett ingatlanokat csak az átengedő város (község), illetőleg vállalat (üzem) tűzoltóságainak céljaira szabad használni.

(3) Az átengedett ingatlan karbantartásáról az átengedő város (község), illetőleg vállalat (üzem) gondoskodik.

(4) A belügyminiszternek a 27. § (1) bekezdésén alapuló rendelkezéseihez képest és az állami tűzoltóságok fejlesztéséhez szükséges további ingatlanok megszerzéséről a törvényhatósági jogú és megyei városok (községek), illetőleg a kijelölt vállalatok (üzemek) kötelesek gondoskodni.

30. §. (1) Szökés vétségét követi el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő az állami tűzoltóság kötelékébe tartozó az a tűzoltó, aki abból a célból, hogy végleg kivonja magát szolgálati kötelezettsége alól, beosztását vagy rendeltetési helyét önkényesen elhagyja vagy attól távol marad.

(2) Az a tűzoltó, aki az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt nem az ott megjelölt célból követi el, ha távolléte huszonnégy óránál tovább tartott, önkényes eltávozás vétsége miatt hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő.

(3) Az (1) és a (2) bekezdésben meghatározott cselekmény büntetése egy évtől három évig terjedhető fogház, ha a cselekmény a tűzrendészeti szolgálat zavartalan ellátását veszélyeztette.

(4) A jelen § alá eső cselekmény büntetése egy évtől öt évig terjedhető fogház, ha azt a tettes olyan közveszély alkalmával követte el, amelynél a tűzoltó közreműködni köteles.

(5) Az eljárás csak a belügyminiszter vagy az illetékes tűzoltó osztályparancsnok feljelentésére indítható meg.

31. §. (1) A mezőgazdasági termények közös szérűn való elhelyezésének céljára szükséges ingatlan megszerzésére és megnagyobbítására - ha erre községi vagy városi tulajdonban lévő alkalmas terület rendelkezésre nem áll - a községet és a várost az 1881: XLI törvénycikkben szabályozott kisajátítási jog illeti meg. A kisajátítást a földművelésügyi miniszterrel egyetértve a belügyminiszter engedélyezi.

(2) A tagosítás vagy más birtokrendezés alkalmával lehetőleg gondoskodni kell az előbbi bekezdésben meghatározott célra szükséges területeknek a község (város) részére való megszerzéséről.

32. §. A tűzoltóság szervezetének részletes szabályait, továbbá a tűzoltói kiképzés és szolgálat szabályait a tűzoltóság feladatkörét, a tűzrendészet körében eljáró hatóságok hatáskörét és általában a tűzoltóságra, valamint a tűzrendészetre vonatkozó és ebben a rendeletben nem szabályozott részleteket a belügyminiszter rendeletben állapítja meg.

33. §. (1) Ez a rendelet az 1948. évi május hó 1. napjával lép hatályba, a jelen rendelethez tartozó I. számú kimutatásban megjelölt illetményeket azonban az 1948. évi április hó 1. napjától kezdődően kell folyósítani.

(2) A jelen rendelet hatálybalépésével a 10.280/1945. M. E. számú rendelet, a 21. §-ának kivételével, (Magyar Közlöny 174. szám), továbbá a 4.900/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 107. szám), valamint a 9.812/1947. Korm. sz. rendelet (Magyar Közlöny - Rendeletek Tára 192-193. szám), végül a 15.600/1947. Korm. számú rendelet (Magyar Közlöny - Rendeletek Tára 295. szám) 15. §-a hatályukat veszítik. Hatályukat veszítik mindazok az egyéb jogszabályok is, amelyek a jelen rendelettel ellenkeznek, vagy azzal tartalmilag egyeznek.

(3) E rendelet végrehajtásáról a belügyminiszter gondoskodik.

József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke

József főherceg, *József* nádor fia 1833-ban született. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1880-ban kérte fel a szervezet védnökségére, amelyet haláláig, 1905-ig töltött be. Az önkéntes tűzoltóságok létrejötte és az országos tűzvédelmi szervezet kiépülése időszakának emblematikus alakja volt, aki formális védnöki szerepén túl tevékenyen részt vett a tűzoltói közéletben. A szövetség munkájának támogatásától kezdve a tűzvédelmi jogszabályalkotás előmozdításán át az önkéntes tűzoltóegyletek szervezéséig és a tényleges tűzoltásig e szakterület minden részét gyakorolta. Személyén és munkásságán keresztül jól szemléltethető a dualizmus korában kialakuló szervezett tűzvédelem első időszaka. **(1.sz. melléklet)**

József főherceg származása és pályafutása

József főherceg — teljes nevén *HABSBURG-LOTARINGIAI József Károly Lajos* főherceg — osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, lovassági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja a HABSBURG-ház magyar ágából származott. Édesapja *József nádor*, édesanyja *Mária Dorottya* württembergi hercegnő volt. 1864-ben feleségül vette *Klotild SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI* hercegnőt, akitől hét gyermekük született. Közülük a legismertebb *József Agost* főherceg lett, aki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnökségében is követte.¹

Gyermekkorát a család alcsúti birtokán töltötte. Katonai nevelést kapott, már 12 éves korától hadapródként szolgált, majd főtiszti beosztások után 1860-ban vezérőrnagyi kinevezést kapott. Az osztrák-porosz háború számos csatájában részt vett, eredményességéért és vitézségéért altábornaggyá, később tábornaggyá léptették elő. 1869-től haláláig a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoki tisztségét látta el. 1874-ben lovassági tábornoknak nevezték ki.

Katonai hivatása mellett egyéb szakterületeket is magas szinten művelt. Botanikai kutatásokat végzett, birtokain növényritkaságokat telepített, arborétumot létesített, mezőgazdasági mintagazdaságokat szervezett.

Jelentős munkát végzett a cigányság nyelvének és néprajzának feltérképezésében, cigány-magyar szótárát és nyelvtanát a Magyar Tudományos Akadémia adta ki. Az Akadémia tudományos munkásságát elismerve 1881-ben igazgatósági, 1888-ban tiszteleti tagjává választotta. A budapesti és kolozsvári egyetemeken díszdoktorrá fogadták. Számos jótékonyági intézmény, menhelyek, honvédtiszti gyógyszálló, tudószanatóriumok létrehozásában közreműködött vagy védnökséget vállalt felettük.²

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség helyzete a védnökség létrehozásakor

A szervezet tekintélye gróf SZÉCHENYI Ödön, a szövetség első elnökének 1874-ben történt törökországi távozásával meggyengült. Bár szakmai alapjai megkérdőjelezhetetlenek voltak, hiszen az ország legkiválóbb, legprogresszívebb tűzoltó parancsnokai és egyesületei hozták létre, mégis a társadalmi elfogadásáért folyamatosan küzdenie kellett.

Az 1870-es megalakulásuk óta eltelt tíz év alatt jelentős eredményt alig tudtak felmutatni fontosabb célkitűzéseik teljesítésében.³ Ez a korszak az önkéntes tűzoltóságok megalakulásának kezdete volt. Az ország tűzvédelmi helyzete egyre több működő testületet igényelt, mégis a vártnál kevésbé növekedett a tűzoltóságok száma. Ennek az oka elsősorban az állam anyagi és jogszabályi támogatásának elmaradása volt, de nem ritkán a települések érdektelensége, a lakosság közömbössége is közrejátszott ebben. A létrejött tűzoltó egyletek saját működésük megszervezésével, fenntartásuk gondjaival foglalkoztak, az országos szövetség ügye háttérbe szorult. Kötelező tagság hiányában a testületek csak mintegy harmada lépett be a szervezetbe.⁴

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség mellett néhány területi szövetség is alakult, ez is gyengítette munkájuk hatékonyságát, sőt némelyik új szervezet a szövetség legitimitását is megkérdőjelezte.

A TISZA Kálmán vezette Magyar Királyi Belügyminisztérium 1878-ban elismerte ugyan tűzoltó ügyekben hivatalos szakközegének a szövetséget, de pénzügyi segítséget ez után sem adott és szakképzését sem vették mindig figyelembe.⁵

Gróf SZÉCHENYI Ödön elnöksége után két éves interregnum következett, amelyet fővárosi tűzoltóságok vezetőinek és egyes vidéki testületek parancsnokainak hatalmi vetélkedése jellemezett.

A széthúzás már a szövetség fennmaradását veszélyeztette. Korábban gróf SZÉCHENYI Ödön szakmai és társadalmi helyzete biztosította a szervezet tekintélyét, de távozásával és a belső ellentétek erősödése miatt ez egyre csökkent.

A vezetőség a szövetség helyzetének megszilárdítására továbbra is befolyásos arisztokratákat választott elnökül, de e mellett szükségesnek érezték egy szakrális főhatalom, a védnökség létrehozását is. A tisztségre a legmegfelelőbb személyt *József Károly* királyi főhercegben találták meg, aki az uralkodóház tagja, *József* nádor fia és akkor már a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka volt.⁶

József főherceget az előzetes megkeresés után 1880. V. 4-én (*Szent Flórián* napján) a báró BÁNHIDY Béla elnök vezette küldöttség személyesen kérte fel a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség

védnöki tisztségének betöltésére, aki azt elfogadva biztosította őket, hogy a tűzoltás intézményét mindig hathatósan fogja támogatni. Tisztségét és ígéretét haláláig megtartotta.⁷

A magyar tűzoltók pozsonyi nagygyűlése a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség alapszabályába illesztette (1880. VIII. 19-22.) 2. paragrafusként: „... a szövetség József főherceg Ő császári és királyi Fenségeinek védnöksége alatt áll.”⁸

József főherceg javaslatai a tűzvédelem javítására

József főherceg első találkozása a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséggel annak megalakulásakor, 1870 decemberében történt. A főherceg a Nemzeti Tornacsarnok felavatására tervezett tűzoltó gyakorlatot kívánta megtekinteni, részvételével támogatva gróf SZÉCHENYI Ödönt és tűzoltó csapatát. A bemutató azonban egy tüzeset és a gróf sérülése miatt elmaradt, csalódást okozva ezzel a magas rangú látogatónak. Ennek ellenére a tűzvédelem ügye iránt nyitott maradt és a szövetség felkérésére elvállalta védnökségüket.⁹

József főherceg — akárcsak édesapja — nemzeti elköteleződése miatt nagy népszerűségnek örvendett a magyarság körében. A „legmagyarabb főherceg”, a köztiszteletnek olyan fokán állt, hogy már a védnökség vállalása is jelentősen emelte a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség társadalmi tekintélyét.

A főherceg azonban nemcsak formális szerepet vállalt, őszinte érdeklődéssel fordult a tűzoltás ügye felé. Minden mozzanatról informáltatta magát, minden szakmai kérdésben ismertette nézeteit és befolyását is érvényesítette — ha nem is közvetlenül — közügyeik alakításában.¹⁰

A *Tűzoltó Közlöny*ben megjelent interjúiban és írásaiban fogalmazta meg elképzelését a magyarországi tűzvédelmi állapotok fejlesztéséről, a tűzvédelem résztvevőinek — a tűzoltó egyesületeknek, a fenntartóknak, a helyi és országos vezetésnek és az állam — feladatairól, felelősségéről. A tűzoltó egyesületek tagjaitól a katonákhoz hasonlóan fegyelmezettséget, képzettséget, gyakorlottságot és hősi-és önfeláldozást várt el. „Jól fegyelmezettség, fegyelemtartás nélkül céltalan egyenruhás parádé, vagy meddő jóakarát lehet csak minden testület. A közös célnak érdekében kell is engedelmeskedni az önmagunk által emelt tekintélynek a magunk választotta parancsnoknak lehet is engedelmeskedni anélkül, hogy azért megszűntünk volna szabad embernek lenni.”¹¹

A települések vezetőitől, a városi tanácsoktól, a földbirtokosoktól, a fenntartó közösségektől a működés biztosítását és anyagi támogatást kért. Külön hangsúlyt helyezett a birtokosok részvételére a tűzvédelemben, egyrészt a tűzoltó egységek alapítására, szervezésére, másrészt azok költségeinek vállalására buzdított. „Van egy neme a sportnak: a tűzoltás, melyet uraink közül igen kevesen üznek. Miért ne állnának tehát magyar főuraink tömegesen élére ez intézménynek, különösen akkor, amikor már úgymint népfelkelők, kész katonák. Ha valamely hazafias vállalat megérdemli a fölkarolást: úgy a tűzoltó intézmény, melyet Széchenyi István gróf édes gyermeke hívott életre, bizonyára teljesen méltó bő fölkarolásra.”¹²

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség irányító szerepének megerősítését a tűzoltóságok egységes intézménnyé szervezésével, az általános egységesség bevezetésével (egységes szervezet, tisztségek, egyenruházat, felszerelés, kiképzés) kívánta elérni. „A rangfokozati jelvények kérdése engem is foglalkoztat. Van azonban vele szoros összefüggésben lévő, de nálánál sokkal fontosabb kérdés, mellyel tehát behatóan foglalkozni még inkább érdemes és ez a szervezés ügye! Mert a tűzoltó egyletek belső szervezetének sokfélesége sokkal szembeszökőbb... Mi azonban nem felesleges, az éppen a kívánatosnak tartott egység létrehozatala, egy minta szervezési mód kifejtése és megalapítása.”¹³

Az ország vezetőinél kiemelkedő társadalmi helyzetét és kapcsolatait felhasználva a rendszeres költségvetési támogatás biztosításáért és a tűzvédelem jogi helyzetének rendezéséért járt közben.

József főherceg védnöki szerepei

Aktív tűzoltói tevékenysége révén ismerte a tűzoltó társadalmat, a képviselendő ügyeket. Jelentősebb évfordulók, kiemelkedő események, szövetségi gyűlések, ünnepségek, országos tűzoltó tanfolyamok, országos kiállítások alkalmával a résztvevők a kötelező udvarias formációk mellett tényleges rokonszenvvel köszöntötték az „ország első tűzoltóját”, akinek válasza nem különben meleg hangú, elismerő és lelkesítő volt.¹⁴

A szövetség nagy tiszteletben ápolta kapcsolatát védnökével, jelentésükben örömmel állapították meg, hogy „szívvel-lélekkel tűzoltó lett”¹⁵

Védnökségének ideje alatt minden tűzoltó vonatkozású könyvet, kiadványt neki ajánlottak a szerzők. A millenniumi díszközgyűlésen (1896) ünnepélyes keretek között leplezték le a főherceg – VASTAGH György által festett – tűzoltó egyenruhás képét, amelynek nyomdai másolatait a tagtestületeknek is elküldték.¹⁶ A Magyar Királyi Honvédség főparancsnokaként a vidéki városokban tett szemleútjain a helyi tűzoltóságokat is megtekintette. Részt vett a tiszteletére rendezett díszgyakorlaton, üdvözlő beszédeket mondott, majd a helyi tűzoltó egylet vezetőivel szakmai kérdésekről cserélt eszmét és tapasztalatot. A *Tűzoltó Közlöny* több látogatásáról is részletesen beszámolt, kiemelve azt a kitüntető protokolláris sorrendet, amely szerint közvetlenül a honvédség jelentése után fogadta a tűzoltók tisztelgését.¹⁷

József főherceg kora ifjúságától katonának nevelkedett. A harctereket megjárt, tudásáról, bátorságáról tanúbizonyságot tett katonai vezető, a magyar honvédség főparancsnoka, úgy tekintett a tűzoltókra, mint a katonai erények polgári képviselőire, mint egy hátszágai civil haderőre. Ők is honvédek voltak, az otthon védői. Reguláris paternalizmus jellemezte viszonyát saját tűzoltócsapatával is, önkéntes, áldozatkész fegyelmezettséget, hűséget követelt és bajtársias gondoskodást adott „nevelt fiainak”.

Az alcúti tűzoltóság megszervezése, gyakorlati tanácsok a tűzoltóság létrehozására

Alcúti nagybirtokosként vagyónvédelmi és humanitárius megfontolásokból tűzoltóságot szervezett kastélya személyzetéből. Gyermekai testnevelőjének, BOKELBERG Ernőnek, az első pesti tűzoltó csapat, a Nemzeti Torna és Tűzoltó Egylet egyik vezetőjének tanácsait követve új tűzoltó felszerelést és fecskendőket szerzett be Walser tűzoltószer gyárból és megkezdte a 8 fős kastélybeli tűzoltóraj kiképzését.¹⁸

Több kisebb tüzeset sikeres elfojtása után egy jelentős kárt okozó pusztai tűz szükségessé tette hatékonyabb szervezet létrehozását. A főherceg alapszabályzatot, szerelési szabályzatot készített és a Magyar Királyi Belügyminisztériummal jóváhagyatta azokat.¹⁹ 1882. VII. 30-án Alcút és Doboz község lakosságának részvételével megtartották első közgyűlésüket és megalakult az alcúti önkéntes tűzoltó szakasz. A főparancsnokságot maga a főherceg vállalta el, és a hazai tűzvédelem felépítését is az önkéntesség elve szerint szervezte meg. „Először fizetett tűzoltóságot képzeltem el, hanem aztán megdöglőlv, hogy többet használok azzal, ha a lakosok érdeklődésének bevonásával, velük is megértetem a közös erővel működés és a társulás nagy eszméjének üdvös voltát: az önkéntesi intézmény behozatalában állapodtam meg. ...a haza minden polgárának csak hasznára lehet a szakértelemre törekvés és a fegyelmeztség meggyökereztetése.”²⁰

A közel 60 fős egylet 1 főparancsnokból, 2 parancsnokból, a fecskendőket kiszolgálókból, csövezetőkől, mászókból, kürtösökből és szivattyúsokból állt. Felszerelésüket a Walser-gyártól vásárolták, kék-fehér csíkos, vörös zsinóros egyenruhájukat, jelvényeiket helyi iparosok készítették.²¹ Az egylet minden költségét — felszerelés, működtetés — a főherceg fedezte. Kiképzésüket saját maga kezdte meg, katonai fegyelmet követelve rendszeresen gyakorlatoztatta embereit és állandó őrséget vezetett.²²

Működési területük Alcúton és Dobozon kívül a környékbeli községekbe is kiterjedt, de felhívásra Lovasberényben, Csákváron és Bicskén is beavatkoztak. A tüzesetek gyakran keletkeztek az uradalmi pusztákon, ezért a nagy távolságok miatt külön pusztai tűzoltó szakaszt szervezett, újabb fecskendőket és felszerelést szerzett be. A két csapat együttes létszáma alakulásukkor több mint 120 fő volt. Évente 5-10 tüzesethez vonultak, a kéménytüzeztől a több mint 90 épület leégését okozó nagy szári tűzvészig mindenütt beavatkoztak.²³ **(II.sz. melléklet)**

József főherceg tűzoltó csapat szervezési tapasztalatit 1886-ban a *Tűzoltó Közlöny*ben „Hogy lehet pusztán vagy ezer lakost túl nem haladó kis községben egyszerűen, kevés költséggel egy céljának mégis megfelelő kis tűzoltó csapatot felszerelni?” címen tette közzé. A szerkesztő lábjegyzetéből kiderül, hogy ezt vitaanyagának is szánta, hiszen ekkor még az alapvető szabályzások is hiányoztak a tűzoltóságokra vonatkozóan. Írásában kitért a rangfokozatokra, a legszükségesebb felszerelésekre, minimális mennyiségükre és több célú felhasználhatóságukra. Ahol célszerűnek talált ott, a helyi mesterek által készített eszközök beszerzését tanácsolta. Az egyenruházati anyagok beszerzési helyét és árát is közölte, csakúgy, mint a tűzoltóknak szánt jutalmakat, óradíjakat, lófogatok költségét. Szervezési javaslatokat tett a szolgálat praktikus szervezésére és díjmentesen felajánlotta az általa írt alcúti szabályzatot az érdeklődőknek. Végül részletes költségvetést adott az induláshoz szükséges szerek, felszerelések, egyenruhák beszerzéséhez.²⁴

Zászlóavatás, jubileum, mászótorony avatás, országos sikerek, fiú tűzoltók

1888-ban *Clotild* főhercegnő egy remekművű és nagy értékű selyemzászlót ajándékozott az alcúti tűzoltóknak. **(III.sz. + IV.sz. melléklet)** A máshol helyi jelentőségű esemény ezúttal országossá növekedett. A meghívottak között a legrangosabb tűzoltó vezetők is szerepeltek, így a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség, a fehérvármegyei tűzoltószövetség elnöksége, a budapesti önkéntes és városi tűzoltó parancsnokság, valamint a fehérvármegyei tűzoltó parancsnokok. A találkozó célja a zászlóavatáson túl a tűzvédelem helyzetét rendező, régóta várt jogszabály késlekedése miatt elkedvetlenedő tűzoltó társadalom felrázása, erejének demonstrálása volt. A hosszas ceremónia után a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület tiszteletbeli parancsnokává választotta a főherceget. A mise és a püspöki áldás után a zászlószegek beverését követően Ő fensége a zászlót kezében tartva beszédet mondott: „Vitéz tűzoltóim! Három nemes tulajdonság van, melyek az embert ékesítik: a felebaráti szeretet, a bajtársiasság és a kitartás. Ezek hoztak össze bennünket s működésünket folytatni fogjuk ezen új zászló alatt. Vegyék az új zászlót, egyesületünk új jelvényét, legyetek hívek hozzá s szerezzetek alatta újabb diadalokat.”²⁵

Az alcúti tűzoltóság 1892-ben ünnepelte 10 éves jubileumát. A főherceg ez alkalomból is lelkesítő, katonás beszéddel köszöntötte az ország egyik legjobban felszerelt és kiképzett minta-tűzoltóságát. „Vitéz tűzoltók! Mikor azelőtt 10 évvel zászlónk alá hívtalak benneteket és ti készséggel sereglettetek körülöttem, hinni akartam, hogy az a lelkesedés, mellyel ügyünk szolgálatába álltok, állandóan meg is

marad köztetek. E feltevésben nem csalódtam. Legyetek ezen túl is éber őrei a vagyonbiztonságnak s szolgáljátok továbbra is engedetlen kitarással jó ügyünket!”²⁶

A folyamatos készenlét, gyakorlás és a „fenséges” elvárás valóban kiváló felkészültségű csapatot eredményezett.²⁷

1895 augusztusában nagy ünnepség keretében avatták fel Alcsúton az ország első vas mászótoronyát, amelyet a Geittner és Rausch budapesti tűzoltószer-gyár készített KÖHLER István igazgató tervei alapján. A 16 méter magas, 3 méter széles oldalfalú, háromemeletes és réz toronysisakkal bíró építmény alapzatába a főherceg emlékiratot helyeztet el. Ez a rendezvény is jó alkalom volt a magyar tűzoltó társadalom legfontosabb szereplőinek találkozására, tűzoltószer iparunk egyik legnagyobb vállalatának reklámozására, a helyi és a környékbeli tűzoltó csapatok díszszemléjére, mulatozásra. A mászó torony időtállóan bizonyult, jelenleg is áll a vasszerkezete s helyi műemléki védelmet élvez.²⁸

(V.sz. melléklet)

Az ezredéves kiállításon a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség minta-tűzoltó szertárán kívül csak a fővárosi és az alcsúti tűzoltóságnak volt külön pavilonja a bemutatkozásra. A kiállítás alkalmából rendezett országos versenyen elnyerték az „iskola és gyorsmászás három létrával”versenyszámban az első díjat, egy ezüst kelyhet. Ez alkalommal a főherceg huszártábornoki egyenruhában fogadta csapatát és köszöntötte őket: „Vitéz tűzoltóim! Ha nem ismernélek titeket már számos éve, ha nem tudnám, hogy a vidék annyi tűziveszedeleménél hidegvérrel, ügyességgel szálltatok szembe a vésszel, ha nem volnék meggyőződve arról, hogy hazánk legjobb tűzoltóinak tarthatlak titeket, úgy aggódva bocsátot-talak volna az országos versenyekre. Most, hogy a diadalt kivívtatok, megerősödött bennem a tudat, hogy az alcsúti tűzoltók sehol sem hoznak szégyent reám. Büszke önérzettel mondok nektek köszönetet. Isten vezéreljen tovább is utaitokon.”²⁹

Még ilyen kiváló tűzoltó csapat mellett is szükség volt az állandó készülségre, mert a község lakóházainak 80%-a nád és zsúptetős, 15%-uk fazsindelyes és csak 5%-át fedte cserép, bádog. Mindezt a falu tűzvédelmi térképén a vízszelési lehetőségekkel, kutakkal, a tűzoltó szerek elhelyezésével és a parancsnokok lakhelyével együtt megjelölték.³⁰

A főherceg a sikeresen működő tűzoltócsapat utánpótlásáról is gondoskodott. Iskolás fiúkból, 1887-ben „kik szellemileg és testileg kellő fejlődéssel bírnak, egy gyermek tűzoltó-tartalék szakaszt” állítottak össze. A fiatalok kiképzés után a távollévő felnőtteket helyettesíthették tűz esetén. Úgy gondolta, ha az iskolásokat széles körben, országosan kiképzik tűzoltónak és ha „hirtelen támad a háború és a harctérre hirtelen kell indulni annak, aki elkésni nem akar, a kisfia addig otthon felveszi tűzoltó-szerelvényeit és örökdió elhagyott tűzhelye fölött”.³¹

József főherceg a Tűzoltó Közlöny munkatársa, utolsó szerepvállalása, halála

József főherceg a tűzoltók parancsnoki tevékenysége mellett a szövetség hivatalos lapjának, a *Tűzoltó Közlöny*nek is „munkatársa” volt. Védnökségének ideje alatt 26 írását közölte a lap. A folyóirat a tűzoltás ügy egészét érintő, az elképzeléseit bemutató interjúk mellett az alcsúti tűzoltóság történetét, szervezését, kiemelkedő eseményeit, a tüzesetknél történt beavatkozásokat ismertető cikkek mellett a tűzoltó eszközök újdonságairól, a felszerelések beszerzési lehetőségeiről is tájékoztatott.³²

A róla szóló tudósítások a vidéki szemleútjairól, családi és tűzoltói szerepléséről, országos eseményekről, alkalmi beszédeiről adtak hírt. Felhasználta a lapot, hogy az alcsúti szabályzatokat, mint mintát a többi testülethez is eljuttassa.³³

A tüzesetekről küldött részletes beszámolóival szakmai tapasztalatait osztotta meg a tagtestületek vezetőivel és egyben, mint a lap „munkatársa” e tevékenységével a lap fennmaradásához is hozzájárult, mert az érdektelenség miatt a *Tűzoltó Közlöny* „lapvezére” többször szüneteltetni kényszerült a megjelentetést.³⁴

A Nemzetközi Tűzoltószövetség III. kongresszusát Budapesten tartották 1904-ben. Az 1900-ban alakult nemzetközi szervezet — amelynek alapító tagja volt a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség — államiságunk több mint ezer éves múltját és a magyar tűzoltók magas szakmai színvonalát ismerte el a rendezés odaítélésével. (VI.sz. melléklet) A szövetség számára rendkívüli jelentőségű esemény védnökségét József főherceg elvállalta, azonban betegsége miatt már nem tudta az ünnepséget megnyitni. Az is közrejátszott távolmaradásában, hogy az uralkodó csak német nyelvű nyitóbeszédet engedélyezett, amelyet így nem akart elmondani.³⁵

A Tűzrendészeti Közlönyben megjelent levelében méltatta az eseményt: „Annyit sikerült kivív-nunk, hogy ma már mások is tudják, nemcsak mi tűzoltók, hogy a vagyonbiztonságot fenyegető tűzvészek ellenében a tervtelen hősködés vajmi keveset ér. De azt, hogy a megelőző tűzrendészetnek céltu-datos művelete égető szükségét képez: Még mindig csak mi tűzoltók érezzük és hangoztatjuk. Adja az ég, hogy az a nagy alkalom, mely a nemzetközi tűzoltó Kongresszusnak Budapesten leendő megtartá-sa által adódik, az általunk vállvetve megérlelt jó ügynek végleges szervezésére jótékony befolyást gyakoroljon.”³⁶

1904-ben a József főherceg egészségi állapota megromlott, már nem tudott tűzoltóival vonulni a tüzekhez. „Nem szabad többé legénykednem, mert a 72-ikben vagyok” írta. A következő évben már tolokocsiba kényszerült és 1905. VI. 13-án Fiumében meghalt.³⁷

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnökségi ülésén gróf SZÉCHENYI Viktor, a szövetség elnöke jelentette be halálát. Az elrendelt gyászszünet után indítványt tettek védnökük emlékére 4000 korona alaptőkéjű alapítvány létrehozására „József Királyi Herceg Alapítvány” címmel. Az alapítvány célja az egyéb segélyben nem részesülő, szolgálatban megsérült tűzoltók vagy hátra maradtait támogatása.³⁸ A *Tűzoltó Közlöny*ben a „Kedves Lapvezér” MARKUSOVSKY Béla emlékezett meg régi munkatársáról, felidézve legfontosabb eszméit a tűzoltói intézményről.³⁹

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség szegedi nagygyűlésén József főherceg fiát, József Ágost főherceget kérték fel a megüresedett védnöki tisztség betöltésére.⁴⁰

1906-ban József főherceg emlékeztére a Magyar Tudományos Akadémia rendkívüli ünnepélyes díszülést tartott, amelyre a tűzoltóság vezetőin túl WEKERLE Sándor miniszterelnök és kormányának több tagja, katonai vezetők és a főpolgármester is meghívást kapott.⁴¹

József főherceg védnökségének értékelése

József főherceg kiváló társadalmi helyzete, nagy népszerűsége hatalmas nyereséget jelentett a külső és belső legitimitációs gondokkal küszködő szövetség számára. A főherceg számos intézmény védnökségét elvállalta, azonban a tűzoltóság iránt — annak katonai jellege és humanitárius tartalma miatt — személyes vonalmat is érzett.

A tűzvédelemmel való szoros kapcsolata, tűzoltó parancsnoki tapasztalatai, a szervezésre vonatkozó tézisei és a tűzoltó ügyekben történő megnyilvánulásai messze meghaladták a védnökséggel szembeni elvárásokat. Szorgalma, alaposága és tudatossága példaként szolgált a testület vezetőinek. Uralkodói neveltetéséből fakadó, nemzete iránti felelősségérzete átjárta minden szerepvállalását, így a tűzoltás ügyének felkarolását is.

József főherceg az ország tűzvédelmének megszervezését a hazaszeretetre épülő önkéntesség elve szerint képzelte el. Azonban a XIX. század végén a nagyvárosok és a gyáripár tűzbiztonsága már az állandó készenlétet biztosító, korszerű felszerelést használó, magasabb szakmai színvonalon működő hivatásos tűzoltóságok létrejöttének kedvezett. A tűzvédelem ügye egyre kevésbé függött magas rangú támogatóktól, így a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöki tisztsége idővel formálissá vált.

Jegyzetek:

- ¹ ORTUTAY
- ² RONCSIK
- ³ ORTUTAY: op.cit.
- ⁴ MARKUSOVSKY: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.*
- ⁵ GLÓSZ
- ⁶ RONCSIK: op.cit.
- ⁷ *Jelentés a Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség 1878-1880. évi működéséről.*
- ⁸ RONCSIK: op.cit.
- ⁹ MINÁROVICS
- ¹⁰ MARKUSOVSKY: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* op.cit.
- ¹¹ MARKUSOVSKY: József főherceg.
- ¹² JÓKAI
- ¹³ József főherceg: A szervezés ügye.
- ¹⁴ A legelső magyar tűzoltó.
- ¹⁵ *A Magyar Tűzoltó Szövetség központi választmányának jelentése 1882. augusztus 12.-től 1884. augusztus 17.-éig terjedő időszakban működéséről.*
- ¹⁶ József főherceg arcképe.
- ¹⁷ József főherceg látogatást tett Nagyváradon, Marosvásárhelyen, Nyíregyházán, Egerben és Nagykanizsán. József főherceg Nagyváradon. ; József főherceg Nagykanizsán. ; József főherceg Egerben.
- ¹⁸ József főherceg: Adatok az alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz történetéhez.
- ¹⁹ *Az alcsuthi tűzörség szabályzata.*
- ²⁰ MARKUSOVSKY: József főhercegnél.
- ²¹ Az alcsuthi pusztai szakasz ruházati és felszerelési kellékei.
- ²² Az alcsuthi önkéntes tűzoltó szakasz.
- ²³ Statisztikai kimutatás az 1884. évből az alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasznak. ; Alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz tűzesetek.
- ²⁴ Hogy lehet pusztán, vagy 1000 lakost túl nem haladó községben tűzoltó csapatot felszerelni?
- ²⁵ Az alcsuthi önkéntes és pusztai tűzoltó zászlószentelési ünnepélye.
- ²⁶ Az alcsuthi tűzoltók 10 éves jubileuma.
- ²⁷ *Emléklapok az alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz 10 éves jubileuma alkalmából. Együttal jelentés az 1882-1992. évekről.*
- ²⁸ Alcsuthi ünnepély.
- ²⁹ Megdicsért tűzoltók
- ³⁰ Alcsuth tűzbiztonsági állapota. ; Az alcsuthi szakasz működési köre és tűzstatisztikája.

³¹ Alcsuthi fiú-tűzoltók.

³² Magyar tűzoltóság könyve.

³³ MARKUSOVSKY: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* op.cit.

³⁴ József főherceg levele a szerkesztőhöz.

³⁵ *A III. nemzetközi tűzvédelmi kongresszus Budapesten 1904. évi augusztus 17-21. napján.*

³⁶ Az nemzetközi kongresszus alkalmából.

³⁷ MARKUSOVSKY: József főherceg.

³⁸ A MOTSZ „József kir. Herceg” alapítványának alapítólevele.

³⁹ Néhai József főherceg emlékezetére.

⁴⁰ RONCSIK: op.cit.

⁴¹ Néhai József főherceg emlékezetére. op.cit.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- A III. nemzetközi tűzvédelmi kongresszus Budapesten 1904. évi augusztus 17-21. napján.* — *A III. nemzetközi tűzvédelmi kongresszus Budapesten 1904. évi augusztus 17-21. napján.* Budapest, 1905, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. I. rész 69 p., II. rész 101 p.
- Magyar tűzoltóság könyve.* — *Magyar tűzoltóság könyve.* Budapest, 1925, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. 333 p.
- MARKUSOVSKY: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* — MARKUSOVSKY Béla: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* Budapest, 1911, s.n. 291 p.
- MINÁROVICS — MINÁROVICS János: *A nagy elődök.* Budapest, 2002, Tűzoltó Múzeum. 39 p. HU-ISBN —
- ORTUTAY — ORTUTAY István: *József főherceg élete.* Szeged, 1915, Engel Lajos Nyomda és Lapvállalata. 220 p.
- RONCSIK — RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930.* Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 550 p.

GYŰJTEMÉNYES KÖTETEK

- GLÓSZ — GLÓSZ Kálmán (szerk.): *Magyarország tűzrendszete az 1904. évben.* Budapest, 1904, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. 128 p.

CIKKEK

- Az alcsuthi önkéntes tűzoltó szakasz. — Az alcsuthi önkéntes tűzoltó szakasz. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IV.évf. (1882) 24.sz. 213.p.
- Az alcsuthi pusztai szakasz ruházati és felszerelési kellékei. — Az alcsuthi pusztai szakasz ruházati és felszerelési kellékei. *Tűzoltó Közlöny*, VII.évf. (1885) 2.sz. 19.p.
- Alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz tüzesetek. — Alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz tüzesetek. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XI.évf. (1889) 8.sz. 107.p.
- Alcsuthi tűzbiztonsági állapota. — Alcsuthi tűzbiztonsági állapota. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 2.sz. 22.p.
- Alcsuthi fiú-tűzoltók. — Alcsuthi fiú-tűzoltók. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IX.évf. (1887) 11.sz. 135.p.
- Az alcsuthi önkéntes és pusztai tűzoltó zászlószentelési ünnepélye. — Az alcsuthi önkéntes és pusztai tűzoltó zászlószentelési ünnepélye. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, X.évf. (1888) 7.sz. 100.p.
- Az alcsuthi tűzoltók 10 éves jubileuma. — Alcsuthi tűzoltók 10 éves jubileuma (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XIV.évf. (1892) 7-8.sz. 129.p.
- Alcsuthi ünnepély. — Alcsuthi ünnepély. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVII.évf. (1895) 8.sz. 117.p.
- Az alcsuthi szakasz működési köre és tűzstatisztikája. — Az alcsuthi szakasz működési köre és tűzstatisztikája. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 3.sz. 37.p.
- Az nemzetközi kongresszus alkalmából. — Az nemzetközi kongresszus alkalmából. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzrendészeti Közlöny*, II.évf. (1904) 8.sz. 1.p.
- Hogy lehet pusztán, vagy 1000 lakost túl nem haladó községben tűzoltó csapatot felszerelni? — Hogy lehet pusztán, vagy 1000 lakost túl nem haladó községben tűzoltó csapatot felszerelni? (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VIII.évf. (1886) 6.sz. 85.p.
- József főherceg Nagyváradon. — József főherceg Nagyváradon. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1883) 8.sz. 122.p.

- József főherceg levele a szerkesztőhöz. — József főherceg levele a szerkesztőhöz. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1883) 9.sz. 125.p.
- József főherceg: A szervezés ügye. — József főherceg: A szervezés ügye. *Tűzoltó Közlöny*, VI.évf. (1884) 1.sz. 1.p.
- A legelső magyar tűzoltó. — A legelső magyar tűzoltó. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VIII.évf. (1886) 11.sz. 175.p.
- József főherceg Nagykanizsán. — József főherceg Nagykanizsán. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IX.évf. (1888) 8.sz. 129.p.
- József főherceg Egerben. — József főherceg Egerben. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XIII.évf. (1891) 6.sz. 105.p.
- József főherceg: Adatok az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz történetéhez. — József főherceg: Adatok az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz történetéhez. *Tűzoltó Közlöny*, XV.évf. (1893) 3.z. 35.p.
- József főherceg arcképe. — József főherceg arcképe (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XX. évf. (1898) 4.sz. 65.p.
- Megdicsért tűzoltók. — Megdicsért tűzoltók. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 10.sz. 167.p.
- MARKUSOVSKY: József főhercegnél. — MARKUSOVSKY Béla: József főhercegnél. *Tűzoltó Közlöny*, .évf. V.évf. (1883) 9.sz. 126.p.
- MARKUSOVSKY: József főherceg. — MARKUSOVSKY Béla: József főherceg. *Tűzrendészeti Közlöny*, III.évf. (1905) 7.sz. 97.p.
- A MOTSZ „József kir. Herceg” alapítványának alapítólevele. — A MOTSZ „József kir. Herceg” alapítványának alapítólevele. *Tűzrendészeti Közlöny*, III.évf. (1905) 10.sz. 151.p.
- Néhai József főherceg emlékezetére. — Néhai József főherceg emlékezetére. *Tűzrendészeti Közlöny*, IV.évf. (1906) 6.sz. 101.p.
- Statisztikai kimutatás az 1884. évből az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz-nak. — Statisztikai kimutatás az 1884. évből az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz-nak. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VII.évf. (1885) 1.sz. 3.p.

ALBUMOK

- Emléklapok az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz 10 éves jubileuma alkalmából. Egyúttal jelentés az 1882-1992. évekről.* — *Emléklapok az alsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz 10 éves jubileuma alkalmából. Egyúttal jelentés az 1882-1992. évekről.* Budapest, 1892, Horánszky Viktor Könyvnyomda. 23 p.
- JÓKAI — JÓKAI Mór (szerk.): *Segítség! Az Eperjes-Nagykároly-toroczkói tűzkárosultak emlékalbuma.* Budapest, 1887, Franklin – Egyetemi Nyomda. 44 p.

JELENTÉSEK

- Jelentés a Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség 1878-1880. évi működéséről.* — *Jelentés a Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség 1878-1880. évi működéséről.* Budapest, 1880, Atheneum. 10 p.
- A Magyar Tűzoltó Szövetség központi választmányának jelentése 1882. augusztus 12.-től 1884. augusztus 17.-éig terjedő időszakbani működéséről.* — *A Magyar Tűzoltó Szövetség központi választmányának jelentése 1882. augusztus 12.-től 1884. augusztus 17.-éig terjedő időszakbani működéséről.* Budapest, 1884, Rózsa Kálmán Könyvnyomda. 12 p.

SZABÁLYZATOK

- Az alsuthi tűzország szabályzata.* — *Az alsuthi tűzország szabályzata.* *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1884) 6.sz. 93.p.

Mellékletek jegyzéke:

- I.sz. melléklet*
József főherceg tűzoltó egyenruhában.
- II.sz. melléklet*
Az alsuthi tűzoltók gyakorlata 1898.
- III.sz. melléklet*
Az alsuthi tűzoltók díszgyakorlata a zászlószentelési ünnep alkalmából 1888.
- IV.sz. melléklet*
Zászlóavatási ünnepség csoportképe.
- V.sz. melléklet*
Az alsuthi mászótorony.
- VI.sz. melléklet*
A III. Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszus plakátja.

I.sz. melléklet

József főherceg tűzoltó egyenruhában

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 3472.

II.sz. melléklet

Az alcsúti tűzoltók gyakorlata 1898

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 3490

III.sz. melléklet

Az alcsúti tűzoltók díszgyakorlata a zászlószentelési ünnep alkalmából 1888.

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 3493.

IV.sz. melléklet

Zászlóavatási ünnepség csoportképe

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 3494. 14.

V.sz. melléklet

Az alcsúti mászótorony

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 2266.

VI.sz. melléklet

III. Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszus plakátja

Forrás ! Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Fotótára 4816.

SCHIMPF Gerald
A bécsi tűzoltóság 1683-1948
(Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva)

Napjainkban a bécsi tűzoltóság mintegy 1850 munkatárssal rendelkezik, közülük csaknem 1770 fő 24 órás váltással teljesít szolgálatot. Váltásonként több mint 500 ember áll bevetésre készen. Éves átlagban 100 bevetés történik naponta¹ Ez az egész évre vetítve 33 000 bevetést jelent a több mint 400 négyzetkilométernyi bevetési területen. Ezt a területet 9 tűzvédelmi szekcióra osztották, amelyek mindegyikében található egy főparancsnokság illetve egy-két ennek alárendelt tűzország (csoport- és szerparancsnokság) Mindegyik főparancsnokság alapvetően készenléti felszereléssel van ellátva, melyek kommandós járműből, három csapatszállító járműből (segélynyújtó jármű, egy víztartályos fecskendő műszaki mentőszer) és egy tololétrából áll. Ezen kívül a tűzorszóságok nagyszámú különleges járművekkel, mint darukkal, csere-felépítményes konténerekkel és szállítójárművekkel is rendelkeznek.

A kezdetek

A bécsi tűzoltóság története a város a második török ostromáig vezet vissza bennünket. Bécs ostroma 1683. VII. 14. és 1683. IX. 12. között komoly veszélyt jelentett. Már 1683. VII. 15-én tűz ütött ki Schottenhofban, mely olyan méreteket öltött, hogy az egész arzenált fenyegette, mely ekkor mintegy 1800 hordó puskaporral volt teli. A város kamarása Georg ALTSCHAFFER megkísérelte a hozzá beosztott emberekkel csökkenteni a tűzveszélyt, a keletkező tüzeket felszámolni. A város a védelemnek köszönhetően megmaradt, de Georg ALTSCHAFFER alkamarás az esemény hatására rádöbbsent, hogy újjá kell szervezni a tűzvédelmet Bécsben.

1685. III. 26-án egy beadványt nyújtott be a városi tanácsnak, melyben javasolja a lovak és a „tűzoltókocsik” úgynevezett vizeskocsik lőszertárban való elhelyezését.² Véleménye szerint az alkamarás irodájának és lakásának is ott kellene lennie. Ezután már 1685. III. 29-én felbecsülte a felmerülő költségeket. 1685. VII. 7-én a hozzávetőleges költségeket előterjesztette a városi tanácsnak, amely azt, a magas összeg miatt elutasította. Georg ALTSCHAFFER azonban ragaszkodott javaslatának megvalósításához és felkínálta, hogy az összeget saját eszközeiből megelőlegezi. Az indítványt így már elfogadták, a polgármester és a városi tanács ratifikálta azt, és az átalakítás elkezdődhetett.³

A rákövetkező 1686-os év számít a bécsi tűzoltóság megalapítása évének. Ennek helybenhagyása mindenek előtt egy utasításon alapszik, mely négy tűzszolga alkalmazását szabja meg. Georg ALTSCHAFFER a fegyvertár átépítésével megteremtette az oltó személyzet és az oltóeszközök közös elhelyezését. Miután ez megoldották, Georg ALTSCHAFFER továbbra is az oltási módok javításra törekedett. További szakképzett munkások alkalmazása volt Georg ALTSCHAFFER következő célja, olyanoké, akik értnek az oltókészülékekhez. Újítások történtek a műszaki szektor területén is. A holland Jan van HAYDEN által feltalált bőrből készült tömlők — melyek a mai tűzoltó tömlők elődjai voltak —, Bécsben is ismertté váltak és felhasználták a tűz elleni harcban.⁴ Az első tömlő vásárlására vonatkozó számla 1694-ből származik, amikor Georg ALTSCHAFFER két nagy és egy kisebb holland tűzoltófecskendőt vásárolt vörösrézrel és bőrrrel felszerelt tömlővel együtt, melyek nagyon jó hatásúnak bizonyultak. A felszerelés fejlesztéseként több ízben oltókészülékeket is vásároltak. 1705-ben egy esztergályost 1000 kézfecskendő gyártásával bíztak meg. Ennek nyomán a következő évben már 240 fecskendőt az alkamarai hivatalba, 360 fecskendőt pedig a fegyvertárba szállítottak.⁵ A beszerzett felszerelési tárgyakkal akkoriban már gyakorlatokat is tartottak. A legrégebbi bizonylatok, ezekről az úgynevezett tűzoltási próbákról 1717-ből és 1718-ból származnak. Az alkamarás magasabb létszámú személyzet iránti követelésének szintén eleget tettek, így — az 1723-as keltezésű „Tűzoltási költségek részletezései” című feljegyzésből, mely a Kärtner Strassén lévő Hasenhausra vonatkozik — számos érdekes részletet tudhat meg. Ezen a számlán jelent meg négy „tűzszolga”, és három másik napi munkás, akik éjjel és nappal az alkamarai hivatalban tartózkodott.⁶

Mária Terézia hivatalba lépése, az 1759-es tűzrendészeti szabály, és további fejlesztések az 1800-as évekig

VI. Károly halála után 1740-ben *Mária Terézia* lépett az örökébe. Bécsben ebben az időszakban mintegy 150 000 ember élt, és az 1688-ban kiadott leopoldista tűzrendészeti szabályzat még érvényben volt.⁷ Mivel ebből a korból csak kevés megbízható forrás áll rendelkezésre, ezért nehéz meghatározni az alkamara pontos személyi állományát. Egy, az alkamarai hivatal 1723-ból származó számlájából azonban megállapítható, hogy a személyzet 1740-ben 19-20 főből állt.⁸ 1748-ból származik Ferdinand SCHRENK⁹ alkamarás oltási akciójának leírása. Ez a híradás azért is különösen érdekes, mivel nincs más dokumentum ebből az időszakból, amelyik ilyen részletességgel taglalna egy oltási akciót. Száz

évvel ezelőtt még fogták az embereket, akiket aztán szinte odavonszoltak az oltáshoz, azaz oda, ahol a legnagyobb szükség volt rájuk. Az alkamara által vezetett tűzoltási akciók, valamint a személyzet által szerzett tapasztalatok segítségével fejlődött ki a célzott tűz elleni védekezés. Ekkoriban a bécsi alkamara kompetenciája a HABSBURG-birodalom nagy részében már ismert volt. Így például 1754-ben megbízták az alkamarást, hogy állítsa össze Triest városának oltáshoz szükséges eszközeinek jegyzékét. Meg kellett határozni az eszközök számát, valamint azok gyártását is felügyelnie kellett.¹⁰

Bécsben 1754-ben valósították meg az első népszámlálást. 175 000 fő volt Bécs lakóinak száma. Bécs közvetlen környezetében pedig mintegy 200 000 ember élt, hozzávetőlegesen 8000 házban. 1759. V. 2-án új tűzrendészeti szabályzatot hoztak nyilvánosságra, ami jelentősen megnövelte az alkamarai hivatal személyzetének számát. A négy tűzszolga éjjel-nappal ténylegesen az alkamarában tartózkodott. Napközben részben más munkára is beoszhatták őket, de mindenképpen csak a városban dolgozhattak, az elővárosokban nem, és semmi esetre sem lehetett mindegyiküket egyszerre beosztani. A négy ácslegény, akiket a város fizetett, napközben végezhetek munkát, de kettőnél többen soha egyszerre. Így napközben a többfajta munkára is bevethető munkások és az alkamarás is a hivatalban tartózkodtak, napközben 12, éjjel 21 személy állt rendelkezésre. Ezen kívül 13 fizetett munkás is riasztható volt tűz esetén. Az oltószemélyzet technikai felszerelése a tűzrendészeti szabályzat egyik táblázatából ismerhető meg.¹¹

Az alkamarában illetőleg a közelében fekvő Depóban (Laurenzer Kasematte) 20 vizeskocsi felszereléssel, 20 vízzel töltött hordó, 20 kád, 6 magas létra támaszrúddal, 35 közepes létra, 35-35 közepes és nagy csáklya, 35 vaslapát, és csákány, 300 oltóvödör, 5 nagy kocsifecskendő fa hajtókarral, 11 kis fecskendő hordozófákkal, 100 tűzcsáklya, 60 nagy viharlámpa, és 36 lámpás beépített gyertyával volt állt készenlétben. A tabella jobb oldalán rögzítették az első kivonulási rendet, tehát egy felsorolást arról, hogy a bécsi tűzoltók milyen eszközökkel vonultak ki a különböző tüzesetekhez.¹²

Ezután az oltási módok némileg csendesebb időszak következett Bécsben. 1779-ben egy fontos kérelmet tartalmazó beadványt készített Bécs polgármestere az alsó-ausztriai kormány számára. 1779. I. 20-án arra kérte a kormányzatot, hogy a tűzszolgákat mentse fel a katonai szolgálat alól, kérését a négy tűzszolga nélkülözhetetlenségére alapozta.¹³ A kérést 1779. III. 31-én már jóváhagyták. Ebből a döntésből is látható, mennyire megbecsülték ezeknek az embereknek a képzettségét és tapasztalatát.

Mária Terézia halála után 1780-ban II. József került hatalomra. 1783-ban reformot vitt keresztül, melyben a városi tanács utasításokhoz kötött hatósággá vált. Mindenki számára látható változást az 1786-os év hozott, amikor a tűzszolgáknak egy tanácsi rendelettel engedélyezték a városi libéria viseletét, ami egy felsőcombígy érő fehér csontgombokkal ellátott kétsoros sávolyzubbonyból, hosszú darócnadrágból, fekete cipőből, a város címerével ellátott cilinder alakú filckalapból, valamint egy bőr rohamszíjből állt.¹⁴ A szolgálat rendfokozati jelvényei piros-fehér szegélyűek voltak, melyeket a galléron és a ruhaujjon hordtak. A felszereléshez tartozott még egy derékszíj bőrtáskával, amelyben egy baltát tartottak.¹⁵

II. József 1790-ben bekövetkező halálával, testvére II. Leopold lépett a trónra, majd annak váratlan halála után 1792-ben fia I. Ferenc vette át az uralkodást. Ezen időszakban nagy változások történtek, mivel a Bécsi Tűzoltási Intézet a tűzoltási módok területén technikai újdonságok sorát próbálta ki. Így különböző kísérleteket folytattak az oltóanyagokkal és vízszintes nyomószerkezettel ellátott fecskendőkkel.¹⁶

A XIX. század első fele és az 1817-es tűzrendészeti szabályzat

A XIX. század kezdetén Bécs városának az elővárosokat is beleértve mintegy 230 000 lakosa volt, a városban több mint 1300, az elővárosban pedig mint 5000 ház állt. Az alkamarai hivatalnak a tűz elleni harchoz éjjel-nappal 40 személy állt rendelkezésére. 1817 XII. 31-én I. Ferenc császár új tűzoltási rendeletet bocsátott ki. A rendelet első része az építészeti intézkedésekkel, a kéményseprőkkel, az általuk végzett tisztítási munkálatokkal, a tűzoltási eszközökkel foglalkozott, melyeket a háztulajdonosoknak készenlétben kellett tartaniuk, emellett pedig színházak számára készített speciális előírásokat is rögzített. A második rész a tüzeset jelentésének mikéntjét és a St. Stephan toronyőreinek feladatait szabályozta. A harmadik rész pedig a tulajdonképpeni tűz elleni harccal foglalkozott. A tűzoltási rendelet előírta, hogy amennyiben az alsókamarai hivatalnál tűzvést jelentenek, akkor annak tűzoltófecskendőivel, vizeskocsijaival, az egyéb szükséges oltókészülékeivel és oltószemélyzetével, négy alkalmi munkásával a veszély helyszínére kellett sietnie. Az „A” függelék tájékoztatást adott a szükséges tűzoltóeszközökről. A lőportárban, az alkamarai hivatalban és egy közelben fekvő szertárban (Laurenzer Kasematte) készenlétben állt 5 nagy — két lóvontatású — fecskendő, mindegyik ellátva az ahhoz szükséges tömlőkapcsolattal, tömlőkkel, és 4 viharlámpával. Rendelkezésre állt még 4 hordozó-

ható fecskendő, 26 vizeskocsi a hozzávaló tartozékokkal, 10-10 magas és közepes tűzoltólétra, 10-10 magas és közepes tűzi horog, 54 lámpás gyertyával együtt, és egy fulladás gátló pincetűzek esetén. A fulladást gátlót Johann MÁLZEL fejlesztette ki, melyet Bécs városa 1812-ben megvásárolt. A fulladást gátló készülék komplexitása miatt annak biztonságos használata csak tapasztalt tűzszolgák számára volt lehetséges. 1833-ban a védőfelszerelésekkel véghezvitt kísérletek jól érzékeltetik, hogy akkoriban kezdtek nagyobb figyelmet fordítani az oltószemélyzet védelmére. A fulladást gátlót a császári és királyi műszaki testület tagjai egy levegős légzőpalackkal ellátott szabadon hordozható mentőkészülékké fejlesztették.¹⁷ Az 1833: II 1-jén végrehajtott kísérletnél az oltószemélyzet két tagja — valószínűleg tűzszolgák — képesek voltak egy füsttel teli kamrában negyedórát eltölteni légzési problémák nélkül.

1835 az alkamarai hivatal reformjának éve volt. Kajetan SCHIEFER-t nevezték ki a hivatal első műszaki előjárójának. Már első hivatali évében a tüzesetek pontosabb helymeghatározásához kifejlesztett és beszerzett egy úgynevezett toposzkopot a Stefansturm toronyőreinek, valamint kiadott egy hivatali instrukciót az alkamara személyzete számára. 1849-ben az Alkamarai Hivatal kifejezést hivatalosan Városi Építőhivatalra változtatták, egyben pedig a személyzet létszámát 160 főre növelték.¹⁸ Így — ha a községi, tűz esetén fizetett alkalmi munkásokat nem számoljuk — majdnem 50 év alatt a tűzoltási intézet csapattalánya alig változott, bár az oltószemélyzettel szembeni elvárások jelentősen módosultak.¹⁹

Az 1850-es 1860-as évek, SCHIEFER építési igazgató és a decentralizáció

A XIX. század közepén a városi területek bővülésével újraszabályozták a tűzoltómódszereket. 1850. III. 9-én megoldották, az eddigi elővárosok egy községbe tömörítését, amely először hét, később nyolc kerületre osztották. A terület 55,4 km² volt, a lakossága alig érte el az 500 000 főt. Különösen az addigi építési igazgató Kajetan SCHIEFER volt fáradhatatlan harcosa a bécsi oltásügynek. Így 1853-ban további javaslatát is megvalósították. Tíz új tűzoltót vettek fel, az oltócsapatot három műszakra osztották, amelyekből kettő mindig készenlétben állt. Az oltószemélyzet számára sisakot rendszeresítettek. Ezeket a sisakokat a korábbi lovas városi gárdától vették át, melyeket az újfajta felhasználás céljainak megfelelően átalakítottak. További újdonságot jelentett az összes oltásban részt vevő személyi állomány egyenruhával való ellátása 1854-ben.²⁰

Egy évvel később telefonos összeköttetést helyeztek üzembe a Stefansturm és a Központi Oltási Intézet között. Kajetan SCHIEFER az elkövetkezendő években is rendíthetetlenül dolgozott a tökéletesítésért. Sorra kerül az óhajtott decentralizáció, ezzel 8 további tűzorséget hoztak létre, melyeket korábban fiálélának neveztek. Birtokba vették továbbá a leopoldstadti fiálélékat — azaz a Landstrasset, Wiedent, Margaretent, Mariahilfet, Neubaut, Josefstadtot — és az Alsergrundot ahol egy tiszt, 5 tűzoltó és 2 kocsis szolgált, akiknek a rendelkezésére egy kocsi és két pár ló állt. Éjszaka a fiálélékban három-négy pár lovat tartottak. Az Építési Hivatal oltócsapatának személyzeti létszáma 63-ról 120-ra emelkedett, 20 tiszt és 100 tűzoltó megoszlásban. Emellé a községek napi fizetésért fiálélként további 4 embert jelöltek ki, akiket laktanyában helyeztek el és a fecskendők mozgására vetettek be. Ebben a decentralizációs folyamatban határozta a bevetés során használt létrák egységesítéséről is.²¹

1865-ben véget ért a SCHIEFER-korszak, és Rudolf NIERNSEE-t nevezték ki a város építési igazgatójának. Ebben az évben a statisztikai hivatal 226 tüzesetet jegyzett fel, 208-at Bécsben, 18-at pedig a város közvetlen környezetében. Ennek nyomán került sor első önkéntes tűzoltóságok megalapítására, melynek keretében hozták létre a pötzleindorfi és a simmeringi tűzoltóságokat.²² Az 1881. XII. 8-ai tüzeset a Ringtheaterben, mely legalább 386 halottat követelt, nem csak a rendezvények helyszínére vonatkozó nemzetközi biztonsági intézkedéseket és a jövőben kialakítandó építési rendeleteket befolyásolta, hanem Bécs tűzoltóságának helyzetére és szervezetére is hatást gyakorolt. 1882-ben a tűzoltóság 180 fős személyzettel rendelkezett és hozzávetőlegesen 2100 bevetésen vett részt. Ebben az évben a városi építési igazgató Franz BERGER újraszervezte a tűzoltóságot, mely a tűzoltóság elválását jelentette a Városi Építési Hivaltól. A tűzoltóság létszámát 180-ról 200 főre emelték, valamint magasabb fizetést követelt számukra. Emellett bővítették a felszerelést, további tűzcsapatokat állítottak fel, és a tűzjelzés módjának javítását is követelték.

1884-ben engedélyezték a bécsi tűzoltóság számára szervezeti alapszabályzat létrehozását. Az alapszabályzat első paragrafusa úgy szól, hogy Bécs városának tűzoltósága hivatásos tűzoltóság, mely katonailag irányított, kaszárnnyában elhelyezett, és egyenruhával felszerelt testület.²³ Az Építési Hivaltól leválasztott tűzoltóság élére tűzoltóparancsnokot neveztek ki. Az első tűzoltóparancsnok Franz ZIER mérnök volt, aki 1884. VII. 18-ától haláláig 1895 januárig töltötte be hivatalát.²⁴ Az alapszabályzat 7. paragrafusa foglalkozott a tűzoltóság személyi állományával. Eszerint a létszám hét tisztből, 200 tűzoltóból és 150 fecskendő mozgató személyből állt. A fecskendő mozgatók — mai szóhasználattal élve a

város köztisztasági munkásai voltak, akiket a fecskendők biztonságos üzemeltetésére állítottak készenlébe — éjszakára a löszertárban voltak elszállásolva.

Néhány nappal a szervezeti alapszabály bevezetése után 1884. V. 19-én megjelent egy új tűzoltási szabályzat, amely az 1817-es okiratot hatályon kívül helyezte. Ebben egyebek között szabályozták, hogy a tűzoltóság felügyelete — függetlenül attól, hogy hivatásos vagy önkéntes — a magisztrátus hatáskörébe tartozott.²⁵ Az önkormányzatot kötelezték a megfelelő kiképzés végrehajtására, és gondoskodnia kellett a tűzoltósági egyenruhákról és felszerelésekről. Emellett arra is utasították, hogy az önkéntes tűzoltóságok iskolázásának és kiképzésének felügyelete megfeleljen a hivatásos tűzoltóságokénak. Az elővárosok egy községbe tömörítése folyamán 1890 és 1892 között túlzott mértékben megnövekedett a városi terület. 178 négyzetkilométernyi területen 1 341 897 ember élt 19 kerületben. A tűzoltóság számára ez a tömörítés 34 önkéntes tűzoltósággal való bővülést eredményezett. Ez vezetett az 1896. évi újjászervezéshez, ami ismét változásokat hozott a személyi állományszámára, így például pótlólagos állások létesültek, köztük 30 telegráfos kisasszonyé. A szabályzat foglalkozott az alkalmazottak pénzügyi biztosításával is és szabályozta a béreket, a nyugdíjjogosultságot, valamint a betegbiztosítást. Újdonság volt hogy az oltómesterek, masiniszták, telegráfos kisasszonyok, fűtők 10 év szolgálat után megházasodhattak.²⁶ Az első világháborúig folyamatosan nőtt Bécs lakóinak létszáma, a tűzoltóság viszont akkoriban alig 600 alkalmazottal rendelkezett. Más tűzoltóságokkal való összehasonlításban elgondolkoztató, hogy ebben az időszakban Bécs 2,1 millió lakosával London, New York City, és Párizs után a negyedik legnagyobb város volt a világon. Hasonló méretű városok voltak még akkoriban Berlin, Chicago, és Tokyo.

Reformok az 1920-as években

A bécsi tűzoltóság számára az 1920-as évek jelentették az új reformok időszakát.²⁷ Az első világháború után javítani szerettek volna Bécs munkásainak munkakörülményein, és megváltoztatták a tűzoltók szolgálati műszakjának hosszát. Már 1919 áprilisában eltörölték a 72 órás szolgálatot, és bevezették a 24 órás szolgálatot 24 órás szabadidővel. Ez az intézkedés egyben a személyzet létszámának növekedését is jelentette. A tűzoltóság 1918-ban 676 szolgálati poszttal rendelkezett, és ez a szám az 1920. évre 1159 főre emelkedett. A bevezetett reformok további nehézsége volt Bécs felosztása hét tűzvédelmi kerületre. 1929-ig mind a 7 újjáalakított tűzvédelmi kerületben volt egy főtűzörség és emellett 22, az összes városi területre felosztott melléktűzörség. Ennek az újjászervezésnek a során, valójában az 1925-től 1927-ig terjedő időszakban zárták be Bécs hatósági területén a legtöbb önkéntes tűzoltóságot. Az újjászervezés eredményeként a tűzoltóság járműállománya is megfelelővé vált a kor technikaikövetelményeinek. A járművek száma 1920 és 1929 között 120-ról 165-re emelkedett. A meghajtás módja is jelentősen változott. Miután 1903-tól az elektromobillal véghezvitt kísérletek kielégítően folytak le, 1920-ban 58 jármű működött ezzel a meghajtással.²⁸ 1929-ben nőtt a benzinelektromotor meghajtású járművek száma.²⁹ A lóvontatású járművek ebben az időben már csupán csekély mértékben voltak jelen a bécsi tűzoltóságnál. A bécsi tűzoltóság az utolsó négy lovát 1926-ban adta el. A bevetési területeken a szervezeti átalakítás következtében — különösen 1925-től — növekedett a bevetések száma, 1929-ben például 2750-ről 6500-ra emelkedett.³⁰

Polgárháború, világháború, és az újrakezdés Josef HOLUBEK ténykedése alatt

Ebben az időszakban a bécsi tűzoltóság története erőteljesen összeforrt a politikai eseményekkel. Georg WEISSEL, a bécsi tűzoltóság egyik tisztje és több kollégája 1934. II. 13-án felfegyverkeztek és részt vettek a floridsdorfi főtűzörségi harcokban. A rendőrséggel tűzharc után összesen 13 embert vettek őrizetbe. Georg WEISSEL, akit már a következő napon rögtönítélő bíróság elé állítottak, az összes felelősséget magára vállalta. Georg WEISSEL-t 1934. II. 15-én kivégezték, a többi vádlott börtönbüntetést kapott.³¹

A második világháború alatt 1943 februárjában egy letartóztatási hullám a tűzoltóságon belül 48 kollégát érintett. Ellenük a vád röpcédula terjesztés, letartóztatott kommunisták családjának való pénzgyűjtés, illetve kommunista ellenállásban való részvétel volt. Az úgynevezett tűzoltó perek során öt halálos ítéletet hoztak, 12 esetben pedig életfogytig tartó szabadságvesztés volt az ítélet, és számos hosszú időre szóló börtönbüntetést mondtak ki. Az elítélteket a mauthauseni koncentrációs táborba szállították. Az öt halálraítélteket 1944. X. 31-én a Kagran-i lőtérre vitték és közülük kettőt — Hermann PLACKHOLM-ot és Johann ZAK-ot több száz társa szeme láttára — kivégezték.³²

A II. világháború utolsó napjaiban — amikor a harcok már elérték Bécset — 1945. IV. 6-án a helyi légvédelmi vezetőség kiürítési parancsot adott ki. Még aznap éjjel összeállt a hatalmas menet, amely 627 tűzoltó járműből, 124 motorból, és a tűzvédelmi rendőrség 3760 emberéből állt. STANZIG

ezredes a tűzvédelmi rendőrség kommandójának vezetésével nyugat felé vette az irányt. Miközben a menet a következő napokban Mauthausenig vonult, 18 embernek sikerült az indulási parancs alól kivonnia magát. Ezek az emberek megkísérelték három, nem teljesen bevetésre kész járművel a tűzvédelmet valamennyire fenntartani, és megszervezték a főtűzörség őrzését. Habár ez a kis csapat a számos keletkező nagyméretű tűzzel szemben hamarosan vesztes helyzetbe került, mégis a háború utolsó napjaiban Bécsben sikerült számos további tüzet megakadályoznia, és értékes kulturális javakat, mint például a Bécsi Filharmonikusok hangszereit megmentenie.³³

A háború után Josef HOLUBEK-et bízták meg a bécsi tűzoltóság vezetésével. Az új parancsnok fő feladatát a bécsi tűzoltóság újjáépítése alkotta. Josef HOLUBEK 1947 októberéig maradt igazgató. 1948-tól 1972-ig elnöke volt az Osztrák Tűzoltószövetségnek, 1960-tól 1981-ig a CTIF (International Association of Fire and Rescue Services [Nemzetközi Tűzoltó Szövetség]) elnöke, utána tiszteletbeli elnökévé választották. 1948-ban az ő vezetése alatt egyesítették először az önkéntes, az üzemi és hivatásos tűzoltókat egy szövetségben. A CTIF-ben töltött ideje alatt sikerült elérnie, hogy a hideg háború idején békés egységbe vezesse a keleti és nyugati tűzoltóságokat.³⁴

Jegyzetek:

- ¹ BOUZEK : 67.p.
- ² CHITIL
- ³ CZEIKE : II.köt. 153.p.
- ⁴ BOUZEK : op.cit. 78.p.
- ⁵ Loc.cit.
- ⁶ CHITIL : op.cit. II.rész 2.p.
- ⁷ CZEIKE : op.cit. 182.p.
- ⁸ Négy tűzszolga, három napszámos munkás (más források arra utalnak, hogy valószínűleg négyen voltak), akik éjjel-nappal az alsókamara hivatalában tartózkodtak, ezenkívül 4 ács, 2 kéményseprő, 3 tapasztalt, többfajta munkára is bevethető munkás, és 3 kocsis.
- CHITIL : op.cit. II.rész 3.p.
- ⁹ CZEIKE : op.cit. 218.p.
- ¹⁰ Loc.cit. 250.p.
- ¹¹ 4 tűzszolgából, 4 ácslegényből, 4 tapasztalt, többfajta munkára is bevethető munkásból, 13 tűz esetén fizetett oltómunkásból, 4 kéményseprőből, 4 kőművesből, 4 tetőfedőből, 4 további ácslegényből, 3 kocsisból és 1 kűtmester-segédből állt.
- BTA. *Tűzrendészeti szabályzat 1759. 59/ 76*
- ¹² BTA. *Tűzrendészeti szabályzat 1759. 59/ 84*
- ¹³ CHITIL : op.cit. I.rész 47.p.
- ¹⁴ CHITIL : op.cit. II.rész 4.p.
- ¹⁵ BOUZEK : op.cit. 104.p.
- ¹⁶ CHITIL : op.cit. IV.rész 15.p.
- ¹⁷ BTA. *Tűzrendészeti szabályzat 1817. 17/ 32*
- ¹⁸ A tűzoltási intézetnek akkoriban a következő személyzete volt: 1 őrsparancsnok 4 tűzszolga, 4 tűzszolga-segéd, 26 tűz esetén fizetett alkalmi munkás, 118 községi, tűz esetén fizetett alkalmi munkás (községekben), 2 tűzjelentést végző futár, 4 toronyőr és 4 kocsis.
- BOUZEK : op.cit. 583.p.
- ¹⁹ Loc.cit. 113.p.
- ²⁰ Loc.cit. 128.p.
- ²¹ Loc.cit. 132.p.
- ²² Loc.cit. 189.p.
- ²³ CHITIL : op.cit. I.rész 110.p.
- ²⁴ BOUZEK : op.cit. 199.p.
- ²⁵ CHITIL : op.cit. I.rész 127.p.
- ²⁶ Loc.cit. 128.p.
- ²⁷ BOUZEK : op.cit. 293.p.
- ²⁸ Loc.cit. 306.p.
- ²⁹ Ebben az időszakban 3-ról 50-re emelkedett, míg a kizárólag benzinüzeműeké 46-ról 114-re nőtt.
- Loc.cit. 305.p.
- ³⁰ Loc.cit. 306.p.
- ³¹ Loc.cit. 352.p.
- ³² Loc.cit. 401.p.
- ³³ Loc.cit. 417.p.
- ³⁴ Loc.cit. 422.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BOUZEK — BOUZEK Helmut: *Wien und seine Feuerwehr*. [Bécs és tűzoltósága.] Wien, 1990, Wiener Landes-Feuerwehrverband Auflage. 304 p. AT ISBN 978 375 97 0520 3.
- CHITIL — CHITIL Willibald: *Das Feuerlöschwesen der kaiserlichen Reichshauptstadt Wien*. [A császári és királyi birodalmi főváros Bécs tűzoltási módjai.] Wien, 1903, Verlag der österreichischen Leo-Gesellschaft. 201 p.
- CZEIKE — CZEIKE Felix: *Das Feuerlöschwesen in Wien*. [A tűzoltás módjai Bécsben.] Wien, 1962, Verlag Wiener Schriften 18. 62 p.

LEVÉL- IRAT ÉS DOKUMENTUMTÁRAK

- BTA — Bécs Tűzoltóságának Archívuma.

*Szent Flórián ünnepe, és a tűz szerepe a magyar néphagyományban***Szent Flórián**

Szent Flórián kr.u. 240 körül született. Szülővárosa jelenlegi elnevezése Zeiselmauer.¹ A római légió századosa volt. Keresztényüldözés során halt mártírhalált 304-ben. Malomkövel a nyakában az Ennsbe ölték.

Korai kultusza Ausztriában², Bajorországban, Itáliában és Lengyelországban³ bontakozott ki. A XV. század végén lett tűz-patrónus, ugyanis azt tartották róla, hogy egyszer tüzet oltott az imájával.

Képeken és szobrokon egyaránt jellegzetesen ábrázolták legionárius egyenruhában, amint egy égő ház, lángoló tetejére vizet önt.

A tűzzel való kapcsolat magyarázza, hogy nemcsak a tűzoltók, hanem több helyen a sörfőzők, fazekasok⁴, kovácsok⁵, pékek⁶, kéményseprők⁷ céhének is patrónusa volt.

Tisztelete Dunántúlon volt erős, ahol a német, katolikus bevándorlók révén vált népszerűvé. *Szent Flórián*mal gyakran találkozhatunk útmenti szoborként⁸, és a házak oromfülkéiben.⁹ **(I.sz. melléklet)**

A szent tisztelete sok helyen egyházi, vallási ünnep volt, melyet közösségileg, és egyénileg is számon tartottak.

A téma kutatója szemléletesen foglalta össze *Szent Flórián* ünneplését a bakonyi és Balaton felvidéki falvakban „*Tiszteletének széleskörű kibontakozása a XVII. századra tehető. Pulán, Városlődön kápolnát emeltek tiszteletére. A városlődi, 1820. évi tűzvész óta napja a faluban ünnepnap lett, munkatiltalommal. Hittek abban, hogy ha valaki Flórián-napon dolgozik, akkor tűzvész lesz a településen. Az 1940-es évekig Flórián napon körmenetben vonultak a templomtól a kápolnáig, Flórián közbenjárását kérve a tűzi veszedelem ellen. Tihanyban ezen a napon esti harangszókor a tisztító tűzben szenvedő lelkékért imádkoztak és 3 Miatyánkot, 3 Üdvözetet Szent Flórián tiszteletére elmondtak, hogy a tűzvész-től megmeneküljenek. A Somló melletti Orosziban esti harangszókor ugyancsak a tisztító tűzben szenvedőkért imádkoztak, majd egy óra múlva megszólalt a harang, s ekkor egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet mondtak el, hozzátéve: »Mentsen meg az Úristen Szent Flórián közbenjárására tűztől, víztől, másvilági tüztől.« Magyarpolányban még az 1990-es években is volt, aki reggel vagy este elmondott egy Miatyánkot Szent Flórián tiszteletére, a tisztító tűzben szenvedő lelkékért kérve közbenjárását. Mások az esti harangszókor a megholt hűvekért könyörögtek ezen a napon az Úrangyala és egy Rózsafüzér-tized elmondásával.*

Volt, aki naponta elmondott Flórián tiszteletére egy Úrangyalát, hogy a tisztító tűzben szenvedő lelkék közbenjárásával mielőbb a mennyországba jussanak. Kiscsőszön sem dolgoztak Flóriánkor. Reggel mise volt, ahol azért imádkoztak, hogy lelkük a másvilági, testük az evilági tüztől megmeneküljön.

Tekintettel arra, hogy Flórián Magyarpolányban fogadott ünnepe is volt (Kolontárnak ugyancsak), reggel 9 órakor a templomban a misét követően az 1950-es évekig, körmenet ment a tűzoltószertárnál álló Flórián-szoborhoz.

A misét megelőzően a környéken lakó lányok összefogtak és élő virágból, orgonából, tulipánból, ha volt már, pünkösdi rózsából, koszorút fontak, s ezzel vették körül a szobrot, lábához pedig vázákba vágott virágot tettek. Mise után a Mindenszentek litániáját énekelve vonult a menet a szoborhoz, ahol Flórián litániája következett. Ezután imádkoztak és Flórián közbenjárását kérve könyörögtek minden tűzi veszedelem ellen, valamint a tisztító tűzben szenvedőkért is. Ezt követően Flórián-énekeket énekelve mentek vissza a templomba, ahol a kimenő énekkel a szertartás véget ért. Ezen az alkalmon a tűzoltók is részt vettek.” 1993-ban az idézett mű szerzőjének kérésére felelevenítették Szent Flórián napjának könyörgését. „Kosárszámra vitték a virágot a tűzoltószertárhoz, amit az előénekes vezetésével koszorúba, fűzerbe fontak és feldíszítették vele Flórián szobrát, amelynek tövébe, vázákba is virágcsokrokat állítottak. Mivel Nepomuki Szent János szobrát is ide, az egykori tűzoltószertár mellé, Flórián szobrához telepítették át, a virágokból rá is jutott »nehogy szomorkodjon« mondták.

A szobrok feldíszítését kora délután végezték el, majd ezt követően a templomban litánia kezdődött, ahonnan a felvirágozott feszületet vivő három ministráns után a plébános és a hűvek, valamint az ajkai tűzoltók a szoborhoz vonultak a Mindenszentek litániáját énekelve. A szobornál imádságok, könyörgések, énekek hangzottak el, majd énekelve visszatértek a hűvek a templomba, ahol imádsággal és énekkel fejeződött be a szertartás. Flórián napját ebben az újjáélesztett formában — hisz 1950-1990-ig nem tarthatták meg — a mai napig megünneplik. Flórián olyannyira tisztelt szent volt, hogy még az 1980-as években is akadtak öregek, akik szobra előtt megemelték kalapjukat. Közterületen, több helyen is áll szobra, amit évente, Flórián-nap előtt színesre festettek — pl. Berhidán — vagy lemeszelték.”¹⁰

Egyes vidékeken — miután úgy tartják, hogy *Szent Flórián* a tüztől védi meg a házakat — sok épületen látható a szobra. Több településen templomot is szenteltek a tiszteletére,¹¹ sőt kápolnák, közterti szobrok is jelzik kultuszát. Égiháborúk idején ugyancsak *Szent Flórián*hoz szoktak fohászkodni villámcsapás és tűzvész ellen. A tűzoltók ünnepi szentmisén vettnek részt, és egyéb ünnepeket rendeztek *Szent Flórián* napján.¹²

Másutt is található *Szent Flórián* szobrok, a XVIII. században például több helyen állítottak színes szobrot tiszteletére.¹³ Az Ipolysági szoboralak egy mesterien kidolgozott kőtalapzaton áll, fején csákó, jobb kezében vízzel telt edény, melyből éppen egy égő házra önt vizet. Alatta felirat olvasható: „*Florian ora pro nobis. Anno 1799*”. A térség másik településén¹⁴ szecessziós *Szent Flórián*-szobor talapzatán a következő szöveg olvasható: „*Szent Flórián tiszteletére emeltette az egegi önkéntes tűzoltó testület 1903.*” Másutt¹⁵ a falu közepén szoborcsoport, a *csomoszenteknek* is nevezett együttes *Nepomuki Szent János, Szent Vendel, Szent Flórián* áll. A népi hagyományokat tárgyaló „*Sándor nap-tól úrnapiig*” című műben olvasható¹⁶, hogy az egyik felvidéki településen¹⁷ címeres kőtalapzaton áll 1790-től *Szent Flórián* késő barokk szobra, melyhez régebben május 4-én a templomból kimentek, elmondták a litániát, énekeltek, majd visszamentek az Isten házába. Akad olyan település is, ahol a tűzoltóközpontnál áll *Szent Flórián* szobor.¹⁸

***Szent Flórián* napja és a tűz, a tűzgyújtás hagyományai**

A tűz létrehozása, a tűz őrzése, megszentelése éppúgy jelen volt az ősi kultúrákban, mint a kereszténységben.¹⁹ *Szent Flórián* napjához szertartásos és archaikus tűzgyújtási hagyományok kapcsolódnak. Volt olyan vidék,²⁰ ahol *Szent Flórián* napján férfi rakott tüzet. Mielőtt begyújtotta volna, megmosta a kezét, a vizet pedig szétpermetezte, hogy a tűz, amely ezen a napon különösen haragos „*erűt ne vehessen*”, ne okozzon veszedelmet. A tűzgyújtásra nem kerülhetett sor korán, csak tíz óra után „*hogy a házba ki ne siessen*” azaz fel ne gyújtsa a házat.²¹

Ugyanakkor ezen a napon sokfelé tiltották a tűzgyújtást. Ezekben a vidékeken,²² *Szent Flórián* napján egyáltalán nem is raktak tüzet, nem dolgozhattak a kovácsok és kenyeret sem süthettek.²³

A tűz, mely az egyik alapelem, a víz ellentétpárja, a lélek, és a szerelem jelképe, a néphit oly lénynek, s szellemnek tekintette a tüzet, mely eszik, iszik, zsörtölődik, panaszkodik, jár-kel s ha nem tesznek kedve szerint, bosszút áll.²⁴ A tűz, pattogó hangjából arra következtettek, hogy valamit kíván, valamit kér, ezért lisztet, sót, földet dobtak bele. A lisztet többnyire főzés előtt, gyakran a rántásból hintették rá. „*Aggy neki ék kalán étet, a másvilágon maj nem éget úgy!*” mondták. Néhol azt tartották, hogy a sót nem szabad tűzbe dobni, mert akkor a tűz nem lát. „*Besóztátok a szememet, nem látok!*” panaszkodik ilyenkor a tűz.²⁵

A XX. század elején a magyar népi hiedelmek kutatója az 1910-ben publikált tanulmányában²⁶ érzékletesen írta le a tűz tiszteletét és a tüztől való félelmet: „. . . *mikor kenyérsütéskor a kemenczében nagy láng »gombolog«, az asszony a kemencze elé térdepel és szent Flórián tiszteletére egy Miatyánkot és Üdvözetet mond el, vagy a kemencze szájánál kuruglával keresztjelet húz, s azt mondja: »Uram Jézus segill még!« Továbbá a kemencze szája elé két darab fát keresztbe tesznek, hogy a ház ki ne gyuladjon. Hogy a kenyérhég a színesebb, szép piros legyen, a kályha szájánál égő tűz eleibe lisztet dobnak. A tűz szomjúságát úgy oltják el, hogy a tűz mellé a fazékba parazsat tesznek, azt vízzel, vagy étel habjával leöntik. Úgy tartották, hogy az egyik tűz a másikhoz — sziporka alakjában — át jár panaszkodni, karácsonykor. A hiedelemmonda szerint: Egy koldus, aki éjjeli szállást kapott a konyhában tűzhelyen lefeküdvé hallotta, hogy a szomszédból ájtott tűz az ott levőnek imígyen panaszkodott: »Énnekem igen rossz asszonyom van; sósé ad se ennyi, se innya. « A másik ráfelelte: »Na én bion kapok eleget!« A panaszkodó tűz harmadnapra fölégette gazdája házat.”²⁷*

Egyetemes szokás az új tüzek gyújtása bizonyos kalendáriumi ünnepeken, jeles napokon, pl. Gyertyaszentelő Boldogasszony napján, február 2-án szentelik a katolikus egyházban a gyertyát, melyet a bölcsőtől a koporsóig felhasználnak. A húsvéti ünnepkörben nagyszombaton az előző évi virágvasárnap barkáról csiholt tűz a nagyszombati szentelt tűz, melynek a parazsából hazavittek, hogy az új tűznél készíthessék el a húsvéti ételeket. *Szent Iván* napján június 24-én, *Keresztelő Szent János* ünnepén, a nyári napfordulókör nemcsak tüzet gyújtanak, hanem át is ugorják. Karácsonykor a templom mellett tüzet gyújtottak a pásztorok. A hazai szerbeknél szokás az úgynevezett karácsonyi tuskó a „*badnjak*” égetése. Újévkor pedig néhol még ma is gurítanak tüzes kerekeket.

Hagyományosan tűzbe vetették a halottaknak, túlvilágnak szánt dolgokat, például a karácsonyi vagy a húsvéti ételek maradékát, hogy a túlvilágon lévő családtagok ezúton részesüljenek belőle.

A gyertya, mint a tűz megjelenítésének egyik legfontosabb jelképe szerepel az emberi élet fordulóján a születéstől a halálig, a kalendáriumi ünnepeken és jeles napokon egyaránt. Vihar idején imádkoztak a szentelt gyertya mellett, hogy a rossz idő ne tegyen kárt a termésben.²⁸

Keresztelőre szentelt gyertyával vitték az újszülöttet. A lakodalomban a gyertyástánc és az úgynevezett menyasszonyporkolás mutatja a tűz jelentőségét. A gyertyástánc a XVII. századtól ismert szerartartásos lakodalmi tánc. Rendszerint éjfélkor járják, a fektetést és kontyolást megelőzően. Menyasszonykikérő táncnak, menyasszonyfektető gyertyás táncnak nevezik. Van, hogy csak a vőfély járja a menyasszonnyal, vagy három nyoszolyólány is a párjával, s igen gyakran az egész násznép is. Járják kör mentén párban, összefogódzkodva nagy körben, csigavonalban, a vőfély vezetésével. Gyakran nemcsak a vőfély tart a kezében 1-3 szál gyertyát, hanem az összes résztvevő is. A tánc egyes szakaszai közt a vőfély rigmust mond, és sorban elfújja a gyertyáit. Az utolsó elfújása után kiszökteti a menyasszonyt, a násznép pedig — kiáltozás, szaporaság kívánása közben — a menyasszony után dobja a többi gyertyát.²⁹

A menyasszonyt tűzön ugratták át. A lakodalom másnapjának reggelén rendszerint könnyen, gyorsan égő anyagokból gyújtottak máglyát a lakodalmas ház udvarán vagy a falu erre kijelölt helyén. A lakodalmi tűz meggyújtásában részt vet az egész násznép. A násznép esetleg körültáncolta, illetve a menyecske, esetleg a násznép tagjai is átugrálták a lakodalmi tüzet, ezt menyasszonyporkolásnak is nevezték. Esetleg a vőfélyek fogták közre a menyasszonyt, s több ízben futva átugrálták vele a tüzet, majd a násznép tagjai követték őket, amelyhez az északi területeken itt-ott fennmaradt, de többnyire csak emlékezetben élő szerartartásos tánc kapcsolódott.³⁰

A születésnapokon ma elmaradhatatlanok a tortán az éveket jelző gyertyák. A haldokló és a halott ravatala mellett gyertyák égnek. Mindenszentek és Halottak napján mécseseket, gyertyákat gyújtunk a temetőben. A gyertya lángja végigkíséri az ember egész életét.

Tűzvész, tűz elleni védelem

A tűz jótékony és mágikus ereje mellett mindig ott volt a tűz félelmetes pusztításától való félelem és védekezés ellene, akár *Szent Flórián*, akár a mágia segítségével, vagy mindezek együttesével is történt.

Az „*Ünnepi kalendárium*” így ír a témáról: „*A XVII. századtól kezdve az osztrák barokk, később a katolikus német bevándorlások együttes hatásaként alig van templomunk, falunk, amelyben ne lelhetnénk föl Szent Flórián képét vagy szobrát. Ennek vészelhárító hivatást tulajdonítanak. . . . tűzvész után, illetőleg tűzvész ellen hazánkban számos helység tett a barokk időkben Flórián tiszteletére fogadalmat.*”³¹

Szombathelyen a XVII. század első felében nagy tűzvész pusztított. Ezért a város *Szent Flórián* oltalmába ajánlotta magát, és fogadalmat tett, miszerint *Szent Flórián* estéjét megböjtöli, templomba megy, aznap nem dolgozik, az egyháznak adakozik. A céheket kötelezték, hogy szövétnekkel legyen jelen. Az 1749-es fogadalmi kép latin nyelvű felirata magyar fordításban a következő: *Szent Flórián, a te segítségeddel jöjjön a Mindenhatótól védelem a leégett Szombathely számára.*³²

1776-ban tűzvész pusztított Csepregen. Itt is arról rendelkeztek, hogyan kell ünnepelni, böjttel, munkatilalommal, előtte való napi vecsernyével, aznapi misével és esti vecsernyével. „*12 forint büntetés alatt köteles úgy, hogy egy-egy Háznál nem több, hanem csak egy Ember maradjon, a többiek pedig az Ájtatosságra elmenni tartoznak fellyebb említett büntetés alatt.*”³³ Itt is kötelesek voltak a céhek a „szövétnyeggel” azaz fáklyákkal menni.

A tabáni tűzvészre emlékeztet a tabáni templom egyik mellékoltárán látható fogadalmi kép, melyen *Szent Flórián* mellett angyal önt vizet a lángba borult Budára. *Szent Flórián* szobor áll még a belvárosi templom külső szentélyfalán, továbbá az óbudai Flórián téren.³⁴

Tűzvész ellen a barokk időkben *Szent Flórián* szobrot szoktak a házak homlokzatára, sörfőző műhelyek bejárata fölé is helyezni.

Egyes településeken a tűzvész emlékeztetőre emeltek köztéri szobrokat.³⁵

Sajátos helyzetet mutatott be a szerző az „*Ünnepi kalendárium*” 1977. évi kiadásában, melyben ismertette, hogy van olyan település is, ahol *Szent Flórián* szobra áll a falu szélén. A környékbeliek szerint ugyanis a falu bosszúból állította ide, mert egy régi tűzvész idején nem teljesítette kötelességét.³⁶

Gyakran más szentek társaságában szerepelt *Szent Flórián*. Akadt olyan település is, ahol *Szent Flórián* szobrát más szentek társaságában állították fel.

A régi templomok és városi középületek tornyában őrzött tűzharang leginkább *Szent Flórián* nevét viseli, és bizonyos meghatározott időpontokban, a szent tiszteletére szólaltatták meg a harangot.³⁸

Több helyen 1912-ben a tűzvész pusztítása után állítottak egy *Szent Flórián* szobrot.³⁹ Pereszlénnyben május 4-én a község lakossága minden évben körmenettel vonult ki *Szent Flórián* szobrához. Miközben a litániát mondták, a tűzoltók egyenruhába öltözve, zászlóval álltak a szobor körül. Ezen a napon nem dolgoztak a földeken sem. A szokást a második világháború utáni időkig gyakorolták.⁴⁰

Szent Flórián napjához fűződő gazdasági hagyományok és Szent Flórián tisztelete

Ehhez a naphoz gazdasági hagyományok is fűződnek. A sárkeresztesiek például *Szent Flórián* napját tartják alkalmasnak az uborkamag elvetésére.⁴¹ A berzenciek hiedelme szerint régen ezen a napon nem vetettek kukoricát, mert a vetés nem hoz fejet. Buzsákon egy kalendáriumi mondóka is emlékeztet *Szent Flórián* megünneplésére: „*Szent Flórián napján ne vessél, ne kapálj. Így majd bízatsz hozzá, hogy elkerül a villám.*”⁴² Csallóközben e napon volt jó a kukoricát elvetni. Viszont babot, borsot nem ültettek ilyenkor, mert nem hozott volna termest. Lendva környéki fálvakban kukoricát vetnek ezen a napon, mert bőtermő lesz, de ha előző napon vetnék, akkor csak szárra számíthatnak csőre nem.⁴³ Rábagyarmaton úgy tartották, hogy nem jó *Tüzes Flórián* napján borsót, babot ültetni, mert akkor azok nem fognak teremni.

A *Szent Flórián* tartós népszerűségére családneveink is utalnak: Flórián, Flóris, Fóris, Fórizs, Forján, Furján, Fóró, Forró, régi szegedi Fura, Furka, Fúrús.

A magyarországi fazekascéhek pecségeiken is ábrázolták *Szent Flóriánt*. Ez a hagyomány osztrák közvetítéssel került hozzánk, az első ilyen ismert pecsét 1684-ből származik.⁴⁴

Szent Flórián tiszteletében egyaránt megőrződtek a keresztény egyház vallási hagyományai a szenttel és túlvilági tisztító tűzzel kapcsolatban éppen úgy, mint a tűz ősi tisztelete, a tűzvész megelőzésének népi hiedelmei és praktikái, valamint az önkéntes tűzoltók egyesületeinek helyi szokásai.

Jegyzetek:

- ¹ Zeiselmauer Alsó-Ausztria területén található.
  - ² Az osztrák tartományok közül elsősorban Tirolban volt jelentős kultusza *Szent Flóriánnak*.
  - ³ Lengyelországban elsősorban Krakóban és környékén alakult ki *Szent Flórián kultusza*.
  - ⁴ A sörfőzők és fazekasok elsősorban Szeged, Baja és Sümeg térségében tartották védőszentjüknek.
  - ⁵ A kovácsok alapvetően Arad és hosszúhetény térségében tartották védőszentjüknek.
  - ⁶ Az adonyi pékek tekintették patrónusoknak *Szent Flóriánt*.
  - ⁷ A soproni kéményseprő céhek tekintették *Szent Flóriánt* patrónusuknak.
  - ⁸ *Szent Flórián* szobor található például a Barang községbe vezető út mentén.
  - ⁹ Magyarpolányra jellemző, hogy a házak romfülkéiben *Szent Flórián* szobor látható.
  - ¹⁰ LACKOVITS : 205-208.p.
  - ¹¹ Somogyacsán és Somogyaracson szenteltek templomot *Szent Flórián* tiszteletére.
  - ¹² KIRÁLY : 82.p.
  - ¹³ *Szent Flórián* szobrot állítottak például az Ipolysági környéki településeken is, amelyek jelenleg Szlovákiához tartoznak.
  - ¹⁴ Egebben szecessziós *Szent Flórián* szobor áll.
  - ¹⁵ Ipolybalogon például *Szent Flórián* alakja több szentből álló szoborcsoport részét képezi.
  - ¹⁶ CSÁKY
  - ¹⁷ A felvidéki Felsőtúron — jelenleg Szlovákia része — címeres kőtalpazaton áll *Szent Flórián* barokk szobra.
  - ¹⁸ Vámosmikolán a tűzoltó központban áll *Szent Flórián* szobra.
  - ¹⁹ CSÁKY : op.cit. 110-112.p.
  - ²⁰ A *Szent Flórián* napi férfi tűzgyújtás hagyománya a Muravidékre volt jellemző.
  - ²¹ PENA VIN : 97.p.
  - ²² Lendva környékére volt jellemző a *Szent Flórián* napi tűzgyújtási tilalom.
  - ²³ PENA VIN : op.cit.
  - ²⁴ Göcseji és hetési néphit is ilyen tulajdonságokkal ruházta fel a tüzet.
  - ²⁵ Ez a néphit Lendvavásárhelyre volt jellemző.
  - ²⁶ GÖNCZI
  - ²⁷ A népszokásokat a kutató Göntérházan és Szentmihályfán jegyezte fel.
- GÖNCZI : 286.p.
- ²⁸ MAÁ CZ : 358.p.
  - ²⁹ GYÖRGYI — MAÁ CZ: 396.p.
  - ³⁰ Loc.cit.
  - ³¹ BÁLINT : 352.p.
  - ³² Loc.cit. : 352-353.p.
  - ³³ Loc.cit.
  - ³⁴ Loc.cit. : 353.p.
  - ³⁵ Így állítottak például *Szent Flórián* 1893-ban Jászládányban és 1894-ben Mohácson.

³⁶ Becsehelyen (Zala megyében) áll *Szent Flórián* szobra a falu szélén az út mentén.

BÁLINT : op.cit.

³⁷ 1795-ben a Vas vármegyei Bolozsamegyesén az útmenti oszlop fülkéjében *Szent Flórián, Szent Donát* és *Szent Vendel* szobrai egymás mellett álltak.

³⁸ Szegeden este 9 órakor *Szent Flórián* tiszteletére szólnak a harangok.

BÁLINT : op.cit. 353-354.p.

³⁹ Így történt ez 1912-ben Pereszlényben is.

⁴⁰ CSÁKY : op.cit. 112.p.

⁴¹ GELENCSÉR — LUKÁCS

⁴² KIRÁLY : op.cit. 82.p.

⁴³ PENA VIN : op.cit. 97.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- CSÁKY — CSÁKY Károly: *Sándor naptól úrnapiig*. Pozsony, 2006, Madách-Posonium 206 p .SK- ISBN 80-7089 422
- GELENCSÉR — LUKÁCS — GELENCSÉR József — LUKÁCS László: *Szép napunk támadt. A népszokások Fejér megyében*. Székesfehérvár, 1991, István Király Múzeum, 637 p. HU-ISBN 963 7131 949
- KIRÁLY — KIRÁLY Lajos: *Somogyi népszokások I. Kalendáriumi jeles napok és falusi társas munkavégzés szokásai*. Kaposvár, 2002, KE Somogy M.Ped.-továbbkép. és Szolg. Int., 220 p. HU-ISBN 963 202 858-9
- LACKOVITS — LACKOVITS Emőke: *Az egyházi esztendő jeles napjai, ünnepi szokásai a bakonyi és Balaton-felvidéki falvakban*. Veszprém, 2000, Veszprém M. Múz.Ig. 285 p.HU- ISBN 963-7208-66-6

TANULMÁNYOK

- GÖNCZI — GÖNCZI Ferencz: A természeti elemek kultuszának maradványai a göcseji s hetési népnél. *Ethnographia*, XXI.évf. (1910) 1-4. sz. 284-291.p.
- NAGYBÁKAY — NAGYBÁKAY Péter: Magyarországi fazekas céhpecsétek. *Ethnographia*, LXXXIX.évf. (1978) 1-4. sz. 244-263.p. HU-ISSN 0014-1798

KALENDÁRIUMOK

- BÁLINT — BÁLINT Sándor: *Ünnepi kalendárium*. Budapest, 1977, Szent István Társulat, 527 p. HU-ISBN 963 360 0448
- PENA VIN — PENA VIN Olga: *Népi kalendárium*. Újvidék, 1988, Forum Könyvkiadó, 181 p. YU-ISBN 86 323 0161 6

LEXIKONOK

- GYÖRGYI — MAÁ CZ — GYÖRGYI Erzsébet — MAÁ CZ László: Lakodalmi tűz. 396 p. In ORTUTAY Gyula (főszerk): *Magyar néprajzi lexikon*. III.köt. Budapest, 1980, Akadémiai Kiadó, 751 p. . HU-ISBN 963 05 1288 2 III. köt., HU-ISBN 963 05 1285 8 sorozat
- MAÁ CZ — MAÁ CZ lászló: Gyertyástánc. 358 p. In ORTUTAY Gyula (főszerk): *Magyar néprajzi lexikon*. II.köt. Budapest, 1979, Akadémiai Kiadó, 752 p. . HU-ISBN 963 05 1288 2 II. köt., HU-ISBN 963 05 1285 8 sorozat

Szent Flórián szobor
Veszprém, Vár utcai épület homlokzatán

RECENZÍÓK

0410

BERKI Imre

A magyar polgári védelem történeti áttekintése

A szerző a polgári védelmet a magyar légoltalom kialakulásából eredezteti. Ezért az I. világháborúig nyúlnak vissza a magyar légoltalom gyökerei. A trianoni békediktátum azonban megszakította a légoltalom fejlődését Magyarországon. A magyar légoltalom fejlesztésére az 1930-as években kerülhetett ismét sor, ekkor a fejlesztések gyorsan valósultak meg és néhány éven belül Magyarország utolérte a légoltalom terén azokat az országokat, amelyeket nem sújtott a trianoni békediktátumhoz hasonló szerződés. A II. világháború után újjászervezték a magyar légoltalmat, de már nem a honvédelmi tárca, hanem a belügyi tárca felügyelete alatt. A II. világháború során kitűnően működő Légoltalmi Ligát pedig fel kellett oszlatni a fegyverszüneti szerződésben foglaltak miatt. Az 1950-es években a szovjet hadászati elgondolásokból fakadó magyar légoltalmi rendszert alakítottak ki, melynek élén a Légoltalmi Országos Parancsnokság állt. A légoltalom az 1960-as évek elején visszakerült a honvédelmi minisztérium alárendeltségébe. A honvédelmi tárca irányításával több döntő jelentőségű minőségi változás jelentkezett. Ekkor váltotta fel a korábbi légoltalom kifejezést és szemléletmódot a polgári védelem elnevezés. Az 1970-es évek elején a polgári védelem a Magyar Néphadsereg Hátországvédelmi Parancsnokságának az alárendeltségébe került. A polgári védelem helyzetét nemzetközi szinten is szabályozta Magyarországnak a Genfi Egyezményeket kiegészítő jegyzőkönyvekhez csatlakozása. A csernobili katasztrófa nyomán szemléletváltozás következett be, amelynek eredményeképpen a tevékenység irányultsága egyre inkább a katasztrófák elleni védekezés felé tendált. 1990 és 2000 között a polgári védelmet többször összevonták, majd szétválasztották a tűzoltóságtól, míg végül az 1990-es évek végén létrejött a belügyminisztérium alárendeltségében országos főhatóságként az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, amely az Európai unió társországainak hasonló szervezeteivel összhangban látja el feladatkörét a katasztrófavédelmi törvény 2011. évi módosításában foglaltaknak megfelelően.

0411

BERKI Imre

A magyar Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai

A szerző alkotásában bemutatja azt az immár két évszázados folyamatot, melynek keretében a magyar tűzoltók történetüket igyekeztek feltárni és bemutatni. Haza- és hivatásszeretettől átitatott tevékenységet ismert a szerző, amely egyben a magyarság utóbbi két évszázada történetének az eseményeivel is szoros összefüggésben áll. A cikk tanulmányozása során az olvasó megismerkedhet a múzeum létrejöttésnek a körülményeivel, továbbá a legfontosabb hivatástörténeti kiállítások anyagaival, azok későbbi hányatott sorsával, valamint a múzeum épülettörténetével, a múzeumi munkatársak érdeműs tevékenységével. A magyar kultúrkör egy kis szeletét gondolja a múzeum dicséretes igyekezettel és szorgalommal. A múzeum a magyar tűzvédelem történetét, majd a magyar katasztrófavédelem történetét művelésének egyik szellemi bázisaként működött és működik napjainkban is. Ennek köszönhetően gyarapodtak a múzeum gyűjteményei és válik közkinccsé a gyűjtött és rendszerezett anyag. Ennek során pedig a magyar köztudaton keresztül a magyar kultúrkör elismert részévé válik a hivatástörténet.

0412

GÖRBE Márk

Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenítése FESZTY Árpád művészetében

FESZTY Árpád festőművész alkotásaiban a tűzoltóság tevékenységéhez kapcsolódó tragédiák ábrázolása is megjelent. Ide sorolható a „*Bányaszerecséltenség*” és a „*Kárvallottak*” című festményei. A tanulmány a vászonra felvitt olajfestmények születésének körülményeit és az alkotások sorsát követi nyomon.

0413

HADNAGY Imre József

A magyar tűzoltó szervezetek története

A szerző — a céhen belüli előzmények rövid ismertetését követően — az 1870. XII. 5-én alakult Magyar Országos Tűzoltó Szövetségtől vezeti le a magyar tűzoltó szervezetek történetét. A magyar tűzoltó szervezet fejlődéstörténeti állomásaként jelölte meg az alkotó a tűzrendészeti törvény létrehozását, az állami tűzoltóság felállítását, a tűzoltóság és a katasztrófavédelem egyesítését, a Magyar Tűzoltó Szövetség reorganizálását és végül a katasztrófavédelmi törvény életbe léptetését.

0414

KISS András

Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában

A második világháborút megelőzően a magyar gépjárműipar különböző típusú (MÁVAG, RÁBA) tehergépkocsikat, köztük tűzoltó-gépjárműveket gyártott. A világháborút követően és az újjáépítés során a magyar gazdaság rendkívül megnövekedett gépjármű-igénnyel találta szembe magát. A politikai és gazdasági vezetés ezért a tehergépjármű-gyártás egységesítése mellett döntött. A Nehézipari Központon keresztül sor került az ausztriai székhelyű Steyr gyártól megvásárolt tehergépkocsi, a D-380-as típus licencének átvételére és honosítására. A könnyű kezelhetősége, egyszerű javíthatósága és gazdaságos üzemeltetésének köszönhetően korszerűnek számító Steyr 83 Le-s dízelmotor lett az újrainduló magyar teherautó-gyártás, köztük a Csepel tűzoltógépjárművek egyik alaptípusa, amit később továbbfejlesztettek és újabb típusokkal egészítettek ki. A Csepel Autógyár 1949. novemberi megalakulását és az első típusok megjelenését követően a Csepel gépjárműfecskendők meghatározó szerepet töltek be a tűzoltóságok munkájában. Az autógyár a legkülönbözőbb alvázakkal és fecskendőkkel látta el a tűzoltóságokat. A Belügyminisztérium alá rendelt Országos Tűzrendészet (Tűzoltóság Országos Parancsnoksága) egyik alapvető feladata a tűzoltóságok műszaki-technikai színvonalának folyamatos fejlesztése, az új konstrukciók rendszerbe állítása és a már használatban lévő szerek karbantartása volt. A folyamatos műszaki fejlesztések eredményeképpen az 1990-es évekig több, különböző Csepel-alváza került tűzoltógépjármű-felépítmény. A tanulmány által vizsgált időszakban a tűzrendészet szerveinek több, különböző profilú ipari vállalattal kellett együttműködni annak érdekében, hogy a tűzoltóságok műszaki-technikai feltételei teljesüljenek. A második világháború okozta jelentős tűzoltógépjármű-hiány, ha nem is teljes mértékben, de csak a 60-as évek második felére látszott végérvényesen megoldódni.

0415

LINDNER Gyula

Megjegyzések a Római Birodalom tűzvédelméhez

A Római Birodalom tűzvédelme sokszínű volt. Egyrészt térségenkénti sajátosságokkal is rendelkezett, másrészt pedig a különböző korokban különböző tűzvédelmi struktúrákat alakítottak ki. E szervezetekben szabadok és rabszolgák is tevékenykedtek, illetve nem nélkülözték a katonai típusú szerveződések sem. Az sem volt ritka, hogy a tűz közelében tartózkodókat kötelezték a tűzoltásban való részvételre tekintet nélkül a társadalmi helyzetükre. A tűzoltó szervezetek a városokban voltak a legfejlettebbek. Hatalmas szerepe volt a tűzoltásban a városi vízvezetékrendszereknek, amelyek nélkül reménytelen lett volna a tűz elleni védekezés. A Római Birodalom közigazgatása azonban nem elégedett meg a tűzoltó szervezetek létrehozásával, a háztartásokat is kötelezték tűzoltó felszerelés tartására. Tűzoltásra alkalmas eszközöknek tekintették a botokat, vödörket, szivacsokat létrákat, a vesszőseprűket.

0416

OLASZ Lajos

A magyar légótgaltalom megszervezése az 1930-as években

A szerző a magyar légótgaltalom kezdetét az Osztrák-Magyar Monarchiából eredezteti, ahol az első világháború haditechnikai fejlesztéseiből és azok alkalmazásából fakadóan — a haderőhöz kapcsolódóan — alakult ki a légótgaltalom mindkét társországban azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság területén. A Magyar Királyság honvédelmi minisztere 1917. áprilisában bocsátotta ki rendeletét a légi figyelő és riasztó szolgálat tárgyában. A honi légvédelem témájával ezt követően újra 1932-ben foglalkoztak, amikor a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács — a haderő fejlesztési irányelveinek a részeként — meghatározta a katonai és polgári légi figyelés rendszerének a fejlesztési irányait. A légótgaltalom fejlesztése terén újabb lépés volt az Országos légvédelmi Parancsnokság létrehozása 1933. novemberében. Ezt követte a hátsországi légvédelemről szóló 1935/XII. törvényben és az abból fakadó rendeletekben rögzített szabályozások. A magyar légótgaltalom új oldalát teremtette meg 1937. decemberében az államfő és a miniszterelnök jelenlétében ünnepélyes keretek között létrehozott Légótgaltalmi Liga. A magyar légótgaltalom megszervezése eltért más európai országok mintáitól. A szervezet nem volt a hadsereg vagy a rendőrség része és nem is félkatonai milíciákra vagy politikai mozgalmakra épült, hanem széleskörű társadalmi részvétellel működött. Az 1939/II. a honvédelemről szóló törvény nyomán újraszabályozták a magyar légótgaltalmi rendszert. Ennek keretében tanfolyamokat szerveztek, szaklapot indítottak, gyakorlatokat rendeztek, melynek eredményeként a magyar légótgaltalom behozta a trianoni békediktátum következtében létrejött lemaradását.

0417

PARÁDI Ákos

Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945

A polgári magyar államban — a történelmi Magyarország és a trianoni békediktátum által megcsönkített Magyar Királyságban is — a tűz elleni védekezés a Magyar Országos Tűzoltó Szövetséghez kapcsolódott. A szövetség a — korábban céhek keretében működő — tűzoltás teendőit vette át. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség társadalmi szervezet volt, ahol a tűzoltással kapcsolatos szakmai ismeretek koncentráltak és a szervezet lényegében az egész ország területét lefedte. E helyzetéből fakadóan ruháztak a szövetségre tűzoltással kapcsolatos hatósági jogköröket. Maga a szövetség is élen járt a tűzoltással kapcsolatos jogszabályalkotás kezdeményezése terén.

0418

RÉTI Rezső

József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke

József főherceg — teljes nevén *HABSBURG-LOTARINGIAI József Károly Lajos* főherceg — osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, lovassági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja a HABSBURG-ház magyar ágából származott. Édesapja *József nádor*, édesanyja *Mária Dorottya* württembergi hercegnő volt. 1864-ben feleségül vette *Klotild SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI* hercegnőt, akitől hét gyermekük született. Közülük a legismertebb *József Ágost* főherceg lett, aki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnökségében is követte. *József* főherceg, *József nádor* fia 1833-ban született. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1880-ban kérte fel a szervezet védnökségére, amelyet haláláig, 1905-ig töltött be. Az önkéntes tűzoltóságok létrejöttének és az országos tűzvédelmi szervezet kiépülése időszakának emblematisz alakja volt, aki formális védnöki szerepén túl tevékenyen részt vett a tűzoltói közéletben. A szövetség munkájának támogatásától kezdve a tűzvédelmi jogszabályalkotás előmozdításán át az önkéntes tűzoltóegyletek szervezéséig és a tényleges tűzoltásig e szakterület minden részét gyakorolta. Személyén és munkásságán keresztül jól szemléltethető a dualizmus korában kialakuló szervezett tűzvédelem első időszaka.

0419

SCHIMPF Gerard

A bécsi tűzoltóság 1683-1948

A bécsi tűzoltóság feljegyzett története a város második török ostromáig vezethető vissza. 1683. VIII. 15-én olyan tűzvész keletkezett Bécsben, amely fenyegette az arsenálban elhelyezett 1800 hordó puskaort is. Ezt követően indult el a bécsi tűzoltóság fejlesztési folyamata. A bécsi tűzoltóságot számos ízben modernizálták a felszereltsége, a szervezete és a személyi állomány képzettsége tekintetében egyaránt. Emellett — a tűzvédelmi eljárások és eszközök fejlődését figyelembe véve — időnként megújították a város tűzrendészeti szabályzatát is. A legutolsó nagyszabású fejlesztésre a II. világháború nyomán került sor.

0420

TÁTRAI Zsuzsanna

Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban

Szent Flórián tisztelete és a tűzzel való kapcsolata mélyen beívódott a magyar néphagyományba, bár térségenként eltérő módon. A szerző ezen eltéréseket ismerteti művében.

REZENSIONEN

0410

Imre BERKI

Geschichtlicher Überblick über den ungarischen Zivilschutz

Der Autor leitet den Zivilschutz aus der Entstehung des ungarischen Luftschutzes ab. Deshalb reichen die Wurzeln des ungarischen Luftschutzes bis zum Ersten Weltkrieg zurück. Das Friedensdiktat von Trianon unterbrach jedoch die Entwicklung des Luftschutzes in Ungarn. Die Entwicklung des ungarischen Luftschutzes wurde erneut in 1930er Jahren fortgesetzt. Die Entwicklungen erfolgten in solch einem Tempo, dass Ungarn innerhalb von einigen Jahren diejenigen Länder auf dem Gebiet des Luftschutzes einholte, die nicht von ähnlichen Verträgen, wie dem Friedensdiktat von Trianon heimgesucht waren. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde der ungarische Luftschutz aufs Neue organisiert, diesmal jedoch nicht der Landesverteidigung, sondern dem Innenministerium unterstellt. Die während des Zweiten Weltkrieges hervorragend funktionierende Luftschutz-Liga musste dem Waffenstillstandsvertrag gemäß aufgelöst werden. In den 1950er Jahren wurde das aus den sowjetischen militärischen Überlegungen entstammende ungarische Luftschutzsystem entwickelt, an dessen Spitze die Landeskommantur des Luftschutzes stand. In den 1960er Jahren wurde der Luftschutz erneut dem Verteidigungsministerium unterstellt. Unter der Leitung des Verteidigungsministeriums wurden mehrere entscheidende Qualitätsveränderungen vorgenommen. Zu diesem Zeitpunkt löste die Bezeichnung Zivilschutz den früheren Ausdruck und Betrachtungsweise Luftschutz ab. Anfang der 1970er Jahre wurde der Zivilschutz der Grenzschutz-Landeskommantur der Ungarischen Volksarmee untergeordnet. Auch auf internationaler Ebene wurde für Ungarn die Lage des Zivilschutzes durch den Anschluss an die Zusatzprotokolle der Genfer Vereinbarungen geregelt. Infolge der Katastrophe von Tschernobyl trat eine Änderung in der Betrachtungsweise ein, als deren Ergebnis die Zielgerichtetheit der Aktivitäten immer mehr in Richtung Abwehr von Katastrophen tendierte. Zwischen 1990 und 2000 wurde der Zivilschutz mehrmals mit der Feuerwehr vereint, dann wieder von dieser getrennt, bis dann schließlich Ende der 1990er Jahre die Landeshauptdirektion Katastrophenschutz als dem Innenministerium untergeordnete Landesbehörde zu Stande kam, die im Einklang mit ähnlichen Organisationen der Mitgliedstaaten der Europäischen Union ihren Aufgabenbereich gemäß der Modifizierungen des Katastrophenschutzgesetzes von 2011 versieht.

0411

Imre BERKI

Geschichte und Ausstellungen des ungarischen zentralen Katastrophenschutzmuseums

In seiner Studie stellt der Verfasser den nun schon zwei Jahrhunderte währenden Prozess vor, in dessen Rahmen die ungarischen Feuerwehrleute bemüht waren, ihre Geschichte zu erschließen und vorzustellen. Der Autor macht den Leser mit einer Tätigkeit voller Vaterlands- und Berufsliebe bekannt, die auch in einem engen Zusammenhang mit den Ereignissen der vergangenen zweihundertjährigen Geschichte der Ungarn stehen. Beim Lesen werden wir mit den Umständen der Entstehung des Museums bekannt gemacht, ferner mit den wichtigsten Materialien der Ausstellungen für Berufsgeschichte, mit deren späteren vernachlässigten Schicksal, sowie mit der Geschichte des Museumsgebäudes, und der verdienstvollen Tätigkeit der Mitarbeiter des Museums. Das Museum pflegt einen kleinen Ausschnitt des ungarischen Kulturkreises mit lobenswertem Bemühen und Fleiß. Das Museum stellt und stellt auch heutzutage die geistige Basis der Pflege der Geschichte des ungarischen Brandschutzes sowie des ungarischen Katastrophenschutzes dar. Dank dessen werden die Sammlungen des Museums immer reicher, und das gesammelte und systematisierte Material wird zum Schatz der Allgemeinheit. Und somit wird die Berufsgeschichte über das ungarische Gemeinbewusstsein zum anerkannten Teil des ungarischen Kulturkreises.

0412

Márk GÖRBE

Feuerbrunst und Grubengas – Die Darstellung von Schicksalstragödien in der Kunst von Árpád FESZTY

In den Werken des Malers Árpád FESZTY erschien auch die Darstellung von Tragödien im Zusammenhang mit der Tätigkeit der Feuerwehr. Hierher können die Gemälde „*Grubenunglück*“ und „*Geschädigte*“ gezählt werden. Die Studie verfolgt die Umstände des Entstehens der Ölgemälde sowie ihr weiteres Schicksal.

0413

Imre József HADNAGY

Geschichte der ungarischen Feuerwehrorganisationen

Der Autor leitet – nach kurzer Bekanntmachung der Vorereignisse innerhalb dieser Zunft – die Geschichte der ungarischen Feuerwehrorganisationen vom am 5.12.1870 gegründeten Ungarischen Landesfeuerwehrverband ab. Als Stationen der Entwicklungsgeschichte der ungarischen Feuerwehrorganisation bezeichnet der Autor die Schaffung des Feuerwehrgesetzes, die Gründung der staatlichen Feuerwehr, die Vereinigung von Feuerwehr und Katastrophenschutz, die Reorganisation des Ungarischen Feuerwehrverbandes und schließlich das Inkrafttreten des Katastrophenschutzgesetzes.

0414

András KISS

Csepel Fahrzeuge im Dienste der Feuerwehr

Vor dem Zweiten Weltkrieg stellte die ungarische Kraftfahrzeugindustrie verschiedene Typen (MÁVAG, RÁBA) von Lastkraftwagen, u. a. Feuerwehrautos her. Nach dem Zweiten Weltkrieg, im Zuge des Wiederaufbaus bestand in der ungarischen Wirtschaft ein enormer Bedarf an Fahrzeugen. Deshalb entschied sich die politische und wirtschaftliche Führung für die Vereinigung der Lastkraftwagenherstellung. Über die Schwerindustrie-Zentrale erfolgte die Übernahme und Anmeldung der Lizenz des vom in Österreich/Steiermark ansässigen Hersteller gekauften Lastkraftwagens D-380. Der Dank seiner leichten Handhabung, einfachen Reparaturfähigkeit und Wirtschaftlichkeit als modern geltender Dieselmotor Steyr 83 Le wurde einer der Basistypen der wieder beginnenden ungarischen Lastkraftwagenherstellung, darunter auch der des Feuerwehrautos Csepel, der später weiterentwickelt und durch neuere Typen ergänzt wurde. Nach der Gründung der Csepel Autofabrik im November 1949 und nach der Erscheinung der ersten Typen spielten die Csepel Fahrzeugspritzen eine entscheidende Rolle in der Arbeit der Feuerwehren. Die Autofabrik versorgte die Feuerwehren mit den verschiedensten Fahrgestellen und Spritzen. Eine grundsätzliche Aufgabe des dem Innenministerium unterstellten Landesbrandschutzwesens (Landeskommantur der Feuerwehr) war die ständige Entwicklung des technischen Niveaus der Feuerwehren, der Einsatz von neuen Konstruktionen, sowie die Wartung der bereits benutzten Mittel. Als Ergebnis

der ständigen technischen Entwicklungen gerieten bis in die 1990er Jahre mehrere, verschiedene Feuerwehrfahrzeugaufsätze auf Csepel Fahrgestelle. In dem von der Studie beleuchteten Zeitabschnitt mussten die Feuerwehroorgane mit mehreren Fabriken unterschiedlichen Profils zusammenwirken, um die technischen Bedingungen der Feuerwehren erfüllen zu können. Der bedeutende durch den Zweiten Weltkrieg entstandene Feuerwehrfahrzeugmangel, wenn auch nicht in vollem Maße, schien erst in der zweiten Hälfte der 1960er Jahre endgültig gelöst worden zu sein.

0415

Gyula LINDNER

Bemerkungen zum Brandschutz im Römischen Reich

Der Brandschutz im Römischen Reich war sehr vielfältig. Einerseits verfügte er über Region bedingte Besonderheiten, andererseits wurden in den verschiedenen Epochen unterschiedliche Brandschutzstrukturen entwickelt. In diesen Organisationen waren freie Bürger und auch Sklaven tätig, es gab aber auch militärähnliche Organisationen. Nicht selten kam es vor, dass man die sich in der Nähe eines Brandes befindlichen Personen verpflichtete, an den Löscharbeiten teilzunehmen, unabhängig ihres gesellschaftlichen Ranges. Die Feuerwehroorganisationen waren in den Städten am besten entwickelt. Eine gewaltige Rolle spielte beim Löschen von Bränden das Wasserleitungssystem in den Städten, ohne das die Bekämpfung des Feuers hoffnungslos gewesen wäre. Die Verwaltung des Römischen Reiches begnügte sich jedoch nicht mit der Schaffung der Feuerwehroorganisationen, sondern die Haushalte wurden auch verpflichtet Feuerlöschschrüstungen zu besitzen. Als zum Feuerlöschen geeignete Gerätschaften betrachtete man Stöcke, Eimer, Schwämme, Leitern, Reisigbesen.

0416

Lajos OLASZ

Die Organisation des ungarischen Luftschutzes in den 1930er Jahren

Den Ursprung der Anfänge des ungarischen Luftschutzes sieht der Autor in der Österreichisch-Ungarischen Monarchie, wo sich aus den militärtechnischen Entwicklungen des Ersten Weltkrieges und deren Anwendungen heraus – in Verbindung mit den Streitkräften – in beiden Partnerländern der Luftschutz entwickelte, d. h. auf dem Gebiet des Österreichischen Kaiserreichs und auf dem Gebiet des Königreichs Ungarn. Im April 1917 erließ der Verteidigungsminister des Königreichs Ungarn eine Verordnung über den Luftbeobachtungs- und Alarmierungsdienst. Mit dem Thema des Luftschutzes befasste man sich erneut 1932, als der Oberste Verteidigungsrat – als Teil der Entwicklungsrichtlinien der Streitkräfte – die Richtung der Entwicklung des militärischen und zivilen Luftbeobachtungssystems festlegte. Ein weiterer Schritt auf dem Gebiet der Entwicklung des Luftschutzes war die Gründung der Luftschutz-Landeskommandantur im November 1933. Dem folgten die Regelungen gemäß dem Luftschutzgesetz das Gesetz 1935/XII, sowie den sich daraus ergebenden Verordnungen. Die im Dezember 1937 in Gegenwart des Staatsoberhauptes und des Ministerpräsidenten in feierlichem Rahmen gegründete Luftschutzliga schuf eine neue Seite des ungarischen Luftschutzes. Der ungarische Luftschutz wich von den Modellen anderer europäischen Länder ab. Die Organisation war nicht Teil des Militärs oder der Polizei, stütze sich auch nicht auf halb-militärische Milizen oder politische Bewegungen, sondern funktionierte mit breiter gesellschaftlicher Mitwirkung. Anhand des Verteidigungsgesetzes 1939/II wurde das ungarische Luftschutzsystem neu geregelt. Im Rahmen dessen wurden Kurse organisiert, Fachzeitschriften herausgegeben, Übungen durchgeführt. Dies hatte zum Ergebnis, dass der ungarische Luftschutz die durch das Friedensdiktat von Trianon entstandenen Verzögerungen aufholen konnte.

0417

Ákos PARÁDI

Schutz vor Bränden im bürgerlichen ungarischen Staat 1867-1945

Im bürgerlichen ungarischen Staat – im historischen Ungarn und auch im durch das Friedensdiktat von Trianon verstümmelten Königreich Ungarn – stand der Schutz vor Bränden im Zusammenhang mit dem Ungarischen Feuerwehr-Landesverband. Der Verband übernahm die – früher im Rahmen der Zünfte funktionierenden – Tätigkeiten des Feuerlöschens. Der Ungarische Feuerwehr-Landesverband war eine gesellschaftliche Organisation, wo sich die Kenntnisse im Zusammenhang mit dem Löschen von Bränden konzentrierten und die Organisationen im Wesentlichen das Gebiet des ganzen Landes abdeckten. Dementsprechend wurden die behördlichen Befugnisse in Verbindung mit den Feuerlösch-tätigkeiten auf den Verband übertragen. Auch der Verband selbst ging voran, was die Initiative hinsichtlich der Gesetzgebung in Verbindung mit dem Löschen von Bränden betraf.

0418

Rezső RÉTI

Erzherzog József, Schirmherr des Ungarischen Feuerwehr-Landesverbandes

Joseph Erzherzog — mit vollem Namen *József Carl Ludwig* Erzherzog von HABSURG-LOTHRINGEN — österreichischer Erzherzog, ungarischer und tschechischer Kronprinz, Kavalleriegeneral, Hauptkommandant des Ungarischen Königlichen Heeres, Ehrenmitglied der Ungarischen Akademie der Wissenschaften stammte vom ungarischen Zweig des HABSURG-Hauses ab. Sein Vater war *József* Palatin, seine Mutter *Maria Dorothea* Prinzessin von Württemberg. 1864 heiratete er *Klotilde* Prinzessin von SACHSEN-COBURG-GOTHA, die ihm sieben Kinder gebar. Von ihnen war Erzherzog *Joseph August* am bekanntesten, der auch in die Schirmherrschaft des Ungarischen Feuerwehr-Landesverbandes folgte. *József* Erzherzog, der Sohn von *József* Palatin wurde 1833 geboren. Im Jahr 1880 forderte der Ungarische Feuerwehr-Landesverband ihn auf, die Schirmherrschaft zu übernehmen, was auch bis zu seinem Tod, 1951 anhielt. Er war die emblematische Figur des Zeitabschnitts des Zustande Kommens der Freiwilligen Feuerwehr und des Ausbaus der landesweiten Brandschutzorganisation, die über die formelle Rolle des Schirmherrn hinaus aktiv am öffentlichen Leben der Feuerwehr teilnahm. Angefangen von der Unterstützung der Tätigkeit des Verbandes, über die Förderung der Brandschutz-Gesetzgebung, bis zum Organisieren von freiwilligen Feuerwehrvereinen und tatsächlichen Löscharbeiten übte er alle Teile dieses Fachgebiets aus. Durch seine Person und sein Gesamtwerk kann der erste Abschnitt der Entstehung des organisierten Brandschutzes in der Zeit des Dualismus gut veranschaulicht werden.

0419

Gerard SCHIMPF

Die Wiener Feuerwehr 1683-1948

Die schriftlich beurkundete Geschichte der Wiener Feuerwehr ist bis zur zweiten türkischen Belagerung zurückzuführen. Am 15. 8. 1683 brach in Wien eine derartige Feuerbrunst aus, die auch die im Arsenal gelagerten 1800 Fässer Schießpulver in Gefahr brachte. Danach begann der Entwicklungsprozess der Wiener Feuerwehr. Hinsichtlich der Ausrüstung, der Organisation und der Ausbildung des Personalstands wurde die Wiener Feuerwehr gleichermaßen mehrmals modernisiert. Daneben — die Entwicklung der Brandschutzverfahren und Mittel berücksichtigend — wurden von Zeit zu Zeit auch die städtischen Brandschutzvorschriften erneuert. Die letzte große Entwicklung erfolgte nach dem Zweiten Weltkrieg.

0420

Zsuzsanna TÁTRAI

Das Fest des Heiligen Florians und die Rolle des Feuers in den ungarischen Volksbräuchen

Die Verehrung des Heiligen Florians und das Verhältnis zum Feuer sind, zwar in den Regionen unterschiedlich, aber tief in den ungarischen Volksbräuchen verwurzelt. In ihrem Werk beschreibt die Autorin diese Abweichungen.

CITÁCIÓS INDEX
PUBLIKÁCIÓK ÉS KÉZIRATOK

A-Á

Alapszabály-tervezet (Magyar Tűzoltó Szövetség). *Tűzvédelem*, XCII.évf. (1990) 9.sz. 10-12.p. HU-ISSN 0230-1415.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 27.sz.jegyzet.

Alcsuthi fiú-tűzoltók. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IX.évf. (1887) 11.sz. 135.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 31.sz.jegyzet.

Az alcsuthi önkéntes tűzoltó szakasz. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IV.évf. (1882) 24.sz. 213.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 22.sz.jegyzet.

Az alcsuthi önkéntes és pusztai tűzoltó zászlószentelési ünnepélye. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, X.évf. (1888) 7.sz. 100.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 25.sz.jegyzet.

Alcsuthi önkéntes tűzoltó-szakasz tüzesetek. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XI.évf. (1889) 8.sz. 107.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 22.sz.jegyzet.

Az alcsuthi pusztai szakasz ruházati és felszerelési kellekei. *Tűzoltó Közlöny*, VII.évf. (1885) 2.sz. 19.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 21.sz.jegyzet.

Az alcsúti tűzország szabályzata. *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1884) 6.sz. 93.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 19.sz.jegyzet.

Az nemzetközi kongresszus alkalmából. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzrendészeti Közlöny*, II.évf. (1904) 8.sz. 1.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 36.sz.jegyzet.

Az alcsuthi szakasz működési köre és tűzstatisztikája. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 3.sz. 37.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 30.sz.jegyzet.

Alcsuth tűzbiztonsági állapota. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 2.sz. 22.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 30.sz.jegyzet.

Alcsuthi tűzoltók 10 éves jubileuma (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XIV.évf. (1892) 7-8.sz. 129.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 26.sz.jegyzet.

Alcsuthi ünnepély. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVII.évf. (1895) 8.sz. 117.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 28.sz.jegyzet.

ARADI NÓRA: *Száz kép a magyar történelemből.* Budapest, 1955, Képzőművészeti Alap. 62 p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 5.sz.jegyzet.

ARADI NÓRA: *Munkásábrázolás a magyar képzőművészetben.* Budapest, 1976, Kossuth. 238 p. HU-ISBN 963 09 0673 2.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 6.sz.jegyzet.

ASCONIUS: Pro Cornelio de maiestate. [Cornelius érdekében mondott beszéd.] In SQUIRES Simon (szerk.): *Quintus Asconianus Pedianus. Commentary of five speeches of Cicero.* Ford.: SQUIRES Simon. [Quintus Asconianus Pedianus. Cicero öt beszédének kommentárjai.] Bristol - Vauconda, 2006, Bristol Classical Press - Bolchazy-Carducci Publishers. 176 p. GB-ISBN 185 39 9051 5. USA-ISBN 086 51 6220 4.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 50.sz.jegyzet.

B

BAZ Ferit: Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia During the Imperial Period. [Megjegyzések Pontus és Bithynia tartományok közigazgatásához a császárkorban.] *Cedrus. The Journal of MCRI.* I.évf. (2013) 1.sz. 261-284.p. DOI : 10.13113.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet , 72.p. 45.sz.jegyzet + 46.sz.jegyzet.

BÁLINT Sándor: *Ünnepi kalendárium.* Budapest, 1977, Szent István Társulat, 527 p. HU-ISBN 963 36 0044 8.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet , 129.p. 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet.

BERKÓ István (szerk.): *Légoltalmi ismeretek.* Budapest, 1937, Országos Légoltalmi Parancsnokság. 477 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 4.sz.jegyzet.

BICZÓ István: *Különleges tűzoltó gépjárművek, utánfutók, szerek és felszerelések.* Budapest, 1977, Belügyminisztérium Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, 254 p. HU ISBN 963 03 0427 9.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 4.sz.jegyzet + 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet.

Belügyminisztérium Tűzoltóság Országos Parancsnoksága Tűzvédelmi Kutató Inézet: Új műszaki mentő gépjármű. Tűzvédelem, XXXVI.évf. (1984) 1.sz. 10-11 p. HU ISSN 0230-1415

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 61.p. 59.sz.jegyzet.

BORSÁNYI Julián: Védenek-e a lakóházak légoltalmi óvóhelyei? *Légoltalmi Közlemények*, II.évf. (1940) 17.sz. 259-267.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 30.sz.jegyzet.

BOUZEK Helmut: *Wien und seine Feuerwehr.* [Bécs és tűzoltósága.] Wien, 1990, Wiener Landes-Feuerwehrverband Auflage, 304 p. AT ISBN 978 375 97 0520 3.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123.p. 1.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

C-Cs

CANCIK Hubert — Helmuth SCHNEIDER — Manfred LANDFESTER (szerk.): *Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike.* IV.köt. [Az új Pauly. Az antikvitás enciklopédiája.] Stuttgart, 2008, J.B. Metzler. 1252.col. DE-ISBN 978 347 60 1470 3.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 23.sz.jegyzet + 72.p. 41.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

CASSIUS Dio Cocceianus: *Historia romana.* [Roman history.] Ford.: Earnest CAREY. [Római történelem.] London – New York, 1925, William Heinemann – G.P. Putman’s sons. 481 p. /The Loeb classical library, 38./

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 8.sz.jegyzet + 9*.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

CHITIL Willibald: *Das Feuerlöschwesen der kaiserlichen Reichshauptstadt Wien.* [A császári és királyi birodalmi főváros Bécs tűzoltási módjai.] Wien, 1903, Verlag der österreichischen Leo-Gesellschaft. 201 p.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123.p. 2.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

CODEX IUSTINIANUS – Corpus Iuris Civilis. 2. kötet. Berlin, 1954, KRUEGER Paul – Weidmannsche Verlagsbuchhandlung. 513 p. + XXVIII. Melléklet.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 16.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet ; 82.p. 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

CZEIKE Felix: *Das Feuerlöschwesen in Wien.* [A tűzoltás módjai Bécsben.] Wien, 1962, Verlag Wiener Schriften 18. 62 p.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123.p. 3.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

COTTON-PATIEL Hannah: Cassius Dio, Mommsen and the quinquefasciales. [Cassius Dio, Mommsen és a quinquefasciales.] *Chiron*, XXXIII.évf. (2000) 1.sz. 217-234.p. CA-ISSN 0069-3715.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 1.sz.jegyzet.

CSÁKY Károly: *Sándor naptól úrnapiig.* Pozsony, 2006, Madách-Posonium. 206 p. SK-ISBN 80 70 8942 2.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 128.p. 16.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet , 129.p. 40.sz.jegyzet.

CSÖGLEI István: Megtörtént a váltás. Hogyan tovább, magyar tűzoltó szövetség? *Tűzvédelem*, CXV.évf. (1993) 1.sz. 5-6.p. HU-ISSN 0230-1415.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 29.sz.jegyzet.

CSÖGLEI István: Milyen legyen a Magyar Tűzoltó Szövetség és annak elnöksége? *Tűzvédelem*, CXXIII. évf. (2000) 10.sz. 4.p. HU-ISSN 0230-1415.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 30.sz.jegyzet.

D

DESSAU Hermannus: Inscriptiones Latinae selectae. [Válogatott latin feliratok.] Berlin, 1906, Weidmannos. 1040 p.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 23.sz.jegyzet ,+ 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet , 72.p. 49.sz.jegyzet.

DESSAU Hermann (szerk.): Inscriptiones Latii Veteris Latinae. [Latium régi latin feliratai.] Berlin, 1886, G.

Reimerum. /MOMMSEN Theodor et al. (szerk.): Corpus Inscriptionum Latinarum. [Latin feliratok gyűjteménye.] , XIV./

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 25.sz.jegyzet , 72.p. 41.sz.jegyzet.

DIÓN Chrysostomos: Speeches, discourses. [Orationes.] Ford.: CROSBY Henry Lamar. [Beszéd – értekezések.]

Cambridge, 1940, Harward University Press – William Heinemann. 482 p. /Loeb Classical Library/

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 48.sz.jegyzet.

DOBSON Brian: Legionary Centurion or Equestrian Officer? A Comparison of Pay and Prospects. [Legionárius centurio vagy lovagrendi hivatalnok? A fizetések és a távlati lehetőségek összehasonlítása.] *Ancient Society*. III.évf. (1972) 1.sz. 193-208.p. GB-ISSN 0066-1619.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 35.sz.jegyzet.

E-É

Emléklapok az alsóúti önkéntes tűzoltó-szakasz 10 éves jubileuma alkalmából. Együttal jelentés az 1882-1992. évekről. Budapest, 1892, Horánszky Viktor Könyvnyomda. 23 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 27.sz.jegyzet.

F

Feszty Árpád. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság*, XXXIV.évf. (1887) 9.sz. (II. 27.) 154 p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 13.sz.jegyzet.

FESZTY Árpád: Egy kép története. *Vasárnapi Újság*, XXXIII.évf. (1886) 1.sz. (I. 3.) 6.p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet.

FESZTY Árpád: A Kárvallottak. *Vasárnapi Újság*, XXXIV.évf. (1887) 4.sz. 56-58.p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 3.sz.jegyzet.

FESZTY Masa — IJJAS Antal: *Feszty Árpád élete és művészete.* Budapest, 1966, Művészettörténeti Dokumentációs Központ. 138 p. HU-ISBN —

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 11.sz.jegyzet.

FORGÁCS József: *Magyar légoltalom.* Budapest, 1937, Arany Ny. 265 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 9.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

FÖRSTER Rezső: *A légoltalom magyar irodalma 1928–1938.* Budapest, 1938, Stádium. 27 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 32.sz.jegyzet.

R.H. RODGERS (szerk.): Frontinus: De aquaeductus urbis Romae. [Róma város vízvezetékei.] Cambridge, 2009, R.H. RODGERS. 448 p. GB-ISBN 978 052 11 0118 9. /Cambridge classical texts and commentaries, 42./ GB-ISSN 0068-6638.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 37.sz.jegyzet.

G-Gy

GALAMBOS Éva: Mesélő múzeum- Beszélgetés a Múzeumlapítóval. 12-27.p. In RÉTI Rezső (szerk): *Tűzoltó Múzeum VIII. évkönyve.* Budapest, 2007, Tűzoltó Múzeum. 59 p. HU-ISSN 0237-210 X.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudomá-

nyos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 5.sz.jegyzet.

GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Osztrák-magyar dualizmus 1867-1918.* Budapest, 1985, Kossuth. 387 p. HU-ISBN 963 09 2589 3.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p.* HU-ISSN 1216-6774. 88.p. 1.sz.jegyzet + 2.sz.jegyzet.

GELENCSÉR József — LUKÁCS László: *Szép napunk támadt. A népszokások Fejér megyében.* Székesfehérvár, 1991, István Király Múzeum. 637 p. HU- ISBN 963 71 3194 9.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. 129.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 41.sz.jegyzet.

GLÓSZ Kálmán (szerk.): *Magyarország tűzrendszete az 1904. évben.* Budapest, 1904, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. 128 p.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 5.sz.jegyzet.

GÖNCZI Ferencz: A természeti elemek kultuszának maradványai a göcseji s hetési népnél. *Ethnographia*, XXI.évf. (1910) 1-4.sz. 284-291.p.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 26.sz.jegyzet +27.sz.jegyzet.

GYÖRGYI Erzsébet — MAÁCS László: Lakodalmi tűz. 396 p. In ORTUTAY Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon.* III.köt. Budapest, 1980, Akadémiai Kiadó. 751 p. HU-ISBN 963 05 1288 2. HU-ISBN 963 05 1285 8.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

H

HADNAGY Imre József : Bemutatkozik a tűzoltó múzeum. *Múzeumi hírlevél*, XXVII.évf. (2006) 2.sz. 51-53 p. HU-ISSN 1217-8209.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 14.sz.jegyzet.

HENZEN Guillelmus (szerk.): *Inscriptiones Urbis Romae Latinae.* [Róma városi latin nyelvű feliratok.] Berlin, 1876, G. Reimerum. /MOMMSEN Theodor et al. (szerk.): *Corpus Inscriptionum Latinarum.* [Latin feliratok gyűjteménye.], VI./

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 22.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet , 72.p. 54.sz.jegyzet.

A római birodalom története Marcus Aurelius halálától. Ford.: FEHÉR Bence – KOVÁCS Péter. [HERODIANOS: A excessu divi Marci.] Budapest, 2005, Osiris, 219 p. HU-ISBN 963 38 9669 X. /Sapientia humana./ HU-ISSN 1417-4863.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 9.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet.

Hogy lehet pusztán, vagy 1000 lakost túl nem haladó községben tűzoltó csapatot felszerelni? (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VIII.évf. (1886) 6.sz. 85.p.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 24.sz.jegyzet.

HORNACSEK Júlia: *A települési védelmi képességek a katasztrófa kihívások tükrében, a települések katasztrófa-elhárítási feladatai, a végrehajtáshoz szükséges helyi védelmi képesség alapvető területei, azok kialakításának folyamata.* Budapest, 2011, „Biztonságunk érdekében” Oktatási- és Tanácsadó Tudományos Egyesület. 100 p. HU- ISBN 978 963 08 2606 8.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 16.sz. jegyzet + 17.sz. jegyzet.

I

ISIDORUS: Origienes. [Etimológiák.] Ford.: BARNEY Stephen. *The etymologies of historie of Sevilla*. [Sevillai Isidorus etimológiái.] Cambridge, 2008, Cambridge University Press. 475 p. + XII. melléklet. GB-ISBN 978 052 18 3749 1.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 29.sz.jegyzet , 72.p. 55.sz.jegyzet.

Saturea. Decimus Iunus Iuvenalis szatírái. [IUVENALIS : Saturae.] Ford. MURAKÖZY Gyula. Budapest, 1964, Akadémia Kiadó. 388 p.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 7.sz.jegyzet , 72.p. 38.sz.jegyzet.

J

Jelentés a Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség 1878-1880. évi működéséről. Budapest, 1880, Atheneum. 10 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. 115.p. 7.sz.jegyzet.

JÓKAI MÓR (szerk.): *Segítség! Az Eperjes-Nagykároly-torockói tűzkárosultak emlékalbuma.* Budapest, 1887, Franklin – Egyetemi Nyomda. 44 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 12.sz.jegyzet.

József főherceg arcképe. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XX. évf. (1898) 4.sz. 65.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 16.sz.jegyzet.

József főherceg levele a szerkesztőhöz. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1883) 9.sz. 125.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 34.sz.jegyzet.

József főherceg Egerben. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XIII.évf. (1891) 6.sz. 105.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 17.sz.jegyzet.

József főherceg Nagykanizsán. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, IX.évf. (1888) 8.sz. 129.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 17.sz.jegyzet.

József főherceg Nagyváradon. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, V.évf. (1883) 8.sz. 122.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 17.sz.jegyzet.

József főherceg: A szervezés ügye. *Tűzoltó Közlöny*, VI.évf. (1884) 1.sz. 1.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 13.sz.jegyzet.

József főherceg: Adatok az alsóti önkéntes tűzoltó-szakasz történetéhez. *Tűzoltó Közlöny*, XV.évf. (1893) 3.z. 35.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 18.sz.jegyzet.

JUSTINIANUS: *Codex Justinianus. Corpus Iuris Civilis*. II.kötet. [Polgári törvénykönyv.] Berlin, 1954, KRUEGER Paul – WEIDMANNSE Verlags Buchhandlung. 513 p. XXVIII. melléklet.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 16.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet , 72.p. 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

JUSTINIANUS: Digesta. [The digest of Iustinian.] Ford.: MONRO Charles Henry. [Justinianus digestája.] Cambridge, 2014, General Boox. 399 p. GB-ISBN 978 117 29 0396 2.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 16.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet , 72.p. 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.

K

KIRÁLY Lajos: *Somogyi népszokások I. Kalendáriumi jeles napok és falusi társas munkavégzés szokásai*. Kaposvár, 2002, Somogy Megyei Pedagógiai Továbbképző és Szolgáltató Intézet 220 p. HU- ISBN 963 20 2858 9.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 12.sz.jegyzet , 129.p. 42.sz.jegyzet.

L-Ly

LACKOVITS Emőke: *Az egyházi esztendő jeles napjai, ünnepi szokásai a bakonyi és Balaton-felvidéki falvakban*. Veszprém, 2000, Veszprém Megyei Múzeum Igazgatóság. 285 p. HU-ISBN 963 72 0866 6.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 10.sz.jegyzet.

A legelső magyar tűzoltó. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VIII.évf. (1886) 11.sz. 175.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 14.sz.jegyzet.

Légtalmi ABC. A Légtalmi Liga ingyenes tájékoztatója. Budapest, 1939, A légtalmi liga országos elnöksége. 64 p.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 7.sz. jegyzet.

LIU Jinyu : Pompeii and collegia. A New Appraisal of the Evidence. [Pompei és a collegiumok. A bizonyíték újféle megközelítésben.] *Ancient History Bulletin*, XXII.évf. (2008) 1.sz. 53-69.p. GB-ISSN 0835-3638.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 50.sz.jegyzet.

A római nép története a város alapításától. I-IV.köt. Ford. KISS Ferencné — MURAKÖZY Gyula. [Titus LIVIUS: Ab urbe condita.] Budapest, 1982, Európa Kiadó. 3085 p. HU-ISBN 963 07 2326 3.

Lindner Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 17.sz.jegyzet , 72.p. 36.sz.jegyzet.

K

Kesergő asszonyok Krisztus sírjánál. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság*, XXXVI.évf. (1889) 49.sz. (XII. 8.) 793-794.p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 12.sz.jegyzet.

M

MAÁCS Iászló: Gyertyástánc. 358.p. In ORTUTAY Gyula (főszerk.): *Magyar néprajzi lexikon*. II.köt. Budapest, 1979, Akadémiai Kiadó. 752 p. HU- ISBN 963 05 1288 2.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban*. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány

korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 28.sz.jegyzet.

A magyar légoltalom hírei. 1937. *Riadó*, I.évf. (1937) 1.sz. 4.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 33.sz.jegyzet.

A magyar légoltalom hírei. 1939. *Riadó*, III.évf. (1939) 8.sz. 228.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 44.sz.jegyzet.

A magyar légoltalom hírei. 1940. *Riadó*, IV.évf. (1940) 5.sz. 68.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 44.sz.jegyzet.

A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség és a törvényhatósági tűzoltó szövetségek alapszabályai.

Tűzrendészeti Közlöny, XXXV.évf. (1937) 9.sz. 105-113.p.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 16.sz.jegyzet.

A Magyar Tűzoltó Szövetség alapszabálya. *Tűzvédelem*, CXV.évf. (1993) 3.sz. 19-21.p. HU-ISSN 0230-1415.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 28.sz.jegyzet.

A Magyar Tűzoltó Szövetség központi választmányának jelentése 1882. augusztus 12.-től 1884. augusztus 17.-éig terjedő időszakbani működéséről. Budapest, 1884, Rózsa Kálmán Könyvnyomda. 12 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 15.sz.jegyzet.

Magyar tűzoltóság könyve. Budapest, 1925, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. 333 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 32.sz.jegyzet.

MARKOVITS Árpád: A hátszág gáz- és légvédelme. *Magyar Katonai Szemle*, I.évf. (1931) 1.sz. 47–59.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 3.sz.jegyzet.

MARKUSOVSKY Béla: József főhercegnél. *Tűzoltó Közlöny*, .évf. V.évf. (1883) 9.sz. 126.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című

katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 20.sz.jegyzet.

MARKUSOVSKY Béla: József főherceg. *Tűzrendészeti Közlöny*, III.évf. (1905) 7.sz. 97.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 11.sz.jegyzet , 116.p. 37.sz.jegyzet.

MARKUSOVSKY Béla: *Magyar Országos Tűzoltó-Szövetség története. I. rész. Az első két évtized (1870-1890) története.* Budapest, 1911, s.n. 291 p.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet 11.sz.jegyzet.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 4.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet , 116.p. 33.sz.jegyzet.

MÁRFÖLDY Aladár – ADORJÁN János: *A légi veszély és a védekezés módjai. Polgári szempontból tekintve.* Budapest, 1936, Madách Könyvkiadó. 369 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 2.sz.jegyzet.

Megdicsért tűzoltók. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, XVIII.évf. (1896) 10.sz. 167.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 29.sz.jegyzet.

MINÁROVICS János: *Tűzvészről ecsettel.* Budapest, s.a. s.n. 130 p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p.* HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 7.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet.

MINÁROVICS János: A Tűzoltó Múzeum kialakulása, működése és tervei. 5-19.p. In MINÁROVICS János (szerk.): *Tűzoltó Múzeum évkönyve.* Pécs, 1984, Tűzoltó Múzeum. 169 p. HU-ISBN 963 03 2112 2.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 16.sz.jegyzet.

MINÁROVICS János: 50 éves a Tűzoltó Múzeum. 5-18.p. In RÉTI Rezső (szerk.): *A Tűzoltó Múzeum 50 éves jubileumi évkönyve.* Budapest, 2005, Tűzoltó Múzeum. 79 p. HU-ISSN 0237-210X.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 11.sz.jegyzet.

MINÁROVICS János: *A nagy elődök.* Budapest, 2002, Tűzoltó Múzeum. 39 p. HU-ISBN —

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 9.sz.jegyzet.

The Digest of Iustinian. Ford.: **MONRO Charles Henry.** [JUSZTINIANUSZ Digestája.] Cambridge, 2014, General Books. 399 p. GB-ISBN 978 117 29 0396 2.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 16.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet ; 82.p. 42.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet + 54.sz.jegyzet.*

A MOTSZ „József kir. Herceg” alapítványának alapítólevele. *Tűzrendészeti Közlöny, III.évf. (1905) 10.sz. 151.p.*

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 38.sz.jegyzet.

A műcsarnokban. (Szerkesztőségi közlemény) *Vasárnapi Újság, XXXI.évf. (1884) 16.sz. (IV. 20.) 256.p.*

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 2.sz.jegyzet.*

N-Ny

NAGY Jenő: 130 éves a szövetség. *Tűzvédelem, CXXIII. évf. (2000) 12.sz. 4-5.p. HU-ISSN 0230-1415.*

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 17.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

NAGY Jenő: A szövetség legyen egységes szakmai, társadalmi szervezet. Interjú SZÁRAY Zoltán nyugállományú ve-zérőnaggyal az MTSZ elnökével. *Tűzvédelem, CXXIII. évf. (2000) 1.sz. 6-7.p. HU-ISSN 0230-1415.*

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 17.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

NAGY-JÓZSA György: Légoltalmi segélyosztások. *Riadó, II.évf. (1938) 8.sz. 233–235.p.*

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 28.sz.jegyzet.

NAGYBÁKAY Péter: Magyarországi fazekas céhpecsétek. *Ethnographia, LXXXIX.évf. (1978) 1-4.sz. 244-263.p. HU-ISSN 0014-1798.*

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 129.p. 44.sz.jegyzet.*

A III. nemzetközi tűzvédelmi kongresszus Budapesten 1904. évi augusztus 17-21. napján. Budapest, 1905, Magyar Országos Tűzoltó Szövetség. I. rész 69 p., II. rész 101 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 35.sz.jegyzet.

Néhai József főherceg emlékezetére. *Tűzrendészeti Közlöny, IV.évf. (1906) 6.sz. 101.p.*

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 116.p. 39.sz.jegyzet + 116.p. 41.sz.jegyzet.

NÉMETH Ferenc: *Légvédelem és a repülés szakirodalmi jegyzéke.* Budapest, 1936, s.n. 32 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 32.sz.jegyzet.

Nyomótömlők. Magyar Tűzoltó, 1. évf. (1949) 4.sz. 11-12.p.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 6.sz.jegyzet.

O-Ö

ORTUTAY István: *József főherceg élete.* Szeged, 1915, Engel Lajos Nyomda és Lapvállalata. 220 p.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 1.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet.

Őszi légoltalmi gyakorlat. *Riadó,* III.évf. (1939) 10.sz. 273.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 45.sz.jegyzet.

P

PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szerveződései 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV. évf. (2008) 18. sz. 28-51. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 13-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.*” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos — PARÁDI József: *Rendvédelmünk 1867-1945.* Budapest, 2006, Rendőrtiszti Főiskola. HU-ISBN 963 06 0281 4.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-120.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 14.sz.jegyzet.

PARÁDI József: *A Magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári, központosított közbiztonsági őrtestület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szerve a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII.évf. (1989) 2.sz. 35-40. p. HU-ISSN 0133-6738.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelmi tisztképzésünk hagyományai. *Rendészeti Szemle*, XLV.évf. (1997) 4.sz. 101-109.p. HU-ISSN 1789-4689.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8.sz. 78-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig*” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.

PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 94-99.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története.*” című XVI. Konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet.

PARÁD József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 17.sz. 57-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 24.sz.jegyzet.

PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 96-123.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évtized rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 24.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

PATAKY Iván: *A magyar polgári védelem, légoltalom története 1935–1992.* Budapest, 1992, Polgári Védelem Országos Parancsnokság. 138 p. HU-ISBN 963 03 3396 1.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. 82.p. 14.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 43.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 5.sz. jegyzet + 11.sz. jegyzet + 12.sz.jegyzet.

PATAKY Iván — ROZSOS László — SÁRHIDAI Gyula: *Légi háború Magyarországon felett.* I.köt. Budapest, 1992, Zrínyi Kiadó. 271 p. HU-ISBN 963 32 7154 1.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 5.sz.jegyzet.

PÁLMÁNY Béla (szerk.): *Dokumentumok a magyar közlekedés történetéből.* Budapest, 1981, Közlekedési Dokumentációs Vállalat. 694 p. HU-ISBN 963 55 2153 7.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

PENAVIN Olga: *Népi kalendárium.* Újvidék, 1988, Forum Könyvkiadó. 181 p. YU-ISBN 863 23 0161 6.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 21.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet , 129.p. 43.sz.jegyzet.

Satyricon. Ford.: HORVÁTH István Károly. [Titus **PETRONIUS Arbitr:** *Satyricon.*] Szeged, 1994, Szukits Könyvkiadó. 224 p. HU-ISBN 963 81 9949 0.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 31.sz.jegyzet.

PINTÉR József: Az MTSZ első elnöke. *Tűzvédelem*, CXXIII.évf. (2000) 10.sz. 5.p. HU-ISSN 0230-1415.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 31.sz.jegyzet.

id. PLINIUS: *Historia Naturalis.* [Természettört.] Ford.: RACKHAM Harris: *Pliny Natural History.* [Plinius – Természettört.] Cambridge, 1961, Harvard University Press. 568 p. GB-ISBN 978 067 49 9433 1.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 39.sz.jegyzet.

Caius PLINIUS Caecilius Secundus Minor: Epistulae. [Levelek.] In BORZSÁK István — MARÓTI Egon — MURAKÖZY Gyula — SZEPESSY Tibor (szerk. és ford.): *Ifjabb Plinius levelek*. Budapest, 1981, Európa Kiadó - Kossuth Kiadó. 421 p. HU-ISBN 963 07 2377 8. /Bibliotheca classica, 5./ HU-ISSN 0324-7406.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 3.sz.jegyzet , 72.p. 44.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 51.sz.jegyzet.

Pseudo-PIONIOS: Vita Polycarpi. [Polykarpos élete.] In BUSCHMANN Gerd: *Das Martyrium des Polykarp*. [Polykarpos mártíromsága.] Göttingen, 1998, Vandenhoeck & Ruprecht. 457 p. DE-ISBN 978 352 55 1681 9.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 53.sz.jegyzet.

R

RAINBIRD John S.: *The Vigiles of Rome*. [Róma vigíljai.] Ph.D. disszertáció (Durham University) Kézirat. Durham, 1976, 469 p. + 55.p. melléklet.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 33.sz.jegyzet , 72.p. 38.sz.jegyzet.

RAINBIRD John S.: The Fire Stations of Imperial Rome. [A Római Birodalom tűzoltóaktanyái.] *Papers of the British School at Rome*, XLIV.évf. (1986) 1.sz. 147-169.p. GB-ISSN 0068-2462.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 22.sz.jegyzet.

ROBINSON Olivia Fiona: *Ancient Rome. City Planning and Administration*. [Az ókori Róma. Várostervezés és közigazgatás.] London - New York, 1994, Routledge. 256 p. USA-ISBN 0 41 5106184. GB-ISBN 978 041 51 0618 4.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 12.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet , 72.p. 42.sz.jegyzet.

ROMSICS Ignác (szerk.): *Magyar Történeti Szöveggyűjtemény 1914-1999*. Budapest, 2000, Osiris, 1.köt. 531 p. HU-ISBN 963 37 9782 9.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 10.sz. jegyzet.

RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930*. Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 550 p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 11.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 2.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet. + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

RONCSIK Jenő: *A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hatvanéves története 1870-1930*. Debrecen, 1935, Városi Nyomda. 550 p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 2.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet , 116.p. 40.sz.jegyzet.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 2.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet. + 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet 13.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 11.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet.

S-Sz

SÁNDOR András (szerk.): *Légvédelmi rendelkezések*. Budapest, 1940, Közigazgatási Könyvkiadó. 244 p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 40.sz.jegyzet.

Vigasztalások. Erkölcsei levelek. Ford.: RÉVAY József — KURCZ Ágnes. [SENECA Lucius Annaeus: Epistulae.] Budapest, 1980, Európa kiadó. 509 p. HU-ISBN 963 07 2274 7.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 14.sz.jegyzet.

SHERWIN-WHITE Adrian Nicholas: *The Letters of Pliny. A Historical and Social Commentary.* [Plinius levelei. Történelmi, társadalmi kommentár.] New York - Oxford, 1998, Calendron Press - Oxford University Press. 805 p. USA-ISBN 0 19 814435 0. GB-ISBN 978 019 81 4435 9.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 2.sz.jegyzet , 72.p. 48.sz.jegyzet 49.sz.jegyzet.

SOLTÉSZ Tamás: *A műszaki fejlesztés az állami tűzoltóságoknál.* Budapest, 1988, Belügyminisztérium, Tűzoltóság Országos Parancsnoksága, 66 p.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 12.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 36.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet ; 61.p. 46.sz.jegyzet + 47.sz.jegyzet + 50.z.jegyzet + 53.sz.jegyzet.

SÓLYOM András: A spanyol polgárháború a légierők szempontjából. *Magyar Katonai Szemle*, VIII.évf. (1938) 5.sz. 123-130.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 26.sz.jegyzet.

Statisztikai kimutatás az 1884. évből az alcuthi önkéntes tűzoltó-szakasznak. (Szerkesztőségi közlemény) *Tűzoltó Közlöny*, VII.évf. (1885) 1.sz. 3.p.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 23.sz.jegyzet.

STRABON: Geographika. Ford.: FÖLDY József. *Földrajz.* Budapest, 1977, Gondolat. 1000 p. HU-ISBN 963 28 0533 X.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 23.sz.jegyzet.

STUCHLIK Imre: A passzív légvédelem. *Magyar Katonai Szemle*, 2. évf. (1932) 2. sz. 63–68. p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 1.sz.jegyzet.

Caesarok élete. Ford.: KIS Ferencné – TERÉNYI István. [SÜETONIUS **Tranquillus Gaius:** De vita duodecim caesarum.] Budapest, 1961, Európa. 365 p.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 8.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet , 72.p. 40.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet.

SZABÓ Miklós: *A Magyar Királyi Légierő technikai és szervezeti fejlődése (1938–1944).* Hadtudományi doktori disszertáció (ZMKA) Kézirat. Budapest, 1981.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 1.sz. jegyzet.

SZEMERE Atilla: A Képzőművészeti Társulat jubiláris tárlata. *Budapesti Szemle*, XLIX.évf. (1887) 123.sz. 436-448.p.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 15.sz.jegyzet.

SZENTNÉMEDY Ferenc: Honi légvédelem. *Magyar Katonai Szemle*, II.évf. (1932) 7.sz. 29-40.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 4.sz.jegyzet.

SZILÁGYI János — SZABÓ Károly: *A tűzrendészet fejlődése az őskortól a modern időkig.* Budapest, 1986, Budapest-Kecskemét, BM Kiadó. 387 p. HU-ISBN 963 77 0313 6.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 88.p. 4.sz.jegyzet + 5.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 13.sz.jegyzet.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 10.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 3.sz.jegyzet.

T-Ty

TACITUS Publius Cornelius: *Annales.* In BORZSÁK István (szerk.): *Tacitus összes művei.* Ford.: BORZSÁK István. Budapest, 1980, Európa Kiadó. I.köt. 441 p. HU-ISBN 963 07 1559 7. , II.köt. 644 p. HU-ISBN 963 07 1567 8. /Bibliotheca classica, 8./ HU-ISSN 0324-7406.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 6.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet , 72.p. 40.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet.

Apologeticus. Ford.: SOUTER Alexander. [TERTULLIANUS Quintus Septimius Florens: *Apologeticus.*] [Védőbeszéd.] Aberdeen, 1926, University Press. 92 p.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774. 82.p. 38.sz.jegyzet.

TARJÁN Rezső: *A vízpuskától a centrifugál szivattyúig. A tűzoltófecs-kendő fejlődése.* Budapest, 1964, Belügyminisztérium Tűzrendészet Országos Parancsnoksága, 170 p.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 4.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet.

TARJÁN Rezső – MINÁROVICS János: *Az önkéntes tűzoltóságok történetéből.* Budapest, 1968, Belügyminisztérium Tűzrendészet Országos Parancsnoksága. 160 p. HU-ISBN —

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 24.sz.jegyzet.

Apologeticus. Ford.: SOUTER Alexander. [TERTULLIANUS Quintus Septimius Florens: *Apologeticus.*] [Védőbeszéd.] Aberdeen, 1926, University Press. 92 p.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 72.p. 38.sz.jegyzet.

A római nép története a város alapításától. I-IV.köt. Ford. KISS Ferencné — MURAKÖZY Gyula. [Titus LIVIUS: *Ab urbe condita.*] Budapest, 1982, Európa Kiadó. 3085 p. HU-ISBN 963 07 2326 3.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774. 81.p. 17.sz.jegyzet ; 82.p. 36.sz.jegyzet.

TOMPA Mihály: *A tűz szelleme.* In TOMPA Mihály: *Tompa Mihály összes költeményei.* Budapest, 1870, Méhner. 807 p.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 1.sz.jegyzet.

TÓTH Elemér: A légvédelmi figyelő és jelentő szolgálat befolyása a légi hadműveletekre. *Magyar Katonai Szemle*, VI.évf. (1936) 2.sz. 101–108.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 22.sz.jegyzet.

V

Memorable Deeds and sayings. One thousand tales from ancient Rome. Ford.: Henry John. WALKER. [VALERIUS Maximus: Factorum ac dictorum memorabilium libri IX.] [Emlékezetes tettek és mondások. Ezer legenda az ókori Rómából.] Indianapolis, 2004, Hackett Publishing Company. 392 p. USA-ISBN 0 87220 675 0.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 18.sz.jegyzet.

Róma története. Ford.: HOFFMANN Zsuzsanna. [VELLEIUS Paternulus: *Historiae Romanae libri duo.*] Szeged, 2007, Lectum. 198 p. HU-ISBN 978 963 96 4009.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 19.sz.jegyzet.

De architectura. Ford.: Frank GRANGER. [VITRUVIUS Pollio: *On architecture.*] [Az építészetről.] London – New York, 1931, William Heinemann – G.P. Putman's sons. - . 317 p. /The Loeb classical library, 152./

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774. 71.p. 7.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

Z-Zs

ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből 1849-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, VII.évf. (1997) 8. sz. 105-109. p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági örtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 88.p. 3.sz.jegyzet.

CITÁCIÓS INDEX Periodikák

B

Belügyi Szemle HU-ISSN 1218-8956 (1953-1962: Rendőrségi Szemle, 1963-1990: Belügyi Szemle, 1991-1994: Rendészeti Szemle, 1995-1996: a hatodik számmal befejezően Belügyi Szemle, 1996 –: hetedik-nyolcadik számmal kezdődően Rendészeti Szemle, 2010- Belügyi Szemle) A Belügyminisztérium havonta megjelenő központi tudományos folyóirata. A periódikában a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő jegyzetekkel ellátott tanulmányok szakmai lektorálás nyomán jelennek meg.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

Budapesti Szemle, (1857-1944) Közéleti, szépirodalmi havonta megjelenő folyóirat.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 15.sz.jegyzet.

E-É

Ethnographia (1890-) A Magyar Néprajzi Társaság változó rendszerességgel megjelenő tudományos szakmai folyóirata.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. 128.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet , 129.p.44.sz.jegyzet.

L-Ly

Légoltalmi Közlemények, (1937-1944) A Légoltalmi Liga félévente megjelenő műszaki, tudományos szaklapja.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 30.sz.jegyzet.

M

Magyar Katonai Szemle, (1931-1944) A Magyar Királyi Hadtörténelmi Levéltár rendszertelenül (összesen 10 számot jelentettek meg) szakmai folyóirata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 1.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet.

Magyar Tűzoltó (1949. V. 1. – 1969. XII.) HU-ISSN 0200-5573. A magyar tűzoltóság rendszertelenül megjelenő szakmai folyóirata. 22 évfolyam 12 száma került publikálásra. A periodika kiadása 1956 októberre és 1957 márciusra között szünetelt.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 6.sz.jegyzet.

Múzeumi Hírlevél HU-ISSN 1217-8209 (1980-) A Magyar Nemzeti Múzeum Dokumentációs és Információs Főosztályának havonta megjelenő szakmai folyóirata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 14.sz.jegyzet.

R

Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) HU-ISSN 1216-6774 (1991 —) Megjelenik évente 1-2 alkalommal. A tudományos közlésekkel szemben támasztott igényeknek megfelelő tanulmányok jelennek meg a periódikában szakmai lektorálás nyomán. A periodikát a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság publikálja.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 88.p. 3.sz.jegyzet ; 89.p. 14.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet.

Riadó, (1937-1944) A Légoltalmi Liga évente háromszor megjelenő szakmai folyóirata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztró-

favédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 28.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 44.sz.jegyzet + 45.sz.jegyzet.

T-Ty

Tűzoltó Közlöny, (1879-1902) A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség rendszertelenül megjelenő szakmai folyóirata, folyatása 1903-tól 1944-ig a *Tűzrendészeti Közlöny*.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 13.sz.jegyzet + 14.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet + 18.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet , 116.p. 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 37.sz.jegyzet.

Tűzrendészeti Közlöny (1903-1944) A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség hivatalos értesítője. A folyóirat előzménye a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának a hivatalos értesítője a *Tűzoltó Közlöny* (1879-1902) volt.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 16.sz.jegyzet.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 115.p. 11.sz.jegyzet , 116.p. 36.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet.

Tűzvédelem (1878-) HU-ISSN 230-1415. Közreadó a Tűzoltóság Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága 1971-ig, a Tűzoltóság Országos Parancsnoksága 1972-1993-ig és 1996-2000-ig, a Tűz- és Polgári Védelem Országos Parancsnoksága 1993-1995-ig, a Magyar Tűzoltó Szövetség 2001-től. Havonta megjelenő szakmai folyóirat.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 17.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 61.p. 59.sz.jegyzet.

V

Vasárnapi Újság (1854-1921) Közéleti, szépirodalmi, hetente megjelenő folyóirat.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.* 39.p. 2.sz.jegyzet + 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRAK**

B

Bécsi Tűzoltóság Archívuma

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 123.p. 11.sz.jegyzet + 12.sz.jegyzet + 17.sz.jegyzet.

Budapest Fővárosi Levéltár.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 10.sz.jegyzet.

H

Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltár (HIM-HL)

OLASZ Lajos: A magyar légótgaltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 4.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 11.sz.jegyzet + 15.sz.jegyzet + 16.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 23.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 2.sz. jegyzet.

K

**Katasztrófavédelem Központi Múzeumának Archívuma
(KKMA)**

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 3.sz.jegyzet + 4.sz.jegyzet + 6.sz.jegyzet + 7.sz.jegyzet + 8.sz.jegyzet + 9.sz.jegyzet + 10.sz.jegyzet.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 61.p. 51.sz.jegyzet + 52.sz.jegyzet + 63.sz.jegyzet + 64.sz.jegyzet.

M

**Magyar Országos Levéltár (MOL) /Magyar Nemzeti Levéltár/
[korábban: Országos Levéltár (OL)]**

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 6.sz. jegyzet.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 11.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet + 19.sz.jegyzet + 20.sz.jegyzet + 24.sz.jegyzet + 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet + 35.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet + 39.sz.jegyzet + 40.sz.jegyzet + 41.sz.jegyzet ; 61.p. 45.sz.jegyzet + 48.sz.jegyzet + 49.sz.jegyzet + 55.sz.jegyzet + 58.sz.jegyzet.

Művészettörténeti Intézet Archívuma (MIA)

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774. 39.p. 16.sz.jegyzet.

**CITÁCIÓS INDEX
JOGSZABÁLYOK**

Törvények

1872

1872/VIII. az ipartörvény.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 7.sz.jegyzet.

1881

1881/III. tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 36.sz.jegyzet.

1935

1935/XII.tc. a légvédelemről.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 8.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 3.sz. jegyzet + 4.sz.jegyzet.

1936

1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 12.sz.jegyzet.

1939

1939/II.tc. a honvédelemről.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 36.sz.jegyzet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 8.sz. jegyzet + 9.sz.jegyzet.

2011

2011/CXXXVIII.tv. a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 31.p. 15.sz.jegyzet

Rendeletek

1878

53 720/1878.BM.kr. az Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányának szakközegül elismerése tárgyában.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 10.sz.jegyzet.

1882

49 925/1882.BM.r. az öngyújtogatásra csábító túlbiztosítások meggátolása. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XVI.évf. (1882) I. füzet. 1125-1483.p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 17.sz.jegyzet.

32 706/1882.BM.kr. tüzesetek alkalmazásának, a tűz támadásának közvetlen okai iránt felveendő jegyzőkönyvek és azok alapján kiállítandó úgynevezett „ártatlansági bizonyítványok” ügyében. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XVI.évf. (1882) I. füzet. 1123-1124.p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 18.sz.jegyzet.

1888

53 888/1888. BM.kr. tűzrendészeti kormányrendelet kibocsátása tárgyában.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 12.sz.jegyzet + 13.sz.jegyzet.

1925

230 000/1925.BM.r. a tűzrendészetről alkotott 53 888/1888.BM.kr. kiegészítése, módosítása és végrehajtása tárgyában.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet + 233.sz.jegyzet.

1935

1935/XII.tc. a légvédelemről.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 21.sz.jegyzet.

1936

1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 95-120.p. HU-ISSN 1216-6774. 99.p. 25.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 28.sz.jegyzet + 29.sz.jegyzet + 30.sz.jegyzet.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-94.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 92.p. 12.sz.jegyzet.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 20.sz.jegyzet + 21.sz.jegyzet + 22.sz.jegyzet.

180 000/1936.BM.r. a tűzrendészet újabb szabályozásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XLVIII.évf. (1936) II. füzet. 789-920.p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 26.sz.jegyzet + 27.sz.jegyzet + 31.sz.jegyzet.

1937

7000/1937.BP.SZKT.r. a Budapest székesfőváros területére érvényes építésügyi szabályzat légoltalmi szempontból való kiegészítése. *Budapesti Közlöny*, LXXI.évf. (1937) 137.sz. 2-3.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 29.sz.jegyzet.

1939

88/1939.HM.r. a légoltalom megszervezése tárgyában. *Honvédségi Közlöny*, LXVI.évf. (1939) 25.sz. 175-203.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 38.sz.jegyzet.

88 008/1939.HM.r. a lakóházi légoltalmi óvóhelyek létesítése és felszerelése tárgyában. *Budapesti Közlöny*, LXXIII.évf. (1939) 286.sz. 2-5.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 42.sz.jegyzet.

1945

1690/1945.ME.r. a csendőrség felosztásáról és az államrendőrség megszervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LXXIX.évf. (1945) I-VI. füzet 131-133.p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 35.sz.jegyzet.

10 280/1945.BM.r. a tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LIX.évf. (1945) I. füzet. 901-904.p.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 32.sz.jegyzet.

1948

5090/1948. (V.13.) korm.r. az állami tűzoltóság szervezése és a tűzoltóság szervezete tárgyában.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 37.sz.jegyzet.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 60.p. 8.sz.jegyzet.

1956

1956/13.tvr. a tűzoltóságról és a tűzrendészetről.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 33.sz.jegyzet + 38.sz.jegyzet.

1996

1996/XXXVII.tv. a polgári védelemről.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 14.sz. jegyzet.

1999

1999/XXIV.tv. a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről,

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 23.p. 15.sz. jegyzet.

2011

2011/CXXVIII.tv. a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 48.p. 7.sz.jegyzet + 32.sz.jegyzet + 33.sz.jegyzet + 34.sz.jegyzet.

Utasítások, parancsok, intézkedések, határozatok és körlevelek

1869

3365/1869. (VI.17.) BM.kl. a Magyar és Erdélyország összes törvényhatóságához a tűzrendészeti szabályok kezelése iránt.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774. 89.p. 9.sz.jegyzet.

1936

17 176/1936.HM.ut. a légvédelemről szóló 1935/XII.tc. végrehajtása tárgyában. HIM HL. HM. elnöki 15.osztály.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 10.sz.jegyzet.

180 000/1936.BM.ut. a tűzrendészet újabb szabályozása. *Belügyi Közlöny*, XLI.évf. (1936) 42.sz. 725-808.p.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. 82.p. 13.sz.jegyzet.

INDEX NOMINUM

A-Á

ADAY János Lásd ADELMANN János

ADELMANN János (ADAY János) vezérkari szolgálatot teljesítő őrnagy 1935 és 1937 között az Országos Légvédelmi Parancsnokság vezérkari főnöke.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ALTHAFER George Bécs város kamarása Bécs török ostroma idején (1683. VII. 14. – 1683. IX. 12.) a tűzoltásai tapasztalatok alapján 1685. III. 26-án beadványt nyújtott be a városi tanácsnak a tűzoltás fejlesztésére vonatkozóan. Ennek alapján 1686-ban hozták létre az első hivatalos tűzoltó szervezetet Bécs városában.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Augustus császár Lásd Caius OCTAVIUS

Antonius PIUS (Kr.u. 86. IX. 19. — Kr.u. 161. III. 7.) Imperator Titus Aelius Caesar Hadrianus Antoninus Augustus PIUS néven római császár, uralkodásának ideje Kr.u. 138. VII. 11. – Kr.u. 161. III. 7.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Arhiannos. (Kr.u. 95. – Kr.u. 180.) Telies nevén Lucius Flavius ARRIANUS Xenophon ókori görög történetíró, EPIKTÉTOSZ tanítványa. „Anabaszisz” címmel írta meg Nagy Sándor életének történetét.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

B

BALKAY Béla FESZTY Árpád XIX. századi magyar festőművész testvérének, FESZTY Lajos komáromi ügyvédnek a munkatársa.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

BAKONYI István Tűzoltó főtörzsőrmester a Tűzoltó Múzeum első kiállítása fényképanyagának gondozója.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BECHER Jakab 1813-ban a pesti egyemeletes házának kiállítást hozott létre az 1810. évi nagy budai tűzvész témájában.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BENCZÜR Gyula XIX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

BENKEI András (Nyíregyháza, 1923.IX.11. – Budapest, 1991.VIII.13.) Géplakatos végzettségű, kommunista pártfunkcionárius. 1963.XII.7.-1980.VI.27. között belügyminiszter. 1958-1985 között az MSZMP KB tagja.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERGER Franz Bécs város építési igazgatója, egyben a városi tűzoltóság főfelügyelője az 1880-as évek első felében.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BOKELBERG Ernő A pesti Tűzoltók Nemzeti Tprma- és Tűzoltóegyletének vezetője.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BORECZKY László A múzeumok központi kiállítást rendező csoportjának vezetője készítette el a Tűzoltó Múzeum első kiállításának berendezési terveit.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BORSÁNYI Julián hadiműszaki törzskari százados A *Légoltalmi Közlemények* folyóirat szerkesztője, amely 1937-1938-ban a Légoltalmi Liga gondozásában megjelenő *Riadó* folyóirat mellékletként, majd 1939-től önálló folyóiratként jelent meg. A *Légoltalmi Közlemények* a magyar légoltalmi szakemberek szaklapja volt.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BREUER Szilárd (1863-1931) A Műegyetem építészmérnöki szakának elvégzése, és katonai szolgálatának letöltése után 1881-ben vállalt tűzoltói szolgálatot a Budapesti Önkéntes Tűzoltótestületnél. 1885-től hivatásos tűzoltótiszt. A székesfőváros neves tűzoltó-főparancsnoka volt, több mint 50 év szolgálat után vonult nyugállományba. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség alelnöke 1922-1931 között. Szerteágazó szakírói, oktatói és kutató tevékenységet folytatott.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

C-Cs

Caius OCTAVIUS (I.e. 63. IX. 23. - i.sz. 14. VIII. 19.) A Római Birodalom első császára Imperator Caesar Augustus divi filius, majd Iulius Ceasar néven. Uralkodásának ideje I.e. 27. I. 16. – I.sz. 14. VIII. 19.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Caius PLINIUS Caecilius Secundus Maior /id. PLINIUS/ (Novum Comum, Kr.u. 24 – Kr.u. 79. VIII. 25. Stabium) Ókori görög író, polihisztor természettudós. A Pompei várost és környékét elpusztító Vezuv kitörésekor lelte halálát.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Caius PLINIUS Caecilius Secundus Minor /ifj. PLINIUS/ (Novum Comum, Kr.u. 61. – Bithünia, Kr.u. 163.) Író, katona, főhivatalnok az ókori Római Birodalomban. Apja halála után nagybátyja, id. PLINIUS fogadta örökbe. Elsősorban Traianus császárral folytatott levelezése okán ismertek művei.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

CSICSMANN Gyula A Tűzoltó Múzeum igazgatója 1997-2010-ig.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

CSOKONAI VITÉZ Mihály XVIII. századi magyar költő.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

CSÓK István XIX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

D

DARÁNYI Kálmán (Budapest, 1886. III. 22. – Budapest, 1939. XI. 1.) megyei tisztviselő, majd közel egy évtizeden át főispán – miniszterelnökségi államtitkár 1928. III. 26. – 1935. I. 9. , földművelésügyi miniszter 1935. I. 9. – 1938. III. 9. , egbízva

miniszterelnöki teendők ideiglenes ellátásával 1936. V. 14. – 1936. VIII. 7. , megbízva a miniszterelnöki teendők ellátásával 1936. IX. 2. – 1936. X. 6. , a miniszterelnök halálkor a kormány nevében lemond 1936. X. 6. , megbízva az ügyek ideiglenes vitelével 1936. X. 6. – 1936. X. 10. , miniszterelnök 1936. X. 10. – 1938. V. 14. , belügyminiszter 1937. II. 3. – 1937. IV. 10., képviselőházi elnök 1938. XII. 5. – 1939. XI. 1.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

DÉRI Frigyes A XX. század elején a debreceni Déri Múzeum igazgatója.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Lucius Claudius Cassius Dio Cocceianus (Nicea, Kr.u. 155 – Kr.u. 229) Görög származású történétíró az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

DÍON Chrysostomos (Kr.u. 40. – Kr.u. 113.) Görög származású szónok, író, filozófus és történész az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

DÓSA Balázs 1936-ban a pomázi járás tűzrendészeti felügyelője, a *Tűzoltó Évkönyv* szerkesztője, a Tűzoltó Múzeum létrehozásának egyik kezdeményezője.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Giulio DOUHET olasz tábornok, a totális légi háború koncepciójának kidolgozója a két világháború közötti időszakban.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

E-É

ERŐS Rezső Az Állami Biztosító propaganda csoportjának vezetője nyújtotta a Tűzoltó Múzeum első kiállításához a szükséges anyagi fedezetet.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

F

Dr. vitéz FÁBRY Dániel vezérkari szolgálatot teljesítő ezredes, országos légvédelmi parancsnok Az 1937. XII. 5-én alapított Légoltalmi Liga alelnöke.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FÁBRI Zoltán XX. századi magyar filmrendező.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

II Ferenc (Firenze, 1768. II. 12. – Bécs, 1835. III. 2.) 1792-1835 között magyar király.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNE Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztró-

favédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FESZTY Árpád XIX. századi magyar festőművész.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

FESZTY Lajos FESZTY Árpád XIX. századi magyar festőművész testvére, komáromi ügyvéd.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

FESZTY Masa FESZTY Árpád XIX. századi magyar festőművész leánygyermek.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Szent Flórián (Kr.u. 240 - Kr.u.304) A Római Birodalom haderejének századosa volt. A keresztényüldözések során veszítette életét, amikor nyakára malomkövet kötve az Enns-be ölték, a mai Alsó-Ausztria területén található Zeiselmauer település területén.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 27-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FOCK Jenő (Kispest, 1916.V.16. – Budapest, 2001.V.22.) Műszerész, munkásmozgalmi, szakszervezeti és pártfunkcionárius, nehézipari minisztériumi tisztviselő. 1951.I.27.-1954.X.9.-ig kohó- és gépipari miniszterhelyettes, 1961.IX.13.-1967.IV.14.-ig a minisztertanács elnökhelyettese, 1967.IV.14.-1975.V.15.-ig a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány elnöke, 1956-1980-ig az MSZMP KB tagja, 1957-1980-ig az MSZMP PB tagja, 1980-tól a Magyar Tudományos Egyesületek Szövetségének az elnöke.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

FÜLÖP Ferenc A Népművelésügyi Minisztérium Múzeumának főosztályvezetője 1955. XII. 20-án a Tűzoltó Múzeum szakmúzeumként történő felállítását engedélyezte, az anyagát pedig védetté nyilvánította.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

G-GY

GERLÓCZYNÉ POÓR Lili Szobrászművésznő, aki a Tűzoltó Múzeum számára készített szobrokat.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Caius Iulius Caesar Augustus GERMANICUS, ragadványnevén **CALIGULA** (Antium, Kr.u. 12. VIII. 13. - Róma, Kr.u. 41. I. 24.) Uralkodásának ideje Kr.u. 37. III. 16. – Kr.u. 41. I. 24. Az ókori Római Birodalom egyik császára. Ragadványnevét gyermekkorában, hadvezér atyja táborában kedvenc viseletéről a katonai csizmáról (latinul caliga) kapta. Uralkodása alatt elméje megháborodott. Esztelen költekezéseit kincstára kiürülése után gazdag római polgárok vagyonának elkobzásával pótolta. Pretóriánus tisztek merényletének lett az áldozata.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Tiberius Claudius Caesar Augustus GERMANICUS (Lugdunum, Kr.e. 10. VIII. 1. – Róma, Kr.u. 54. X. 13.) Az ókori Római Birodalom egyik császára, uralkodásának ideje Kr.u. 41. I. 24. – Kr.u. 54. X. 13.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

GLATZ Oszkár XIX-XX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

GYULAI Pál FESZTY Árpád kortársa. A festő rajta keresztül ismerkedett meg gróf TELEKI Sándorral.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

H

HABSBURG-ház (majd a HABSBURG-LOTHARINGIAI-ház), Közép-Európa több országának — így Magyarország és az osztrák tartományok — uralkodói adó család.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HABSBURG-LOTARINGIAI József Károly Lajos főherceg (1833 – Fiume 1905. VI. 13.) Osztrák főherceg, magyar és cseh királyi herceg, lovassági tábornok, a Magyar Királyi Honvédség főparancsnoka, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja a HABSBURG-ház magyar ágából származott. Édesapja *József nádor*, édesanyja *Mária Dorotya* württembergi hercegnő volt. 1864-ben feleségül vette *Klotild SZÁSZ-KOBURG-GOTHAI* hercegnőt, akitől hét gyermekük született. Közülük a legismertebb *József Ágost* főherceg lett, aki a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnökségében is követte. *József* főherceg, *József* nádor fia 1833-ban született. A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség 1880-ban kérte fel a szervezet védnökségére, amelyet haláláig, 1905-ig töltött be. Az önkéntes tűzoltóságok létrejöttének és az országos tűzvédelmi szervezet kiépülése időszakának emblematikus alakja volt, aki formális védnöki szerepén túl tevékenyen részt vett a tűzoltói közéletben. A szövetség munkájának támogatásától kezdve a tűzvédelmi jogszabályalkotás előmozdításán át az önkéntes tűzoltóegyletek szervezéséig és a tényleges tűzoltóság e szakterület minden részét gyakorolta. Személyén és munkásságán keresztül jól szemléltethető a dualizmus korában kialakuló szervezett tűzvédelem első időszaka.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HABSBURG-Lotaringiai József Ágost Viktor Klement Maria főherceg (Alcsútdoboz, 1872. VIII. 9. - Németország, Bajorország Rain 1962. VII. 6.) 1905-1944-ig édesapja nyomdokait követve a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Magyar királyi herceg, honvéd tábornagy, 1937. XII. 5-én alakult Légvédelmi Liga elnöke. 1936-1944-ig a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. 1944-ben az Amerikai Egyesült Államokba emigrált, majd Bajorországban telepedett, le. Vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó halála után 1957-ben a Vitézi Rend tagjai őt választották meg a rend második főkapitányának. Fő műve „*A világháború, amelyennek én láttam.*” című az I. világháborúról szóló hétkötetes alkotás.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Jan van HAIDEN Holland személy, aki a XVII. században feltalálta a bőrből készített tűzoltó tömlőket.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HOLUBEK Josef 1945-től 1947 októberéig Bécs város tűzoltóparancsnoka, majd 1948-tól 1972-ig az osztrák tűzoltó szövetség elnöke, végül 1960-tól 1981-ig a Nemzetközi Tűzoltó Szövetség elnöke, illetve tiszteletbeli elnöke.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HORTHY Miklós nagybányai vitéz. altengernagy, Magyarország kormányzója (Kenderes 1868. VI. 18. — Estoril, Portugália 1957. II. 9.)

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ISTVÁNFY Hildegárd Szobrászművész, aki a Tűzoltó Múzeum számára készített szobrokat.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Szent Iván (Kr.u. 876. – Kr.u. 946.) Bulgária védőszentje.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban.* *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.

IVÁNYI-GRÜNWARD Béla XIX-XX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

J

JANICSEK Andor volt budapesti tűzoltó főparancsnok.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JANICSEK Jolán JANICSEK Andor volt budapesti tűzoltó főparancsnok lánya.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

JÓKAI Mór (Komárom, 1825. II. 18. – Budapest, 1904. V. 5.) A XIX. századi magyar irodalom kiemelkedő személyisége. Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc egyik vezéralakja, a 12 pont szerkesztője.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

II. József (HABSBURG-LOTHARINGAI József Benedek Ágost János Antal Mihály Ádám; Bécs, 1741 – Bécs, 1790), német-római császár (1765–1790), magyar király (1780–1790)

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

K

VI. Károly német-római császár III. Károly néven magyar Király 1711-1740 között. (Bécs, 1685. X. 1. – Bécs, 1740. X. 20.) a Habsburg-ház utolsó egyenes ági férfisarja.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KEMPEN von fichtenstamm Johann Franz báró (Pardubitz, 1793. június 26. - Schwarzbau, 1863. november 29.) Tisztviselő volt a Császári és Királyi Hadseregben. Legmagasabb rangja altábornagy. Ő adott parancsot BATTHYÁNY Lajos magyar miniszterelnök halálos ítéletének akasztás helyett golyó általi végrehajtására. Ferenc József császár 1849-ben HAYNAU ajánlására KEMPENT nevezte ki a császári csendőrségnek az általános felügyelőjévé.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

udvardi és kossuthfalvi Kossuth Lajos (Monok, 1802. IX. 19. – Turin, 1892. III. 20.) Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc, vezéralakja. A BATTYHÁNY-kormány pénzügyminisztere, a Honvédelmi Bizottmány elnöke, Magyarország kormányzó elnöke.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Klotild Szász-Koburg-Gothai hercegnő Habsburg-Lotaringiai József Károly Lajos főherceg felesége, házasságukból 7 gyermek született.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Komáromi-Katz Endre XIX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése Feszty Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Köhler István Tulajdonos és igazgató. Ő tervezte és hozta létre Magyarországon az első 16 méter magas és 3 méter széles tűzoltó mástortornyot, melyet Alcsúton állítottak fel. A Köhler és Seltenhofer Tűzoltószergénytulajdonosa a XIX-XX. század fordulóján az ország egyik legjelentősebb tanszer gyűjteményével rendelkezett, amely 54 darabból állt. Közülük a legkorábbiak *Mária Terézia* idejéből származtak. Gyűjteményét 1904-ben Budapesten a harmadik Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszus alkalmából rendezett tűzoltás-történeti kiállításon mutatták be.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Kőszeghy-Mártony Károly (Sopron, 1783. III. 23.- Brünn, 1848. VII. 21.) A sűrített levegős légzőkészülék megalkotója, a földnyomás-kutatók egyike, a tábori főzőedény feltalálója. A bécsi hadmérnöki iskolán végzett, és az osztrák-magyar hadseregben hadmérnökként szolgált, 1845-től tábornok. 1845-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választja, de ezt a megtiszteltetést nem fogadta el. Foglalkozása szerint nem tűzoltó. Hosszú ideig az emberek azt tartották, hogy a gázálarcot ő találta fel. Az tény, hogy az általa tervezett és gyártott készülék használóját megvédte a mérgező gázoktól, ám alkotása nem gázálarc, hanem a légzőkészülék őse. Találmányának megalkotását egy katonai gyakorlatban sokáig megoldatlan kérdéssel indukálta. A XIX. század elején a várak ostrománál alkalmazott aknaharc sok személyi veszteséget okozott. A várak sáncaira szerelt aknáknak robbantása után az aknászoknak védőeszköz nélkül azonnal be kellett hatolni a löpörgőkkel teli aknafolyosóba. Egy ilyen alkalommal ő is mérgezést kapott, életben maradása csak hajszálon múlt. 1828-ban megbízást — katonai kifejezéssel parancsot — kapott egy olyan életvédő készülék elkészítésére, amely használóját megvédi az aknafolyosót elárasztó mérgező löpörgőgázoktól. A kísérleteket mintegy három évig folytatta, míg végre a készüléket elkészítette. Az első részletekre is kiterjedő híradás 1831-ben jelent meg a Tudományos Gyűjteményben. Az ott ismertett „életmentő készülék” utódja, a tűzoltói gyakorlatban ma is használt légzőkészülék.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

L-Ly

II. Lipót (Bécs, 747. V. 5. – Bécs, 1792. III. 1.) 1790-től magyar király és német-római császár.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

M

Málzel Johann a tűzoltók fulladásgátló felszerelési eszközét fejlesztette ki a XIX. század elején.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

MARKUSOVSKY Béla Dualizmuskori magyar tűzoltó szakember, aki a *Tűzoltó Közönyben* fejtett ki szakírói tevékenységet.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Mária Terézia (Erzshergin Maria Theresia Amalia Walpurg von Österreich. Bécs 1717. V. 13. - Bécs 1780. XI. 29.) A Habsburg-házból származó osztrák főhercegnő. 1740-1780 között magyar és cseh királynő. I. Ferenc német-római császár felesége. Magyar királynőként II. Mária. 1740 X. 21.-én férjét Lotaringiai Ferencet az összes uralma alá tartozó országban névleg társuralkodói rangra emelte. Férje halála után 1756-ban elöszülött fiát II. Józsefet tette névleg társuralkodóvá.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

MEDNYÁNSZKY László XIX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

MILOSEVICS Dezső tábornok Az országos légvédelmi parancsnok 1933. VIII. 1-től 1935. IV. 30-áig.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

MINÁROVICS János (1928-2008) Felsőipariskolát végzett. Elektrotechnikus képesítést szerzett. 1949-ben avatták tűzoltótiszté. 1954-től a hazai múzeális tűzoltó emlékek megmentése érdekében végzett országos anyaggyűjtés vezető személyiségévé vált. 1955-től 1985-ig a Tűzoltó Múzeum igazgatója volt, innen ment nyugdíjba. Nyugdíjazását követően haláláig a tűzoltó-múzeumban dolgozott múzeológusként.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

N-Ny

NAGYRÉVI-NEPPEL György A Légoltalmi Liga *Riadó* című, 1937-1944 között — évente háromszor — megjelenő szakmai folyóiratának a főszerkesztője.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

NIERENSEE Rudolf 1865-től 1882-ig töltötte be Bécs város építési igazgatójának a tisztét, ebből fakadóan az alárendeltségébe tartozott a bécsi tűzoltóság. Működése során a tűzoltóság hatáskörét kiterjesztette olyan térségekre is, ahol korábban a szervezet nem működött.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

IV. Nikomédész Az ókori, Kis-Ázsia északnyugati részén fekvő Bithünia egyik királya. Uralkodásának ideje Kr.e. 94. – Kr.e. 74. Uralkodása utolsó évében készült végrendeletében királyságát az Római Birodalomra hagyományozta.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

ÖRKÉNY István XX. századi magyar író.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

P

PETŐFI Sándor ([PETROVICS Alexander 1823-1948] Kiskőrös, 1823. I. 1. – Fehéregyháza, 1849. VII. 31.) Az 1848-1849-es magyar forradalom és szabadságharc egyik vezéralakja, a XIX. századi magyar irodalom kiemelkedő személyisége.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PETRÓCZY István őrnagyot — aki ezidőtájt Ausztriában tartózkodott — vették számításba a 1918. XI. 9-én létrehozott Magyar Repülő Csapat Parancsnokság parancsnoki tisztségének betöltésére. Beosztását már mint alezredes 1919. I. 4-én vette át. 1919. VIII. 19-én az újjáalakult hadügyminisztérium 37. (légügyi) osztály élére szintén őt nevezték ki. A légügyi osztály feloszlását követően 1920. I. 1-én a kereskedelemügyi minisztériumban a hadügyminisztérium korábbi légügyi osztálya helyett létrehozott II. (légiforgalmi) szakosztály élére nevezték ki. E beosztást 1920. I. 29-től légiforgalmi igazgatóként töltötte be. A polgári jelleg igazolása érdekében a szakosztálynál alkalmazott tisztakat 1920. II. 2-től szolgálaton kívüli viszonyba helyezték. A valóságban az osztály továbbra is a hadügyminisztérium irányítása alatt állt. 1921. VIII. 1-én a kereskedelemügyi minisztériumban átszervezéseket valósítottak meg, melynek keretében a repülésügy irányítását a II. szakosztálytól az újonnan felállított XI. (légiforgalmi) szakosztály vette át, amely titokban a magyar légiereő trzsenek feladatkörét is ellátta. Az új szakosztály élére ismét PETRÓCZY Istvánt nevezték ki, aki innen ment nyugdíjba 1923. V. 18-val ezredesi rendfokozattal. 1932 októberében immár nyugállományú ezredesként a Műegyetemen megalakításra kerülő magyar légóltalom egyik alapító tagja, majd az 1937. XII. 5-én alapított Légóltalmi Liga igazgatója volt.

OLASZ Lajos: A magyar légóltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PÉCSI Sándor XX. századi magyar színművész,

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PFANL Egon készítette el a X. kerületi tűzoltó laktanya épülete múzeumi célokra való átalakításának tervét.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PLACKHOLM Hermann Bécsi tűzoltó, akit 1944. X. 31-én Mautthausenben kivégeztek, mivel az úgynevezett tűzoltó-perek során a bíróság kommunista szervezkedésben bűnösnek találta.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Polykarpos (Szmirna, Kr.u. 69. – Szmirna, Kr.u. 155. II. 23.) Az ókori Szmirna keresztény püspöke a Kr.u. II. században.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

PROMÉTHEUSZ Görög mitológiai alak, aki ellopta a tüzet az istenekről az emberek számára.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

R

RÁKOSI Béla vezérkari szolgálatot teljesítő ezredes 1933 és 1935 között az Országos Légvédelmi Parancsnokság vezérkari főnöke.

OLASZ Lajos: A magyar légóltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013.

október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső A Tűzoltó Múzeum igazgatója 2010-2012-ig.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉVAI Kálmánné Az 1970-es években FESZTY Árpád „A kárvallottak” című művét RÉVAI Kálmánné közbenjárása eredményeként reasztaurálták.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dr. RONCSIK Jenő (1891-1961) A Magyar Királyi Állami Rendőrségtől 1922-ben került át a Debreceni Tűzoltósághoz parancsnoki beosztásba. Elméleti munkásságának lényege a megelőző tűzrendészet kidolgozása. 1946-ban rövid ideig internálták. 1993-ban rehabilitálták. a Tűzoltó Múzeum gyűjteménye létrehozásának szakmai felügyelője volt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÖSCH Frigyes (Baden-Württemberg, 1832 - 1923 Merény Szepes vármegye) a XIX. század végén a Soproni Tűzoltó Egylet főparancsnoka, az Országos Tűzoltó Szövetség létrehozásának kezdeményezője, a soproni főreál iskola tanára, a tűzoltás egyik magyar elméleti művelője.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RUEPRECHT Johann Lóvontatású gólyanyakú fecskendő készítője.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RUSZKAY Jenő tábornok 1935. V. 1-től 1937. VIII. 15-ig országos légvédelmi parancsnok.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

S-Sz

SCHIFER Kajetan A bécsi alkamarai hivatalban az építési igazgatói tisztséget töltötte be 1835-től 1865-ig. Beosztásából fakadóan Bécs tűzoltóságának a felügyeleti és irányítási teendőit is ellátta. Nevéhez fűződik a bécsi tűzoltóság számos szervezési, technikai fejlesztése.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SCHRENK Ferdinánd A XVIII. század közepén Bécs város egyik alkamarása, akinek a hatáskörébe tartozott a bécsi tűzoltóság felügyelete.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SCHWARZENBERG Félix, herceg (Krumau, 1800. október 2. – Bécs, 1852. április 5.) Cseh-osztrák származású katonatiszt. Metternich alatt diplomata. 1848 márciusában RADETSKY hadseregében teljesített szolgálatot Milánóban, majd az osztrák fővárosba került. 1848-ban, Olmützben az ő vezetésével állították fel a forradalmi vívmányokkal leszámolni szándékozó kormányzatot. Személyesen hozzájárult ahhoz a döntéshez, hogy 1848.XII. 2.-án a szellemi fogyatékos I. Ferdinánd császárt az osztrák trónon I. Ferenc József főherceg váltsa fel. Ausztria miniszterelnöke 1848. XI. - 1852. IV.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.*

SELTERNHOFFER Frigyes A soproni tűzoltószergyár társtulajdonosa a XX. század elején.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Imperator Caesar Lucius Septimius SEVERUS PERTINAX Augustus (Leptis Magna, Kr.u. 146. IV. 11. – Eboracum, 211. II. 4.) Az ókori Római Birodalom egyik császára. Uralkodásának ideje Kr.u. 193. – Kr.u. 211.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

SINKOVICS Imre XX. századi magyar színművész.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

STANCIG tűzoltó ezredes, aki Bécs ostromát megelőzően evakuálta a lakosságot a városból.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNE Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SULÁK Vendel A FESZTY-család kocsisa, akinek az ercképet a festő szerepeltette a kárvallottak című festményén.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Caius SUETONIUS Tranquillus (Kr.u. 69. – Kr.u. 160.) Levéltáros és életrajzíró az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

SZABÓ Károly tűzoltó őrnagy A Tűzoltó Múzeum Igazgatója volt 1985-1987-ig.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZABÓ Pál A gőzfecskendő tűzoltási eszköz kifejlesztője.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZÉCHENYI Béla gróf SZÉCHÉNYI Ödön fia.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZÉCHENYI István gróf (Bécs 1791.IX.21. — Döbling ma Bécs kerülete, 1860. IV.08.) Nagybirtokos, politikai és közgazdasági író a nemzeti liberális reformmozgalom fő képviselője, a Magyar Tudományos Akadémia egyik alapítója és elnökhelyettese. A közlekedési és közmunkák minisztere 1848.IV.07. — 1848.IX.05.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZÉCHENYI Ödön gróf (Pozsony 1939. XII. 14. — Konstantinápoly 1922. IV. 04.) SZÉCHENYI István fia. A magyar tűzoltóságot újjászervezte. 1874-től a török tűzoltóság megszervezője. Török pasa, szultáni főhadsegéd.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-

én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZÉCHENYI Viktor gróf (Pozsony, 1871. – 1945.) Fejér vármegye főispánja, 1905-től 1930-ig a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöke.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZILÁGYI István Az 1954. III. 24-ei minisztertanácsi rendelet által létrehozott Műszaki Emlékeket Nyilvántartó és Gyűjtő Csoport vezetője.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Dr. SZILÁGYI János A történelemtudományok kandidátusa, az Aquincum-i Múzeum munkatársa hozta létre a Tűzoltó Múzeum első kiállításának forgatókönyvét és nyújtott iránymutatást az abban foglaltak megvalósításához.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZILÁGYI Margit Szobrászművésznő, aki a „Riadó” című szoborkompozíciót készítette a Tűzoltó Múzeum számára.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZILVAY Kornél (1890-1957) A budapesti Felső-ipariskola gépészeti tagozatán végzett. Elméleti és gyakorlati munkásságának lényege a száraz és vízkármentes oltás kifejlesztése. Tűzoltó pályafutását gyári tűzoltóként kezdte, majd a Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet tagjaként hozta létre munkásságát. Az 1950-es évek első felében a Tűzoltó Múzeum anyagának gyűjtésében vett részt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SZURMAY Lajos vezérőrnagy A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 4. légoltalmi csoportfőnöke a II. világháború időszakában. A háború alatt a honvédelmi miniszter a légoltalommal kapcsolatos minden jog- és hatáskört egy helyre centralizált, a 4. légoltalmi csoportfőnökséghez.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

T-Ty

Publius Cornelius TACITUS (Kr.u. 55. – Kr.u. 120.) Történetíró az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

TEASDALE Ottó tűzoltó másodfőparancsnok Az 1937. XII. 5-én alapított Légvédelmi Liga főtitkára.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

TELEKI Sándor gróf FESZTY Árpád kortársa. A festő 1884 őszén a birtokán vendégeskedett.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

TÉRFI Nándor Komáromi tisztviselő, aki FESZTY Árpád tiszteletére 1860-ban bankettet rendezett.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

borosjenői és szegedi TISZA Kálmán (Nagyvárad, 1830 – Budapest, 1902), államférfi, 1861-ben képviselőházi alelnök, miniszterelnök (1875–1890) és egyben belügyminiszter (1875–1887), valamint ideiglenesen pénzügyminiszter (1878, 1887–1889) és a király személye körüli miniszter (1879), a Szabadelvű Párt vezető személyisége, az MTA tagja.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Imperator TITUS Caesar Vespasianus Augustus. (Róma, Kr.u. 39. XII. 30. – Róma, Kr.u. 81. IX. 13.) Az ókori Római Birodalom egyik császára, uralkodásának ideje Kr.u. 79. – Kr.u. 81. IX. 13.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

TÓTH Mihály Az 1882. IV. 19-ei hetényi tűzvész kiinduló házána a gazdája.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Traianus

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

V-W

VAJDA Júlia CSOKONAI VITÉZ Mihály XVIII. századi magyar költő műveiben Lillának nevezett múzsája.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Valerius Maximus

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

VASTAGH György Magyar festőművész, József Károly főherceg általa készített olajfestményét 1896-ban a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség milleniumi díszközgyűlésén ünnepélyes keretek között leplezték le.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VÁGÓ Pál XIX. századi magyar festőművész.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

VÁRY Lászlóné tűzoltó alezredes A tűzoltó Múzeum igazgatója 1987-1997-ig.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VÉGH Mihály CSOKONAI VITÉZ Mihály XVIII. századi magyar költő műveiben Lillának nevezett múzsájának — született VAJDA Júliának — második férje.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vitruvius

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

WEISSEL Georg Az 1934. évi puccs események kapcsán a bíróság — mivel a tűzoltóknak a fegyveres harcokban vállalt szerepéből fakadó felelősséget magára vállalta — halálra ítélték, az ítéletet 1934. II. 15-én végrehajtották.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

WEKERLE Sándor (Mór, 1848.XI.14. – Budapest, 1921.VIII.26.) Pénzügyminisztériumi tisztviselő, az Országos Pénzügyi Tanács elnöke, 1887.II.20.-1889.IV.9.-ig pénzügyminisztériumi adminisztratív államtitkár, 1889.IV.9.-1895.I.15.-ig pénzügyminiszter, 1892.V.10.-1892.VII.16.-ig kereskedelemügyi miniszter, 1892.IX.17.-1895.I.14.-ig miniszterelnök, 1896.IX.30.-1906.IV.8.-ig közigazgatási bírósági elnök, 1906.IV.8.-1910.I.17.-ig pénzügyminiszter és miniszterelnök, egyben 1906.IV.-1906.IV.14.-ig honvédelmi miniszter és 1906.IV.8.-1906-IV-23. horvát-szlavón-dalmát tárca nélküli miniszter, 1909.IX.23.-1910.I.17.igazságügyminiszter, 1917.VIII.20.-1918.X.30.-ig miniszterelnök, 1917.IX.16.-1918.II.11.-ig pénzügyminiszter, 1918.I.25.-1918.II.11.-ig földművelésügyi miniszter, 1918.V.8.-1918.X.31.-ig belügyminiszter.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Z-Zs

ZAKK Johann Bécsi tűzoltó, akit 1944. X. 31-én Mautthausenben kivégeztek, mivel az úgynevezett tűzoltó-perек során a bíróság kommunista szervezkedésben bűnösnek találta.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZEUSZ Az ókori görög mondavilágban az istenek királya.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

ZIER Franz Bécs város első tűzoltóparancsnoka 1884. VI. 18-tól haláláig 1895 januárjáig.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

INDEX GEOGRAPHICUS

A-Á

Alesút Fejér vármegyei település.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Aquincum A Római Birodalom Pannonia provinciájának fővárosa, a mai Budapest III. kerületének Duna-menti területén.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Ausztria Az Osztrák Császárság Ausztria-i tartományából álló szövetségi állam, amelyet a Harmadik Német Birodalom bekebelezett, majd a második világháború után ismét függetlenné vált. Ausztria területe hagyományosan az Alpok északi, keleti és déli lejtőire terjed ki. A trianoni békediktátum Ausztriához csatolta Magyarország nyugati szélén elterülő várvidéket.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

B

Bajorország Németország egyik tartománya.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bakony A Dunántúl közepén elterülő hegyes, erdős terület. Délről a Balaton, északról a Kis-Alföld, keletről a vértés és a Mezőföld, nyugatról pedig a Zala folyó és a Kemeneshát határolja. Veszprém és Zala vármegyék területén helyezkedik el.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Balaton Magyarország legnagyobb tava. Sekély vizű, viszonylag keskeny és hosszú tó, amely a Dunántúl közepén helyezkedik el kelet-nyugati irányban. Az ország és Közép-Európa egyik legkedveltebb üdülőközpontja.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Barcelona Katalónia fővárosa. A spanyol polgárháború időszakában a nagyvárosok ellen irányuló légitámadások egyik kísérleti területe.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bács-Kiskun vármegye Duna-Tisza közti vármegye.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Berhida Veszprém vármegyei település.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

rófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Berlin Németország fővárosa 1871-től, korábban a porosz királyok fővárosa volt.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Berzence Magyar határtelepülés a jelenlegi magyar-horvát határ mentén, Somogy vármegyében, határátkelőhelyel.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bécs Ausztria fővárosa.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bicske Fejér vármegyei település.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bithynia és Pontus Az ókori Római Birodalom Kis-Ázsia északnyugati részén fekvő provinciája.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bononia Bologna neve az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Bonyhád Város Tolna vármegyében.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött vármegye.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Buda Lásd Budapest.

Budafok A Duna jobb partján található, korábban önálló település, mely jelenleg Budapest részét alkotja.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Budapest Magyarország fővárosa, 1872-ben Óbuda, Buda és Pest egyesítésével jött létre.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi vál-

tozata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p.* HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p.* HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Buzsák A Nagyberek mellet elterülő település Somogy vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

C-Cs

Chicago Nagyváros az Amerikai Egyesült Államokban a Nagy Tavak mentén.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Claudopolis Város az ókori Római Birodalom Szicília provinciájában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Constatinapolis A mai Isztambul elnevezése az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Csallóköz A Kisalföldön a Kisduna- és a Nagydunaág közötti Duna sziget, jelenleg Szlovákia területén.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Csákvár Fejér megyei település.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Csehország a Cseh-Morva medencében a szláv nyelvcsaládhoz tartozó cseh nemzet által lakott ország, amely jelentős történelmi múlttal jelentkezik, bár hosszú ideig a HABSBURG-birodalom tartományi szintre súlyozott részeként működött. A két világháború között és a második világháború után. Szlovákiával alkotott államközösséget, Szlovákia függetlenedéséig. A második világháború után az ország németajkú lakosságát elűldözték.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi vál-

tozata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Csehszlovákia Ideiglenesnek bizonyuló államalakulat, amelyet a trianoni békediktátum hozott létre és a Párizs-i békeszerződések erősítettek meg, az ezredfordulón Csehszlovákia Csehországra és Szlovákiára bomlott. A szlovák állam a Dunától északra eső kistáplai területekre és a Felvidékre terjed ki.

OLASZ Lajos: A magyar légió megalapítása az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Csepreg Vas vármegyei település.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Csernobil ukrajnai város.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

D

Debrecen a trianoni békediktátummal elcsatolt Hajdú és Bihar vármegye maradványain létrejött Hajdú-Bihar Vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A magyar légió megalapítása az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Doboz Fejér vármegyei település.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Duna Közép-Európa legnagyobb folyója, a Bajorország-i Fekete Erdőben ered és a Fekete Tengerbe torkollik, Németországot, Ausztriát, Szlovákiát, Magyarországot, Szerbiát, Romániát és Bulgáriát is érinti. A történelmi Magyarország területére a Dévényi Kapunál lépett be és a Vaskapunál hagyta el. Hagyományos kereskedelmi és hadi útvonal.

OLASZ Lajos: A magyar légió megalapítása az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Dunaújváros város Fejér vármegyében a Duna jobb partján.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Dunántúl, a Kárpát-medence azon területe, melyet északról és keletről a Duna, délről a Dráva nyugatról pedig a Lajta folyó határol.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztró-

rőfávédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

E-É

Egeg Település a felvidéki Hont vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Eger Heves megyei város. Magyarország egyik legkiválóbb bortermelő vidékének a központja.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Enns A Duna mellékfolyója, amely Ausztriában ered.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Esztergom Magyar város a Duna partján, Komárom-Esztergom megyében, a magyar katolikus egyház központja, királyi székhely a XI–XIII. században

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Európa az Atlanti Óceán, a Földközi és a Fekete Tenger, a Kaukázus, a Kaszpi Tenger továbbá az Ural és az északi Jeges Tenger által határolt kontinens.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

F

Fejér vármegye Magyar területi közigazgatási egység, vármegye a Dunántúlon.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Fiume 1918-ig a Magyar Szent Korona csatolt teste, Adria parti kikötőváros, jelenleg Horvátország területén.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

G-Gy

Genf A svájci Genf kanton fővárosa.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Graz Osztrák város a Mura partján Steyerország székhelye.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Guernica Spanyolországi baszk város. A spanyol polgárháború időszakában a nagyvárosok ellen irányuló légitámadások egyik kísérleti területe.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Győr A trianoni békediktátum által elcsatolt, Győr vármegye, Moson vármegye és Sopron vármegye maradványainak egyesítéséből létrehozott Győr-Moson- Sopron vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

H

HABSBURG-birodalom (Lásd Habsburg-monarchia.)

HABSBURG-monarchia a HABSBURG-ház Közép-Európában uralkodó tagjai által uralt területek összessége. A dualizmus időszakában az Osztrák-Magyar Monarchia nem hivatalos, szinonim kifejezése.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Hajdú-Bihar vármegye A trianoni békediktátum után Hajdú és Bihar történelmi vármegyék maradványaiból létrejött vármegye.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Harkov Nagyváros ukrájnában.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Hetény Komárom vármegyei település, jelenleg Szlovákia területén.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

I

Ipolyság Az Ipoly folyó vízgyűjtő medencéje, amely az Alacsony-tátra és az Északi-középhegység között terül el. Palócok által lakott terület, melynek az északi fele jelenleg Szlovákia része.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Itália Lásd Olaszország.

J

Japán szigetország Kelet-Ázsiában. Nyugaton a Japán-tenger, északon az Ohotszki-tenger, keleten a Csendes-óceán és délen a Kelet-kínai-tenger mossa partjait. A 6852 szigetéből a négy legnagyobb Hokkaidó, Honsú, Kjúsú és Sikoku, ezeket nevezik főszigeteknek. A nagy múltú visszatekintő Japán ma a harmadik legnagyobb gazdasági hatalom az Amerikai Egyesült Államok és Kína után, a Föld leggazdagabb országainak egyike, számos nemzetközi szervezet tagja. Fővárosa és legnagyobb városa Tokió, a világ legnépesebb várostömörülése.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Jugoszlávia nyugat Balkán szláv népei által lakott térség. Az első világháború után keletkezett Szerb-Horvát-Szlovén Királyság néven, amely a két világháború között a Jugoszláv Királyság nevet vette fel. A második világháború során felbomlott, majd ismét egyesült Jugoszláv Szocialista Köztársaság néven, amely 1992-2006-ig folyamatosan felbomlott a Jugoszláviában élő szláv népek önálló nemzeti államaivá. Jelenleg — a trianoni békediktátum nyomán — az alföld déli része a többszörösen átalakult Szerb-Horvát-Szlovén Királyság egyik utódállamához a Szerb Köztársasághoz tartozik. Az Alföld déli részébe bete-

lepített szerb lakosság az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc, az 1918-1919-es forradalmak és a második világháború során tömeges és drasztikus gyilkosságokat követtek el a magyar lakossággal szemben. A szerb hatóságok a Délvidék-i magyar lakosság beolvadására törekedtek.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

K

Kijev Ukrajna fővárosa.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Kína Ázsia keleti részén fekvő, jelenleg a föld legnépesebb országa.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Kis-Ázsia Görögül Anatólia (jelentése napkelet) félsziget délnyugat-Ázsiában a mai Törökország területén.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kiscsősz Bakonyi település Veszprém vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Kispest Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Kolozsvár erdélyi város, jelenleg Románia területén.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Komárom Duna parti város. Jelenleg a Duna bal partjára eső városrész Szlovákiához a jobb oldalra eső pedig Magyarországhoz tartozik.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Köln Németországi város.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Königrätz csehországi város, ahol a HABSBURG-birodalom hadereje 1866. VII 3.-án vereséget szenvedett.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

Körmend, magyar határtelepülés a jelenlegi osztrák-magyar határ mentén, Vas vármegyében.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

L-Ly

Lendva Muraközi település, jelenleg Szlovénia területén.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Lengyelország a Balti Tenger, Németország, Csehország, Szlovákia, Ukrajna, Belorusszia, és a néhai Kelet-Poroszország maradványa ma orosz terület által határolt ország. A történelmi Magyarország Lengyelországgal határos volt. A lengyel-magyar kapcsolatok hagyományosan jók voltak, amelynek emléke élénken él mindkét népben. Lengyelország a XVIII. században elvesztette szuverenitását, amikor Oroszország, Poroszország és a Habsburg-birodalom között felosztották. Lengyelország államisága az első világháború után állt helyre, azonban a HITLER és SZTÁLIN közötti alku nyomán Németország és a Szovjetunió ismét megszállta. Függetlensége a második világháború után állt ismét helyre.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

London Az Egyesült Királyság fővárosa.

SCHIMPFF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Lovasberény fejér megyei település.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Lubdunum A franciaországi Lyon neve az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

M

Magyar Királyság Lásd Magyarország.

Magyarország. Államformák: 898-tól a honfoglalást követően a hét magyar törzs szövetsége, majd 1000-tól, az államalapítástól 1918-ig Magyar Királyság, 1918. november 16.-ától Magyar Népköztársaság, 1919. március 21.-étől Tanácsköztársaság, 1919. június 23.-ától Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság, 1919. augusztus 2.-ától Népköztársaság, 1919. augusztus 8.-ától Magyar Királyság, 1946. február 2.-ától Magyar Köztársaság, 1949. augusztus 20.-ától Magyar Népköztársaság, 1989. október 23.-ától Magyar Köztársaság. A XX. század elején rabló, imperialista békediktátummal területének mintegy 2/3-át lakosságának több mint a felét elcsatolták. A trianoni békediktátum előtti Magyarországot tekintjük a történelmi Magyarországnak, amely magába foglalta a Magyar Szent Korona alá tartozó területeket azaz a Kárpát-medencét, amely több, mint 1000 éven át gazdasági földrajzi és kulturális egységet alkotott. A történelmi Magyarországon csaknem 283 000 km² területén mintegy 20 000 000 lakos élt. A trianoni békediktátum nyomán az ország területe 93 000 km²-re, lakóinak száma pedig 8 000 000 főre csökkent. A Kárpát-medencében élő magyar etnikum közel egyharmada került kisebbségi sorba az átrajzolt határokból következően. A magyar nemzet elcsatolt részei azóta a kisebbségi jogaitól többé-kevésbé megfosztottan, a többségi nemzet beolvastási kísérletei között éli életét. Ez a helyzet a térség viszálkodásainak a melegágya. A sovinszta politikai csoportosulások tevékenysége nehezíti a Kárpát-medence fejlődését, egyben pedig akarva-akaratlanul kedvez a külső hatalmi befolyások erősödésének.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p.* HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyarpolány Bakonyi település Veszprém vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Mauthausen A II. világháború során a III. Német Birodalom koncentrációs táborát működtetett a településen.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Miskolc a trianoni békediktátummal Magyarországtól elcsatolt Borsod vármegye, Abaúj vármegye és Zemplén vármegye maradványainak egyesítésével keletkezett Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Mosonmagyaróvár a trianoni békediktátummal elcsatolt Győr, Moson és Sopron vármegyék maradványain létrejött –győr-moson-sopron vármegyei település.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

N-Ny

Nagybánya erdélyi város jelenleg Románia területén.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Nagyecnk, Magyar határtelepülés a jelenlegi magyar-osztrák határ mentén, a trianoni békediktátummal elcsatolt Győr, Moson és Sopron Vármegyék maradványaiból létrejött Győr-Moson-Sopron Vármegyében.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Nagyvárad erdélyi város, jelenleg Románia területén.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Ka-

tasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Nanking A kínai Csiangszu tartomány fővárosa. A Japán-kínai háború időszakában a nagyvárosok elleni légitámadás egy kísérleti területe volt.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

New York Város az Amerikai Egyesült Államokban, New York államban.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Németország A germán törzsek szálláshelyeinek területén alakult ki a római Birodalom szétzilálásakor a germán szövetség, amelyből kifejlődött a Német-Római Császárság. A német nyelvterület politikai egysége azonban fokozatosan felbomlott, így számos független ország keletkezett. Laza irányítást biztosított azonban az úgynevezett választófejedelmek által választott német-római császár léte. E tisztséget hosszú időn át a HABSBERGOK töltötték be. 1871-ben jött létre porosz vezetéssel az úgynevezett kis német — Ausztria nélküli — egységen nyugvó német császárság. Az első világháború után a császárság köztársasággá alakult. Az Adolf Hitler által vezetett úgynevezett III. Birodalom hozta létre a nagy német — Ausztriát is magába foglaló — egységet. A II. világháború után. Németországtól, mint vesztes országtól elcsatolták Kelet-porországot az úgynevezett protektorátusait és Ausztriát. Az elcsatolt területeken csupán Ausztriában maradt meg a német ajkú lakosság. A többi részeken a németeket elűldözték, vagy megsemmisítették. A porosz vezetéssel létrehozott kis német egység területén pedig két államot hoztak létre, a nyugati országok felügyelete alatt álló Németországi Szövetségi Köztársaságot és a keleti részen a Szovjetunió felügyelete alatt álló Német Demokratikus Köztársaságot. A Szovjetunióban és Szövetségeseinél a pártállami berendezkedés összeomlása nyomán a Német Demokratikus Köztársaság egyesült a Németországi Szövetséges Köztársasággal 1990. X. 3.-án. A Németországi Szövetségi Köztársaság az Európai Unió legerősebb tagállama.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Nicaea Az ókori Római Birodalom Bithynia és Ponthus provinciájában fekvő város.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nikodémia Az ókori Római Birodalom Bithynia és Ponthus provinciája területén fekvő város, a mai Törökország Izmit nevű települése közelében.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

O-Ö

Ógyalla Nyitra vármegyei település, jelenleg Szlovákia területén.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Olaszország Dél-Európai, az Itáliai félszigetet, Szicíliát és Szardíniát magába foglaló ország.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Oroszi Település a Bakonyban Veszprém vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi

változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Ostia Az ókori Római Birodalom fővárosának, Rómának a kikötővárosa.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Osztrák-Magyar Monarchia (Österreichisch-Ungarische Monarchie) Ausztria-Magyarországnak nevezték az 1848-1849-es magyar forradalmat és szabadságharcot leverő Habsburg hatalom kormányzása alatt álló területeket. A kiegyezést követően az Osztrák-Magyar Monarchia létrejötté után is használatos volt e kifejezés a köznyelvben még egy ideig. A kiegyezéssel jött létre az Osztrák-Magyar Monarchia, amely az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság 1867 és 1918 között fennálló olyan szövetsége, amelyben a két társország bizonyos ügyeit közösen, a többi pedig önállóan intézte. A közös ügyek közé tartoztak a Pragmatica Sanctio-ból származó ügyek (külföldi, hadügyi és a finanszírozásukra szolgáló pénzügy), hitelügy. Ehhez az ügyrendszerhez csatlakoztak a dualisztikus ügyek azaz a vám- és kereskedelmi szövetség, valamint a nem közös de lehetőleg egyetértőleg intézendő ügyek (közvetett adózás, vasút, hajózás, posta, pénzrendszer). A dualisztikus ügyek a közös ügyektől — vagy ahogyan a magyar kiegyezési törvényben található a közös érdekű viszonyoktól — abban különböztek, hogy a közös ügyek tekintetében kizárólag közösen járhatott el a két ország, a dualisztikus ügyek körében pedig, ha nem jött létre a társországok között közös megállapodás a két ország önállóan is eljárhatott.

Az Osztrák-Magyar Monarchiának nem volt közös államfője és kormánya. Mindkét állam legfőbb közjogi méltóságát az osztrák császári és a magyar királyi tisztséget egy természetes személy I. Ferenc József töltötte be. Közös kormány ugyan nem létezett, azonban a közös ügyek intézése céljából közös minisztériumok működtek, amelyek élén közös miniszterek álltak, külügy-, hadügy- és pénzügyminiszter. E miniszterek értekezleteit — amelyben a két társország miniszterelnöke és a társországoknak a tárgyalási témában érintett miniszterei is részt vettek — hívták közös minisztertanácsnak. Amennyiben a közös minisztertanácsban az uralkodó elnökölt az üléseket koronatanácsnak nevezték. A közös minisztereket az uralkodó a két társország országgyűlésétől függetlenül nevezte ki és mentette fel. A közös miniszterek az uralkodónak tartoztak felelősséggel.

A közös költségeket a delegációk hagyták jóvá. A delegációk a két társország országgyűléseinek a bizottságai voltak, amelyeket az országgyűlések felhatalmaztak a közös költségvetés megállapítására. A közös költségvetésre a javaslatot a közös pénzügyminiszter terjesztette elő az indokláshoz pedig a közös külügy- és hadügyminiszter is csatlakozott. A hatvan tagú delegációkat egy évre választották. A magyar delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját a főrendiház küldte. A magyar delegáción belül öt horvátországi képviselőnek kellett lennie négynek a képviselőházból egynek pedig a főrendiház tagjai közül. Az osztrák delegáció negyven tagját a képviselőház, húsz tagját pedig az urak háza választotta. Csehország tíz, Gallícia hét, Morvaország négy, Alsó Ausztria három, Felső Ausztria kettő Steyer kettő, Tirol kettő a többi tartomány pedig egy-egy tagot küldött a delegációba. A delegációk évenként felváltva Bécsen és Budapesten ülészetek. Egyet nem értés esetén a delegációk tekintetében az uralkodónak nem volt döntési joga.

A közös költség fedezésére a vámbevételek voltak hivatottak. A fennmaradó résznek a két társország közötti megosztási arányáról pedig a két országgyűlés döntött. Ezt az arányt kvótának nevezték. A kvótát meghatározott időre állapították meg. A kvóta megállapítása érdekében a két országgyűlés bizottságot küldött ki a téma egyeztetése céljából. Abban az esetben, ha a két országgyűlés nem tudott megállapodni, az uralkodónak volt döntési joga. Mivel a Magyar Királyság gazdasága dinamikusabban fejlődött a bevételei is gyorsabban nőttek, mint az Osztrák Császárságé. Ebből fakadóan pedig a közös költség fedezésében a magyar arány nőtt. 1873-ban a magyar arány 31.4%, 1917-ben pedig 34.4% volt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia területe a történelmi Magyarországot és az Osztrák Császárságot foglalta magába, amely ebben az időben kiterjedt a mai Ausztrián túl a mai Cseh Köztársaságra és a mai Lengyelországra azon részére, amelynek a történelmi elnevezése Gallícia, továbbá Bukovinára valamint az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság közös irányítása alatt álló Bosznia-Hercegovinára. Az Osztrák Császársághoz tartozott még a Dalmát tengerpart is Fiume kivételével, amely a Magyar Királyság részét alkotta.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

P

PAKS város Tolna vármegyében.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Pannonia provincia Az ókori Római Birodalomnak a Duna, a Dráva és az Alpok által határolt gyarmata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Párizs Franciaország fővárosa.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Pereszény Ipolysági település az Ipoly folyó jobb partján, jelenleg Szlovákia területén.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Pest Lásd. Budapest.

Pestszenterzsébet Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Pestszentlőrinc Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Pécs Baranya vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Poroszország német tartomány, önálló királyság az egységes Német Császárság megeremtéséig.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Pozsony A trianoni békediktátum után Szlovákia fővárosa. A történelmi Magyarország Pozsony vármegyéjének székhelye. Árpád-kori település. A magyar országgyűlések évszázadokig Pozsonyban hívták össze.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Prusa Az ókori Római Birodalom időszakában Bithynia és Pontus provincia egyik városa a mai Törökország Brusa városának előde.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Pula Bakonyi falu Veszprém vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Puteoli Város az Itáliai félszigeten az ókori Római Birodalom időszakában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Püspökladány Hajdú-Bihar vármegyei település.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpoziumján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

R

Rábagyarmat Vas vármegyei település a Rába folyó mellett.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Rákospalota Budapest agglomerációjához tartozó település, amely „nagy-Budapest” létrejötté nyomán a főváros részét képezi.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Róma Az ókori latin Római Birodalom és a jelenlegi Olaszország fővárosa.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Római Birodalom Az Itáliai latin nép által létrehozott európai birodalom, döntően a mediterráneum térségére kiterjedően.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Románia Magyarországgal határos ország. A trianoni békediktátum Romániának jutatta a történelmi Magyarország mintegy egyharmadát több millió magyar ajkú lakossal. Románia a XIX. század utolsó negyedében jött létre havasalföldi és moldáviai fejedelemségek egyesülésével, Román Királyság néven amely államforma 1945-ig működött. Az 1848-1849-es, 1919-es és 1945-ös fegyveres harcok kapcsán a magyar lakossággal szemben tömeges és brutális gyilkosságokat követtek el a román fegyveresek. Ezek az atrocitások és a román pártállam időszakában megvalósuló magyarellenes magatartás beárnyékolják a magyar-román viszonyt. A román hatóságok a magyar nemzetiség beolvasztására törekedtek. A romániai magyar nemzetiség az ország Európai Unióhoz történő csatlakozása után is küzd a nemzetiségi jogai maradéktalan elismeréséért és gyakorlati megvalósításáért.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

S-Sz

Sanghaj Kínai város a Kelet-Kínai tengerpart középső részén a Jangce folyó torkolatánál. A Japán-kínai háború időszakában a nagyvárosok elleni légitámadás egy kísérleti területe volt.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Savaria Szombathely elnevezése az ókori Római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.*

Sátoraljaújhely A trianoni békediktátum után Borsod, Abaúj-Torna és Zemplén történelmi vármegyék maradványaiból létrejött Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei település.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Siklós Baranya vármegyei település.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Smirna A mai Törökországban található Izmir elnevezése az ókori római Birodalomban.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Solferino Észak-Itáliai város, ahol a HABSBURG-birodalom hadserege 1859. VI. 24.-én vereséget szenvedett.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

Somló Veszprém vármegyei település a Bakony északi szegélyén.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Somogy Vármegye, magyar területi közigazgatási egység, Dél-Dunántúlon.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Sopron A történelmi Magyarország Sopron vármegyéjének székhelye. Jelenleg a magyar-osztrák határ magyar oldalán elterülő szép fekvésű határváros. A trianoni békediktátum során elcsatolni kívánt terület volt, ahol a hovatartozás témájában népszavazást tartottak, melynek során a lakosság Magyarországhoz tartozás mellett szavazott. Ezáltal a város elnyerte a „Civitas fidelissima” kitüntető címet.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Spanyolország A Hispán félsziget többségét magába foglaló Dél-Európa-i állam.

OLASZ Lajos: A magyar légioltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Szeged Csongrád vármegye székhelye, Tisza parti város.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légioltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Székesfehérvár Fejér vármegye székhelye, a középkorban huzamosabb ideig az ország fővárosa.

OLASZ Lajos: A magyar légioltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Szolnok Jász-Nagykun-Szolnok vármegye székhelye.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Szombathely Vas vármegye székhelye.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Szovjetunió Az Orosz Birodalom romjain az első világháború után létrejövő államszövetség, amely a XX. század végén felbomlott.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

T-Ty

Tihany Balatonfelvidéki település.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Tokió Japán fővárosa.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNE Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Tolna vármegye dunántúli vármegye a Duna jobb partján.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Törökország Kis-ázsiai állam (néhány kormányzósággal az Európai kontinensen). A Török-birodalom felbomlása után jött létre, melynek során szétválasztották az iszlám egyházat a világi államtól.

RÉTI Rezső: *József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Trianon Párizs melléki kastély, ahol az első világháború után Magyarországra erőltetett békediktátumot aláírták.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szak-

osztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Trieszt Az Isztriai-félsziget északi sarkában elhelyezkedő kikötőváros. A Habsburg-birodalom legjelentősebb kereskedelmi városa. Jelenleg Szlovénia területén.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

U-Ü

Újpest Nagy Budapest létrehozásáig a főváros agglomerációjába tartozó település, majd nagy Budapest része.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Ukrajna A Szovjetunió felbomlása után önállósult kelet-európai ország.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

V

Városlőd Bakonyi falu Veszprém vármegyében.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Vezuv Tűzhányó az Itáliai félszigeten Nápoly mellett.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vörs Község Somogy vármegyében.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Z-Zs

Zalaegerszeg Jelentős dunántúli település, Zala vármegye székhelye, a Zala-folyó partján.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Zeiselmauer Település Alsó-Ausztriában.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

INDEX CHRONOLOGICUS

Kr.e. 22

Kr.e. 22-ben alapították meg az ókori Rómában a városi tűzoltó testületet.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 23.

Kr.u. 23. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 27. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 36. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 64. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 74. IV. NIKOMÉDÉSZ Bithynia királya végrendeletében királyságát Rómára hagyta.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 80. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 192. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 217. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Kr.u. 238. Tűzvész pusztított az ókori Róma városában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

1683

VII. 14. – XI. 12. Bécs városának török ostroma.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1684

1684 Ebben az évben készült az első *Szent Flórián*t ábrázoló magyarországi fazekas cég-pecsét.

TÁTRAI Zsuzsanna: *Szent Flórián* ünnepe és a tűz szerepe a magyar néphagyományban. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 125-130.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1686

1686 Bécs város tűzoltóságának létrehozása.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1754

1754 Megtörtént az első bécsi népszámlálás, mely szerint Bécsben 175 000 fő, az agglomerációjában pedig mintegy 200 000 ember élt.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1759

Bécs város első tűzrendészeti szabályzata.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1810

1810 Nagy budai tűzvész, melynek tárgyi emlékeiből BECHER Jakab — pesti egyemeletes házának emeletén — kiállítást hozott létre.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. november 29-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak a „Tűzoltóság története” című I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1813

1813 BECHER Jakab pesti egyemeletes házának emeletén kiállítást hozott létre az 1810. évi nagy budai tűzvész emlékműjéből.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1817

1817. XII. 31. I. Ferenc József császár Bécs város számára új tűzoltási rendeletet bocsátott ki.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1824

1824 SZABÓ Pál és fiai a világon először szereztek szabadalmi védelmet gőzzel működtetett tűzoltó fecskendőre.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. november 29-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak a „Tűzoltóság története” című I. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1827

1827 KOSSUTH Lajos Sátoraljúthelyen adta ki a saját készítésű tűzrendészeti szabályzatát.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1830

1830 KÖSZEGHY MÁRTONY Károly hadmérnök ekkor találta fel a sűrített levegős légzésvédő készüléket.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1833

február 1-én Bécs város tűzoltósága eredményesen próbálta ki a nemrég kifejlesztett fulladásgátló készüléket.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1842

1842 Az első hazai iparkiallításon tűzoltóság-történeti emléktárgyak bemutatására is sor került.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1854

1854-ben A bécsi tűzoltók számára egyenruhát rendszeresítettek.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1859

június 24: Solferinónál csatát veszít az osztrák hadsereg, amelynek következményeként Ausztria elveszítette az Észak-itáliai tartományait.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 95-120.p. HU-ISSN 1216-6774.

1866

július 03: königrázi csata, amelyet I. Ferenc József elveszített, s ennek következményeként Ausztriát kizárták a Német Szövetségből.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 95-120.p. HU-ISSN 1216-6774.

1870

szeptember 5-én megalakult a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1872

február 27-én nyert szentesítést az 1872/VIII.tc. az ipartörvény, aminek következtében a céhekkel együtt a céhes tűzoltóságokat is megszüntették.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1874

1874-ben A Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöke gróf SZÉCHENYI Ödön, Törökországba závoztott.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1878

1878 A Belügyminisztérium az 53 720/1878.BM. körrendelettel a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség központi választmányát a tűzvédelem legfelsőbb szakközegeként ismerte el.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1881

február 14.-én az uralkodó szentesítette az 1881/III.tc.-et „a közbiztonság szervezéséről” címmel, amely elrendelte a Magyar Királyi Csendőrség létrehozását. Az uralkodó általi szentesítés dátuma 1933 óta a Magyar Királyi Csendőrség napja.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1882

április 19. FESZTY Árpád szülőfaluja, az Ógyalla melletti Hetény község tűzvész martalékává vált. A tűzvész utáni állapotot a festő a „Kárvallottak” című festményében örökítette meg.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1884

május 19-én a bécsi tűzoltóság új tűzoltási szabályzatot kapott.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

július 18-án a bécsi építésügyi hivattól leválasztották a bécsi tűzoltóság szervezetét. Az első tűzoltóparancsnoknak Franz ZIER mérnököt nevezték ki, aki tisztségét haláláig 1895 januárjáig töltötte be.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1885

1885. évi Országos Kiállításon tűzoltóság-történeti emléktárgyak kiállítására is sor került.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1886

szeptember. 9. – december 12.-ig került bemutatásra a fővárosban FESZTY Árpád „Kárvallottak” című festménye az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat által rendezett kiállításon.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

1888

1888 a Magyar Királyi Belügyminisztérium az 53 888/1888.BM. körrendelettel szabályozta a tűzrendészetet.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1889

1889-ben a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség felirattal fordult a belügyminiszterhez a tűzrendészeti törvény létrehozása érdekében.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1891

1891 A Budai Önkéntes Tűzoltó Egylet 1891-ben kiadott alapszabályzatában szerepel először nyomtatott formában tűzoltó múzeum és könyvtár létrehozásának az igénye.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1896

1896-ban a bécsi tűzoltóság személyi állományára kiterjesztették a nyugdíjjogosultságot és a betegbiztosítást.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1896 Az Ezredévi Kiállításon tűzoltóság-történeti emléktárgyak kiállítására is sor került.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1899

1899 a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség pályázatot hirdetett a tűzrendészeti törvény megírására.

PARÁDI Akos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1900

1900 Ebben az évben jött létre a Nemzetközi Tűzoltószövetség, melynek egyik alapító tagja a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség volt.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1904

1904-ben A Nemzetközi Tűzoltóm Szövetség Budapesten tartotta meg harmadik kongresszusát.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

augusztus 14-21. A Budapesten rendezett harmadik Nemzetközi Tűzvédelmi Kongresszushoz kapcsolódóan került sor először Magyarországon önálló tűzoltó kiállítás bemutatására.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1916

őszi Az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztere intézkedett a légmentesítés megszervezéséről.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1917

őszi Az Osztrák-Magyar Monarchia közös hadügyminisztere intézkedett a légmentesítés megszervezéséről.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1925

április 27-én a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség elnöksége a szövetség tulajdonát képező múzeális tűzoltó eszközöket — nyilvánvalóan tűzoltó múzeum alapításának az elősegítése céljából — a tulajdonjog fenntartásával átadta a Fővárosi Tűzoltóságnak. Ugyanide kerültek gróf Széchenyi Ödön hagyatékából Bálint fia által adományozott tűzoltó ereklyék, tűzoltó diszoklevelek, tűzoltó fényképek és tűzoltó egyenruházati tárgyak.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1932

1932-ben a Népszövetség leszerelési bizottság felhívta az országok figyelmét arra, hogy a nemzetközi egyezmények nem képesek garantálni a polgári lakosság biztonságát a fegyveres konfliktusok időszakában, ezért minden államnak hathatós önvédelmet kell kiépítenie a légitámadások ellen.

OLASZ Lajos: A magyar légmentesítés megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1932 A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács elfogadta a haderő távlati fejlesztési tervét, melyben szerepeltek a megszervezésre kerülő légtalomalapelvei is.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

október megalakult a polgári légvédelem PETRÓCZY István nyugállományú repülő ezredes vezetésével. Ez azonban akkor még csupán mozgalom volt, amely szervezetté 1937-ben alakult át.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1933

1933 a légtalmai teendők tárcaközi koordinálása érdekében az állandó tárcaközi bizottságot keretében légtalmai albizottságot hoztak létre, amely 1935-ig működött, majd 1937 októberében ismét felállították.

OLASZ Lajos: A magyar légtalomalap megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

novemberben megalakult az Országos Légvédelmi Parancsnokság, melynek feladata a honi légvédelem megszervezése és kiépítése volt.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1934

1934-ben megkezdődött a magyar légvédelmi jelentő és riasztó szolgálat kiépítése.

OLASZ Lajos: A magyar légtalomalap megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1935

1935-ben az országos légvédelmi parancsnok kiadta az első magyar légvédelmi szolgálati utasítást.

OLASZ Lajos: A magyar légtalomalap megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

március 5-én Magyarországon meghirdették a „Győri program”-ot, amely a magyar hadiipar és a honvédség fejlesztésére irányult.

OLASZ Lajos: A magyar légtalomalap megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1936

1936-ban a Haditechnikai Intézet kifejlesztett egy speciális távbeszélő készüléket, amely lehetővé tette a légvédelmi adatok — ellenséges gépek száma, repülési iránya, magassága stb. — kódok segítségével történő gyors átvábotatását.

OLASZ Lajos: A magyar légtalomalap megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1936 DÓSA Balázs a pomázi járás tűzrendészeti felügyelője az általa szerkesztett *Tűzoltó Évkönyv*-ben sürgette a tűzoltó múzeum létrehozását.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

május 10-én jelent meg az Országos Törvénytarban az 1936/X.tc. a tűzrendészet fejlesztéséről.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári védekezés magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1937

január 16-án a fővárosi rendelettel írta elő, hogy belterületén új házat már csak törmelék, gáz és szilánk ellen védelmet nyújtó óvóhely kialakításával együtt lehet építeni.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

május Magyarországon ekkor tartották az első légvédelmi gyakorlatot.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

december 5-én alapították az 1935-től szervezés – alatt álló Légoltalmi Ligát vitéz nagybányai HORTHY Miklós kormányzó és DARÁNYI Kálmán miniszterelnök jelenlétében, melynek elnöke HABSBURG József Ágost főherceg tábornagy, alelnöke vitéz FÁBRY Dániel ezredes, országos légvédelmi parancsnok, főtitkára TEASDEL Ottó, igazgatója pedig PETRÓCZY István nyugállományú ezredes lett.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1938

március Meghirdették a győri programot, melynek részeként jelentős összeget irányoztak elő a légoltalom fejlesztésére. Ezen összegből gyors ütemben elkezdődött a magyar légoltalmi infrastruktúra kiépítése.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1939

1939 A Légoltalmi Liga „Légoltalmi ABC” című ingyenes kiadványa megjelent, melyet májusban és októberben 1-1 millió példányban nyomtattak.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

március 11. E napon lépett hatályba az új honvédelmi törvény. (1939/II.tc. a honvédelemről.)

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

június 17-én a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium rendelet útján újraszabályozta a magyar légoltalmat új légvédelmi utasítás kibocsátásával.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

július 1-én újra minősítették az ipartelepek légoltalmi csoportba sorolását.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

augusztus 24-én a német-lengyel konfliktus kapcsán Magyarországon részleges mozgósításra és légoltalmi készség elrendelésére került sor.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

október 24-27. a lengyelországi események tapasztalatai nyomán Magyarország valamennyi városában légoltalmi gyakorlatot valósítottak meg.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1940

május 18-án a honvédelmi miniszter rendelettel szabályozta a légoltalmi csoportba tartozó építmények védelmét.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1941

április 6-án A Wermacht csapatai átlépték Jugoszlávia határát.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

június 22-én A III. Német Birodalom megtámadta a Szovjetuniót.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

június 26-án Kassát ismeretlen gépek bombázták.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1942

szeptember 4-5-én Magyarország hadbalépését követően első ízben bombázták Magyarországot szovjet repülőgépek. A szovjet bombázók Kiszepet bombázták.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

szeptember 9-10 Magyarország hadbalépését követően első ízben bombázták Budapestet szovjet repülőgépek.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1944

április 3-án — A német hadiipart és vasúti közlekedést támadó légihadművelet sorozathoz ákapcsolódó — első hullám iránt nyult Budapest és környéke bombázására.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

május 1-10-ig a nyugati szövetségesek egyesített légierije a kelet-nyugat irányú vasúti közlekedés megsemmisítése érdekében második hullámban bombázta Magyarország területét.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

június 8-július 3-áig valósult meg a nyugati szövetségesek egyesített légierijének harmadik hullámú bombázása Magyarországon a normandiai partraszállás végrehajtását követően. Ennek során a pályaudvarokat és a közlekedési csomópontokat célozták meg.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

október 15-én a nyilas hatalom átvétele nyomán a magyar polgári légvédelem széthullott.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1945

1945-ben az Ideiglenes Nemzeti Kormány a magyar tűzrendészetnek és tűzoltóságnak a 10 280/1945.ME. rendelettel az újjászervezését rendelte el, melynek keretében a Magyar Tűzoltó Szövetséget feloszlatta.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1948

május 13-án a magyar kormány a tűzoltóságokat az 5 090/1948.korm. rendelettel államosította.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1949

1949 kialakításra került az állami tűzoltóság központi anyagraktára.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1949 január az országos tűzoltó főparancsnok utasításba adta a tűzoltó relikviák gyűjtését.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

október 18-án a Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának határozata alapján a minisztertanács részére soron kívüli előterjesztés készült a légoltalom –újraszervezésére.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

november hónapban alakult meg a csepeli autógyár.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1950

1950 Megalakult a belügyminisztérium VI. Légoltalmi Főosztálya, mivel e feladatkör a honvédelmi tárcától a belügyi tárcához került. Ezt követően megalakult a tárca alárendeltségében a Belügyminisztérium Légoltalmi Országos Parancsnokság is.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1951

május Megalakult a Központi Légoltalmi Zászlóalj, amely Magyarországon lőszer és bomba mentesítését végezte.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1952

1952 összevonásra került a rendőrség és a tűzoltóság gépjárműjavító műhelye Belügyminisztérium Gépjárműjavító Vállalat elnevezéssel.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1953

1953 Az Országos Tűzoltó Parancsnokság megszüntetésével a magyar tűzoltóság történetének összegyűjtött írásos és tárgyi emlékei gazdátlanul váltak, így a papír- és fémgyűjtők buzgalmanak estek áldozatul.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

június 5-én A Gépipari Tudományos Egyesület levélben fordult a tűzoltóságokhoz, hogy a még fellelhető tűzoltás-történeti eszközöket részesítsék védelemben a Műszaki Múzeumban való későbbi elhelyezhetőségük biztosítása érdekében.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1954

1954 létrehozták a tűzoltóság központi javítóműhelyét.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

március 24-én A műszaki emlékek védelméről szóló 1954. évi törvényerejű rendelet végrehajtását biztosító minisztertanácsi rendelet által életre hívott műszaki emlékeket nyilvántartó és gyűjtő csoport feladatának tekintette a műszaki szakmúzeumok létesítését, ennek keretében a Tűzoltó Múzeum felállítását.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1955

1955 A Tűzoltó Múzeum részére átadásra került az 1953-ban épült X. kerületi tűzoltólaktanya egy része.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

december 20-án a Népminisztérium múzeumi főosztálya engedélyezte a Tűzoltó Múzeum szakminisztériumként történő működését, a múzeum anyagát pedig védetté nyilvánította.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1956

1956-ben a kormány az 1956/13.tvr-el újrassaabályozta a tűzoltóságok és a tűzrendészet témekörét.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

1957

1957-ben hatálytalanították a tűzrendészet fejlesztéséről szóló 1936/X.tc. végrehajtásának témájában a tűzrendészet újabb szabályozásáról címmel létrehozott 180 000/1936.BM. rendeletet.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 95-120.p. HU-ISSN 1216-6774.

augusztus 24-én került sor a Tűzoltó Múzeum megnyitására.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1958

1958 A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottság határozatot hozott a légoltalom továbbfejlesztéséről.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1959

1959 megszűnt az egyetlen magyarországi tűzoltószér és létragyár.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

januárban Az Országos Tűzoltó Főparancsnokság utasítást adott ki a szervezetnél fellelhető tűzoltóság-történeti tárgyi és írott emlékek összegyűjtésére.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 27-42.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1960

1960 A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottság határozatot hozott a légoltalom továbbfejlesztéséről, melynek keretében létrehozták a Belügyminisztérium légoltalom Országos Törzsparancsnokságot.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1962

november 1-én A Honvédelmi Bizottság a belügytől a honvédelmi tárca átalárendeltségébe helyezte a légoltalmat.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1964

1964 Az Elnöki Tanács törvényerejű rendeletben írta elő, hogy a légoltalom helyett a polgári védelem kifejezést kell használni.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1965

szeptember 9. a BM Kollégium állást foglalt arra vonatkozóan, hogy a tűzoltóság központi javítóműhelyét fejlesszék fel oly módon, hogy az képes legyen az import újján beszerzett oltóberendezéseket hazai gyártmányú alvázra házilag felépíteni.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1970

1970 a Labor Műszeripari Művek esztergomi gyárában elkezdődtek a munkálatai egy közép kategóriás TŰ-1 típusjelű magyar tűzoltógépjármű kifejlesztésének.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1973

január 1-ével a polgári védelem a Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnokságának az alárendeltségébe került.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

december 13-án a Magyar Népköztársaság aláírta — Genfben, 46 ország kormányának képviselőivel együtt — az 1949. évi négy genfi egyezmény kiegészítésére alkotott két jegyzőkönyvet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1974

1974. december 1-től 1979. június 1-ig a Tűzoltó Múzeum felújítási munkálatok miatt zárva volt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1975

1975 ez év végére elkészült a TŰ-2 típusjelű magyar tűzoltófejskendő prototípusa.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1976

április Felállították a Polgári Védelem Kiképző Központját.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1977

december 13-án a Magyar Népköztársaság aláírta — Genfben, 46 ország kormányának képviselőivel együtt — az 1949. évi négy genfi egyezmény kiegészítésére alkotott két jegyzőkönyvet.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1983

1983 elkészült a magyar tűzoltógépjármű utolsó prototípusa.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1983 A Somogy megyei Vörs községben tűzoltás-történeti állandó kiállítás nyílt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1985

1985 A Tolna megyei Bonyhád városában tűzoltás-történeti állandó kiállítás nyílt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1986

április 26-án az ukrainai csernobili atomerőműben nukleáris katasztrófa jött létre.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1987

november 17-én a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága határozatot hozott arról, hogy a Hátországvédelmi Parancsnokság és a Polgári Védelem Országos Parancsnokság egyidejű megszüntetésével de azok bázisán és a honvédelmi minisztérium közvetlen irányítása alatt a hátszágai és polgári védelmi feladatok megszervezésére valamint végrehajtására 1988. VII. 1-ei hatállyal középszintű egységes parancsnokságot kell létrehozni. Ez volt a Hátországai és Polgári Védelmi Parancsnokság.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1989

november 30-án a Minisztertanács határozatot hozott arról, hogy a polgári védelem országos irányítását 1990. VI. 30-ai hatállyal a belügyminisztérium látja el.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1990

október 21. A Magyar Tűzoltó Szövetség alapító közgyűlése.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1992

1992 ebben az évben — gazdasági okokra hivatkozva — leállították a Csepel Autógyárban a magyar tűzoltó gépjárművek gyártását.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1993

1993 A polgári védelmet összevonták a tűzoltósággal Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság elnevezéssel.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1994

1994-1995-ig a Tűzoltó Múzeum felújítási munkálatok miatt zárva volt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1995

március 21-én az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek minősítette a 85/1993 (VI.1.) Korm. rendeletet a áúzvédelem és a polgári védelem központi irányításáról, a 15/1992 (I. 27.) Korm. rendeletet a polgári védelemről, az 1976/I.tv. végrehajtásáról szóló 6/1976. (IV. 31.) MT.rendeletet, egyben pedig 1995. XII. 31-ei hatállyal meghatározta a témakör rendezését.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1996

január 1-én — az Alkotmánybíróság március 21-ei határozatának szellemében — ismét létrehozták a Belügyminisztérium Polgári Védelmi Országos Parancsnokságát.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1999

1999 A Heves megyei Eger városában tűzoltás-történeti állandó kiállítás nyílt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

1999 Újból létrejött a tűzoltóság és a polgári védelem fúziója.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2000

január 1-én — az e napon hatályba lépő katasztrófavédelmi törvény nyomán — megalakult az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2003

2003 Nagycenken, a kastélymúzeumban SZÉCHENYI Ödön és Széchenyi Béla emlékére tűzoltás-történeti állandó kiállítás nyílt.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2011

2011 A 2011. évi katasztrófavédelmi törvénnyel megvalósult a katasztrófavédelem komplex rendezése.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

2012

január 1-vel — az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet kialakításával — a Tűzoltó Múzeum új névvel a Katasztrófavédelem Központi Múzeuma elnevezéssel működött tovább.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

INDEX ORGANICUS

A-A

Aedilis Az ókori Római Birodalomban az egyes városok közbiztonságáért felelős köztisztviselő elnevezése.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Állami Biztosító A II. világháborút követően Magyarországon a biztosító társaságokat államosították, így jött létre az Állami Biztosító, amelyet a rendszerváltást követően privatizáltak.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Aquincumi Múzeum Budapesti III. kerületében, Óbudán 1894-ben nyitotta meg kapuit. A múzeum a II. világháború során a szomszédságában lévő gázgyár bombázásakor súlyos rombolást szenvedett el, gyűjteményének közel fele megsemmisült, majd a felújítási munkálatokat követően 1948-ban újra megnyitották a múzeumot. Az Aquincumi Múzeum gyűjtőköre az ókori Római Birodalom Pannoni provinciájának a tárgyi emlékei gyűjtésére, rendszerezésére és gondozására terjed ki.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

B

BÁV Bizományi Áruház Vállalat Magyarország legnagyobb múltú, jogfolytonosan működő vállalata, melynek jogelődjét 1773-ban *Mária Terézia* alapította Magyar Királyi Zálogház néven, jelenlegi elnevezése BÁV Zálogház és Aukciós Zártkörű Részvénytársaság.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Belügyminisztérium az első független magyar kormány óta — a GYURCSÁNY, majd BAJNAI kormány kivételével — folyamatosan létező tárca, amely a közigazgatásért, a rendvédelemért és minden olyan ügyért volt felelős, amely nem tartozott más tárcák kompetenciájába. A GYURCSÁNY és a BAJNAI kormány időszakában a belügyminisztériumból a rendvédelem irányítására hivatott szervezeti egységeket az igazságügyi tárcához telepítették és az igazságügyi minisztériumot átkeresztelték igazságügyi- és rendészeti minisztériummá. Az első független felelős magyar kormány belügyminisztere SZEMERE Bertalan volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1848. IX. 12.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc belügyminisztériuma a Helytartónácsi Hivatalból, — amelynek hatáskörébe a városrendészet az egészségügy az oktatás az alapítványok az árvák ügyeivel való foglalkozás stb. tartozott — valamint a országgyűlési ügyekkel foglalkozó Magyar Udvari Kancelláriából fejlődött ki. A belügyi tárca a mindenkor magyar kormányok egyik legfontosabb tárcája volt. A belügyminisztérium épületegyüttese a dualizmus és a két világháború közötti időszakban — a honvédelmi és a pénzügyi tárca épületeivel megegyezően — a Budai Várban állt. A második világháború után azonban — amikor a Budai Vár megszünt Magyarország hatalmi centrumaként működni — mindhárom tárcát a főváros belvárosában helyezték el. A belügyminisztérium a József Attila utca és a Roosevelt-tér által határolt háztömb épületeit kapta meg, amely épületegyüttes egyik épülete korábban bankszékházként működött. A belügyminisztérium szervezete dinamikusan fejlődött. Az ügyek csoportja szerinti szervezeti egységekből állt. A polgári magyar állam első belügyminisztériumának 1848-1849-ben elviekben 4 gyakorlatilag 3 osztálya volt. Az úgynevezett országlátszati osztály az országgyűléshez és az országgyűlési választásokhoz kapcsolódó teendőket volt hivatott ellátni. A közigazgatási osztály a közigazgatási egységek, alapítványok, örökösödési ügyek, névváltoztatások a ki-, és bevándorlók ügyeit intézte. A rendőri osztály a közcsend és a belbéke fenntartására volt hivatott. Eredetileg nemzetőrségi osztályt is terveztek, azonban az országgyűlés a testületet a miniszterelnök közvetlen felügyelete alá rendelte, a miniszterelnök pedig a testület irányítására Országos Nemzetőrségi Haditanácsot hozott létre, amely önálló országos szervezet volt és 6 osztállyal működött. A szervezeti egységeket permanens módon módosították. A minisztérium élén a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt szervezeti egység állt, amelyet különböző korokban különböző módon hívtak (elnökség, kabinet, titkárság stb.) A pártállam kialakítása kapcsán a belügyminisztérium közigazgatás irányítási teendőit áttelepítették a minisztertanácshoz, és a belügyi tárcába koncentrálták a rendvédelmi és állambiztonsági feladatokat. A rendszerváltás után helyreállt a tárca eredeti hatásköre.

RÉTI Rezső: *József* főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Belügyminisztérium Országos Légoltalmi Parancsnokság 1950-ben a légoltalom feladatköre — szovjet minta alapján — a honvédelmi tárcától átkerült a belügyi tárcához, melynek nyomán hozták létre a Belügyminisztérium Országos Légoltalmi Parancsnokságot. E parancsnokság 1960-ig működött.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Belügyminisztérium Légoltalmi Országos Törzsparancsnokság E parancsnokság 1960-ban jött létre az 1950-ben megalakított Belügyminisztérium Országos Légoltalmi Parancsnokság átkeresztelésével. 1962 novemberéig működött, amikor a honvédelmi bizottság a feladatkört a belügyi tárcától a honvédelmi tárcához helyezte.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság 2001. I. 1-ével jött létre a korábbi BM Tűzoltóság és BM Polgári Védelmi Országos Parancsnokság összevonása nyomán.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Belügyminisztérium Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága az 1954-ben megszüntetett Magyar Tűzoltó Főparancsnokság feladatait átvevő szervezet.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Belügyminisztérium Polgári Védelem Országos Parancsnoksága A minisztertanács az 1989. XI. 30-ai határozatában rendelkezett arról, hogy a polgári védelem országos irányítását a honvédelmi minisztérium kompetenciájából áthelyezi a belügyi tárcához. E szervezet 1990. VI. 30-ig működött, amikor a belügyi tárcán belül újabb átszervezésre került sor. 1996. I. 1-ével azonban — az Alkotmánybíróság 1995. III. 21-ei határozatában foglaltak nyomán — ismét megalakult a Belügyminisztérium Polgári Védelmi Országos Parancsnokság, amely 1999-ben ismét egyesült a tűzoltósággal. 2000. I. 1-étől az új szervezet Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság néven működik.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bécs város építési hivatala Bécs város tanácsának alárendeltségébe tartozott a hivatal, melynek élén alkamarási rangban a városi építési igazgató állt, aki a városi tűzoltóságot is irányította 1884-ig, amikor a bécsi tűzoltóságot különválasztották a bécsi építési hivataltól és a tűzoltó szervezetet Bécs áváros tanácsának közvetlen irányítása alá helyezték.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Bécsi Tűzoltási Intézet Már a XVIII. századtól a tűzoltási módszerek és technikák fejlesztésén dolgozó intézet.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztró-

favédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Budapesti Önkéntes Tűzoltó Egylet 1862-ben alakult, önkéntes társadalmi szervezet.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

C-Cs

Centurio az ókori Róma tűzoltó szervezetének minden egyes vigil cohorsa két centuriából állt, amelyet a római katonai szervezetből vettek át, azonban a haderőben a cohorsok öt, esetleg hat centuriát számláltak, míg a vigil cohorsok hét centuriából álltak.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Cohors az ókori Római Birodalom hadseregének szervezeti alegysége, egy légióba 10 cohors tartozott. A cohorsok mintájára szervezték meg az ókori róma városának tűzoltó szervezeteit is.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Császári Királyi Csendőrség Lásd Császári Csendőrség.

Császári Csendőrség A neoabszolutizmus császári csendőrségének (1849-1867) népies elnevezése Zsandárság (Gendarmrie = Zsandárság) Az 1849. III. 4.-én oktrojált összbirodalmi alkotmány „A birodalom belső biztonságának őrzése birodalmi ügy” meghatározást tartalmazta. Erre alapozva Alexander BACH belügyminiszter 1849. V. 30.-án olyan előterjesztést tett az uralkodónak, amely lebontotta a korábbi feudális korlátokat és egy új összbirodalmi biztonsági fegyveres testület megteremtését javasolta. E testületként a csendőrséget nevezte meg az indítvány, hiszen a csendőrség már európa szerte bizonyította hatékonyságát, továbbá Napóleon bukását követően a HABSBERG-birodalomhoz visszakért itáliai területeken már működött egy csendőr ezred. Ferenc József 1849. VI. 8.-án uralkodói nyílt paranccsal rendelte el a teljes HABSBERG-birodalomra kiterjedő hatáskörrel rendelkező testület felállítását. 1849. IX. 17.-én a testület főparancsnokává HAYNAU tábornagy jobbkezét báró Johann Franz KEMPEN von Fichtenstamm altábornagyot nevezte ki korábbi katonai beosztása megmaradásával. A testület működését az uralkodó 1850. I. 18-án kibocsátott ideiglenes csendőr törvénnyel szabályozta. 1851. XI. 1.-én a pandúr kötelékeket feloszlatta és a csendőri erők kizárólagos működését rendelte el az önállóságától megfosztott magyarországi területeken is. 1851. XII. 22.-én Ferenc József nyílt paranccsal rendelte el, hogy a katonai határőrvidéken is szervezzék meg a csendőrséget. A HABSBERG-birodalom neoabszolutizmusa rendvédelmi struktúrája kiépítésének betetőzéseként Ferenc József 1852. IV. 22.-én nyílt paranccsal saját közvetlen alárendeltségében hozta létre a legfelsőbb rendőrhatalóságot, amely a birodalmi rendőrség és csendőrség legfőbb felügyeleti szervezete volt. E testületnek az élére pedig KEMPEN János altábornagyot úgy nevezte ki, hogy az altábornagy egyben megőrizte a csendőr-főparancsnoki beosztását is. A császári csendőrség legkiterjedtebb formája 1852 és 1859 között valósult meg, amikor a HABSBERG-birodalom területén 19 csendőr ezred kötelékében 18 647 csendőr szolgált. 1859-ben — a Solferino-i vereség nyomán — az uralkodó a legfelsőbb rendőrhatalóságot oly módon szüntette meg, hogy hatáskörét az átszervezett és új miniszter vezetésére bízott belügyi tárca kompetenciájába integrálta. A csendőr testületet azonban továbbra is fenntartotta az 1859. XI. 14.-ei legfelsőbb elhatározásával, melyben úgy rendelkezett, hogy a testület személyi tekintetben a hadsereg főparancsnokság, szolgálati és gazdasági téren pedig a belügyminisztérium alárendeltségébe kerüljön. Ezt követően a testületet több ízben karcsúsították, végül 10 ezred kötelékében 7927 fő teljesített szolgálatot. 1866. I. 28.-ai legfelsőbb elhatározással az uralkodó ugyan ismét megerősítette a testület szervezetét és létszámát azonban Magyarország területén ez az intézkedés már tiszavirág életűnek bizonyult, mivel HABSBERG csendőrség ugyan jó eredményeket ért el a közrend fenntartása terén, azonban a magyar hazafiak üldözése terén is jeleskedett, így a kiegyezés nyomán létrejött magyar kormány Magyarországon 1867. V. 8.-án feloszlatta az idegen testületnek tekintett császári csendőrséget. Mivel a kiegyezés tartalma szerint a rendfenntartás nem tartozott a közös ügyek csoportjába ezért a csendőrség az Osztrák Császárság tartományaiban is a belügyi tárca kompetenciájába került, az uralkodótól közvetlen függése megszűnt. Az I. világháború után az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően Ausztria területén tovább működött a csendőrség. Az Anschluss nyomán az Osztrák Csendőrséget a Német Birodalmi csendőrségbe integrálták. A II. világháború után az Osztrák Csendőrség ismét önálló szervezetté vált, amely az osztrák szövetségi kormány közvetlen felügyelete alatt állt. Hagyományosan a vidék közbiztonságára felügyelt, Ausztria városaiban a rendet az Osztrák Rendőrség tartotta fenn. A két rendvédelmi szervezetet 2005-ben takarékosági okokra hivatkozva összevonták Osztrák Szövetségi Rendőrség elnevezéssel.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

Csepel Autógyár 1949-ben alapították. Három évtizeden keresztül számos újítást kidolgozva nemzetközi szinten kiemelkedő minőségű gépjárműgyártás folyt a Csepel autógyárban, majd 1990-ig gépjárműalkatrész beszállító vállalatként működött. A nagy múltú, kiemelkedő teljesítményekkel büszkélkedhető magyar vállalatot a rendszerváltás után 1996-ban felszámolták.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

H

Hátországi és Polgári Védelmi Parancsnokság 1987. XI. 17-én a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának a határozata alapján jött létre. Ekkor egyesítették a Hátországvédelmi Parancsnokságot a és a Polgári Védelem Országos Parancsnokságát a két szervezet bázisán, a honvédelmi minisztérium közvetlen irányításával. Hátországi és Polgári Védelmi Parancsnokság elnevezéssel. E szervezet 1989. XI. 30-ig működött, amikor a feladatkört a belügyminisztérium vette át.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága 1973. I. 1-ével a polgári védelem a Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnokságának az alárendeltségébe került.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Honvédelmi Bizottság Lásd Legfelsőbb Honvédelmi Tanács

Honvédelmi Tanács Lásd Legfelsőbb Honvédelmi Tanács

Honvédelmi Minisztérium A polgári magyar állam első honvédelmi minisztere MÉSZÁROS Lázár volt, aki e tisztséget 1848. IV. 7.-étől 1849. IV. 15.-éig töltötte be. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején létrejött első független magyar kormány óta létező tárca, amely a haza védelméért felelős minisztériumként a haderőt irányítja. 1918. X. 31-től, a Károlyi-kormány létrejöttétől a tárca elnevezése Hadügyminisztérium, majd 1920. III. 15-től visszaállították a tárca elnevezését Honvédelmi minisztériumra. A katonai állományú személyek a pártállam létrejöttéig függetlenül attól, hogy hol teljesítettek szolgálatot — a testőrségek, a koronaórség és a képviselőházi őrség kivételével — a honvédelmi tárcahoz tartoztak. Ebből fakadóan a magyar rendvédelmi testületek közül a Magyar Királyi Csendőrség személyi állományának tagjai személyükben a honvédelmi tárcahoz tartoztak. Ügyeik intézése céljából a honvédelmi minisztériumban külön osztály működött. A honvédelmi tárca hagyományosan a Budai Várba települt. A pártállam idejében azonban a Margit híd pesti hídfőjénél létesített új épületgyűttesbe költözött, ahol azóta is működik.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Honvédelmi Bizottság Lásd Legfelsőbb Honvédelmi Tanács.

Honvédelmi Tanács

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Honvédség Lásd Magyar Királyi Honvédség.

I

Ideiglenes Nemzeti Kormány 1944. XII. 22.-től 1945. XI. 15.-ig működött. MINISZTERELNÖK Dálnoki Miklós Béla. Három-féle összetételben működött. Az első összetétel 1944. XII. 22.-től 1945. VI. 11.-ig, a második összetétel 1945. V. 11.-től 1945. VII. 21.-ig, a harmadik összetétel pedig 1945. VII. 21.-től 1945. XI. 15.-ig tartott.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

K

Katasztrófavédelem Központi Múzeuma Elődszervezete a Tűzoltó Múzeum volt, melyet a Népművelésügyi minisztérium múzeumi főosztálya 1955. XII. 20-án nyilvánított országos hatáskörű szakmúzeummá. A Tűzoltó Múzeum 1957. VIII. 24-én nyílt meg, elhelyezése a kezdetektől, 1955-től a Budapest X. kerületi tűzoltólaktanya egyik épületrésze. 2012. I. 1-vel — az egységes állami katasztrófavédelmi szervezet kialakításának részeként — a Tűzoltó Múzeum neve Katasztrófavédelem Központi Múzeumra változott és azóta is e néven működik.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szak-

osztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Kisantant azon államok szövetsége, amelyek területüket teljes egészében, vagy jelentős mértékben a trianoni békediktátum értelmében a Magyarországtól elcsatolt részek bekebelezése által nyerték. Ezen országok szövetséget alkottak annak érdekében, hogy a hozzájuk csatolt területeket — amelyen jelentős számú magyar lakosság is élt — ne lehessen visszacsatolni az anyaországhoz. Ennek érdekében olyan politikát folytattak, amely Magyarország gyengítését, illetve a kisantant államok erősítését célozta. Ezzel beteljesült azon francia szándék, hogy a Kárpát-medence erőit felosszák és a saját érdekeiknek vessék alá. A kisantant államok kölcsönösen egyeztetett hadművelési terveket hoztak létre hadseregeik összehangolt Magyarország ellenes bevetése céljából. A kisantant országok — amelyek közé tartozott Csehszlovákia, Románia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság a későbbi Jugoszlávia — hadereje országonként a magyar haderő hozzávetőlegesen háromszorosa volt.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Közlekedési Múzeum az 1896. évi milleneumi kiállítás alkalmával épített csarnok épületében nyílt meg 1899-ben a Magyar Királyi Közlekedési Múzeum, melyet 1944-ben bombatalálat ért, majd 1966-ban újra megnyitották a felújított múzeumot immár Közlekedési Múzeum néven, amely azóta is működik.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Központi Oltási Intézet A bécsi tűzoltóság egyik szervezeti egysége.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

L-Ly

Legfelsőbb Honvédelmi Tanács A trianoni békediktátum által Magyarország honvédelmi képességeit súlytó intézkedéseinek a mérséklésére irányult a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács létrehozása, melyet a Szövetségi Ellenőrző Bizottság magyarországi működésének befejezése nyomán 1927. III. 31-e után állítottak fel. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács titkos szervezet volt. Feladatát alkotta, hogy a magyar államapparátuson belül olyan csúciszervezetként működjék, amely összefogja és irányítja Magyarország honvédelmi képességeinek fejlesztését. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács végrehajtását az illetékes minisztériumok valósították meg. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács tagjai a legfelsőbb katonai politikai vezetés képviselői voltak. A tanács elnöke a kormányfő, tagjai a külügyminiszter, a belügyminiszter, a pénzügyminiszter, a honvédelmi miniszter, a vezérkari főnök és a magyar haderő főparancsnoka voltak. A napirendtől függően a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács ülésén részt vettek az illetékes szakminisztériumok képviselői is. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács titkára vezérkari képesítésű tiszt vagy tábornok volt. A Legfelsőbb Honvédelmi Tanács működése háború idején szünetelt.

A II. világháborúval a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács mint szervezet megszűnt, azonban a magyar pártállam körülményei között fokozatosan kialakult — bár eltérő tartalommal — a Honvédelmi Tanács, majd Honvédelmi Bizottság. Már 1946 tavaszától működött a Honvédelmi Tanács elődszervezetének tekinthető testület a Magyar Kommunista Párt Politikai Bizottságának tanácsadó testületeként létrehozott Katonai Bizottság. 1948. VII. 6-án — a Magyar Dolgozók Pártjának létrehozását követően — állították föl a rendőri-államvédelmi ügyek koordinálására a Magyar Dolgozók Pártjának Belügyi Bizottságát ROSENFELD Mátyás (RÁKOSI Mátyás) vezetésével. Ez a bizottság azonban mindössze egyetlen ülést tartott, mivel a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének Titkársága 1948. IX. 7-én megszűntette, helyette viszont ugyancsak ROSENFELD Mátyás (RÁKOSI Mátyás) elnökletével létrehozta a Magyar Dolgozók Pártjának Államvédelmi Bizottságát, melynek albizottságaként működött a korábbi Katonai Bizottság.

1949 februárjában azonban a Magyar Dolgozók Pártja Államvédelmi Bizottságának Katonai Albizottságát is megszüntették és helyette a honvédelmi minisztériumon belül Államvédelmi Bizottságot hoztak létre. 1950 októberében — szovjet minta nyomán — hozták létre a korábbi bizottságok helyett a Honvédelmi Bizottságot, melynek tagja volt ROSENFELD Mátyás (RÁKOSI Mátyás), SINGER Ernő (GERŐ Ernő) és FARKAS Mihály (LÖWY Hermann).

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének Titkársága 1952. XI. 27-ei ülésén megszüntette a három fős Honvédelmi Bizottságot és helyette létrehozta a Honvédelmi Tanácsot. A Honvédelmi Tanács feladatát a honvédelem szempontjából országos jelentőségű ügyekkel való foglalkozás alkotta. A Honvédelmi Tanács Határozatai minisztertanácsi határozatnak minősültek. A Honvédelmi Tanács háború időszakában diszponált volna az egész magyar államigazgatás felett. A Honvédelmi Tanács elnökét és tagjait békében a minisztertanács, háború esetén pedig a Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottságának és a kormánynak az együttes javaslatára az Elnöki Tanács nevezhette ki. A Honvédelmi Tanács legfontosabb döntési és ellenőrzési jogkörei voltak a fegyveres erők szervezete és felszerelése, a hadművelési és mozgósítási tervek, a mozgósítás szabályozása, a hadszíntér és a felvonulási terület előkészítése, a honvédelmi ipar tervei és a hadianyag export-import keretek.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése nyomán a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány a Honvédelmi Tanácsot 1956. XII. 6-án újjáalakította. A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága 1961. IV. 25-ei zárt ülésén határozott a Magyar Népköztársaság vezetésének háborús körülmények közötti megvalósításáról. Ennek keretében úgy döntöttek, hogy a feladatát a Honvédelmi Tanács lássa el. Ennek érdekében kilenc fős Honvédelmi Tanácsot hoztak létre. Szétválasztották az ország háború és békeidőszakbeli honvédelmi irányítását. Háborús időszakban e tevékenység csúciszervezének a Honvédelmi Tanácsot szánták, békeidőszakban pedig Honvédelmi Bizottságot hoztak létre. A Honvédelmi Bizottság hatáskörébe tartozott a fegyveres erők és testületek, az országmozgósítási tervek és a háborúra való felkészülés feladatai. A minisztertanács mindenkor elnöke vált a Honvédelmi Bizottság elnökévé. A honvédelmi Bizottság tagjait pedig a miniszter-

tanács a kormány tagjai közül nevezte ki. A háború esetén működő Honvédelmi Tanács ügyrendjét és jogkörét, valamint feladatait 1964. XI. 18-án hagyta jóvá a Honvédelmi Bizottság, melyet 1975-ben és 1978-ban módosítottak.

A Honvédelmi Tanács és a Honvédelmi Bizottság létét és működését törvényi úton nem szabályozták. Határozatai titkosak voltak. A Honvédelmi Bizottsággal a magyar törvényhozás első ízben 1976-ban foglalkozott, amikor létrehozták a honvédelmi törvényt. A Honvédelmi Bizottság a rendszerváltásig működött.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Légtalmai Liga 1937. XII. 5-én alakult vitéz nagybányai HORTHY Miklós kormányzó és DARÁNYI Kálmán miniszterelnök közreműködésével. A Légtalmai Liga létrehozása öt éves múlta tekintett vissza. 1932 októberében a Műgyetemen PETRÓCZY István nyugállományú repülőezredes vezetésével alapították a polgári légvédelem mozgalmat. 1935-től pedig előkészítő bizottság készítette elő a Légtalmai Liga megalapítását. A Légtalmai Liga elnöke HABSBERG József Ágost főherceg tábornagy, alelnöke dr. vitéz FÁBRY Dániel ezredes országos légvédelmi főparancsnok, főtiktára TEASDALE Ottó, igazgatója pedig PETRÓCZY István nyugállományú repülő ezredes volt. A liga feladatait alapvetően a honvédelemről szóló 1939/II.tc.-ben foglaltak határozták meg. A tevékenységéhez szükséges anyagi fedezetet pedig az 1938 márciusában meghirdetett győri program költségvetése tette lehetővé. A légtalmai Liga néhány év leforgása alatt bepótolta Magyarországnak a trianoni békediktátumból fakadó lemaradását a légtalmon terén. A II. világháború során a Légtalmai Liga kiválóan működött, azonban a nyilas hatalomátvétel nyomán gyakorlatilag sérthetlenné vált.

OLASZ Lajos: A magyar légtalmon megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Légtalmai Liga Lásd Légtalmai Liga

M

Magyar Államrendőrség Az 1945-ben újjáalakuló magyar rendőrség neve Magyar Államrendőrség. E szervezetbe integrálták a feloszlott Magyar Királyi Csendőrség feladatkörét is. A Magyar Államrendőrség megnövekedett feladataiból következően a létszáma is gyarapodott. A személyi állományt az MKP szimpatizánsaival töltötték föl, így a testület kommunista befolyás alá került. Mivel pedig a csendőrség feloszlata nyomán a magyar rendvédelem legerősebb testületévé vált, ez lényegében az MKP magyar rendvédelem feletti uralmát jelentette. Ez a helyzet jól illett az MKP „szalámi taktikájába”.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Államvasutak (MÁV) a magyar állam tulajdonában álló vasútvonal és vasúti járműpark, valamint karbantartó részlegekből és az ezekhez tartozó objektumokból, továbbá a vasúti közlekedést elősegítő szervezetekből állt. A Magyar Államvasutakat BAROSS Gábor államminiszter emelte világszínvonalra.

OLASZ Lajos: A magyar légtalmon megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Hajózási Részvénytársaság (MAHART) A magyar közlekedésügy átfogó fejlesztése kapcsán 1894-ben az országgyűlés törvényt hozott a magyar folyam- és tengerhajózási részvénytársaság létrehozásáról és állami segélyezéséről. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság (MFTR) alakuló közgyűlésére 1895 januárjában került sor. A vállalat sikeres belföldi és nemzetközi kereskedelmet bonyolított le egészen a trianoni békediktátumig, amikor jóvátétel gyanánt a MFTR hajóparkjának legnagyobb és legfejlettebb részét a Magyar Királyságnak a békediktátum után megszállt területein az ANTANT hatalmak által mesterségesen kreált új államalakulatoknak illetve a békediktátum előtt is létező és a Magyar Királyság területeiből a háború után elcsatolt területek egy részének a birtokába jutó államok tulajdonába adták. A MFTR az egykori cég maradványain újjáépítette a vállalatot, majd 1936-ban a Magyar Államvasutak és a magyar állam tulajdonába került. A vállalat 1944-ig újból sikeresen vett részt a hazai és a nemzetközi vízi kereskedelemben, majd a II. világháború követ-

keztében hajói döntő része vagy megsemmisült, vagy hadiszákmány lett. A Párizs-környéki békeszerződések megkötése után a vállalat hadiszákmányként külföldre szállított hajóit hazahozták Magyarországra és azok 1947-ben a Magyar Szovjet-Hajózási Részvénytársaság (MESZHART) tulajdonába kerültek. A Szovjetunió 1955-ben megszüntette érdekeltségeit a veszteséggé vált magyar hajózási vállaltban és 1955-ben megalakult a Magyar Hajózási Részvénytársaság (MAHART) mely vállalat napjainkig működik.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Dolgozók Pártja Lásd Magyar Kommunista Párt

Magyar Posta Lásd Magyar Királyi Posta

Magyar Királyi Állami Rendőrséget (1919-1930) az 5 047/1919.ME.r. hozta létre 1919.X.1.-én. Az egységes magyar államrendőrség létrehozásának azonban már voltak dualizmuskori előzményei is. A trianoni békediktátum utáni magyar rendőrséget a Magyar Királyság állami- (fővárosi rendőrség és határrendőrség) és a városi rendőrségeinek az összevonásával hozták létre, a belügyi tárca közvetlen irányítása alá helyezve. Hatósági területe a városokra és a határállomásokra terjedt ki. Feladatát működési területén a közbiztonság védelme alkotta a bűnügyi, közrendvédelmi és igazgatásrendészeti teendők ellátása által. A trianoni békediktátum utáni Magyar Királyságban a Magyar Királyi Állami Rendőrség létszáma (12 000 fő) megegyezett az első világháború előtti városi rendőrségek létszámával (12 000 fő). A testületet 1931-ben — szervezeti módosításokkal egybekötve — átkeresztelték Magyar Királyi Rendőrségre. A Magyar Királyi Rendőrség 1945-ig működött, amikor helyébe a Magyar Államrendőrséget hozták létre, a Magyar Királyi Rendőrségben működő határszéli rendőri kirendeltségek helyett pedig határrendőrséget állítottak fel, amely 1945 és 1949 között működött. A Magyar Államrendőrségre ruházták a felosztatot Magyar Királyi Csendőrség hatáskörét és működési területét 1945-ben, ezzel a magyar rendvédelmi testületek között monopolhelyetbe került. A Magyar Államrendőrséget később egyszerűen rendőrségnek nevezték. 1949-ben pedig a belügyi tárca irányítása alatt álló Magyar Határrendőrséget — a Honvéd Határőrséghez hasonlóan — az Államvédelmi Hatóság kötelékébe integrálták. Ezzel Magyarországon egyetlen rendőri szervezet működött a rendőrség.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945) katonailag szervezett közbiztonsági őrtestület, melynek belső függelmi viszonyai katonaiak voltak, a személyi állomány katonai rendfokozatot viselt. A testületet az 1876-ban a közös hadseregtől a Magyar Királyi Honvédséghez áthelyezett erdélyi csendőr kerületből fejlesztették ki. Mivel a csendőrök személyükben katonának minősültek, így a honvédelmi tárca felügyelete alatt álltak. A szervezet azonban — mint rendvédelmi testület — a belügyi tárca kompetenciájába tartozott. A testület hatásköre, a városok kivételével, az ország egész területére kiterjedt. Kiváló hatásokkal ténykedett. Működési területén olyan kitűnő közbiztonsági állapotot hozott létre, majd tartott fenn, amelyet a megszüntetése óta még nem sikerült elérni. Diszlokációját a decentralizáltság, metodikáját a megelőzés jellemezte. Személyi állományának mintegy 90 %-a közterületi szolgálatot látott el valamilyen formában. A testület jogosultságai és kötelezettségei nem voltak kiterjedtebbek a társ rendvédelmi testületeknél. A személyi állományának ellátmánya — néhány jelentéktelen specifikumtól eltekintve — megegyezett a közigazgatás, illetve a társ rendvédelmi testületek munkatársainak ellátmányával. Az 1945. és 1949. között zajló „ki-kit győz le” politikai csatározások részeként szüntették meg a testületet. Ebből fakadóan a szervezet társadalmi megítélése a harmadik évezred elején is differenciált. A testületnek önálló hatósági jogköre nem volt. A testületet két ízben hozták létre illetve szüntették meg. Felállításának mindkét esetben rendvédelmi szakmai okai, megszüntetésének pedig deklaráltan politikai okai voltak.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Királyi Honvédség (1848-1849 és 1867-1945) a véderő azon része, amely 1867 és 1918 között az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában állomásozó és a magyar kormánynak is alárendelt könnyűfegyverzetű egységekből állt, valamint a sorozott személyi állománya a magyar Szent Korona alá tartozó területen élő lakosság közül került ki. A Magyar Királyi Honvédség magasabb egység parancsnokságokkal nem rendelkezett, a közös hadsereg magasabb egység parancsnokságainak az alárendeltségébe tartozott. A Magyar Királyi Honvédségben a vezényleti nyelv a magyar volt. Az egyenruha nemzeti díszítő elemeket hordozott. A Magyar Királyi Honvédségben az uralkodói elhatározások a honvédelmi miniszter ellenjegyzésével hatályosulhattak. Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása nyomán a Magyar Királyi Honvédség a trianoni utáni Magyar Királyság haderejévé vált, azonban a magyar haderőt 1919. VI. 9-től HORTHY Miklós altengernagy hadügyminiszter felhívása nyomán Magyar Nemzeti Hadsereg névvel illették, amelyet 1920. IV. 1-től Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre változtattak, majd 1922-ben visszatértek a Magyar Királyi Honvédség elnevezésre. A két világháború közötti Magyar Királyság hadereje már rendelkezett magasabb egységparancsnokságokkal és a fegyverkezési egyenjogúságot kimondó 1938. évi bled-i egyezmény nyomán lehetőség nyílt a magyar véderőnek a kor színvonalán álló technikai eszközökkel való ellátására is. A honvéd illetve honvédség kifejezés az 1848-1849-es szabadságharc időszakából ered. A Magyar Királyi Honvédség a polgári magyar állam véderő szervezete volt. Magyarország szovjet megszállását követően kiépülő pártállamban a magyar haderő elnevezését Magyar Néphadseregre változtatták, amely elnevezés a rendszerváltozás után a magyar hagyományokra visszanyúlva Magyar Honvédségre változott.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztró-

fávédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Királyi Operaház Építését YBL Miklós tervei alapján 1875-ben kezdték meg és 1884. IX. 24.-én került sor az ünnepélyes átadásra.

GÖRBE Márk: Tüzzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Királyi Posta a magyar állam levél- és csomagküldemények megvalósítását megvalósító szervezete, amelybe integrálták 1887-ben a magyarországi távírdákat is. A szervezést 1945 után Magyar Posta néven működött.

OLASZ Lajos: A magyar légtalpon megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Királyi Rendőrség 1931-1945-ig működött. A Magyar Királyi Állami Rendőrség elnevezését — szervezetmódosításokkal egybekötve — a 6500/1931.ME.r-el Magyar Királyi Rendőrségre változtatták. 1931-ben megszüntették a 7 kerületi főkapitányságot, amelyek alárendeltségébe a városi kapitányságok tartoztak. A kerületi főkapitányságok helyett a budapesti és a vidéki-főkapitányságot hozták létre. A Budapesti Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe az akkor még kis Budapest kerületi rendőrségei és az agglomerációba tartozó frekvenciált települések rendőrségei tartoztak. A vidéki főkapitányság alá pedig a városi rendőrségek (1942-ben 89) és a határszéli rendőr kirendeltségek (1942-ben 13), valamint a kárpátaljai működési területtel rendelkező Határvidéki Rendőrség (1942-ben hét kirendeltséggel), továbbá az 1939-ben létrehozott révkapitányságok (1942-ben 7 révkapitányság) tartoztak. A korábbi vidéki főkapitányságokkal megegyező működési területű és székhelyű körzeti szemlélő központokat alakítottak ki 1931-ben az új vidéki főkapitányság alárendeltségében. A Magyar Királyi Rendőrség mindkét főkapitánysága a belügyi tárca közvetlen felügyelete és irányítása alatt állt. Ekkor szüntették meg az országos főkapitányságot is, amely az országos főkapitány frankhamisításban játszott szerepéből fakadóan sohasem került kiépítésre.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Kommunista Párt (MKP) 1918 őszén megalakult baloldali marxista-leninista párt, amely 1919 és 1944-1945 között illegálisan tevékenykedett, 1948-1949-től azonban „egyeduralkodóként” irányította az országot. 1918-1919 Kommunista Magyarországi Pártja, 1919 Magyarországi Szocialista Párt, 1919-1943 Kommunista Magyarországi Pártja, 1943-1944 Békepárt, 1944-1945 Kommunista Magyarországi Pártja, Magyar Kommunista Párt, 1945-1948 Magyar Kommunista Párt, 1948-1956 Magyar Dolgozók Pártja, a magyar pártállam pártja. A Magyar Kommunista Párt (MKP) és a Magyar Szocialdemokrata Párt (MSZDP) egyesülésével jött létre az 1945 és 1949 közötti — úgynevezett ki-kit győz le időszak — politikai eseményeinek következményeként 1948. VI. 12.-én. A KMP a „szalámi taktika” néven elhíresült politikájával fokozatosan számolta fel ellenfeleit, a folyamat végén pedig már a szövetségeseit is. A politikai csatározásokban gyengébbnek bizonyult MSZDP maradványait olvasztotta magába az MKP az új párt az MDP létrehozásával. 1956-1989 Magyar Szocialista Munkáspárt néven működött.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p.* HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis), XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p.* A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis) XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p.* HU-ISSN 1216-6774.

Magyar Nemzeti Bank 1848-ban Kossuth Lajos pénzügyminiszter kezdeményezésére az Osztrák Nemzeti Banktól független, a magyar kormánynak alárendelt Nemzeti Bankot hozták létre. A pénzkibocsátás joga a magyar kormány kezében összpontosult, ezzel megeremtvé az önálló magyar pénzrendszer kialakításának feltételét. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverését követően a pénzkibocsátás jogát Magyarország elveszítette. 1867 után az Osztrák-Magyar Monarchiában közös jegybank az Osztrák-Magyar Bank működött, majd a trianoni békediktátumot követően 1921-ben megalapították a Magyar Királyi Állami Jegyintézetet, amely a magyar kormány alárendeltségében működött. Jelenleg a Magyar Nemzeti Bank látja el a jegybank szerepét Magyarországon.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-26.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Országos Levéltár (2010 - Magyar Nemzeti Levéltár) A magyar állam központi szervezetének működésével kapcsolatos irattárának archiválást megvalósító intézmény.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Országos Tűzoltó Szövetség (MOTSZ) 1870. IX. 5-én alakult. A tűzoltó egyleti mozgalmat gróf SZÉCHENYI István másodszüllött fia, gróf SZÉCHENYI Ödön indította el. A dualizmus időszakában az önkéntes és a hivatásos tűzoltók létszáma mintegy 60 000 főt, a trianoni békediktátum utáni Magyarországon pedig csaknem 14 000 főt tett ki.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI Ákos: Tűz elleni védekezés a polgári magyar államban 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 85-110.p. HU-ISSN 1216-6774.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Szocialista Munkáspárt Lásd Magyar Kommunista Párt

Magyar Tudományos Akadémia Magyarország tudományos életében, a tudomány művelésében és terjesztésében, a magyar tudomány képviselésében központi, vezető szerepet betölteni hivatott köztestület, melyet 1825. XI. 3-án magyar főurak — felsőbüki NAGY Pál indítványozására és gróf SZÉCHENYI István tetemes vagyoni hozzájárulása nyomán — alapítottak kezdetben kifejezetten a magyar nyelv művelésének elősegítése érdekében. A Magyar Tudományos Akadémia tehát nem uralkodói elhatározás nyomán, hanem társadalmi kezdeményezés eredményeként jött létre. A Magyar Tudományos Akadémia első elnöke TELEKI József volt. Az intézmény tevékenysége hamarosan kibővült és napjainkig tartó töretlen nemzetközi elismerésre tett szert.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Magyar Tűzoltó Szövetség A társadalmi szervezet 1990-ben alakult. Célja a magyar tűzoltás személyi és tárgyi feltételrendszer hiányosságai megszüntetésének elősegítése, a tűzoltók érdekvédelmének képviselése és a hagyományok ápolása.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

N-Ny

Nemzeti Galéria a magyar képzőművészetet bemutató legnagyobb közgyűjtemény. Önálló múzeumként 1957-től működik. 1975 óta a Budavári Palotában látogatható.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Nemzetközi Tűzoltó Szövetség (Internationale Association of Fire and Rescue Services) 1900-ban alapították. Az alapító tagok egyike a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség volt. A Nemzetközi Tűzoltó Szövetség III. kongresszusát Budapesten tartották 1904-ben.

RÉTI Rezső: József főherceg a Magyar Országos Tűzoltó Szövetség védnöke. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 111-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztró-

favédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNE Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Néphadsereg Lásd Honvédség

Népművelésügyi Minisztérium 1949. VI. 11-től 1956. X. 31-ig működött. Miniszterei voltak RÉVAI József 1949. VI. 11. 1953. VII. 4. , DARVAS József 1953. VII. 4. – 1956. X. 24. , LUKÁCS György 1956. X. 25. – 1956. X. 31.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Népszövetség, (Nemzetek Szövetsége) 1919. VI. 28. - 1948-ig létezett: A nemzetek együttműködése céljából, a versailles-i békerendszer megtartására létesített szervezet. A Szövetséges és Társult Hatalmak kezdeményezésére jött létre, Genf (Svájc) székhellyel.

OLASZ Lajos: A magyar légóltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

O-Ö

Országos Katasztrófavédelem Az 2011/CXXVIII.tv. szervezték újjá a magyar országos katasztrófavédelmet, melynek élén a Katasztrófavédelmi Főigazgatóság áll.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Országos Légvédelmi Parancsnokság (OLP) 1933 novemberében hozták létre és különböző elnevezésekkel, illetve a magyar honvédelemben különböző alá-fölrendeltségi viszonyok között napjainkig működő szervezet.

OLASZ Lajos: A magyar légóltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

HADNAGY Imre József: A magyar tűzoltó szervezetek története. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 43-50.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat alakuló ülésére 1861 augusztusában került sor, amikor első elnökének a társulat gróf ANDRÁSSY Gyulát választotta. A szervezet célja a magyar képzőművészet szellemi és anyagi támogatása volt. Tevékenységüknek köszönhető a Múcsarnok létrehozása és számos egyéb nagyhorderejű képzőművészeti kiállítás megvalósítása. A magyarországi pártállam bevezetését követően az egyesületek felszámolása keretében az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat is megszűnt.

GÖRBE Márk: Tűzvész és bányalég. Sorstragédiák megjelenése FESZTY Árpád művészetében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 35-42.p. HU-ISSN 1216-6774.

Országos Tervhivatal 1947-ben hozták létre, 1989-ig működött. Az első hároméves terv időszakában (1947-49) jelentős szerepet töltött be a magyar gazdaság szovjet mintára történő átalakításában (magát a hivatalt is a szovjet példa nyomán hozták létre). Tevékenysége az 1950-es évek elejétől a gazdaság egészét átfogta. Feladata a távlati és az operatív gazdasági tervjavaslatok kidolgozása, és az aktuális ötéves terv végrehajtásának ellenőrzése. Elnökét az Országgyűlés választotta, s az elnök tagja volt a kormánynak is.

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Országos Tűzoltó Főparancsnokság 1945-ben a 10 280/1945. miniszterelnöki rendelet értelmében megszüntetett Magyar Országos Tűzoltó Szövetség helyébe lépett, majd 1954-ben ez a szervezet is megszűnt, feladatait az ebben az évben létrehozott Belügyminisztérium Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága vette át.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Osztrák Tűzoltó Szövetség Az osztrák tűzoltó szervezetek társadalmi egyesülete.

SCHIMPF Gerard: A bécsi tűzoltóság 1683-1948. [Ford.: VARGÁNÉ Galambos Éva] *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 119-124.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

P

Posta Múzeum BAROSS Gábor közlekedésügyi miniszter rendelete alapján 1890-ben kezdődött meg a Magyar Királyi Posta és Távirda Múzeum létrehozása. Az 1896. évi milleneumi kiállításra e célból létrehozott épületben kapott helyet a múzeum kiállítási anyaga, majd az épületet lebontották és a Magyar Királyi Posta és Távirda Múzeum a Közlekedési Múzeum épületében helyezték el 1899-1945-ig. A múzeum teljes gyűjteményét 1945 és 1955 között raktárban tárolták, majd 1955-ben a Postavezérgazgatóság főépületében helyezték immár Pstotamúzeum elnevezéssel. Innen 1972-től a budapesti Andrassy úti SAXLEHNER-palotába, majd 2012-től a BENCZÜR-házba költözött a múzeum, ahol ma is látogatható.

BERKI Imre: A Katasztrófavédelem Központi Múzeumának története és kiállításai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 25-34.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

T-Ty

Tűz- és Polgári Védelmi Országos Parancsnokság 1993-ban jött létre, amikor a belügyi tárcánál a tűzoltóságot és a polgári védelmet egyesítették tűz- és polgári védelmi országos parancsnokság elnevezéssel. E szervezet 1995. III. 31-éig működött, amikor az Alkotmánybíróság a szervezetet alaptörvénnyel ellentétesnek minősítette és működését 1995. XII. 31-éig tette lehetővé.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24. p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Tűzoltó Múzeum Lásd Katasztrófavédelem Központi Múzeuma.

Tűzoltóság Országos Parancsnoksága

KISS András: Csepel gépjárművek a tűzoltóság szolgálatában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 51-66.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

V-W

Varsói Szerződés 1955. V. 14.-én jött létre a közép-kelet-európai országok katonai-védelmi-politikai szervezeteként szovjet indításra. A szervezet 1991. II. 25.-én megszűnt.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „A tűzoltóság története” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Vexillatio Az ókori Római Birodalom haderejének szervezeti egysége, amely napjaink zászlóaljának felel meg. A haderő ezen szervezeti egysége mintájára szervezték meg a tűzoltó zászlóaljat Róma város kikötővárosában, Ostiában.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vigiles Az ókori Római Birodalom fővárosának, Rómának tűzoltói.

LINDNER Gyula: A római Birodalom tűzvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 67-74.p. HU-ISSN 1216-6774.

Vitézi Rend 1920-ban nagybányai HORTHY Miklós kormányzó és gróf. TELEKI Pál vezette magyar kormány kezdeményezése nyomán született meg a vitézi telek adományozására és alapítására vonatkozó 6650/1920.ME.r. Ezen rendelet értelmében állították fel a Vitézi Széket, melyet hatósági jogkörrel ruháztak fel. A Vitézi Szék 1920. novemberi ülésén döntött arról hogy tagjainak közösségét ezt követően Vitézi Rendnek hívják. Olyan egyéneket avattak vitézzé, akik a harctereken és a nemzeti felkelések alatt példaadó, személyes bátorsággal álltak meg a helyükön, magas kitüntetésben részesültek, vagy önfeláldozó bátorsággal párosult kiváló nemzetszolgálatban tündek ki. Az igénylőket vitézi telekkel is jutalmazták. A Vitézi Rendet a szovjet megszállást követően 1945-ben betiltották Magyarországon, ám az emigrációban a rend tovább működött. Magyarországra az 1989-es rendszerváltozást követően a Vitézi Rend visszatelepült, majd kettévált. Ezt követően két társadalmi szervezet is — a Vitézi Rend és a Történelmi Vitézi Rend —, a két világháború közötti Vitézi Rend örökösének tekintti magát.

OLASZ Lajos: A magyar légórtalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-

történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

Vitézi Szék Lásd Vitézi Rend.

Vöröskereszt Nemzetközi segélyszervezet, melynek székhelye Genfben található. Létrejötté Jean Henri DUNANT svájci üzletember nevéhez köthető, aki az 1859-es Solferino-i ütközet sebesülteinek ellátását megszervezte. Ezt követően 1863-ban megalakította az Ötök Bizottsága szervezetet, amely az 1880-ban létrejött Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának az elődje volt. Az Osztrák-Magyar Monarchiában a kiegyezés után 1872. IV. 12-én született döntés értelmében, Ausztriában és Magyarországon megkezdődött az önálló Vöröskereszt Egyletek megszervezése, melynek eredményeképpen 1881. V. 16-án Esztergomban megalakult a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egylete.

OLASZ Lajos: A magyar légoltalom megszervezése az 1930-as években. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* XXIV.évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 75-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

BERKI Imre: A magyar polgári védelem történeti áttekintése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV. évf. (2014) 35-36-37-38.sz. 15-24.p. A tanulmány korábbi változata 2013. október 29-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Társaság Katasztrófavédelem-történeti Szakosztálya és a Katasztrófavédelmi Tudományos Tanács által szervezett „*A tűzoltóság története*” című katasztrófavédelem-történeti szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

**A „Rendvédelem-történeti Füzetek” (Acta Historiae Preasidii Ordinis)
HU ISSN 1216-6774 tudományos periodika szerkesztőségének
kéziratokkal szemben támasztott igénye**

1. Olyan kéziratokat fogadunk el, ami megfelel az „első közlés” kívánalmainak.
2. A tudományos művekkel szembeni igénytámasztásnak megfelelő alkotásokat közlünk. Hivatkozási jegyzetek nélküli kéziratot és hiányos, illetve pontatlan hivatkozásokat általában nem közlünk!
3. Végleges szövegű kéziraatra tartunk igényt, mert a leadott kéziratban szerzői korrekcióra már nem nyílik lehetőség. Konferencia-előadásokat, azok kivonatait stb. nem közölünk. A konferencia-előadás előzménnyel rendelkező tanulmányokat ugyanazon feltételekkel közöljük, mint az ilyen előzményekkel nem rendelkező alkotásokat. A szerkesztőség által a kiadói tervbe felvett teljes tanulmányokat (szöveg, jegyzetek, mellékletek, stb.) független lektor — szükség esetén lektorok — véleményezik. A lektori észrevételek elfogadásával, a szerző és a lektor közötti megállapodás alapján kerül sor az alkotások publikálására.
4. A kéziratokhoz 600 és 1000 karakter közötti terjedelmű rezümét is kérünk.
5. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot arra, hogy a szövegben stiláris változtatásokat eszközöljön, illetve a hivatkozási jegyzeteket kiegészítse, továbbá véleményének helyt adjon az írásban, a szerkesztőség feltüntetésével. A szerkesztőség hozzá érkezett kéziratokat és tartozékait nem őrzi meg, és nem küldi vissza, de az elfogadásról, illetve elutasításukról értesíti a szerzőket. A közlésre elfogadott kéziratok szerzőinek a szerkesztőség tiszteletpéldányt küld.
6. Periodikánkban az évszázadokat – az idézetek, címek kivételével – római számmal jelöljük.
7. A szövegben előforduló neveket mindig teljességre törekvően kell feltüntetni akár személy, intézmény, vagy földrajzi névről van szó. Személyneveknél a vezetéknev és keresztnév mellett a kérdéses időpontban érvényes nemesi rangot, rendfokozatot, illetve beosztást is fel kell tüntetni együttesen a szerzett címekkel pld. doktorátus stb. A helységneveknél mindig a magyar nevet kell feltüntetni. Ha más neve is van, és azt a közlendő érthetősége megkívánja, akkor az idegen nyelvű nevet zárójelben kell a magyar név mögött feltüntetni. Intézmények esetében a teljes hivatalos nevet kell használni, mögötte zárójelben a rövidített nevet.
8. A publikálásra küldött anyagokkal szembeni technikai elvárások.

Margó: 2 cm, a kötésnél 3 cm.

Bekezdések csak a bekezdés formátumban beállított bekezdést fogadunk el: - nagy bekezdés 0,65 cm;

- kis bekezdés 0,32 cm;
- címek után tompa bekezdések;
- felsorolások kisbekezdésként, egységesen gondolatjellel;
- bekezdések között sor nem maradi ki.

Betűk: - Times New Roman;

- méret 11-es, jegyzetekben, továbbá a recenzióknál 9-es.

Címek: - tanulmánycímek sorközépen, alattuk is felettük is sor marad ki, tanulmánycímekbe a szerzők neve is beleértendő;

- fejezetcímek balra zárva, számozás esetén szám a cím előtt, csak felettük marad ki sor alattuk nem;
- címek vastagítva, mellékcímek döntve is;

Hivatkozások: - végjegyzetként a tanulmányok szöveges részét követően;

- szövegben felsőindexben vastagítva;
- végjegyzetben felsorolásként;
- a tudományos közlés igényeinek megfelelően.

Személynevek: családi név kapitálchen-ben.

Jogszabályok: - törvény = évszám / a törvény római száma tc. rövidítéssel és a cím;

- rendelet = rendeletszám / évszám a kiadó szervezet rövidítésével, majd a cím, a megjelenést tartalmazó közlöny címe, évfolyama, a kiadás éve, a közlöny száma és a tól - ig oldal ahol a rendelet megjelent.

Mellékletek: - a jegyzetek után;

- minden mellékletnek címe és száma van (cím: sorközépen döntve és vastagítva, szám: jobb felső sarokban döntve, a számozás római számmal);
- a melléklet alján a forrás megjelenítése az egyszerűsített bibliográfiai leírás szabályainak megfelelően;
- több melléklet esetén — a mellékleteket megelőzően — mellékletek jegyzékét kell elhelyezni, amely a mellékletek számát, címét és oldalszámi elhelyezkedését tartalmazza;
- a mellékletek jegyzékének írásmódja megegyezik a felsorolásokéval.

9. A kéziratok szövegében ábrák, diagrammok, táblázatok képek stb. nem helyezhetők el. Azokat mellékletként kell a szöveghez csatolni. A mellékletekről mellékletek jegyzékét kell készíteni. Valamennyi mellékletnek címet kell adni, és a mellékleteket római számozással kell megszámozni. Minden melléklet végén fel kell tüntetni a melléklet elkészítéséhez felhasznált források bibliográfiai adatait. A szövegben a mellékletre zárójelben elhelyezett római számokkal kell utalni.

10. A hivatkozási jegyzetszámokat a szövegben felső indexben és vastagítva kérjük elhelyezni. A jegyzetekben a mű szerzője és címe mellett a kiadás helyét, idejét és a kiadót is kérjük feltüntetni.

- A szerző családi **nevét** kapitálchen betűvel szedjük. Több szerzős mű esetén a nevek közé gondolatjelet helyezünk. Csak a szerző nevét (vezeték és keresztnév) közöljük, tudományos és oktatói fokozatok, rangok, címek, tisztiségek és beosztások közlése nélkül. A szerzői álnevet a szerző neve után közvetlenül szögletes zárójelben tüntessük fel. Gyűjteményes mű szerkesztőjének neve után kerek zárójelben a (*szerk.*) formulát használjuk függetlenül attól, hogy a műben főszerkesztőként vagy felelős szerkesztő stb. tüntették fel. A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának jelölésekor először a tanulmány szerzőjének nevét kell közölni, majd a címet kurziválás nélkül, ezt követően az „In” szócska (mivel mondatkezdő szónak minősül, ezért nagy kezdőbetűvel kezdődik, utána pedig nem teszünk pontot vagy kettőspontot) után a bibliográfiai tételt. Amennyiben az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerkesztőjével, akkor az „*ugyanó*” szó rövidített változatát „*uó*” kell használni az „In” szócskát követően. Háromnál több szerző esetén csak az első szerző nevét közöljük, majd utána a latin „*et alii = és mások*” rövidített változatát „*et al.*” írjuk. Háromnál több szerzős mű esetén – amennyiben az egyik szerző egyben a mű szerkesztője is – az ő nevét kell feltüntetni egyedül. Másodlagos szerzőségi adatokat a jegyzetekben indokolt esetben célszerű feltüntetni. A másodlagos szerzőségi adatokat a cím után kell elhelyezni. A fordította, sajtó alá rendezte, illusztrálta, utószót írta stb. jelölést követi(k) a másodlagos szerzői tevékenységet végző személy(ek) neve(i). Amennyiben a hivatkozott mű szerzőjét és szerkesztőjét a kiadványon nem tüntették fel az adatközlés a mű címével kezdődik. Újrahivatkozás esetén elégséges a szerző vagy szerkesztő vezetéknevének feltüntetése.

- A szerző vagy szerkesztő nevét követően kettőspont után következik a **mű címe**. A címet és az alcímet – ha van – kurziváltan kell szedni. A sorozatcímet mindig a bibliográfiai leírás végén ferde zárójelben kell közölni, kurziválás nélkül. A cím, alcím és sorozatcím után pont kerül. Több kötetes művek esetén a cím után következik a kötetszám pl. 1.köt. ezt követően pedig a kötetcím kurziváltan a végén ponttal. Ha egy kiadvány sok kötetből áll, vagy a kötetnek szerkesztői vannak, a köteteket analitikusan, kötetre lebontva kell szerepeltetni, ahol – a kiadvány átfogó jelölése (a kiadvány címe kurziváltan, a kiadás helye és a kiadó) után – kötetenként kerül feltüntetésre a kötet sorszáma, a címe, a szerkesztő neve és a kiadás ideje. Míg a befejezetlen, több kötetes műre történő hivatkozás esetén a befejezetlenség tényére és a kötetszám és a kiadás évszáma után elhelyezett nagy kötőjellel kell utalni. Gyűjteményes kötetek és periodikumok esetében csak a kötet, illetve a periodikacímét kurziváljuk. A periodikacím a hivatkozott mű szerzőjének és címének feltüntetése után következik. Periodikumok esetében a folyóirat szerkesztőjének a jelölése elmarad. Idegen nyelvű műre történő hivatkozás esetén ugyanazon adatokat, ugyanazon sorrendben kell közölni, mint a magyar nyelvű alkotás esetében. Az eltérés csupán annyi, hogy a cím magyar fordítását szögletes zárójelben közöljük az eredeti nyelvű cím után. A bibliográfia tétel többi elemének a fordítása nem szükséges. Az idegen nyelvű címet kurziváljuk. Amennyiben idegen nyelvű műről magyarra fordított alkotásra hivatkozunk a szerző neve után a magyar nyelvű cím következik kurziválva, majd – szögletes zárójelben – a mű idegen nyelvű címe. Ezután pedig a Ford. rövidítés után a fordító neve. A hivatkozás többi része mindenben megegyezik a magyar nyelvű alkotásokéval. Gyűjteményes kötetek és periodikumok címeit általában nem fordítjuk le. Ezen kiadványban közzé tett alkotások címei esetében pedig ugyanúgy kell eljárni, mint a monográfiáknál.

- Mű címét követően kerül sor a **kiadás helyének** a feltüntetésére. A kiadás helyének – amely minden esetben a településnév – feltüntetését vesszővel zárjuk. Amennyiben a kiadványon nem szerepel a kiadás helye, ezt a tényt a latin *sine loco = hely nélkül* kifejezés rövidítésével *s.l.* jelöljük. Periodikum esetében a kiadás helyének feltüntetése elmarad. A periodikum kurzivált neve után, vesszőt követően, majd zárójelben a kiadás évszámának a feltüntetése következik. Kéziratokra történő hivatkozások esetében a szerző és a cím után a kézirat jellegének (disszertáció, dokumentáció, kézirat, kandidátusi értekezés stb.) a rögzítése történhet. A kézirat jellegének jelölése után zárójelben jelölhető az intézmény neve, ahol a kézirat készült. Ezt követi a „Kézirat.” megjegyzés után a létrehozás helységének, majd a létrehozás évének a jelölése.

- A kiadás helyét követi a hivatkozásban a **kiadás évszáma**. A kiadás évszáma után – ugyanúgy, mint a kiadás helye után – vesszőt írunk. Amennyiben a műben nem tüntették fel a kiadás idejét, azt latin *sine anno = év nélkül* kifejezés rövidített változatával *s.a.* kell helyettesíteni. Kéziratok esetében a kézirat létrehozásának évszámát – a létrehozás helységének jelölését követően – rögzítjük. Periodikumok esetében a kiadás évszámát követően a folyóirat számát jelöljük arab számmal pl. (1996) 1.sz. Amelyik periodikumon feltüntetik ott az évfolyamszámot is jelölni kell. Ebben az esetben a periodikum címe utáni vesszőt követően az évfolyam római száma következik ponttal és az évfolyam szó rövidítésével *évf.*, majd a kiadás évszáma zárójelben és a lapszám arab számmal és ponttal, utána pedig a szám szó rövidítése sz.

- A hivatkozások bibliográfiai adataiban a következő elem a **kiadó** jelölése. A kiadó neve után vesszőt teszünk. Periodikumok esetében a kiadót nem jelöljük. Kéziratok esetében a kiadó feltüntetésére értelemszerűen nem kerülhet sor. Amennyiben a műben nem szerepel a kiadó, azt a latin *sine nomine = kiadó nélkül* kifejezés rövidített változatának *s.n.* kell helyettesíteni.

- A hivatkozások végén az **oldalszámok** állnak. Amennyiben a hivatkozást sorozatcím zárja a sorozatcím ferde zárójele után következnek az oldalszámok. Az oldalszámok jelölésére a latin *pagina* szó rövidítését *p.* használjuk. Az oldalszámok tekintetében hivatkozhatunk egy oldalra pl. 45. p. vagy egy intervallumra pl. 65-78.p. Gyűjteményes kötetek és periodikák esetében fel kell tüntetni — a hivatkozott oldalszámon túl — az alkotás kezdő és befejező oldalszámát is a két oldalszám között kötőjellel használatával.

- A hivatkozott alkotásokat közlő kiadványok **ISSN**, illetve **ISBN** számát, valamint — a periodikák kivételével — a kiadvány teljes oldalszámát is kérjük feltüntetni a bibliográfiai adatsor végén. Sorozatok esetében pedig a sorozat ISSN számát is kérjük a sorozat címét és a kiadvány számát követően.

- **Újraahivatkozásnál** a latin *opus citatum* = *idézett mű* rövidítését *op.cit.* használjuk. Újraahivatkozásoknál a szerző vagy szerkesztő vezetéknevét követően, kettőspont után következik az *op.cit.* ha a teljes műre hivatkozunk. Amennyiben meghatározott oldalak képezik a hivatkozás tárgyát, az oldalakat kell feltüntetni az *op.cit.* után ugyanúgy, mint az előző hivatkozásnál. Ha az újraahivatkozott művön nem tüntették fel sem a szerzőt, sem a szerkesztőt, a cím rövidített változatát használjuk. Ugyanazt a rövidített címet használjuk, de már a szerző vezetékneve után az *op.cit.* jelölés helyett, ha a szerzőnek több művére hivatkozunk újra. Amennyiben két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk a latin *loco citato*=*ugyanott* kifejezés rövidített változatát *loc.cit.* használjuk. Pl.*loc.cit.* 23.p. Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk akkor a latin *idem* (*nőnemben*) *eadem*=*ugyanő* rövidítést használjuk a szerző neve helyett. Utalások esetében a *vesd össze* kifejezés rövidített változatát *vő*.használjuk. Ha például valaki a 19. jegyzetben az 5.sz. jegyzetre utal, akkor a 19.vö.5.jegyzettel rövidítést használja. A kéziratokkal szembeni igényekben rögzített rövidítések mellett alkalmazott rövidítések oldását a hivatkozások végén jelmagyarázat formájában kell feloldani. Ebbe kerülhetnek bele a rövidített címek is.

11. Jogszabályra hivatkozásnál az adott jogszabály évszáma és száma mellett kérjük feltüntetni a jogszabály pontos címét is, valamint az érintette közlőny bibliográfiai adatait és abban a jogszabály elhelyezkedésének kezdő és záró oldalszámát. Dokumentumgyűjtemény is meghatározható — a kiadvány egyszerűsített bibliográfiai adatainak és az érintett jogszabály elhelyezkedésének kezdő és befejező oldalainak a feltüntetésével — a jogszabály, vagy egyéb dokumentum elérhetőségi helyeként.

12. Ha a hivatkozott anyag az Internetről vagy más, publikus hálózatról származik vagy azon is elérhető, akkor az adott elérési utat teljes formában, (pl. <http://www.domain.net/cikk.htm>) a hivatkozás legvégén, a „Web:” megjegyzés kezdettel kérjük feltüntetni. Egy hivatkozás esetén több webhely is feltüntethető, vesszővel elválasztva. Az internetes adatok önmagukban nem elégségesek és nem helyettesíthetők a klasszikus bibliográfiai adatokkal. Az úgynevezett „szürke” zónába tartozó világhálós irodalom közlésétől periodikánk igyekszik tartózkodni, mivel ezek visszakereshetősége a honlap tartalmának változatlanságától, illetve fennmaradásától függ. Ezért olyan világhálós hivatkozásokat fogadunk el, amely alkotásokat közlő honlapokban a hivatkozott írásmű változatlan tartalmú jelenléte és a honlap fennmaradása garantált. Ilyen honlapnak tekintjük például az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja, Magyar Elektronikus Könyvtárának honlapját. <http://www.mek.oszk.hu> és az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja, Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának honlapját <http://www.epa.oszk.hu>. Általában nem tartjuk e körbe tartozónak az állami szervezetek, az Európai Unió szervezeteinek, illetve a gazdasági és társadalmi szervezetek honlapjainak többségét, mivel ezek léte és tartalma változó a tulajdonos, vagy a vezető változásával esetleg az uralkodó politikai közeg módosulásával stb. Attól, hogy egy kiadvány rendelkezik ISBN, vagy ISSN számmal még nem tekinthető stabil visszakereshető forrásnak, ha csupán olyan honlapon jelenik meg, amelynek a léte, illetve a tartalma nem garantált. Ugyancsak tartózkodunk az olyan világhálós felületen megjelenő alkotások hivatkozásként történő elfogadásától — függetlenül azok népszerűségétől —, amelyekre a felkerülés, illetve fennmaradás nem az egzakt tényektől függ csupán, hanem az ott publikálók véleménye is alakítja a tartalmat. Ilyennek tekintjük például a wikipédia honlapot is.

13. A kéziratokat Microsoft Word program szerint számítógéplemezen rögzítve, és egy nyomtatott példányban, vagy az email címünkre küldve fogadjuk el.

14. Kiemelés vastagítással történik.

15. A szerzőkről szerzői jegyzék készül, amely az impresszum mellett kerül feltüntetésre. Ezért kérjük, hogy a szerzők a „szerzői űrlapot” érelemszerűen kitöltve juttassák el a szerkesztőség címére. A szerzőknek lehetőségük nyílik arra is, hogy úgynevezett írói álnéven jelentessék meg alkotásukat. Nem publikus célzattal – a szerkesztőség számára – ebben az esetben is kérjük a szerző vezeték és keresztnevének a feltüntetését. A szerzőkkel való kapcsolattartás lehetősége érdekében kérjük a szerzők telefon- és faxszámait, illetve az email és posta címeit pontosan feltüntetni.

16. A szerzőknek a szerkesztőség szerzői honoráriumot nem fizet. A szerzők alkotásuknak a szerkesztőséghez küldésével elfogadják, hogy művük a kiadványban megjelenjen.

SZERZŐI ŰRLAP

A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság (SZBMRTT) kitöltött és e-mail-en továbbított szerzői űrlapot, valamint digitalizált arcképfotót kér a rendezvényein előadóktól és a periodikáiban alkotásaikat publikálni kívánó szerzőktől. Az adatkezelés kizárólag a formanyomtatvány céljára irányul, az SZBMRTT azokat harmadik személynek nem adja át.

A szerzői űrlap hármas célt szolgál. Egyrészt arra hivatott, hogy zökkenőmentes kapcsolat alakulhasson ki a szerzőkkel, illetve előadókkal. Másrészt — a későbbi esetleges jogviták megelőzése céljából — tisztázza a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikában publikálásra kerülő alkotások jogi helyzetét. Végül pedig megfelelő információt biztosítson a szerzői ismertetőik számára.

Annak ellenére, hogy a rendvédelem-történeti konferenciákon elhangzott előadások tanulmányra fejlesztett változatai nem automatikusan kerülnek fel a rendvédelem-történeti periodikák hasábjaira, hanem csak akkor, ha a közlési feltételekben foglaltaknak megfelelnek, célszerű minden előadónak és szerzőnek ugyanazon űrlapot kitölteni és fényképet küldeni.

Az űrlap tartalma és a fotó:

- előadók esetében a konferenciát ismertető előzetes tájékoztatóban és — amennyiben az alkotás tartalma harmonizál a periodika közlési feltételeiben foglaltakkal — a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőjében;

- szerzők esetében pedig a Rendvédelem-történeti Füzetek, vagy a Rendvédelem-történeti Hírlevél számainak szerzői ismertetőiben kerül publikálásra.

A Rendvédelem-történeti Füzetek és a Rendvédelem-történeti Hírlevél a hagyományos papír alapú formában korlátozott példányszámban kerül előállításra. Emellett azonban mindkét periodika megjelenik a világhálón a

Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság honlapján

<http://www.szbmrts.atw.hu>

az Országos Széchényi Könyvtár, Elektronikus Dokumentum Központja,
Elektronikus Periodika Adatbázis és Archívumának a honlapján

<http://www.epa.oszk.hu>

A kapcsolattartás érdekében kérjük*

Név: .....Írói álnév .....

Tanulmány címe :.....

.....

Postacím :.....

Telefon :.....Fax :.....

Mobil :.....E-mail :.....

Munkahely neve :.....

Munkahely címe :.....

Telefon :.....Fax :.....

* Abban az esetben indokolt a kitöltés, ha eltér a korábban már kitöltött űrlapon közöltektől.

SZERZŐI ISMERTETŐ**

Tanulmány / előadás címe		
szerző / előadó neve		
- tudományos fokozat - oktatói fokozat - kutatási terület	Arcképfotó	Az alkotó / előadó szerzőségével publikált, a tudományos közléssel szemben támasztott igényeknek megfelelő - könyvek: - könyvrészek: - tanulmányok: - egyéb tudományos közlemények: - független idézetek: - Hirsch index:
Fontosabb tudományos közéleti tagságok és tisztségek		

** Több tudományos és oktatói fokozatot abban az esetben közlünk, ha azok több tudományágban születtek, illetve több intézményhez kapcsolódnak. Mivel a rendfokozatok, valamint az egyéb rangok és címek a tudományos tevékenység tekintetében irrelevánsak, azok közlésétől eltekintünk. Függetlenül az aktuális jogi szabályozástól minden disszertációt tudományos fokozatnak tekintünk, amit nem a diplomaszerezési eljárás keretében kaptak. A humán- és állatorvosi, valamint a jogi doktorátusok tekintetében e tudományágak megjelölését is kérjük az egyértelmű helyzetek létrehozása érdekében. A kutatási terület megjelöléseként nem egy tudományágot kérünk feltüntetni, hanem a konkrét kutatási terület megnevezését várjuk.

Tanulmány / előadás ismertetője
(1600 – 2400 közötti karakter terjedelemben)

Alkotásom közlését, illetve az úrlapon feltüntetetteket térítésmentesen biztosítom a *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1216-6774 és / vagy a *Rendvédelem-történeti Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)* HU-ISSN 1785-3257 periodikák számára. Engedélyem a magyar nyelvű kiadásra vonatkozik, amely a periodikákban vagy az ahhoz kapcsolódó kiadványokban — több ízben — is megjelenhet, ezen publikációk szerzői honoráriumáról véglegesen és visszavonhatatlanul lemondok. Az adatok kitöltésével és megküldésével hozzájárulok azok Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság általi kezeléséhez.

Dátum

.....
aláírás

A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században

I.évf.(1991) 1.sz.

0001 URBÁN Aladár: Az 1848/49-es szabadságharc rendvédelmi testületei.....	7.p.
0002 ZACHAR József: Az Osztrák-Magyar Monarchia örökös tartományinak rendvédelmi testületei.....	17.p.
0003 PARÁDI József: A dualista Magyarország rendvédelmi testületei és az önkormányzatok kapcsolata.....	30.p.
0004 SZAKÁLY Sándor: Néhány gondolat a volt Magyar Királyi Csendőrségről.....	38.p.
0005 MOKÁNY József: Elméleti és tudományos igényű tevékenység a magyar rendvédelmi szerveknél 1867-1945.....	45-54p.

A rendvédelem-történet kutatásának, feldolgozásának és oktatásának időszerű kérdései

I.évf.(1991) 2.sz.

0006 KIRÁLY Béla: A hadtörténelmi oktatás bevezetése az Egyesült Államokban és az amerikai hadtörténelem néhány kiemelkedő eseménye.....	7.p.
0007 SZABÓ Miklós: A hadtörténelem oktatásának helyzete és feladatai a magyar honvédség katonai tanintézteinél.....	21.p.
0008 KESERŰ István: A Szemere Bertalan Rendvédelem-történeti Társaság és a rendvédelem-történeti oktatás.....	25.p.
0009 PARÁDI József: A rendvédelem-történeti tantárgy a Rendőrtiszti Főiskola oktatási rendszerében és a rendvédelem-történeti kutatás jövőbeni feladatai.....	29.p.
0010 ÓRY Károly: A helyes magyarság- és nemzetudat kialakításának lehetőségei a rendőrtiszti képzésben.....	37.p.
0011 TÓTH Tihamér: A rendvédelem intézményrendszerének kialakulása és fejlődése.....	41-44p.

Tradíció és korszerűség

II.évf.(1992) 3.sz.

0012 URBÁN Aladár: Tervek és eredmények az 1848/49-es forradalom és szabadságharc idején az önálló magyar rendvédelmi szervek létrehozására.....	11.p.
0013 PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai.....	21.p.
0014 SZAKÁLY Sándor: A két világháború közötti rendvédelmi szervek tevékenységének néhány jellemzője.....	29.p.
0015 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek a második világháború idején és az azt követő években.....	35.p.
0016 BOBÁK Artúr: A rendőrség és a határőrség testületi napjainak alternatívái.....	43.p.
0017 KORINEK László: A korszerűség kérdése rendvédelmi szerveink fejlesztésében.....	49.p.
0018 CSEREI Attila: Gondolatok a rendvédelmi testületek etikai hagyományairól (1867-1945).....	57.p.
0019 ZACHAR József: Tradíció és folyamatosság az osztrák rendvédelmi szerveknél.....	65.p.
0020 HEGEDŰS Antal: Dél-magyarországi falurendészet 1848 előtt.....	75.p.
0021 ÓRY Károly: Rendvédelem-történeti oktatás a Rendőr-tiszti Főiskolán.....	81.p.
0022 SÁNDOR Vilmos: Történelmi szemlélet a jövőendő határőrtiszti nemzedék felsőfokú képzésében.....	87.p.

0023 MOCSÁRI Sándor: Hagyományok és tapasztalatok felhasználása a rendőrtiszthelyettes képzésben.....	91-95.p.
--	----------

A dualista Magyarország rendvédelme

III.évf.(1993) 4.sz.

0024 KESERŰ István: Történelmi hűséggel. Társaságunk hároméves útja.....	3.p.
0025 ZACHAR József: A politikai irányzatok rendvédelmi koncepciói a dualizmus korában.....	8.p.
0026 PARÁDI József: A magyar királyi határrendőrség, a magyar határőrizet szakmai vezető testülete....	21.p.
0027 SZAKÁLY Sándor: A magyar királyi csendőrség, az első központosított magyar közbiztonsági örtestület.....	51.p.
0028 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	59.p.
0029 MEZEY Barna: A modern magyar polgári börtönügy alapjainak kialakítása a dualizmus első éveiben.....	70.p.
0030 SUBA János: A dualista Magyarország államhatárának változása 1868-1918 között.....	87.p.
0031 BENCZE László: Osztrák rendteremtés a forradalom leverése után.....	102p.
0032 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek tiszti utánpótlása és tisztképzése a dualizmus időszakában.....	109p.
0033 BORSI József: "A közszolgálati ágak legterheesebbike..." Rendőrségkép a századforduló magyar sajtójában.....	126p.
0034 FORRÓ János: A csendőrség története. A csendőr őrs.....	132p.
0035 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	152p.
0036 SÁGVÁRI György: Csendőr és rendőr egyenruhák a dualizmus-kori Magyarországon.....	161p.
0037 SALAMON Iván: A pénzügyőri egyenruha történetéből 1868-1947.....	170p.
0038 SZIKINGER István: A rendvédelem jogi szabályozása a dualizmus korában.....	187-198p.

Háború, forradalom, trianon

IV.évf.(1994) 5.sz.

0039 MEZEY Barna: A kivételes hatalom.....	4.p.
0040 ZACHAR József: Az osztrák-magyar haderő rendfenntartó szerepe az első világháború idején...	7.p.
0041 PARÁDI József: Áttérés a háborús határőrizetre az első világ-háború előtt.....	13.p.
0042 HESZTERA, Franz: Die Kommandostrukturen der Gendarmerie von 1850 bis 1993.....	18.p.
0043 HESZTERA, Franz: A csendőrség parancsnoklási rendszere 1850 és 1993 között.....	28.p.
0044 TÓTH László: A Képviselőházi Őrség születésének története.....	36.p.
0045 ÓRY Károly: A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában.....	42.p.

0046 SAKÁLY Sándor: Az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregének tábori csendőrsége.....	55.p.	0070 SOMORJAI Béla: A Magyar Királyi Korona-őrség helytállása a korona és a koronázási ékszerek megőrzésében (1944-1945).....	94.p.
0047 JOÓ Gábor: A pénzügyőrség háborús feladatai....	59.p.	0071 SUBA János: A terület-visszacsatolások határkijelölő munkálatai 1938 és 1941 között.....	98.p.
0048 SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései.....	61.p.	0072 SAKÁCS Gábor: A rendőrképzés helyzete a két világháború között.....	104.p.
0049 BACSA Gábor: A magyar-jugoszláv (S.H.S.) határmegállapító bizottság működése 1921-1924.....	65.p.	0073 SAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	122-129p.
0050 ZSIGA Tibor: A trianoni békeszerződés revíziója Nyugat-Magyarországon.....	71.p.	Háborúból diktatúrába VI.évf.(1996) 7.sz.	
0051 ERNYES Mihály: A közrend és a közbiztonság helyzete Baranya megyében a szerb megszállás idején...	74.p.	0074 BACSA Gábor: Határőrizet a Dráva mentén a Muraköz megszállása után.....	6.p.
0052 HEGEDŰS Róbert: A magyar biztonságpolitika 1912-1925.....	76.p.	0075 DETTNÉ LÉGRÁDY Ilona: A Vám- és Pénzügyőrség 1940 és 45 között.....	12.p.
0053 BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912 és 1926 között.....	80.p.	0076 ERNYES Mihály: A rendőrség újjászervezése Pécs-Baranyában 1944-1946.....	17.p.
0054 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után (1919-1924).....	83.p.	0077 FAZAKAS László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között	24.p.
0055 KOMÁROMI Gábor: A Magyar Királyi Csendőrség szervezeti változásai 1919 és 1925 között.....	90.p.	0078 GÁSPÁR László: A határőrizet szervezeti változásai 1945 és 1950 között.....	29.p.
0056 SAKÁLY Sándor: Egy életút vázlata Osváth László	92-95.p.	0079 KESERŰ István: Rendőrség és csendőrség Magyarország hadba lépésétől a hadműveletek befejezéséig.....	35.p.
A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme V.évf.(1995) 6.sz.			
0057 BACSA Gábor: Határrend és határforgalom Magyarország déli határán (1921-1941).....	5.p.	0080 KISS István Géza: A magyar rendvédelem-történet hagyományai, muzeális emléktárgyainak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása egy leendő magyar rvt. Múzeumban.....	46.p.
0058 BONHARDT Attila: Egy rendvédelmi szerv mögött rejtett honvédségi alakulat rövid története (A M. Kir. Államrendőrség központi újonciskolája).....	12.p.	0081 LŐRINCZ József: Büntetőpolitika és börtönügy a koalíciós korszakban (1945-1949).....	52.p.
0059 BOTOS János: A Magyar Királyi Belügyminisztérium és egy klasszikus belügyminiszter a két világháború között....	16.p.	0082 MEZEY Barna: Törvényesség és rendvédelem Magyarországon (1945-1949).....	63.p.
0060 FAZAKAS László: A Magyar Királyi Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség a két világháború között.....	27.p.	0083 NAGY György: A határforgalom és ellenőrzése 1945-1950 között.....	68.p.
0061 JOÓ Gábor: A vámhivatalok és a pénzügyőrség a két világháború között.....	39.p.	0084 PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után.....	80.p.
0062 KEDVES Gyula: Paraszti fegyverből díszjelvény (a testőr- illetve koronaőr-alabárd kialakulásának története)	48.p.	0085 RAVASZ István: A Kárpát-medence hadászati jelentősége a II. világháború végéig.....	90.p.
0063 KISS István Géza: A déli határőrizet kialakulása és sajátosságai Trianon után.....	51.p.	0086 SUBA János: Magyarország határainak kijelölése az 1947. évi párizsi békeszerződés alapján..	98-107p.
0064 LUGOSI József: A rendvédelmi testületek fegyverei 1868-1918.....	56.p.	A napóleoni közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig VII.évf.(1997) 8.sz.	
0065 MEZEY Barna: Rendvédelmi jog a két világháború között.....	61.p.	0087 BACSA Gábor: A csendőrség részvétele Zala megye határőrizetében.....	5.p.
0066 PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között.....	64.p.	0088 CSAPÓ Csaba: A Magyar Királyi Csendőrség fegyverhasználati jogáról 1881-1914.....	12.p.
0067 RÁCZ Lajos: A fővárosi rendőrség működése a két világháború között.....	76.p.	0089 CSÓKA Ferenc: Csendőrség és hírszerzés 1930-1945.....	17.p.
0068 RAVASZ István: A Magyar Királyi Honvédség karhatalmi jogosultságai.....	81.p.	0090 DOMOKOS Sándor: A Kanadai Királyi Lovas Csendőrség.....	21.p.
0069 SÁGVÁRI György: A rendvédelmi testületek egyenruházata a két világháború között Magyarországon	89.p.	0091 ERNYES Mihály: Pandúrság helyett csendőrség Baranyában.....	27.p.

0092 FAZEKAS Csaba: A csendőrség és a történelmi egyházak kapcsolatai a Horthy-korszakban az el nem ismert felekezetek kezelése tükrében.....	34.p.	0115 SIMON Ferenc: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati teendői a vagyonbiztonság ellen irányuló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében..	45.p.
0093 FORRÓ János: A csendőrkertület rendvédelmi tevékenységének értékelése.....	41.p.	0116 SUBA János: A m. kir. Honvédség és az rv. szervek feladatai a Magyarországon átmenő német vasúti szállítmányok szabotázs elleni védelmében a II. vh. alatt.....	49.p.
0094 KAISER Ferenc: Az őrs mindennapi élete.....	46.p.	0117 SZABÓ József János: Egy vádalku tanulságai a XIX. század magyar bűnüldözésében.....	61.p.
0095 KESERŰ István: A Magyar Királyi Csendőrség a második világháború hadműveleteiben.....	57.p.	0118 SZIKINGER István: A gazdaság védelmének tapasztalatai Németországban.....	64.p.
0096 KISS Gábor: Csendőrök az emigrációban.....	60.p.	0119 KISS István Géza: A vámhivatalok a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	72.p.
0097 KISS István Géza: A magyar királyi csendőrség hagyományai, muzeális emléktárgyainak őrzési helyei hazánkban és külföldön.....	62.p.	0120 ÓRY Károly: A Vörös Őrség gazdaságvédelmi feladatai.....	78.p.
0098 KOVÁCS Jenő: Hadifogságom éveiről.....	68.p.	0121 PARÁDI József: A dualizmus kori magyar pénzügyőrség és Vámhivatalok.....	82.p.
0099 LUGOSI József: A Werndl fegyverek.....	73.p.	0122 SALAMON Iván: Egyenruha, kényelem, demokrácia és gazdasági kihatásai 1868-1993.....	86.p.
0100 ÓRY Károly: Maréchaussée-tól a Gendarmerie Nationale-ig (A francia csendőrség történeti előzményei).....	75.p.	0123 BACSA Gábor: Gazdaságvédelem az 1920-as években a déli határ mentén.....	92.p.
0101 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918.....	78.p.	0124 KESERŰ István: A határőrség szerepe az ország gazdaságának védelmében.....	100.p.
0102 RAVASZ István: Csendőrpuccs vagy zászlószentelés? A budapesti deportálások leállítását.....	84.p.	0125 KOVÁCS Gyula: A magyar határőrség aktuális gazdaságvédelmi feladatai a határforgalom ellenőrzésében	103.p.
0103 SALLAI János: A határszéli csendőrség fegyverhasználatát.....	88.p.	0126 NAGY György: A magyar határőrség (kimenetel a hforg. ell.) szervek gazdasági rendvédelmi feladatainak jellemző sajátosságai a '40-es évek második felétől.....	107.p.
0104 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség szerepe az északi demarkációs vonalon 1919-1923.....	91.p.	0127 SALLAI János: A Magyar Királyi Vámőrség gazdaságvédelmi feladatainak tükröződése a korabeli szabályzatokban.....	111-112p.
0105 SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941.....	95.p.		
0106 SZELEI József: Katonából csendőr, csendőrből járőrvezető.....	103.p.	A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. század magyar rendvédelmére IX.évf.(1999) 10.sz.	
0107 ZACHAR József: Fejezetek az osztrák csendőrség történetéből.....	105.p.	0128 BACSA Gábor: A tájékoztató ("T") szervek és a Magyar Királyi Vámőrség.....	5.p.
0108 ZEIDLER Sándor: A m. kir. Csendőrség rendfokozati rendszere és jelvényei.....	110-112p.	0129 TAMÁSKA Endre: Egy csendőrőrs országos tekintélye.....	12.p.
Gazdasági rendvédelmünk a XIX-XX. században. VIII.évf.(1998) 9.sz.			
0109 Joó Gábor: Emlékezés gróf Lónyai Menyhért pénzügyminiszterre.....	13.p.	0130 BOBÁK Artúr: A magánnyomozás története	19.p.
0110 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség feladatai a gazdasági rendvédelemben a két világháború közötti időszakban.....	15.p.	0131 BOTOS János: Szemere Bertalan, az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	33.p.
0111 KÖVESI László: Rendőri nyugdíjpénztárak tegnap és ma, szociális gondoskodás.....	24.p.	0132 CSAPÓ Csaba: Gr. RÁDAY Gedeon és a szegedi királyi biztosság.....	37.p.
0112 PARÁDI József: A magyar határőrség teendői a nemzetgazdaság védelme terén az Osztrák-Magyar Monarchiában és a két világháború közötti Magyar Királyságban.....	26.p.	0133 DAVOLA József: A katonai rendőrség bemutatása.....	40.p.
0113 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkertület teendői a vagyon elleni bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.....	32.p.	0134 DOMOKOS Sándor: A polgári rendőrség korszerű alapelvei.....	45.p.
0114 KAISER Ferenc: A csendőr őrs gazdaságvédelemmel kapcsolatos feladatai a két világháború között.....	39.p.	0135 FAZAKAS László: Szemere Bertalan ifjú évei	48.p.
		0136 GEHARDT, Helmut: Die Österreichische Gendarmerie in der XX. Jahrhundert.....	53.p.
		0137 KESERŰ István: A rendvédelmi szervek újjászervezése 1919 és 1924 között.....	59.p.

0138 KISS István Géza: Szociális kérdések és azok megoldásai a Magyar Királyi Pénzügyőrségben.....	66.p.		
0139 KÓSA László: Rendőrség Budán, Pesten és Budapesten 1849 és 1882 között.....	71.p.		
0140 KÓSA László: A közúti közlekedés rendjének szabályozása 1872-től napjainkig, különös tekintettel Budapestre.....	77.p.	0164 DÁNOS Valér: Rendőrség és szociológia avagy rendőrszociológia.....	5.p.
0141 KÖVESI László: Szociálpolitikai érzékenység a rendőri és a BM szerveknél 1990-től napjainkig.....	88.p.	0165 FINSZTER Géza: Honvédelem - rendvédelem	8.p.
0142 LÓRINCZ József: Szemere Bertalan és a börtönügy	95.p.	0166 NAGY György: Kapcsolatkeresés a rendészet, a rendvédelem és a határrendészet között.....	15.p.
0143 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme (1867-1919).....	98.p.	0167 PARÁDI József: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon.....	23.p.
0144 RAVASZ István: A nyilas rendvédelmi testületek...	148.p.	0168 SUBA JÁNOS: A kartográfia és a rendvédelem	26.p.
0145 SALLAI János: Francia, osztrák, magyar csendőrség fegyverhasználat a XIX. században.....	154.p.	0169 ZACHAR József: Rendvédelem és történelemtudomány.....	34.p.
0146 SIMON Ferenc: Egy kiérdemelt emlékbélyeg és egy nem érdemelt megbélyegzés története.....	160.p.	0170 BACSA Gábor: A határőrizeti szervek együttműködése a lakossággal, a rendvédelmi szervekkel és a hatóságokkal 1920-1940 között (Szemelvények Zalából).....	38.p.
0147 SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelme a XVIII-XIX. században.....	164.p.	0171 CSAPÓ Csaba: A Csendőrség és a városok (1881-1914).....	43.p.
0148 SUBA János: A határszéli forgalom szabályozása Magyarországon a XIX.-XX. században.....	167.p.	0172 DAVOLA József: A tábori csendőrség, mint a Katonai Rendőrség elődje.....	49.p.
0149 SZIKINGER István: Az angolszász rendvédelem fejlődésének tendenciái a XIX. századtól napjainkig.....	174.p.	0173 ERNYES Mihály: A véderő alkalmazása rendvédelmi feladatokra a dualizmus időszakában Pécsen.....	55.p.
0150 SZÜCS János: A francia csendőrség helye, feladatai napjainkban.....	189.p.	0174 FORRÓ János: A székesfehérvári csendőrkörület kapcsolata a közigazgatással.....	58.p.
0151 VASS Ferenc: A magyar útlevélrendészet történetének változási folyamatai és fejlődésének tendenciái 1903-tól napjainkig.....	192.p.	0175 GEBHARDT, Helmut: Die militärische Organisation der österreichischen Gendarmerie von 1849 bis 1918.....	62.p.
0152 ZACHAR József: Az osztrák rendvédelmi modell történelmi gyökerei.....	202-206p.	0176 KÁLMÁN Zsolt — KÓSA László: A rendőrség és az önkormányzatok kapcsolata a rendszerváltás utáni években.....	65.p.
Szabad mozgás a Kárpát-medencében X.évf.(2000) 11.sz.		0177 KESERŐ István: Együttműködés a Határőrség és egyéb szervek között (1945-1949).....	68.p.
0153 BACSA Gábor: Magyar és jugoszláv optások határátlépése.....	10.p.	0178 KISS István Géza: A Magyar Királyi Pénzügyőrség helye és szerepe a kikötői rendszabályok betartásában valamint a csempészet megakadályozásában....	73.p.
0154 BENCSIK Péter: Az útlevélügyi jogi szabályozásának változásai és hatásuk a határforgalomra 1903-1941..	15.p.	0179 PARÁDI József: A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig.....	79.p.
0155 CSAPÓ Csaba: Utazási okmányok az 1880-as években...	19.p.	0180 RAVASZ István: A német szövetségi rendszer a II. világháború időszakában.....	88.p.
0156 DAVOLA József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1912-ben.....	21.p.	0181 SIMON Sándor: Cegléd városában: a helyi közigazgatás és a rendvédelem kapcsolata a neoabszolutizmus és a dualizmus időszakában.....	95.p.
0157 KISS István Géza: A határszéli Magyar Királyi Pénzügyőr szakaszok áttelepítése a területi visszacsatolások után.....	24.p.	0182 STEIB György: Az 1956-os Nemzetőrség és a közhatalom kapcsolata Bonyhádon.....	98.p.
0158 NAGY György: A határforgalom változásai és az azt meghatározó főbb tényezők a nyolcvanas évektől napjainkig. A határforgalom.....	35.p.	0183 SUBA János: A polgári Magyarország közigazgatási beosztásának alakulása, a határváltozások tükrében 1867 és 1941 között.....	102-107p.
0159 PARÁDI József: Határőrizet és kishatárforgalom a dualizmus alatt és a két világháború között.....	42.p.	A közbiztonság közös európai örökségünk XI.évf.(2005) 13.sz.	
0160 RAVASZ Dezső: A magyar-román határ hivatalos és nem hivatalos átjárhatósága.....	54.p.	0184 BEBESI Zoltán: A kábítószer fogyasztás Magyarországon.....	5.p.
0161 SUBA János: Utazási okmányok az I. és a II. világháborúban.....	57.p.		
0162 SUBA János: A budapesti folyamat története.....	68.p.		
0163 ZINNER Tibor: Az embertelen kollektivitás diadala: A magyarországi németek 1945 utáni kitelepítése....	72-87.p.		

0185 BENCsik Péter: A határforgalom szabályozása hánkban és a környező államokban 1903-1941.....	15.p.	0210 NAGY György: Egy történelmi kuriózum, gróf SZÉCHENYI István 1834. évi egyik utazásának dokumentuma.....	77.p.
0186 BODA József: A magyar rendvédelmi erők szerepe a békefenntartásban.....	27.p.	0211 NAGY József: A magyar határőrség tevékenysége a csehszlovákiai bevonulás időszakában	79.p.
0187 BOTOS János: A belügyi tárca szerepe a magyar rendvédelem irányításában.....	31.p.	0212 PARÁDI József: Az európai rendvédelem története.....	85.p.
0188 FAZAKAS László: Testőrségek, koronaőrségek, képviselőházi őrség 1867-1945.....	36.p.	0213 PARÁDI József: A határszéli csendőrség állambiztonsági feladatai.....	91.p.
0189 GÁSPÁR László: A határőrség szervezeti változásai 1945-1956.....	50.p.	0214 PARÁDI József: A Kárpát-medencét érintő Magyarországon kívüli határőrizeti formák a német-osztrák modell kivételével.....	95.p.
0190 KÓSA László – GOMBÁR Noémi: A bűnözés területi megoszlása a Kaposvári Rendőrkapitányság területén.....	55.p.	0215 SUBA János: A történelmi Magyarország államhatáráról szóló törvények.....	102.p.
0191 NAGY György: A magyar állami határrendőrség 1945-1946. évi újjászervezése	64.p.	0216 SUBA János: Az államhatár és határjelei.....	120.p.
0192 NAGY József: A BM Határőrség helye, szerepe, szervezetének változásai a szocialista államhatalomban 1957-től az 1980-as évek végéig.....	78.p.	0217 SUBA János: Államhatár elméletek a XIX.-XX. századi szakirodalomban.....	127.p.
0193 PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950.....	84.p.	0218 SUBA János: A honvédelmi határsáv Magyar-országon 1939-1945 között.....	133.p.
0194 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyarországi rendőrségei 1867-1919.....	97.p.	0219 SZABÓ József János: Határvadász alakulatok szerepe az Árpád-vonal védelmében.....	140.p.
0195 PARÁDI József: A Magyar Királyság rendőrségei 1920-1945.....	105.p.	0220 ZACHAR József: A Habsburg-hatalom és a magyar rendvédelem.....	146-149p.
0196 SUBA János: Felvidék határa 1938-1944.....	114.p.	REPERTÓRIUM 1990-2000, 1-12. szám XI.évf. (2006) 1. különszám	
0197 SUBA János: Magyar-horvát határszéli forgalom 1941-1945.....	127.p.	Előszó.....	5.p.
0198 SUBA János: A szocialista határőrizet egyik eszköze, az aknazár.....	139.p.	Bemutakozik a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.....	8.p.
0199 TEKE András: Őrzés mint tevékenység a rendészet, rendvédelem rendszerében.....	144-149.p.	A periodika szerkesztői.....	13.p.
Az ezeréves magyar rendvédelem XI.évf.(2005) 14.sz.		A repertórium felépítése.....	15.p.
0200 BODA József: Transformation-Coordination of Police In The Security Sector Reform Context. [A Rendőrség átalakítása-vezetése a biztonsági szektor reformjának tükrében].....	5.p.	Tanulmányok megjelenés szerint.....	18.p.
0201 BOTOS János: Szemere Bertalan az első felelős magyar kormány belügyminisztere.....	15.p.	Tanulmányok szerzők szerint.....	27.p.
0202 CSAPÓ Csaba: RÁDAY Gedeon és a szegedi várbörtön foglyai.....	19.p.	Tanulmányok cím szerint.....	41.p.
0203 ERNYES Mihály: Ezer éves rendvédelem a rendőrségek államosítása tükrében.....	23.p.	Tanulmányok kronológia szerint.....	50.p.
0204 FAZAKAS László: A korona őrzése, a korona örök, a koronaőrség.....	34.p.	Tanulmányok téma szerint.....	60.p.
0205 FORRÓ János: A Kádár rendszer Belügyminisztériuma	47.p.	Recenziók.....	79.p.
0206 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet fejlődési tendenciái 1945-1949.....	50.p.	Az európai és a magyar rendvédelem a XIX-XX. században XII.évf.(2007) 15.sz.	
0207 GEHARDT Helmut: Die Sicherheitsorganisation von 1918 bis 1938.....	54.p.	0221 BACSA Gábor: Rendőrség Nagykanizsán 1920-ig, az államosításig.....	6.p.
0208 LÓRINCZ József: A hazai büntetés-végrehajtás fejlődése a kiegyezéstől napjainkig.....	57.p.	0222 BENCsik Péter: A kivándorlás jogi szabályozása 1903 és 1914 között.....	13.p.
0209 Maximilian EDELBACHER – Harald SEYRL: Die Wiener Polizei von der Österreichisch-Ungarischen Monarchie zur Republik.....	69.p.	0223 ERNYES Mihály: A magyar rendőri szakirodalom kezdetei.....	32.p.
		0224 FAZAKAS László: A magyar Szent Korona őrzésének története 1945-től 2000-ig.....	45.p.
		0225 HEGEDŰS Ernő: A koronaőrzés történetének egyházi és bizalmi korszaka (1000-1464).....	59.p.

0226	HUDRA László: A budapesti Fiumei úti pénzügyőr laktanya. (Szemelvények az 1930-as és 1940-es évekből, különös tekintettel a Pénzügyőrségi Múzeum történetére).....	67.p.
0227	LŐRINCZ József: Harmonizációs törekvések és problémák a magyar börtönügyben a rendszerváltozás időszakában.....	75.p.
0228	NAGY György: A határrendészet, mint szervezet helyének keresése az államszervezet rendszerében.....	81.p.
0229	NAGY József: Határőrizetünkkel szembeni kihívások az 1990-es években.....	104.p.
0230	PARÁDI József: A magyar határőrizet tere a kiegyezéstől a II. vh-ig.....	125.p.
0231	PARÁDI József: Magyar Királyi Határrendőrség....	139.p.
0232	PARÁDI József: Az útlevelek és útlevel ellenőrző szervek a két világháború közötti Magyar Királyságban..	160.p.
0233	SIMON F. Nándor: Villantás egy témára: séta egy útlevel körül.....	170.p.
0234	SIMON Sándor: Cegléd város rendvédelmi szerveinek dualizmuskori átalakítása és fejlesztése.....	176.p.
0235	SUBA János: Határcsendőr zászlóaljok 1919-1921. Áttérés a katonai határőrizetre.....	182.p.
0236	SUBA János: A magyar-jugoszláv határszakasz redemarkálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-jugoszláv határszakaszon 1931-ben)....	192.p.
0237	SUBA János: A magyar-román határszakasz redemarkálása (A trianoni határ határjeleinek felülvizsgálata a magyar-román határszakaszon 1937-ben).....	200.p.
0238	SUBA János: Határvadászok és az "ezeréves határ" (A m. kir. határvadászok szerepe a magyar-román határvonal Kárpátokban lévő szakaszának felülvizsgálatában 1941-ben).....	205.p.
0239	VARRÓ István. Rádióközvetítés az ungvári csendőriskolából: „Székely fiúkból nevelik a fiatal magyar csendőröket” – közvetítés az ungvári csendőriskolából.....	212-219p.
A rendvédelmi szakképzés története XIII.évf.(2007) 16.sz.		
0240	BACSA Gábor: A rendőrképzés 1945-1950	7.p.
0241	BENCsik Péter: A kisebb határszéli forgalom Magyarországon és a szomszédos államok közt, 1898-1941...	15.p.
0242	BERKI Imre: Az 1956-57 évi sortűzek rövid története	25.p.
0243	BODA József: A nemzetközi oktatás és képzés története a magyar rendvédelmi szerveknél.....	33.p.
0244	BODA József: A terrorizmus rövid története.....	46.p.
0245	BOTOS János: A Belügyminisztérium tevékenységének főbb jellemzői 1912-1926 között.....	52.p.
0246	ERNYES Mihály: A rendvédelmi szakkifejezések múltja	56.p.
0247	GÁSPÁR László: A határőrség képzési rendszerének változásai 1945-1956.....	65.p.
0248	KISS István Géza: A Magyar királyi Pénzügyőrség lökiképzése.....	71.p.
0249	NAGY Ákos Péter: A budapesti Rendőrtiszti Főiskola	77.p.
0250	NAGY György: A rendvédelem és a tudomány.....	85.p.
0251	PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945.....	90.p.
0252	PARÁDI József: A magyar rendőrtisztképzés tradíciói 1867-1945.....	94.p.
0253	PARÁDI József: A csendőrtisztképzés és a fizetési osztályba sorolt állami alkalmazottak szakvizsgarendszere.....	100.p.
0254	ifj. PERJÉSI György: A Magyar Királyi Csendőrség létszámalakulása 1938-1945.....	105.p.
0255	SÁGI Zoltán: Egyenruha, mint tradíció a magyar rendőrségnél.....	107.p.
0256	SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség létszámának tervezett felemelése 1918-ban.....	113.p.
0257	SUBA János: A magyar katonai vezetés elképzése a határbiztosító csapatok megszervezésére 1918-ban	121.p.
0258	SUBA János: Honvédelmi határszolgálat.....	128.p.
0259	VARRÓ István Tamás: Hatvan éves a Magyar Királyi Csendőrség.....	140-146.p.
A rendvédelem humán viszonyai XIV.évf. (2008) 17.sz.		
0260	GÁSPÁR László: A kommunista párt káderpolitikájának érvényesítése a határőrségnél 1945-1956.....	13.p.
0261	ILLÉSFALVI Péter: A németek által megszállt Bánság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján.....	19.p.
0262	KÁLMÁN Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig.....	26.p.
0263	NAGY György: A Határrendőrség humán viszonyai 1945-1946.....	37.p.
0264	PARÁDI József: Visszontválasz FINSZTER Géza: „Honvédelem Rendvédelem” válasz cikkére....	51.p.
0265	PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945.....	57.p.
0266	SÁGI Zoltán: A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig...	65.p.
0267	SUBA János: A határkijelölés humán faktora a XIX-XX. században.....	74.p.
0268	SUBA János: A magyar katonai közigazgatás elvei és szervezete a visszatért területeken 1938-1941.....	84.p.
0269	TURCSÁNYI Károly - HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok alkalmazásának történelmi előzményei a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	97.p.
0270	VEDÓ Attila: Magyarország államhatárának jelölése 1867-1918.....	105.p.
0271	ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig.	116-137.p.
Karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békfenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században XV.évf. (2008) 18.sz.		
0272	BALLA Tibor: A Magyar Királyi Honvéd Lovaság karhatalmi célú alkalmazása a dualizmusban.....	13.p.

0273 FAZAKAS László: Karhatalmi feladatok az Ország-ház épületében és közvetlen környezetében.....	16.p.	0297 FORRÓ János: Csendőrségtörténeti kutatása- im tapasztalatai.....	38.p.
0274 HEGEDŰS Ernő: Azonos típusú repülőeszközök alkalmazása rendvédelmi és honvédelmi célokra.....	20.p.	0298 JAKUS János: Az államhatár biztosításának problémái az ötvenes évek elején.....	44.p.
0275 OLASZ György — PARÁDI József — ZEIDLER Sán- dor: A magyar állami rendvédelmi testületek katonai rend- fokozati rendszerei a kiegyezéstől az ezred-fordulóig.....	29.p.	0299 KÓSA László: A rendőrség és a határőrség együttműködése csapaterő alkalmazásával So- mogy megyében.....	54.p.
0276 PARÁDI Ákos: A magyar rendvédelem civil szer- veződései 1867-1945.....	64.p.	0300 NAGY György: A magyar határforgalom el- lenőrzésének sajátosságai 1945-2005.....	58.p.
0277 PARÁDI József: Rendőrség a magyar határőrizetben	88.p.	0301 NAGY László: A magyar Rendőrség- történeti Múzeum története.....	79.p.
0278 PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig.....	98.p.	0302 PARÁDI József: Tények és érzelmek egy hajdani magyar rendvédelmi testület története kapcsán.....	93.p.
0279 PERÉNYI Roland: Az utca rendje. Rendőri térfi- gyelés a századfordulós Budapesten.....	113.p.	0303 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar forradalmak rendvédelme.....	100.p.
0280 SIMON F. Nándor: A Munkásőrség karhatalmi feladatai...	125.p.	0304 SUBA János: A magyar - román határ "pontosi- tása.....	108.p.
0281 SUBA János: Karhatalmi formációk Magyarorszá- gon 1918-1920.....	131.p.	0305 SUBA János: Magyarország határán létesített műszaki záruk felszámolása 1956-ban.....	115.p.
0282 SUBA János: A katonai rendőrség felállítása a hat- országban 1917-ben.....	143.p.	0306 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő: A magyar és a szovjet légideszant- és légiszállító csapa- tok tevékenysége az 1956-os forradalomban.....	120.p.
0283 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárainak meg- jelölése 1918-1947.....	156-166.p.	0307 VEDŐ Attila: A '90-es évek politikai változásai- nak hatása határmegjelölésünkre és határjeleinkre...	129-137.p.
Másfél évtized nemzeti rendvédelem- történetünk kutatásának szolgálatában XVI.évf. (2009) 19.sz.			
0284 BALLA Tibor: Katonai alakulatok karhatalmi bevetései Magyarországon 1918-ban.....	13.p.	A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században XVIII.évf. (2010) 21.sz.	
0285 ERNYES Mihály: Szerb impérium Baranyában 1918- 1921.....	18.p.	0308 BODA József: A magyar rendvédelmi béke- fenntartás humán története.....	13.p.
0286 FORRÓ János — HIBÁCSKÓ Ferenc: Adalékok a karha- talom történetéhez.....	51.p.	0309 FORRÓ János: Cigányság és közbiztonság Székesfehérvárott 1867-1945.....	24.p.
0287 KÁLMÁN Zsolt: Somogy vármegye bűnüldözési ta- pasztalatai a kiegyezéstől az I. vh-ig.....	60.p.	0310 GÁSPÁR László: A magyar határőrizet válto- zásai 1945-1956.....	27.p.
0288 PARÁDI József: A csendőrség magyarországi története..	64.p.	0311 HEGEDŰS Ernő: Katonai erők rendvédelmi szerep-körben. Légideszant alakulatok a terro- rizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.....	43.p.
0289 PARÁDI József: A rendvédelem védelmében.....	89.p.	0312 KÖVESI László: Az Első Rendőri Kiegészítő Nyugdíjpenztár elődszervezetei.....	54.p.
0290 SOM Krisztián: A Magyar Királyi Folyamőrség (ha- tár) átléptető bélyegzői.....	100.p.	0313 Nagy György: Határőrség 1957-2007.....	57.p.
0291 SUBA János: Magyarország területi integritásának hely- reállítása 1919-1920.....	105.p.	0314 PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem.....	66.p.
0292 SUBA János: Magyarország trianoni határainak térképei 1920-1925.....	114.p.	0315 PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme.....	85.p.
0293 TURCSÁNYI Károly — HEGEDŰS Ernő: Légideszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben.....	123.p.	0316 PARÁDI József: A Magyar Királyság határ- rendőrsége.....	101.p.
0294 Károly TURCSÁNYI — Ernő HEGEDŰS: Airborne troops in the context of public security.....	130.p.	0317 SIMON F. Nándor: A Munkásőrség létrehozása	117.p.
0295 VEDŐ Attila: Magyarország államhatárának megjelölé- se 1947-től napjainkig.....	137-152.p.	0318 SUBA János: Az Országos Hadigondozó Hivatal	123.p.
A XIX-XX. századi magyar forradalmak hatása a nemzeti rendvédelmi rendszerünkre XVII.évf. (2009) 20.sz.		0319 SUBA JÁNOS: A Védhírszerzőszolgálat kiépítése.	140-147.p.
0296 BENCSEK Péter: A határforgalom főbb statisztikai jellemzői Magyarországon 1901-1915.....	13.p.	Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre XIX.évf. (2010) 22.sz.	
		0320 BENCSEK Péter: A határszéli gazdasági (kettős- birtokos) forgalom megszűnése 1945-1950.....	13.p.

0321 CHVOJKA Michael (ford.: ARTNER Ramona): Ahogyan a Habsburg-birodalom örökös tartományaiban gróf Joseph SEDLNITZKY rendőrfőnök irányításával az államrendőrség az egyetemi hallgatók egyleteivel foglalkozott.....	20.p.	0345 DAVOLA József: Fényképezés a Magyar Királyi Csendőrségnél.....	18.p.
0322 CHVOJKA Michael: Die Betrachtung- und Vorgehensweise des Polizeipräsidenten Sedlnitzky gegenüber den Burschenschaften.....	25.p.	0346 FORRÓ János: A Magyar Királyi Csendőrség II. kerületének tevékenysége Fejér vármegyében az 1944. évi zsidó deportálás végrehajtásakor.	23.p.
0323 FORRÓ János: Milyen legyen a jövő rendőrsége?	30.p.	0347 FORRÓ János: A Magyar Királyi Csendőrség küzdelme a székesfehérvári kerületében Fejér vármegye közbiztonságáért 1884-1945.....	32.p.
0324 FORRÓ János: A polgári magyar állam központosított közbiztonsági őrtestületének közrendvédelmi szolgálata.....	46.p.	0348 MARKÓ György: Csendőrtisztek a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökének bírósága előtt	73.p.
0325 HEGEDŰS Ernő: Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál.....	55.p.	0349 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szervezete.....	80.p.
0326 PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században.....	60.p.	0350 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség szolgálati tevékenységei.....	91.p.
0327 PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.....	77.p.	0351 PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében.....	100.p.
0328 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945.....	92.p.	0352 SUBA János: 1918 forró nyara és a Magyar Királyi Csendőrség.....	119.p.
0329 SUBA János: Határkijelölés, határkitűzés 1867-1945..	115.p.	0353 SUBA János: A Magyar Királyi Csendőrség és a vasútbiztonság 1917-1918.....	126.p.
0330 SUBA János: A határkiigazítás feltételeinek megteremtése a dualista Magyarországon.....	125.p.	0354 SZAKÁLY Sándor: Akik a Magyar Királyi Csendőrséget — 1938 és 1945 között — vezették.	136.p.
0331 TAKÁCS Gyula: Leszerelés és hadseregszervezés Magyarországon 1918 novemberében.....	135-139.p.	0355 ZÉTÉNYI Zsolt: A Magyar Királyi Csendőrség és a csendőrök jogállása 1945-ben és azután. (Egy elfelejtett szervezet és jelmondat: „Híven, becsülettel, vitézül!”).....	155-165.p.
A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek XX.évf. (2011) 23.sz.			
0332 CSIHA Gábor: A szolgálati viszonyt és a rendfokozatot érintő mellékbüntetések Magyarországon a XIX-XX. században.....	13.p.	A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk XXII.évf. (2012) 25.sz.	
0333 DAVOLA József: Magyar rendfenntartók a világban...	27.p.	0356 BERKI Imre: A magyar határőrizet újjászervezése 1946-ban.....	13.p.
0334 FORRÓ János: A Kádár-rendszer rendvédelmi szervezetei a BM. Karhatalom és a Készenléti Rendőr Ezred.....	36.p.	0357 CSAPÓ Csaba: Erdély csendőrsége az átmenet éveiben 1867-1881.....	27.p.
0335 FORRÓ János: A magyar rendvédelem 1867-1968....	60.p.	0358 GÁSPÁR László: A második világháború utáni magyar határőrizet változásai.....	32.p.
0336 LÓRINCZ József: Börtönügyünk a hanyatló Kádárkorszakban.....	78.p.	0359 NAGY Ákos Péter: Quies custodiet ipsos custodes, azaz ki őrzi az őrzőket?.....	53.p.
0337 LÓRINCZ József: Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában.....	91.p.	0360 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat megalakulása és tevékenységének kialakítása a rendszerváltás folyamatában.....	58.p.
0338 PARÁDI József: Kontinuitás és újrakezdés a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben.....	99.p.	0361 NAGY József: A magyar határőrség szervezete, létszáma és területi elhelyezkedése 1958-1990.....	67.p.
0339 PARÁDI József: Rendvédelem-karhatalom 1867-1945	111.p.	0362 PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1867-1914.....	79.p.
0340 PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945.....	124.p.	0363 PARÁDI József: A magyar állami rendőrség fejlődéstörténeti tapasztalatai 1867-1945.....	84.p.
0341 SUBA János: A trianoni határ északi határszakaszának határjellegétől való megfosztása 1938-ban.....	144.p.	0364 PARÁDI József: A XIX-XX. századi magyar rendszerváltozások és a csendőrség.....	102.p.
0342 SUBA János: Magyarország északi határszakaszának redemarkációs munkálatai 1947-1953.....	155.p.	0365 SOM Krisztián: Rendvédelem-történet a numizmatikában.....	111.p.
0343 SZABÓ József: Határavadász zászlóaljok a Keleti-Kárpátok védelmi rendszerében 1940-1941.....	165-177.p.	0366 SUBA János: A császári csendőrség tisztai kara 1849-1868.....	116.p.
Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005. XXI.évf. (2011) 24.sz.			
344 BODA József: Az európai csendőri erő, avagy egy új békefenntartó alakulat születése.....	13.p.	0367 SUBA János: Karhatalom szervezése a Magyar Királyi Honvédségben 1918-ban.....	129-136.p.

**Militarizmus és demilitarizmus
a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében**
XXII.évf. (2012) 26.sz.

0362 ARTNER Ramona: Egy közbiztonsági őrtestület útja Párizstól — Itálián és Ausztrián keresztül — Budapestig.....	13.p.
0363 ARTNER Ramona: Hírszerzés a dualizmuskori Magyar Királyságban.....	19.p.
0364 CSAPÓ Csaba — PARÁDI József: Az államfő magyarországi védelme az Osztrák-Magyar Monarchiában.	27.p.
0365 FORRÓ János: Rendvédelmi szervezetek sajátos tevékenysége háborús helyzetben Fejér vármegyében 1944 őszétől 1945 tavaszáig.....	35.p.
0366 NAGY Ákos Péter: A magyar rendvédelem belbiztonsági szolgálata 1945-1990.....	44.p.
0367 NAGY Ákos Péter: A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata 2000-2010.....	59.p.
0368 PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizete a migráció tükrében.....	66.p.
0369 PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége.....	81.p.
0370 PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében.....	105.p.
0371 SUBA János: Szovjetunió és Magyarország közötti határvonal kitézése 1947-1949.....	120.p.
0372 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog alapjai	133.p.
0373 SZIKINGER István: Rendvédelmi jog a dualizmus korszakában.....	141-157.p.

**A XIX-XX. századi magyar állam
nemzetbiztonsági szervezetei**
XXIII.évf. (2013) 27-28-29-30.sz.

0380 ARTNER Ramona: A Magyar Királyi Csendőrség és a városok.....	13.p.
0381 ARTNER Ramona — PARÁDI József — ZEIDLER Sándor A Magyar Királyi Csendőrség légi, vízi, vasúti és közúti szakszolgálati ágai	23.p.
0382 BODA József: A katonai rang és függelmi rendszer a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnál	41.p.
0383 FÓRIZS Sándor: Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében	65.p.
0384 FORRÓ János: Fejér vármegye közbiztonságtörténete 1688-1884	77.p.
0385 HEGEDŰS Ernő: A Magyar Királyi Csendőrség harc- és gépjárművei	89.p.
0386 JAKUS János A magyar rádió-és rádióelektronikai felderítés szervezeti változásai 1990-ig	101.p.
0387 KESERŰ István: A magyar pártállam határőrizete 1945-1956	111.p.
0388 NAGY Ákos Péter: Adalékok a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálata nemzetközi tevékenységének történetéhez.	129.p.
0389 PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza	141.p.
0390 PARÁDI József: Az államfő testőrségei az Osztrák-Magyar Monarchiában	155.p.

0391 SOM Krisztián: A német gyarmatok rendvédelmi erői	161.p.
0392 SUBA János: „Csendőralakulások” a Magyar Nemzeti Hadseregben, majd Magyar Királyi Nemzeti Hadseregben 1919-1921	169.p.
0393 SZÉKELY Zoltán: Repülők és határok régen és ma	179.p.
0394 SZIKINGER István: A magyar rendvédelmi jog 1919-1944	187-198.p.

**A magyar rendvédelem, légiközlekedés, felderítés
a XIX-XX. században**
XXXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz.

0395 BALOGH Péter : A magyar katonai rádiófelderítés története.....	15p.
0396 BODA József : A magyar katonai ejtőernyőzés 75 éve.....	27p.
0397 BOTZ László : A Magyar Néphadsereg szerepvállalása a dél-vietnámi Nemzetközi Felügyelő és Ellenőrző Bizottság munkájában 1973-1975.....	41p.
0398 FÓRIZS Sándor : Határprovokációk a magyar-jugoszláv államhatáron 1950-1951.....	47p.
0399 HEGEDŰS Ernő - FRÖCHLICH Dávid : Katonai erők rendvédelmi szerepkörben.....	55p.
0400 KESERŰ István A magyar határőrizet 1945-1990.	63p.
0401 NAGY György : Az első magyar határrendőrség	87p.
0402 NAGY József : A magyar határőrizet változásai 1958-1990.....	97p.
0403 OLASZ Lajos : A légi csendőrség Magyarországon.....	105p.
0404 PARÁDI József : Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.....	121p.
0405 PERÉNYI Roland : A fővárosi rendőrség tagjainak II. világháború alatti tevékenysége az igazoló bizottsági iratok.....	147p.
0406 SZIKINGER István : A magyar rendvédelmi jog 1945-1989.....	153p.
0407 TÖMÖSVÁRY Zsigmond : Egy kevésbé ismert katonai attasé: NÉMETH Dezső vezérkari ezredes.....	165p.
0408 VEDÓ Attila : A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején.....	170p.
0409 VEDÓ Attila : A Francia Nemzeti Csendőrség a két világháború között.....	185-197p.